
ABRAHAMVS
COVLEIVS
Anglus.

ABRAHAMVS
COVLEIVS
Anglus.

ABRAHAMI COULEII ANGLI,

Poemata Latina:

In quibus continentur

SEX LIBRI

PLANTARUM,

Viz. Duo { HERBARUM. FLORUM. SYLVARUM.

Et Unus MISCELLANEORUM.

——*Habeo quod Carmine ſanet & Herbis.*
Ovid. Met. 10.

Huic Editioni Secundæ acceſſit
INDEX RERUM
Antehac deſideratus.

LONDINI:
Typis *M. Clark*, Impenſis *Jo. Martyn*, ad Inſigne
Campanæ in Cœmeterio *D. Pauli.*
cIↄ Iↄ CLXXVIII.

De Vita & Scriptis

A. COULEII,

Martino Cliffordo, S°.

T. Sprat, S.

EN Poemata Latina Couleii tui, viri eruditione & ſcriptis, ſed vita maxime memorabilis. Pauca quædam de Authore ipſo præmittenda cenſui: quæ debentur certe tanto hominis vel ingenio, vel modeſtiæ. Hæc tu optime omnium poſſis, qui eum per triginta annos familiariſſime noras, & ſumme ſemper colueras. Sed tu ab omni ſcriptione abhorres; faſtidio forſan non injuſto, ſcriptorum hujus ævi multitudini & incuriæ infenſus. Quam igitur provinciam tu refugis, ego ſuſcipio: eo certe lubentius quod de Couleio dicenti, nemini poteſt deeſſe vel materia, vel oratio. Tu interim da veniam, ut de communi a-

mico ſcribens, memoriam tuam, & fidem appellem: ut ſi minus ſtylo tuo, & ingenio, teſtimonii tamen, & judicii tui fama, Vir Magnus poſteris commendetur.

ABRAHAMUS COULEIUS Londini natus eſt, *Anno* 1618. parentibus ortus eſt honeſtis, civibus Londinenſibus: nactus conditionem fortunæ parem animo, qui nunquam immoderata, aut nimis alta appetebat. Prima ætate inſtitutus eſt in regio gymnaſio Weſtmonaſterienſi; cujus loci nobiliſſimum genium ornavit, & auxit. Vixdum decennis Poeta factus eſt, legendo Spencero noſtrate, ſcriptore ſane illuſtri, & vel adultis difficili: Sed Couleii ingenium magnitudine animi, non annis æſtimandum. Innutritus eſt in antiquis omnibus authoribus, quos non ſolum memoria tenuit, ſed judicio probavit, & uſu perenni familiares ſibi reddidit. Puer adhuc multa edidit, quæ viri cum fructu legerent, & imitarentur. His initiis celebris Cantabrigiam conceſſit, ibique inter æquales citiſſime inclaruit, & in florentiſſimo SS. Trinitatis Collegio, admirabili profectu adolevit. Exercitia ſcholaſtica Romano

mano foro, & Ciceronis auribus digna. Matura ſupra fidem indoles, nec tamen præcox. Mire feſtinavit; ſed pariter duravit.

Flagrante Bello Civili, pro regiis partibus ſtetit, & Oxonium ſe contulit: quam urbem rex optimus rerum ſuarum caput, & ſedem belli delegerat. Illic inter arma per biennium ſtudiis fœliciſſime floruit; militiæ interea non immunis. Mature in notitiam principum virorum venit. Inter alios nobiliſſimo, doctiſſimoque Falklandio, Regi à ſecretis, familiariter uſus eſt. Eam conſuetudinem ſimilitudo ſtudiorum, & animorum, conciliaverat.

In familiam illuſtriſſimi Comitis S. Albani adſcitus, reginam Mariam, regno per nefas extorrem, in Galliam ſecutus eſt. Invitus è ſchola tranſiit in aulam: mutavit curſum vitæ, non vitam; vixit comitate, facilitate, humanitate Aulica: probitate, diligentia, innocentia Philoſophica. Pariſiis per duodecim annos, plurima obiit negotia graviſſima, ad Caroli utriuſque ſalutem ſpectantia. Illud præcipuum induſtriæ ejus, & fidei erga

Regiam familiam exemplum, quod commercium Epiſtolarum inter Carolum primum, & Reginam uxorem per quinquennium adminiſtravit; literas fere omnes, quæ nunc extant, hinc illinc miſſas, manu propria deſcribens.

Tandem in patriam miſſus tyrannide oppreſſam, vix injurias iſtorum temporum evaſit. Paucis dein menſibus libertate mulctatus, aliquando dimiſſus eſt, vadimonio facto, & fama ingenii, quod etiam apud hoſtes infenſiſſimos valuit. Paulo poſt ſub Cromvellii mortem in Galliam regreſſus, eodem quo olim munere functus eſt, uſque ad auſpicatiſſimum CAROLI Secundi reditum. Rebus patriæ in melius cedentibus, & pace ſtabilita, à vita actuoſa & exercitata, ad privatam & tranquillam ſe recepit: non quidem animi imbecillitate, ſed judicio. Penitus enim perſpexerat univerſam rerum humanarum pompam, & expertus contempſerat.

Circa id tempus fortuna ſatis ampla auctus eſt, munificentia Ducis Buckinghamii, & Comitis S. Albani: Quibus per omnem ætatem chariſſimus erat, quoſque

viciſ-

viciſſim ſumma cum obſervantia ſuſpiciebat. Hoc viatico inſtructus, pro meritis tanti Viri exiguo ſane, pro animi vero temperantia ſatis magno; ardentius jam urgebat inſtitutum illud ſuum, quod olim deſtinaverat, exeundi ex hominum cœtu, & tumultu, & vivendi aliquando in otio cum dignitate. Octo extremis annis ut plurimum rure delituit. Urbem & Aulam rariſſime reviſit, idque non tanquam incola, ſed hoſpes. In amœniſſima Thameſis ripa, vitæ curis & ærumnis ſolutus, totus amicis, & ſeverioribus literis vacavit. Muſas etiam unà in ſolitudinem comites adduxit: Sed & ſimul Eremitas fecit Deoque conſecravit.

Opera ejus univerſa vix quidem ſub una forma, aut charactere comprehendi poſſunt: Ita temporibus, & materiis, & ſtylis differunt. Multa edidit adoleſcens, multa privatus, domi foriſque multa. Omnia tamen eodem animi tenore, vitæ ſuæ ſimillima, candida, honeſta, decora, numeroſa, ſine moroſitate gravia, ſine levitate jucunda. In utraque lingua plurima ſcripſit, Latina, & Vernacula; Illâ inter veteres, hâc inter recentiores

princeps judicandus. Soluta oratione, & metris pariter excelluit: In utroque genere facillimus lectori, imitatori non ita. Argumenta omnimoda tractavit, faceta, amatoria, moralia, divina. Semper quid deceret, & quid esset satis, optime novit. Nullam unquam materiam, nec lectorem lassavit. Judicares eum semper plura dicere posse, sed nolle. In verbis nec curiosus admodum, nec nimium negligens. Communibus & usitatis contentus, paucissima aut immutavit aut innovavit. Rem præcipue spectabat, in eaque immorabatur. Inventione copiosus, lucidus ordine, accuratissimus judicio. Genere dicendi grandis, tenuis, temperatus, pro cujusque rei natura & decore.

De amoribus lusit, Ovidii & Catulli facilitate & ingenio, modestia sua. Quod Horatius ipse fieri posse desperavit, Pindarum æmulatus est. Hujus vehementiam, & majestatem verborum & sententiarum, & beatissimam figurarum copiam fœliciter expressit: versu inæquali, & solutæ orationi proximo; ideoque argumentis omnibus, & usibus vitæ maximè accommodato. Antiquorum Poetarum diffi-

difficillimos & ingeniosissimos locos reddidit; lingua diversa, spiritu & animo vel eodem, vel majori. Inchoavit Divinum Poema, & in Rege Davide celebrando, Davidem Poetam imitatus est. Multas S. Scripturæ historias illustravit, versu, & furore cœlesti. Ut mihi quidem videtur, in aliis materiis cæteros fere omnes vicit, in sacra Poesi seipsum. Multiplicia alia absolvit argumenta. De rebus philosophicis, de bonorum laudibus, de regia causa, de tyrannide Cromvellii, de officiis, de animi tranquillitate, & moderatione, facundissime disseruit. Quæ omnia apud nostrates in deliciis habentur.

Latini sermonis nativam habuit; non adscitam suavitatem. Numeros prope omnes Romanorum Poetarum, & diversissimos versuum colores attigit: quod ne ipsi quidem veteres fecerunt; quorum singuli unam aut alteram Poeseos figuram sepofuerunt sibi, in eaque præcipue elaborarunt, desperatione cæteras consequendi. Scripsit sex libros Plantarum: argumentum novum sane, sed infinitum pene, & ipsa copia difficillimum. Horum primi duo oratione sunt modica

& molli, ut Elegos decet, ſed ingenio vegeto, & forti. In duobus proximis Horatii omnia carmina, & numeroſam fœlicitatem effinxit. Cujus ſummi Authoris non ſolum Epoda, ſed & Epiſtolas & Sermones imitatus eſt, facetiſſimum, omnium antiquorum ſcribendi genus. In duobus poſtremis pede Heroico uſus eſt; &, abſit verbo invidia, ſi non Virgilium, cæteros certè omnes ſuperavit. Horum ultimum patriæ ſuæ laudibus dicavit. In eo etenim civiles Angliæ tumultus, Caroli Primi calamitates, Secundi reditum, & initia nuperi Belli Navalis cecinit; ingenio pari virtuti, & fortitudini Anglorum.

Hæc de Scriptis ejus: de Vita majora dicenda ſunt. Habuit quidem perfectam naturalem bonitatem, nec variis quos ſubiit Fortunæ caſibus, nec Aulicis artibus, aut exteris corruptam, aut mutatam. Moribus erat rectiſſimis, integerrimíſque. Sui temporis ingenioſiſſimus, nec inde deterior, nec inſolentior factus eſt. Poeta maximus, ſed poſitus ſupra ipſius Poeſeos vitia, & ineptias. Nullo faſtu, nulla vanitate, nulla adulatione:

latione: quo nil majus, aut inuſitatius dici poteſt.

In doctrina ejus & ingenio multa ſingularia; in victu, habitu, aut geſtu nihil. Artibus omnibus præditus, nullo artificio, aut aſtutia vixit. Neminem unquam aut verbo aut facto læſit. Cum nemine pro fama aut pecunia contendit. Nullius laudes arripuit ſibi, aut impedivit. Quorum mores aut ſcripta minus probabat, eos non vituperando aut illudendo, ſed monendo, favendo, & etiam laudando corrigebat. Modeſtia tanta, ut ſimulationem dixiſſes, ni cæteras virtutes omnes pares habuiſſet.

Privata omnia & publica officia ſua, magna cum fide & induſtria præſtitit. Matrem lectiſſimam fœminam per omnem vitam, chariſſimam obſervavit, quam octogenariam demum amiſit. Tres Fratres admodum dilexit, quorum unicum ſuperſtitem hæredem ſuum moriens ſcripſit. Inter ſuos omnes maximam ſemper obtinuit autoritatem, non imperio, aut ſeveritate, ſed comitate partam. Poetarum noſtratium, difficillimi hominum generis, invidiam, aut obtrectationem

nec meruit, nec habuit. Amicitias religiosissime coluit. Quibus in pueritia & condiscipulatu assueverat, eos ad mortem usque familiarissimos retinuit.

Immensa erat disciplinarum omnium & scientiarum supellectile instructus, nec tamen impeditus. Magnus animus sine tumore: doctissimus sine asperitate aut affectatione. Ingenium & sibi facile, & aliis: nec partu laboriosum, nec auditu. Nil unquam operum suorum recitavit, nisi amicissimis, & coactus. Nunquam nisi familiarissimis suis Poetam se esse ostendit. Aliis omnibus, nemo comior & commodior ad omnem rationem humanitatis.

In Sermone, nec magnitudo rerum facetiis exclusa, nec hilaritas gravitate. Nemo ab eo nisi invitus discessit. Consuetudine erat ea, quæ certe optima censenda est: quam scilicet amicissimi, magis quam alieni, adamarunt, & mirati sunt. Nemini unquam se subitò venditabat. Nullius unquam plausus captabat: contentus bonorum honesta opinione, à blandimentis & encomiis abhorrebat.

Cum

Cum ſumma animi moderatione & ſuas res curabat, & aliorum reſpiciebat. Tum in proſperis, tum adverſis ſimilis & conſtans ſibi. Animus nunquam aut ſupra, aut infra conditionem. Nunquam præſentem vitam futurorum ſpe anxiam reddidit. Domeſticis ejus facultatibus, & ipſe, & amici liberaliſſime utebantur. Mores ſuos & vitam privatam, non aliorum opinionibus aut rumoribus, ſed nativa honeſtate regebat. Religionem veritus eſt, & amplexus, non diſputandi, aut oſtendendi ſe cauſa, ſed vivendi. Dignus certe ſplendidiore fortuna. Negotiis omnibus vel graviſſimis idoneus, ſi ipſe ſe idoneum exiſtimaſſet.

In longo illo extremæ ætatis ſeceſſu, otium quod habuit, Naturæ arcanis Deique operibus impendit. Ad naturæ myſteria accedebat, ut primi illi antiquitatis heroes, ſcientiarum inventores, qui tum Poetæ tum Philoſophi extiterunt. Inſtructus eſt tam judicio, diligentia & methodo, ad eam inveſtigandam, quam ingenio ad ornandam.

Præter hanc Naturæ indagationem, quam perpetuò urgebat; ad præterita

ſtudia ſua, hortatu noſtro reſpiciens, de Stylo ſcribere aggreſſus eſt. Quo in libro univerſam veterum & recentium ſcriptorum cenſuram, & comparationem inſtituebat: Proculdubio par tam ingenti argumento futurus. Sed vix incœptum reliquit. Et nunc certe perfectio tantæ rei in poſterum deſperanda eſt, niſi eam tu ipſe, Vir doctiſſime, ſuſceperis.

Ultimum ejus conatuum mortalium erat Diſſertatio de doctrina & uſu Chriſtiano, puro, antiquo, primigenio. Propoſuerat ſibi, poſitâ omni factione, & partium ſtudio, vetera omnia repetere quæ ad Religionem noſtram pertinent, eaque Chriſtiano orbi exhibere. Quo in opere quod non fuerit ulterius progreſſus, magno ſane accidit Eccleſiæ damno. A quo enim alio fas eſſet expectare primævam veritatem, quam ab animo primæva innocentia & pietate imbuto?

Verum hæc & ſimilia meditans è vita exceſſit: cœlo, non ætate, ſed ſtudiis, & cogitationibus maturus. Initio ſuperioris anni, inciderat in morbum, quem medici Diabeten appellant. Hoc cum tres circiter menſes laboraſſet, leviora

ſymto-

ſymtomata fieri cœperunt, & ſanari videbatur. Sed media æſtate, inter meſſores nimium diu ſpatiatus, novo morbo correptus eſt. Rem ipſe primo contempſit, ut levem, & cui remedia facilia proponebantur. Sed ingraveſcente in dies morbo, ſerò tandem Medici accerſuntur. Atque ita non multo poſt tempore, pectoris & gutturis dolore, conſumptus eſt.

O vana hominum deſideria, & fragiles ſpes! Nam quamdiu ambitione, & officiis Politicis Couleii vita diſtricta eſt, quam ille vix vitam quidem ſuam reputabat; tamdiu proſperrima valetudine utebatur. Cum primum autem vivere jam cœperat, & ſeipſo frui, ejus omnia vitæ conſilia, diuturnus primo morbus, dein mors ipſa pervertit. Sed fatum illud immaturum ipſius gratia lugere deſinamus, ne conditionem ejus caducam, fœliciter immutatam, non ſatis grato animo interpretari videamur. Noſtro potius detrimento doleamus: qui in uno homine ſummas naturæ & artium dotes, ſuaviſſimam conſuetudinem, humaniſſimos mores, divinum Ingenium, virtu-

tum

tum omnium exemplar ingens, & præconem disertissimum amisimus.

Elatus est ex ædibus Ducis Buckinghamii, non nimia pompa, sed multo officio funeris: comitantibus plurimis nobilibus, & claris viris, mœrentibus doctis, & bonis omnibus. Sepultus est in Templo Westmonasteriensi, Regum monumento. Situs est juxta Chaucerum, & Spencerum, magna inter Anglos Poetarum nomina. Sed non tam scriptoribus vetustis Anglicanis, quam veræ antiquitatis Romanis Græcisque annumerandus est.

Habes, Vir optime, quæ de Couleio nostro præfanda duxi. Plura de eo scribere supervacaneum est. Minime quidem eget alterius præconio; Divinis ingenii sui monumentis immortalitatem consecutus. Nos interim, non solum scriptis ejus, sed virtutibus fruamur; & tanti Viri memoriam, & amicitiam perpetua benevolentia prosequamur.

Vale.

AD

Celeberrimum Collegium S. S. Trinitatis in Illuſtriſſima Academia *Cantabrigienſi.*

SAncta mihi ſemper Nutrix, & ad ubera cujus
Jam redeo nimium dulcia pene Senex,
Accipe parva libens Horti Plantaria noſtri,
Ingenii ſicco pauperis orta ſole.
Uberiora quidem Cultrix doctiſſima, ferre
Debuit illa tua conſita terra manu.
Debuit, at ſacri pars infœcunda laboris,
Pars (pudet ô) tibi nos inficianda ſumus.
Sed tribulos, loliumque & viles inter avenas
Si reperis frugis germina pauca bonæ,
Hæc mea ſunt, dicis; hæc olim ſemina cultæ
Mandavi Terræ; cætera ſponte tulit.

PRÆ-

PRÆFATIO
AUTHORIS,
Duobus primis PLANTARUM Libris olim editis, Præmiſſa.

LECTORI.

Conſideranti mihi aliquando quàm incredibili ſtudio ſummi ſemper Poetæ hortos & rura & nemora coluiſſent, ità ut ubique alias exſulare Muſarum regno ſibi viderentur, admirari profectò ſubiit, quo malo aſtro Plantarum effectum ſit, ut nemo adhuc illarum tantam pulchritudinem tantáſque virtutes verſu celebraverit. Ingens verè Sylva materiæ, & innumerabiles deliciarum flores, nec minores utilitatum fructus redditura; quæque præter ipſarum jucundiſſimam hiſtoriam (quæ quàm latè pateat omnes nôrunt, vel potiùs nemo noſcere valet) totam humani corporis fabricam & univerſam Medicinæ rationem complectitur. Unde equidem inducor ferè ut credam illos tantos Viros, non quòd hæc minus apta nata eſſent poetarum culturæ, ſed infinitâ rei magnitudine & inexplicabili penè varietate fuiſſe deterritos, atque ità cum ſpe abſolvendi operis voluntatem abjeciſſe incipiendi. Ego igitur Homuncio Literarius, vix Algæ prout merita eſt laudandæ idoneus, id aggrediar quod Semidei illi non

auſi

auſi refugerunt? Quidni aggrediar ſcilicet? Illis enim turpe videbatur non omnia, mihi glorioſum eſt vel parùm facere. Satìs mihi honori fore putabo ſi paucis inciſum Truncis nomen meum, vel (quod Regale eſſe dicitur) paucis Floribus inſcriptum legatur. Itaque nè tot quidem germina colligata in hunc faſciculum videbis, quot unius Medicamenti compoſitionem aliquando ingrediuntur; & binos hoſce Libellulos tanquam exiguas tibi Pillulas offerre videor, ex diverſarum Herbularum quaſi farragine confectas, & nitore quodam ſtyli deauratas: quarum quidem in delectu non ità multùm laboravi, ſed velut ſorte ductis aut fortuitò oblatis contentus fui, quia nulla ferè ſit quæ non abundè ſuccorum poſſit effundere, ſi apto modo & artificiosè exprimantur; neque ullam certè invenies tam jejunam & tam ſterilem, ut materiam nequeat ad Librum integrum, ſi bene excutiatur, copioſiſſimè ſuppeditare. Modus autem mihi maximè genuinus & proprius huic operæ videtur, non ut illarum vires crudâ ſimplicíque enumeratione tanquam in pilâ ſimul contundantur; ſed ut lento poeticarum ambagum igne leníque tormento quaſi diſtillando evocentur: neque ea potiſſimùm conjungenda judicavi quæ vim eſſent ſimilem naturámque nacta, nè faſtidium pareret ſatietas; ſed diverſa & quàm maximè diſcrepantia connectere malui,ut vividiùs gratiúſque ex vicinitate contrariorum colores elucerent. Notas autem breves placuit ſubjungere, non eruditionis oſtentandæ gratiâ (quæ hîc magna ſanè non eſt; quid eſt enim facilius quàm unum & alterum Herbarium evolvere?) ſed quia præter ipſos Medicos (quos ego non docere velle, ſed oblectare, præ me fero) non ità multi fortaſſe Lectores invenientur qui in hiſtoriis Plantarum ſatìs ſint verſati ad ipſa aliquarum nomina intelligenda. Eſt enim pars quædam Philoſophiæ extra publicas plateas aut itinera uſitata, inter avia atque

inculta

inculta doctrinæ ferè posita. His igitur mihi vicem Lexici supplere visum est. Sed & ipsarum quoque Plantarum gratiâ; nè poetico more tractari fraudi possit esse illarum veræ gloriæ, atque ipse videar non ejusmodi facultates attribuisse quas Natura dederit, (quæ quid esset optimum factu cogitavit, non quid verbis bellissimè possit exornari) sed eas affinxisse quæ materiam præberent ad pompam atque inanem voluptatem uberiorem. Nam quia nobis aliquando mentiri concessum est, eâque libertate immodestè abutuntur aliqui, ità in totum fides omnis abrogatur, ut non sine hæsitatione credatur cùm dicimus;

O Laertiade, quicquid dicam, aut erit, aut non.
Hor. Serm. 25.

Itaque Testes adhibere volui idoneos, hoc est, liberâ solutâque oratione usos; ea enim cum versu comparata solenne Jusjurandum est: duobus autem (qui legitimus est numerus) contentus sum, & Plinium atque Fernelium potissimùm elegi, quòd Ille sit indubitatæ Latinitatis Author, & Hic inter recentiores ut optimus sentiendi, ità non malus dicendi Magister. Priorem verò siquis recusit, tanquam sublestæ Græcorum fidei nimiùm credentem quam cui tutò credi possit ipsi, profectò ità inveniet nihil ab eo memoratum super hâc materiâ, quod non ab omnibus rei herbariæ scriptoribus repræsentetur. Neque Te tamen, quia Plantarum voces sermonésque hîc audis, tanquam si esses in Sylva Dodonæa, Oracula exspectare jubeo, quæ in hoc solo vereor nè versus nostri referant, quòd fortasse tam mali reperientur quàm quos ipsi Dii olim consulentibus ex adytis suis effuderunt.

Rationem facti mei reddidi. Sed siqui in hunc Librum inciderint qui priorem legerint non ità pridem

à

à me vernaculo ſermone editum, metuo nè anſam indè arripiant ad quædam reprehendenda, de quibus abs re non erit purgare me breviter in anteceſſum. Ac me primò quidem ab aliquibus nimiarum deliciarum & levitatis accuſatum iri prævideo, quòd ſuſceptis ingentibus argumentis, in iiſque duorum aut trium quaſi dierum itinere confecto, aut fatali quadam laſſitudine ac deſperatione metæ ſubſiſtam, aut veluti novo quodam œſtro percitus in aliam repentè viam me conjiciam; ità ut non ſolùm Dimidium (quod aiunt) ſed Tertia pars operis ſit ſemper Toto meo major. Apage (inquient) deſultorem hunc Pegaſeium! at quo ſpiritu, quo hiatu, quàm præclara minitatus, exordiris!

Bella cano, Fatique vices.

Tu Bella, ignaviſſime, qui vel arma tam citò abjicis, vel ad alia caſtra te proripis, ante tubam penè tranſfuga? vel ſi pugnam unquam capeſſis, Gallorum veterum ritu, plus quàm Vir eam inis, plus quàm Mulier ſtatim deſeris? At qui Poemati animum applicat, tanquam ſi Uxorem duceret, ſive gratæ facileſque res, ſive duræ & penè intractabiles occurrant, neque tædio ab illo abhorrere, neque novis amoribus avocari debet, neque divortium meditari, neque ullo tempore relinquere, donec ad ſupremum uſque umbilicum, velut ad terminum vitæ naturalem, perduxerit. Atque hoc quidem quod mihi vitio vertunt cùm negari non poſſit, recténe an ſecùs factum ſit videamus.

Primùm igitur, quod de Vitâ humanâ veriſſimè dictum eſt, plus quàm mihi opus eſt in Poemata mea quadrare ſuſpicor; Optimum eſſe non naſci, proximum, quàm ocyſſimè vitâ fungi, & ſi ad Omega uſque perducantur (quò certè Homerica ſingulari fœlicitate adhuc vegeta pervenerunt) magnum eſſe periculum nè priùs delirare incipiant. Solam eſſe ineptia-

rum

rum gratiam, tempeſtivè, hoc eſt, citò, deſinere; nimiúmque longè progreſſum eſſe Authorem qui Lectores ſuos ponè ſe relicturus eſt defatigatos. Hæc ſi malè ſcribimus, facilè brevitatem, non ità facilè ſuſceptionem operis excuſabunt; neque tam Inconſtantia mea, quòd inchoata non abſolvam, quàm Conſtantia damnabitur, quòd nova ſubindè inchoare non ceſſem, nimiúmque (Fortunæ more) conſtans in Levitate meâ videbor. Sin ea quæ tibi apponimus (quod ô utinam, Lector!) arrideant ſtomacho tuo, boni profectò conſulere debes, quòd eâ moderatione utamur, ut neque eſurientem te, neque nimiùm cibo oneratum ac nauſeabundum, dimittamus. Adde quòd hæc noſtra qualiacunque tentamenta aliorum induſtriam poterunt forſitan excitare, qui ad eadem vel nobiliora perficienda majori animo majoribúſque opibus inſtructi accedent; ſicut Ageſilai olim non ità magni in Aſiâ progreſſus, ſed in eo genere primi, ad eam totam glorioſiſſimè ſubjugandam Alexandro Magno viam aperuerunt. Poſtremò (nequid tibi Amico (utì ſpero) diſſimulem meo) non tam conſilio quàm æſtu quodam Mentis hæc ago: nam neque nihil facere poſſum, neque aliam aberrationem à moleſtiis habeo; itaque tædio rerum humanarum ad hæc ſolatia literarum amœniorum (nimiùm fortaſſe naturâ conſuetudinéque grata) æger animus ſe confert, & non ita diu poſtea, earum ipſarum ſubeunte paulatim odio, interrupto curſu ad alia deflectit. Graviùs autem inſtare, & quaſi meo me gladio ferire, videbuntur, qui ea mihi in memoriam redigent quæ contra veterum fabularum in re poeticâ uſum, exoletarum jam & repetitâ millies interpolatione tritarum, tam atroci indignatione declamaverim, cùm ipſa Veritas, in ſacroſancto Dei Volumine & reverendis Eccleſiæ monumentis, novum ingeniis hominum & ampliorem ditiorémque Mundum Poeticum patefecerit.

Hæc

Hæc tu (inquient) cùm & dixeris ipſe, omnibus bonis applaudentibus, & exemplum aliis in Davideide tuâ dederis, tanquam Apoſtata Judæus, faſtidito Mannâ, ad Ægyptiorum allia cæpáſque reverteris? poſt adventum Chriſti ipſius in carmen tuum Dæmoniorum Oraculis ſilentium imponentis, iterúmne Apollinis vocem è Tripode tuo profano audiemus? recuperatam ex monſtris & purificatam Sionem iterúmne illa pulſorum Deorum Νεκυία occupabit? & (quod Propheta tanquam ultimum in malis minitatur)
"Occurrent dæmonia onocentauris,
"& piloſus clamabit alter ad alterum; *Iſa.* xxxiv. 14.

At hoc non minùs Muſæ tuæ pudendum ac miſerandum videri debet, quàm ſi recidiva Magdalena rediret ad Lupanar. Et vide quàm te pœna peccati tui non ſequatur, (ut ſceleſtos ſolet) ſed certè comitetur: ipſa materiæ humilitas tibi pennas ſubſecat? cum Herbulis tuis humo affixus es; non potes hîc, ut olim, In altos nubium tractus. Neque Te quidem, tanquam Vulcanum illum (jam tuum iterum) in fabulis, cùm è Cœlo decideris, claudicare miramur.

Vehemens accuſatio, & primâ facie terribilis! Ego verò illud quod admiranda Dei opera celebrat non longe abeſſe arbitror à ſacro Poemate; multarum autem Plantarum viribus vix quicquam reperiri poteſt in natura rerum admirabilius: itaque inter alia ſonantiora, hoc etiam nomine à divino Poeta Numen laudatur, Quòd "producat in montibus
"fœnum, & herbam uſibus humanis. *Pſalm.* cxlvi. 8.

Neque ea (puto) Libertas impudenter ſumpta videbitur, quâ Loquentes eas introducam, cùm & Sacer ipſe Codex alloquatur illas tanquam Intelligentes. "Benedicite univerſa
"germinantia in terrâ Domino, lau- *Dan.* iii. 73.
"date & ſuperexaltate eum in ſœcula.

Non ſunt habenda pro mendaciis quæ neque credi

poſſunt,

possunt, neque credi sibi postulant. Quod autem aliquando Deorum nomina & Transformationum fabulæ intermisceantur, ipsa profectò materia me coegit invitum ut id facerem, quæ aliâ ratione noluit splendescere, si hâc modò splendeat. Nulla picta vestis nativo Veritatis habitu vivísque coloribus pulchrior existimanda est; sed aliquibus personis & aliquo in loco potest esse convenientior. Nè Regem quidem ipsum aliquando saltare dedecet; at profectò indecorè faceret, si saltaret augustum illum indutus ornatum in quo inauguratus est. Non est itaque in hoc opere styli illius Heroici requirenda Majestas (quâ pro comperto habeo nullam unquam Plantam fuisse usam;) quoniam nullo hîc modo Volare animus est, sed pauca quædam in Horto spatia sanitatis partim gratiâ, partim delectationis, Ambulando conficere.

Tertium restat, & quod difficiliùs fortasse diluetur. Nam & Ipse mecum jamdudum statui finem facere scribendorum Carminum, ídque tam solenni more sum professus publicè, ut penè pondus habeat Juramenti; nec negari potest,

Si quidem herclè possim nil prius, neque fortius.
Eunuch.Scen.1.

Ecce autem de novo. Quâ de re quoniam versibus rationem reddere me memini, lubet sanè (quod Poetam posse suo jure facere Martialis affirmat) Epistolam iis claudere. Erant autem ad Amicum scripti doctissimum ingeniosissimúmque, sed eodem Cacoethe, quanquam mitioribus, ut aiunt, cum Symptomatis, laborantem.

Ergo

LECTORI.

Ergo iterum Versus? dices. O Vane! quid ergo
Morbum ejurasti toties, tibi qui insidet altis
Non evellendus vi vel ratione medullis?
Namne Poetarum (merito dices) ut Amantum
Derisum ridere Deum perjuria censes?
Parcius hæc, sodes, neve inclementibus urge
Infœlicem hominem dictis; nam Fata trahunt me
Magna reluctantem, & nequicquam in vincla minacem.
Helleborum sumpsi, fateor, pulchreque videbar
Purgatus Morbi; sed Luna potentior Herbis
Insanire iterum jubet, & sibi vindicat agrum.
Illa jubet, Calamum posco, victusque trecentos
Mane malos fundo Versus; quos jam furiosus
Jacto ceu lapides, ut quisquam occurrit in omnes.
Te quoque, Amice, meis, Ἑκατηβόλος ὥσπερ Ἀπόλλων.
Missilibus ferio, Δεινὴ δ᾽ ἐπιγίνετο κλαγγή.
*Quid facias homini quem nec * mala publica possunt,*
Neve à cantando sua deterrere, vel ipso
Frigore vocalem, cœloque pluente Cicadam?
Nimirum, ut quædam, bene quam juvenesque senesque
Et pueri norunt, Video meliora, proboque:
Sed male Naturam Cataphractam armatus inepta
Aggredior Furca. Tydides certe Ego non sum,
Nec possam superare Deam; cedamus oportet.
Tu quoque, ni fallor, qui Mundi arcana futuri
Voce tonas populo, mysteria magna locutus,
Esset de Cœlo Elias tanquam ipse reversus,
Nocte, domi paulatim hominem atque humana resumens
Post Bacchi calices & fumos nobilis Herbæ,
(Nempe scio moderate, ut & ipse quoque utor utrisque)
Nectere carmen amas tenerum, lepidoque furore
Non sine nequitiis resolutum ludere doctis.
Ergo eadem peccanti æquum est te ignoscere Amico;
Nam neque Nos nullo nugarum fine protervi
Semper ineptimus, sed habemus scilicet ipsi
Intervalla quidem meliorum lucida rerum.

* Namque hæc omnia scripta sunt paulò ante fœlicissimum Regis reditum.

PLANTARUM

Lib. I.

INſima regna cano, ſed longè maxima Vitæ;
Plantarum omnigenûm regna decora cano.
Quæque ferum in ſylvis agitant immanibus ævum,
Naturæ utentes ſimplice lege ſuæ;
Quæque ſub humanâ diſcunt manſueſcere curâ,
Hortorúmque urbes, & data jura colunt:
Quæque levant ſurſum ſe patris ad oſcula ſolis;
Quáſque humiles terræ brachia matris habent:
Quæ fontes fluvióſque bibunt; quæ ſicca tenentes
Admittunt ſolum pro Ganymede Jovem:
Et quaſcunque ſacrum Judæi Principis olim
(Heu miſerè amiſſum!) nobilitavit opus.
Non ego, Neſtoreæ quercûs ſi ſuppetat ætas,
Carminibus cunctas poſſe referre putem.
Incipiam tamen, & Nemoris primordia Sancti
Parva, ſed arboreis verſibus apta, dabo.
His alius plures adjunget forſitant umbras,
Et dignus tandem numine lucus erit.
Numen ades jam nunc, Divûm doctiſſime Phœbe,
Et Plantæ, & Vates nam tua turba ſumus.
Quâque venis, fundas circùm lucémque calorémque,
Atque omnis Vitâ ſit via picta novâ.
Qualem te ſentit brumalis vincula mortis
Rumpentem magico lumine vernus ager,

V. 16. Verſibus, i. e. Ordinibus.

Ad Colchos Aries cum te vehit aureus aureum,
Et calida Arctous gaudia mundus agit.
Unde iter ingrediar? nam me blandùm allicit omnis,
Et pulchris ad se nutibus Herba vocat.
Non ego me methodo astringam serviliter ullâ,
Sed temerè Hyblææ more vagabor apis,
Quò me spes prædæ, & generandi gloria mellis,
Liberáque ingenii quò feret ala mei.
Non hîc areolis hortorum emblemata justis
Prostituent fastus vermiculata suos;
Naturæ sed nos effusa sine ordine dona,
Ditis, & immensas non numerantis opes,
Et variæ reverenda imitabimur avia sylvæ.
Munera disponit non nisi parca manus.
Tu primæ augurium da, flave Diespiter, herbæ,
Et faustum incipiens dirigat omen iter.
Omen adest faustum; bene habet; sperare jubemur:
Grandia non lævus respicit orsa Deus.
Nam te prima oculis offers, Vettonica, nostris;
Opportuna mihi, planta benigna, venis.
Opportuna venis, generosa patrona cerebri:
Si sapis, O cerebri sit tibi cura mei.
Non te (crede mihi) nihil hoc, Vettonica, tangit:
Tu cave nè malè sit, téque tuásque cano.

V.25. Cum sol intrat signum arietis. Ad Colchos, *i. e.* ad populos septentrionales; hi autem præ cæteris nominantur, quod aries ille ex Colchide in cœlum pervenisse dicitur, ibique vellus ejus aureum à Phryxo consecratum est.

V.39. Vulgò Jovis cognomen, sed per initia idololatriæ Jupiter & Sol distincta Numina non fuerunt; quod etiam confirmatur ex nominis hujus derivatione: sed tamen tollendæ ambiguitatis gratiâ, Epitheton *flavi* additum.

V.43. Vetonica, Vettonica, vel Vectonica. Ubi licèt antepenultima (ut & in Betonico) à Sereno corripiatur; tamen quia penultima in Vettones, seu Vectones, à quibus Herbæ nomen sine dubio deductum est, à Lucano, cujus multò potior est autoritas, producitur, tutiùs videtur hunc quàm illum sequi. *Luc. lib.* 4.

Vettonésque leves ——

Te verò ut merita es, viridis stirps optima gentis,
  Quis canet? aut tantas vel numerabit opes?
Ille quidem Hercyniæ fælicia germina sylvæ,
  Et poterit Pæsti dinumerare rosas.
Musa tuas justo celebrâsse volumine laudes
  Dicitur, & partem præteriisse puto.
Ipse suos Cæsar voluit memorare triumphos.
  Fac, precor, ô victrix Cæsare major, idem.

V. 53. Antoninus Musa, Augusti Medicus.

VETTONICA.

QUI mea cuncta tibi breviter cupis acta referri,
  Frustrà es; nam totus non capit illa liber.
Quà patet humanus nostra est provincia mundus,
  Candida purpureum quà sola flumen obit:
Porrectum medio cernit quodcunque sub axe
  Seu polus hic capitis, seu polus ille pedum.
Sed data præcipuè capitis mihi cura regendi,
  Et me mens aulæ præficit ipsa suæ.
Firmo fatiscentem, & sinuosa palatia purgo,
  Obscurámque veto luminis esse domum.
Illa oriunda polo, dilapsa nitentibus astris,
  Illa creatoris filia magna Dei,

V. 1. Vetonica, vel Betonica. Anglicè Betony. Vettones in Hispaniâ eam invenerunt quæ Vettonica dicitur in Galliâ, in Italiâ autem Serratula, à Græcis Cestron aut Psychotrophon, ante cunctas laudatissima. Exit anguloso caule cubitorum duûm, spargens folia ferè Lapathi, serrata, semine purpureo. Folia siccantur in farinam plurimos ad usus. Fit vinum ex eâ & acetum stomacho & claritati oculorum: tantumque gloriæ habet, ut domus in quâ sata sit tuta existimetur à piaculis omnibus. *Plin. lib.* 25.8. Itaque Italicè proverbiali elogio dicitur aliquis: *Tot virtutes habere quot Vettonica*, scilicet, innumeras. Calida & sicca existimatur recessu secundo, incidendi detergendique vi prædita.

V. 7. Cerebrum vel odore solo recreat, *Fernel.* & alibi, Cerebrum mirè levat.

Hei mihi, quàm fragilem pauper jam cogitur ædem,
  Quámque ruinoſam, Mens habitare caſam!
Peſtiferi infælix patitur contagia tecti,
  Accenſæ flammis uritur ipſa Domus.
Sæpe aliquis ſacri correptus fulmine morbi
  Procumbit ſubito, triſte bidental, humi.
Sæpe caput celeri circum vertigine fertur,
  Atque Ixioniâ mens agitata rotâ eſt.
Sæpe gravis dolor incudem ſub vertice tundit,
  Stat juxtà fornax, & vigil igne furit.
Sæpe aliquas motus partes ſenſúſque relinquunt,
  Ambulat (heu monſtrum!) ſemicadaver homo;
Mezentî ſuperat furias, & corpore eodem
  Conjungit vivis mortua membra lues.
Aſt alios premit integrâ caligine torpor,
  Et toto lethi pondere ſæva quies.
Heu vitam affinem ſimilémque per omnia morti!
  In ſolâ vitam mors brevitate refert.

V. 17. Morbus Comitialis, *ἱερὸν νόσημα* vel quòd à Diis immitti crederetur, (& ſanè in hiſtoriâ Evangelii dæmoniis attribui videtur;) vel quòd non niſi divinâ ope ſit curabilis, unde veteres incantationibus eam exigere tentabant; vel quod divinam hominis partem occupet; vel quòd ſit magnus (unde & *Herculeus morbus* vocatur) Ἱερὸν qu. τὸ Μέγα· vel quòd deteſtabilis, ut *Auri ſacra fames.* Comitiales ſanat Vettonicæ in oxymelite drachma, *Plin. lib.* 26. 11. Comitialibus furioſiſque medetur. *Fernel.*

V. 18. Quicquid fulmine tactum ſub religione manſit, donec ad prodigii procurationem ovis bidens immolaretur, vel, ut alii volunt, binæ pecudes, unde bidental dictum eſt.

An quia non fibris ovium Ergennâque jubente
Triſte jaces lucis evitandúmque bidental. Perſius.

V. 19. Ad vertigines, omnéſque capitis morbos, vel quæ à capite proveniunt, Vettonica præſcribitur.

V. 22. Inflammatio.

V. 23. Paralyſin ſerpentiáque membra perſanat. *Fernel.*

V. 25. *Mortua quinetiam jungebat corpora vivis,*
Componens manibúſque manus, atque oribus ora,
Tormenti genus ——— Virg. de Mezentio.

V. 27. Lethargus.

Sæpe agitat vanis rationem inſania viſis,
 Et miſera in ſomnis ambulat illa ſuis.
Sæpe etiam abſumpto nervorum divite ſucco,
 (Quem ſolâ ætherium cernere mente licet)
Perpetuùm vinclis quatiuntur membra ſolutis
 Ambigua, & laxo machina fune tremit.
Hæc, & quæ noceant ſacro mala mille cerebro,
 (Cui mala mille nocent ambitioſa loco)
Me pater æterno juſſit compeſcere bello,
 Et regnum dixit, nata, tuere meum.
Ac velut Æneæ mater, vel mater Achilli,
 Sic fabricata mihi cœlitùs arma dedit.
Divinum folium informans unum omnia contra
 Teláque morborum fatiferáſque minas.
Additur & ſucci non enarrabilis humor,
 Et ſupero arcanus qui pluit orbe calor.
Phœbe pater, non me ignavam cœleſtibus armis
 Donas, rubigo néve ea carpet iners.
Non caput abſolvet ſolùm me crimine tanto,
 Abſolvent capiti ſubdita membro ſuo.
Cum corda occluſis pulmonibus occupat humor
 Aerióſque aditus vis inimica tenet,

V.31.Contra Inſanias Vettonica bibitur, *Plin. lib*.26. 11.

V.33.Tremor.Hæc dicuntur ex clariſſimi *Glyſſonii* noſtri ſententiâ(quam veram eſſe arbitror) de ſucci nutritii per nervos diſtributione, quam vide in nobiliſſimo illius opere de Anatomiâ Hepatis. Utiliſſima Vettonica nervis diſcurrentibus per ſcapulas humeris,ſpinæ,lumbis,pota,ut in jecinore, *Plin.lib*.26.11. Neſcio quamobrem non omnibus dixerit,nam quæ cerebro conferunt ea omnia nervos omnes juvant.

V.41.*Æn.lib*.8. V.41.Thetis Achilli, *Iliad*. 18.

V.43.*Divinum clypeum informans unum omnia contra Tela Latinorum* ——Virg.

V.51. Tuſſis,Aſthma,Phthiſis. Vetonica Phthiſicis eclegmate cum melle fabæ magnitudine. *Plin. l*. 26. 11. Ad lateris & pectoris dolores Vettonicæ farina bibitur ex aquâ calidâ. *Id. cap*.7. Vettonica obolis tribus in aquâ contra purulentas contráq; cruentas exſcreationes. *Id.cap*.5. Stomacho & dyſpnœæ medetur Vettonicæ tuſæ pondo, libra mellis Attici, ſemuncia ex aquâ calidâ, quotidie bibentibus. *Id. cap*.7. Pulmonis, jecoris, lieniſque vitia expurgat. *Fernel*.

Imparibus tentat conatibus excutere hoſtem,
Et petit externam languida tuſſis opem.
Me petit; advenio: reſeratur ſemita cordis,
Blandáque per notos pertinet aura favos.
Vitali Zephyro mulcentur pectoris æſtus,
Miteſcítque tuus, torrida zona, calor.
Pellitur à ſiccis ſerpens quartana cavernis,
Aſcitéſque ſuis pellitur Hydrus aquis.
Triſtia pelluntur ſtomachi faſtidia crudi,
Aſſiduóque viget læta culina foco.
Sedatur torti tempeſtas turbida ventris,
Poſtico iratus murmure flatus abit.
Eluitur croceo tinctura inamabilis ore;
Gutta feros lapides (nec diuturna) cavat.

V. 56. Spongioſos poros pulmonum.

V. 59. Quartanis Vettonicæ drachmâ in aquæ mulſæ cyathis tribus, *Plin.lib.*26. 11. Bibitur in horroribus Vettonicæ farina, quæ omnes horrores coercet. *Ib.* Siccis, *&c.* quæ nempe ex Melancholiâ aduſtâ orta creditur.

V. 60. Præcipua Hydropis ſpecies, ab Ἀσκὸς, *Utris.* Hydropicis Vettonicæ drachmæ duæ in duobus cyathis vini aut mulſi. *Plin. ib.*

V. 61. Cruditates quæ nauſeam faciunt digerit Vettonica; eadem pota à cœnâ concoctionem facit, in oxymelitis cyathis tribus drachmæ pondere, & crapulam diſcutit. *Id. c.* 11. Vettonica aliàs gravis ſtomacho, vitia tamen ſanat pota vel foliis commanducata. *Cap.* 7. Faciles præſtat vomitiones Vettonicæ radix, Hellebori modo, 4 drach. in paſſo aut mulſo. *Ib.* Siſtit vomitionem Vettonicæ farina ex aquâ, abſtergit faſtidia cruditateſque digerit. *Ib.* Betonica crudorum concoctionem adjuvat; datur acidum ructantibus & ſtomachicis; dolorem capitis ex ventriculi ſympathiâ ſedat. *Fern.* Stomacho laboranti prodeſt, ejuſque concoctionem juvat. *Id.*

V. 63. Tormina Ventris. Cœliacis in vino auſtero datur. Tormina diſcutit quodcunque Panaces & Vettonica. *Plin. l.* 26. *c.* 8.

V. 65. Icterus, Morbus Regius. Impugnatur Centaureo poto, Vettonicâ, *&c. Id. cap.* 12. Regium morbum ſanat, omnibus denique obſtructionibus expediendis & cum febre & ſine febre accommodatiſſima. *Fernel.*

V. 66. Veſicæ malis contráque calculos auxilio eſt Vettonica. Ad calculos quidam Vettonicam & Verbenacam & Millefolium æquis portionibus ex aquâ pro ſingulari remedio bibere ſuadent. *Plin. l.* 26. 8. Renum lapides exterit. *Fernel.*

Lentus inhæreſcens venis lunæque rebellis
    Cogitur obſcœnus præcipitare cruor.
Alba ſed illiciti hauritur ſentina fluoris :
    Hei mihi! ſpurcities non aliena ſat eſt.
Siſtitur ipſe etiam, rubróque remittitur orbi
    Qui velit injuſsâ ſanguis abire viâ.
Siſtitur inſanos matrix motura tumultus,
    Longinquum telis auſa ferire caput.
Maternúſque tumet non fluxo pondere venter ;
    Funera nec naſci dimidiata ſino.
Sed cùm natalis ſacer ingruit impetus horæ,
    Vis eadem inceptum fortior urget opus.
Quid quòd & articulis podagram diſcedere cogo ?
    Tarda licèt, celeri me fugit illa gradu.
Quid quòd ſerpentum furialia pello venena,
    Et mea ſerpentes dia venena necant ?
Illos ſubtilis ferit arcanâque ſagittâ,
    Et perimit cæco vulnere acutus odor.
Sic, pater arcitenens, victum Pythona fuiſſe
    Arbitror, & ſuccis illita tela meis.

V.67. Menſes ducit. *Fern.* Vettonica drachmâ in vini cyathis tribus bibitur contra omnia vulvarum vitia, aut quæ à partu fiunt. *Plin. l.* 26. 15.

V. 69. Vettonica utilis prægnantibus, & quibus alba ſordida illuvies ex utero manat. *Fern.*

V.71. Vettonicæ farina è lacte caprino pota ſiſtit ex ubere fluentem ſanguinem. *Plin. l.* 26. 13. Sed & ad ſiſtendam quamcunque ſanguinis fluxionem, niſi menſium, efficax eſt.

V.75. Betonica uterum expurgat, & nihilominus corroborat, & conceptum retinet. *Fernel.*

V.79. Podagricis inter cætera paſſim præſcribitur, itémque iſchiadicis.

V.81. Morſibꝰ imponitur Vettonica præcipuè, cui tanta vis perhibetur, ut incluſæ circulo ejus ſerpentes ipſæ ſeſe interimant flagellando : datur ad ictus ſemen ejus denarii pondere cum tribus cyathis vini, vel farina drachmis tribus ſextario aquæ imponitur. *Plin. lib.* 25. 8. Potu omnia mala medicamenta exigit per alvum Vetonicæ ſemen in mulſo aut paſſo, vel farinæ drachma in veteris vini cyathis quatuor, vomere cogendi atque iterum bibere. Iis qui quotidie guſtent eam nulla nocitura mala medicamenta tradunt. *Id. cap.* 10.

Quid quòd de membris per me dolor omnibus actus,
  Atque exul toto corpore mœſtus abit ?
Quid quòd defeſſis redeunt viréſque vigórque,
  Atque otî fructum percipit ipſe labor ?
Nec miſeræ ſatis eſt incommoda tollere vitæ,
  Ornatur donis luxuriátque meis.
Per me purpurei formoſum lumen honoris,
  Et niveam illuſtrat gratia viva cutim.
Talem me genuit fauſtis Hiſpania ſylvis,
  Omnibus & terris terra benigna dedit.
Nec Trajanum orbi magis eſt genuiſſe regendo,
  Ac dominum dominæ læta dediſſe ſuæ.
Implevit numerum certè laudum ille mearum,
  Et mihi multiplici par bonitate fuit.
Sed bonus,ah ! princeps fatorum quàm breve donum eſt !
  Tantarum exhæres quàm citò mundus opum ?
At noſtrâ æternùm gentes virtute fruuntur,
  Súmque orbi ſemper quod fuit ille ſemel.

V.87. Ad omnes corporis dolores ſuccū Vettonicæ. *Id. l.* 26. 11.
V.89. Laſſitudinem diſcutit.

V.94. Pota colorē plumbeum corporis privatim emendat, gratiorémque reddit. *Plin. l.* 26. 11.

CAPILLUS VENERIS.

NOſtra Capillaris cùm ſit domus optima gentis,
  Me patronam omnes conſtituere ſuam ;

V.1. Capillus Veneris, ſic primò, ut arbitror, ab Apuleio nominatus ; nam Plinius veteréſque Adiantum appellant. Si Plantis Πολυωνυμία non ſit minùs honorifica quàm Diis olim exiſtimata eſt, profectò hæc noſtra honoratiſſima eſt. Græcè dicitur Ἀδίαντον, Πολύτριχον, Καλλίτριχον, Ἐβενότριχον· Latinè, Capillus Veneris, Adiantum, Polytrichum, Callitrichum, Terræ Capillus, Cincinnalis, Capillaris, Crinita, ſupercilium terræ, Coriandrum putei ; Anglicè, Maiden-hair, Venus-hair, Our Ladies-hair. Pluréſq; aliæ ſpecies ad hoc genus referri poſſunt, ut ruta Muraria, vel Adiantum album (white Maiden-hair ;) Trichomanes, quod raritati capillorum medeatur (English Maiden-hair ;) & Polytrichum aureum, vel Adiantum aureum, vel Muſcus Capillaris. Virtutes autem quæ ei attribuuntur etiam nominibus longè numeroſiores ſunt, quarum paucæ tantùm hic delibantur.

Pro cunctis voluere loqui : numeroſa propago,
  Nec plantas inter factio parva ſumus.
Et filices, quarum eſt dominatio lata per agros,
  Contingunt noſtrum proximitate genus.
Quidam etiam ætherios hinc deduxere cometas,
  Junctaque cum ſuperis germina multa putant.
Sed conſanguineos libet haud agnoſcere tales,
  Odimus & mores turba benigna feros.
Funditur augurio noſter meliore capillus,
  Et non de nihilo nomen amoris habet.
Ipſa mihi multum ſcit ſe debere venuſtas,
  Ipſe meis telis retia nectit amor.
A me formoſi laſciva volumina crinis,
  Plaudentiſque humeros umbra decora comæ.
Me cole quiſquis amas ; lætam nutrire memento
  Cæſariem, & toto vertice tende plagas.
At nudum ſine honore caput, tritíſque capillis
  Pannoſum, incluſas quàm malè jactat opes?
Nimirum, teneræ nec credunt iſta puellæ,
  Nec curant ; oculis ſerviat omnis amans.
Sic Veneri (delector enim cognomine Divâ)
  Præſto operam (quamvis ipſa modeſta) meam.
Ipſa modeſta quidem,contentáque ſimplice cultu :
  Ruſticus en nullo flore ſuperbit apex.
Sobria præcipuè ; nec dulcia flumina libo,
  Nec fiunt labris ſtagna minora meis.

V.5.Ramuli nigro colore nitēt, foliis Filicis, ex quibus inferiora aſpera & fuſca ſunt. *Plin. l.22.21.*

V. 7. Propter communem nominis notationem.

V.14.Quidā Callitrichon vocāt, alii Polytrichon; utrumq;ab effectu: tingit enim capillum, & ad hoc decoquitur in vino cum ſemine Apii,adjecto oleo copiosè, ut criſpum denſúmque faciat: defluere autem prohibet. *Plin.Ib.*

V.26.Sēper vireſcit,nūquā floret.

V.27.Aliud Adianto miraculū, æſtate viret, brumâ non marceſcit: Aquas reſpuit; perfuſum merſúmque ſicco ſimile eſt,tanta diſſociatio deprehenditur, unde & nomen à Græcis, (nempe ὅτι οὐ διαίνεται *non madeſcit)* alioqui frutici topiario. Umbroſas petras parietúmque aſpergines ac fontium maximè ſpecus ſequitur, & ſaxa manantia; quod miremur, cùm aquas non ſentiat, *Plin. Ib.*

Propinat plantis cùm Jupiter ipſe ſalutem,
 Largáque cœleſtis pocula fundit aquæ :
Germina multa vides totum exhaurire liquorem,
 Et non civili proluere ora modo.
Vitiferi credas habitantes litora Rheni
 Germanos feſtum concelebrare diem.
Me pudet hoc ; tactos foliis trepidantibus imbres
 Excutio, & madidum ſicca ſaluto Jovem.
Non equidem invideo bibulis, nam læta vireſco,
 Nec ſuccum exhaurit bruma vel ipſa meum.
Me tamen immergunt medici crudeliter undis,
 Cogor & inviſo fuſa liquore mori.
Perſequor humores odio poſt fata perenni ;
 Perſequor : humores & cinis ipſe fugat.
Per jecoris ſpleníſque vias renúmque meatus
 Hoſtem ago : fluminea labitur ille fugâ ;
Et multos prono ſecum vehit agmine morbos,
 Horrida quæ ſalſis monſtra feruntur aquis.
His Ego promeritis poteram meruiſſe videri
 Vel Berenicæis altior ire comis.
Sed vertente polo recipit ſi ſidera pontus,
 Plus mihi vel cœlis arida terra placet.

V. 41. Urinam cient——Decoctum ex his prodeſt ſuſpirioſis, & jecinori, & lieni, & felle ſuffuſis, & hydropicis : ſtranguriæ illinuntur & renibus cum abſynthio, ſecundas cient & menſtrua. *Plin. lb.*

V. 28. Fuit hæc Berenice (nam plures eo nomine Ægypti Reginæ fuerunt) Ptolem. Philadelphi & Arſinoes filia, quæ Ptolemæo Euergetæ fratri ſuo nupſit; qui cum paucis diebus à nuptiis expeditionem in Aſiam ſuſcepiſſet, Berenice crinem ſe detonſuram vovit ſi ſalvus rediiſſet : cujus voti damnata abſciſſam comam in Templo Veneris conſecravit: quæ cùm poſtridie non apparuiſſet, ægrè id ferenti Ptolemæo Conon mathematicus (gratiam ejus captans) inter ſidera relatam affirmavit , ſeptem ei ad caudam leonis ſtellas oſtendens figurâ nominéve non antea donatas. *Vid. Eleg. Catul. de Comâ Berenices.*

SAL.

SALVIA.

SAlvia, quæ multis titulum virtutibus imples,
Salvia, quam magni vita beata facit;
Cum damnoſa tuo fugiant oblivia dono,
Salvia, non poſſum non memor eſſe tui.
Mnemoſynæ charam celebrabunt jure Camœnæ;
Et non ingratas eſſe querere deas.

Celſo monte ſuper ſaxo circundata mentis
Stat domus, & latè ſubdita membra videt.
Artifici fuerit dextrâ fabricator oportet,
Nam parva, at mundi totius illa capax.
Hîc ſacra ſpirituum glomeratur turba potentum,
Corporis humani proxima turba Deæ.
Concilium hìc ſummis magnum de rebus habetur;
Diſcurrítque frequens, ítque reditque cohors.
Fervet opus, portíſque vagum ruit omnibus agmen;
Candida nec ſolis denſior aura pluit.
Scilicet ætherios artus bombycina veſtit
Materies, rapidum nec remoratur iter.
Omnia ſed longo labefacta labore fatiſcunt,
Membráque perpetuum fortia frangit opus.
Sæpe etiam intentos operi paſſimque vagantes
Graſſator duro devorat ore calor.

V. 1. Noſtri qui nunc ſunt Herbarii Elelisphacon Græcè, Latinè Salviam vocant, *&c. Plin. lib.* 22. 25. Sed puto Ἐλελίσφακον unam tantùm ſpeciem σφακοῦ, i. *Salviæ*, eſſe, fortè ſylveſtrem. Salvia cerebrum idcirco juvat & corroborat quod illi totius ſubſtantiæ ſimilitudine familiaris ſit. *Fernel. Id. lib.* 5. *de Meth. Med.* Salvia calida primo, ſicca ſecundo: quæ anguſtiore folio, efficacior habetur; ea leniter aſtringit, & emanantem ſanguinem cohibet, ventriculum atque cerebrum corroborat, torpentem appetentiam excitat; peculiariter autem nervos firmat, eorúmque vitiis omnibus medetur, in idque vires obtinet Caſtoreo finitimas.

V. 3. Quia inter præcipua medicamenta habetur, quæ memoriam confirment.

V. 5. Memoriæ, muſarum matri meritò dictæ.

Sæpe

Sæpe Venus toto prædatrix corpore raptos
   Avehit, aut liquido mergit in igne merum.
Indè graves sensus invadit plumbea pestis,
   Et glaciat vitæ munia torpor iners.
Colluvies animam morborum frigida inundat
   Milite nudatam præsidiísque suis.
Indè tremunt nervis perterrita membra solutis,
   Et nutat dubiè mox ruitura domus.
Vix ori calices sitienti dextra vacillans
   Ferre valet, trepidam ferre venena putes.
Tum demùm apparet quantum tu, Salvia, possis,
   Implorántque tuam digna pericla fidem.
Frigore vallatum densísque humoribus hostem
   Vividus obsessâ dejicit arce calor.
Spiritibúsque fatigatis certamine tanto
   Spiritus afflatur te veniente novus.
Et nova vita redit (liceat si dicere) vitæ,
   Corpore quæ jacuit penè sepulta suo.
Et nervis jam membra suis religata tenentur,
   Nec fluctus puppim sed moderator agit.
Cuncta tuo adventu stabilis: tam fortia quisquam
   Crederet è fibris vincula facta tuis?
Non fragili laxos solidas ferrumine dentes,
   Cogis & alveolis ritè manere suis.
Ah! nunquam ruat hoc tam pulchrum atque utile val- (lum,
   Neve suo cedat terminus iste loco.
Lubrica tu firmas teneri primordia fœtûs,
   Atque uteri fluxam non sinis esse fidem.

V. 41. *Salvia confortat nervos, manuúmque trémorem Tollit.* ——— Salernitan. Idem honorificentissimè de hâc herba, &, pro talibus Poetis, etiam poeticè, rogant,
Cur moriatur homo cui salvia crescit in horto?

V. 49. Agrippa eâ *sacram herbam* appellavit, & scripsit Leænas eam manducare ad partûs facilitatem. Aetius dicit, Gravidæ mulieres si, fluidæq; laxæq; sint, eâ utilissimè vescuntur; nam conceptum retinet, & vitalem reddit. Aiunt in Copto Ægypti post sævas pestilentias ab his qui superfuerunt ad ejus succum bibendum mulieres coactas fuisse, plurimosque fructus inde productos. *Heurnius.*

Mors

Mors fera, parce, precor, vitam anticipare vel ipsam:
  Ut moriatur homo, sit, precor, ille priùs.
Ah nimiùm properas, siquidem in navalibus ipsis
  Naufragium faciat vix fabricata ratis.
Parva quidem memoro. Tu coràm absentia sistis,
  Nec tu præteritum præteriisse sinis.
Sed fluidarum animo signas vestigia rerum,
  Et non futilibus figis inusta notis.
Ne malè diluto fugiant pigmenta colore,
  Tu prohibes oleo mista perire tuo.

MELISSA.

ITe procul curæ (nimiùm mihi turba sodalis)
  Ite; venit vati læta Melissa suo.
Læta venit, sertísque volens me cingit odoris:
  Me cane (ait,) merces ipsa canentis ero.
Jamdudum insolito juvenescunt corda sereno:
  Agnosco afflatum, nobilis herba, tuum.
Jure tuam frondem signaris imagine cordis;
  Te solet inter opes cor numerare suas.
Vultibus impressum veluti regalibus aurum
  Patris & effigiem principis ipsa geris.

V. 1. Melissa. Meliphyllum *Virg.* Melissophyllum & Melittis *Plin.* quibusdam Apiastrum quorum eadem omnibus origo nominum, quòd sit herba apibus gratissima. Citrago etiam dicitur, ab odore. Citrago quæ & Melissophyllon, calida siccaque recessu primo, demulcet quoque atram bilem; confert ad timores & tristitias quæ occasione nullâ ex atrâ bile suscitantur, lætáque facit somnia, simul quoque aliquantum deterget. *Fern.* Et idem alibi, Melissophyllum syncopen ex frigidâ causâ, mœrorem tristitiámque excutit. *Rases* (referente Heurnio) ait, Melissa animi hilaritatem, coloris amœnitatem & jucunditatem, bonámque coctionem creat, & canitiem retardat. Quâ de causâ vino indi solet. Multis aliis facultatibus celebris est, sed hîc de hâc unâ agitur. Anglicè **Baum.**

V. 7. Qui Signaturas rerum consectantur, observant Melissæ folia Cordis figuram referre.

Te

Te fugiunt pluviæ, te venti & nubila mentis,
  Auratúmque aperit pax inopina diem.
Nec Bacchus plus ipſe juvat, cùm rore ſuperbo
  Fervidus in venas purpureúſque fluit,
Dulcia mortalis portans oblivia ſortis,
  Spémque renidentem, divitiáſque breves.
Neſcio quid plerumque bonis turbatur in illis,
  Viſus & impuro eſt ſurgere fonte lepos.
Nec ſævum occîdit Bacchus, ſed vulnerat hoſtem;
  Viribus iratis fortior ille redit.
At tua lenè fluit, ſine vi, ſine fæce, voluptas,
  Nec pungunt caudis gaudia ſæva ſuis;
Nec nimiùm melli vicinus aculeus hæret:
  Blanda Meliſſa, tuas non imitaris apes.
O munus cœleſte datum mortalibus ægris!
  O numen, curæ ſi medicamen habes!
Infeſtant aliæ peſtes, hæc poſſidet orbem,
  Hoc uno ægrotat quiſquis ubique malo.
Gaudeat innumeris & abundet floribus ætas;
  Hæc flores ipſos tingit amarities.
Circumfert humana ſuum natura venenum,
  Atque opus antidoto vita habet ipſa tuo.

V. 24. Meliſſophyllo ſive Melittide ſi perungantur alvearia, non fugient Apes; nullo enim magis gaudent flore: copiâ iſtius examina facillimi continentur. Idem præſentiſſimum eſt contra ictus earum veſparúmque & araneorum, item ſcorpionum, *&c. Plin. lib.* 21. *cap.* 20. Unde *Virgil.* alvearia eâ illini jubet;

——— Huc tu jusſos inſperge ſapores,
Trita Meliphylla & Cerinthe ignobile gramen. Georg. 4.

COCH-

COCHLEARIA.

EST morbus, nomen Scorbuto Saxones indunt,
  Arctoos latè qui populatur agros.
Fælix barbaricum quæ ridet Græcia nomen!
  Ah fælix quòd non cultius ipsa dedit!
Monstrum atrox! nullum quo misit tetrius unquam
  Prædatum in terras vindicis ira Dei.
Centum illi horribiles, centum (mirabile!) formæ,
  Bis centum armatas arbitror esse manus.
Inter limosas abdominis ille paludes,
  Sulphureas inter nascitur Hydrus aquas.
Illum & desidia, & nimii peperere labores;
  Illum & luxuries, & dolor ipse parit.
Sæpe etiam febris defunctæ sævior hæres,
  E cinere & sicco prosilit ille rogo.
Nascitur exiguus, facilique domabilis arte.
  Hei mihi! quàm parvo tempore magnus erit?
Sic stupet ingentem Nilus crocodilon ab ovo,
  Vix tantùm immersis ipse stupendus agris.

V. 1. Cochlearia à figurâ cochlearis nomen mutuatur, peculiariter Scorbuto dicata, & providentiâ divinâ in iis regionibus abundè crescens ubi hic morbus grassatur. Quem inferioris Saxoniæ incolæ Scorbock, aut Scorbuck, à torminibus ventris appellant, unde Nomen Scorbuti. *Anglicè*, Scurvy, & herba, Scurvy-grass.

V. 3. Licèt Græcis innotuisse videatur hic morbus, nam eum exactè describit Hippocrates in lienis morbis; tamen ita infrequens fuit in Græciâ, ut proprium ac peculiare nomen nullum nactus sit.

V. 7. Tanta morborum & symptomatum farrago in hoc morbo concurrit, ut vix alius sit tam πολύμορφος, & qui sub tot morborum speciebus latitet. Sennertus eum autem sic definit: Est prava quædam corporis nutritio vel cachexia ab humore melancholico peculiari modo corrupto orta, conjunctam habens crurum debilitatem & maculas, gingivas tumidas & sanguinolentas, dentium laxitatem, & plura alia symptomata.

Humore

Humore obſcæno & ſalibus nutritur aduſtis;
Ipſi illum flatus, atque alit ipſe vapor.
Ille nec in cunis tentat nihil improbus infans,
(Deſidiæ ô proles deſidioſa parúm!)
Herculei citiùs non incepere labores;
Monſtrorúmque hoſtis monſtra imitantur opes.
Qui modo natus erat, jamdudum membra fatigat
Inſultans; ipsâ laſſa quiete labant,
Et languent, paréntque animæ non læta moventi,
Nec nôrunt ubi ſit, cùm ſit ubique, dolor.
Pectore deducto vix æger anhelitus exit,
Sanguine vix ripæ prætereunte tument;
Mox latè dat ſigna ſui fidentior hoſtis,
Damna nec autorem tanta latere ſinunt.
Tetra ſitu putri, fraudatáque dentibus ora,
Mortis odor fœdus, mortis ubique color;
Nauſeáque, & vomitus, & clauſi tormina ventris,
Et ferrugineis crura inhoneſta notis;
Offuſæque animo tenebræ, ſenſúſque ligati:
Quicquid & ut ſibi ſit vita odioſa facit.

Hoc monſtrum mihi tale dedit natura domandum,
(Namq; herbis non eſt monſtra domare novum.)
Sic taurum vigilémque draconem vicit Iaſon;
Non memini ſuccis uſus an ille meis:
Sed vicit, rediítque potitus virgine & auro,
(Eveniant medicis talia ſæpe, precor.)
Gaudebam quòd dura mihi provincia ceſſit:
Quò major, certè gratior hoſtis erat,
Ipſa (fatebor enim) capior dulcedine laudis,
Et juvat in medicis nomen habere libris:

V. 39. Cochlearia facilè primas inter iſta medicamenta tenet, & malo huic peculiariter adverſatur, ut longa experientia docuit; ſale enim volatili acri cum amaritudine conjuncta abundat, unde aperit, penetrat, crudos illos & craſſos humores volatiles reddit, diſcutit, per urinam & ſudores expurgat, viſcera roborat. *Id.*

Invideóque

Invideóque illis quas magni charta Galeni,
  Aut Coi celebrant scripta verenda senis.
Invidit meritò juvenis Pellæus Achilli:
  Dissimilis questûs nec mihi causa fuit.
Cúmque aliæ Græco florerent nomine plantæ,
  (Námq; honor in Græco nomine summus inest)
Tunc ego littoribus crescebam inhonora Britannis,
  (Terra Britanna quidem tunc inhonora fuit.)
Crescebam infelix Gothici procul accola ponti,
  Nec fuerat foliis vilior alga meis.
Nunc decet obscuræ damnum deforme juventæ,
  Tam longas famæ nunc reparare moras:
Et decet, & facio: nunc inclyta gloria nostri est,
  Et nota in terris omnibus herba legor.
Quis meruisse negat, cùm nostro Marte tyrannus
  Vincitur Arctoo qui vagus orbe furit?
Dicite Io Pæan! ter Io sonet ultima Thule,
  Ter resonent Gothici littora vasta maris!
Ille ferox morbus manibus post terga revinctis,
  (Dicite Io!) currus ducitur ante meos.

V. 55. Eadem esse creditur à quibusdam ac Britannica Plinii, quòd abundè hâc insulâ nostrâ crescat.

CASSYTHA.

NEc Folium, Cassytha, tibi est, nec Caulis egenæ,
  Nec Radix? vitæ pensilis ortus ubi est?

V. 1. Κασύθα (quæ veteribus Græcis ignota) à κασύω, *consuo*, quia quasi filis quibusdam herbas implicat; unde & Epilinum (quæ maximè celebris est Cassythæ species) vocatur Λινόδεσμος, *Vinculum Lini*. In officinis Cuscuta dicitur. *Angl. Dodder*, Cassytha primo ordine calida, sicca secundo, amaroris astrictionisque particeps, melancholiam tum herbâ tum semine propriè incidit atque detergit, obstructum lienem expedit, deinde & jecur, arquatúmque nigrum, & febres lentas diuturnásque pellit, quandoquidem venas omniáque vasa à putridis humoribus expurgat, servato ventriculi & reliquorum viscerum robore. *Fernel.*

Tota

Tota quidem magica es: nec jam miracula miror
  Plurima quæ facias; grandius ipsa mihi es.
Herbarum ut capias vires, tua retia temet
  Tendis, venatrix & simul ipsa plagæ.
O animatum Ænigma! tuæ mysteria plantæ
  Qui cantu celebret vate opus Oedipode est.
Non tu vicinas sine causâ amplecteris herbas,
  Cùm tibi sint corpus brachia sola tuum.
Stamina larga quidem tibi nent vitalia Parcæ!
  Sed nec subtegmen, tela nec ulla datur.
Fallor? an hinc gaudes filum præbentia lina
  Non scrutabilibus complicuisse modis?
O benè dilectæ conjux fidissima plantæ!
  Quo nullum exemplum clarius edit amor.
Jam pudeat lascivam hederam memorare, Cupido:
  Illius amplexus sola libido facit.
Corpore perfruitur placito: divortia rebus
  Apparent aliis; res habet illa suas.
Sunt vires frondésque aliæ, nec fructus & ipse,
  Testis adulterii, conjugis ora refert.
Et radix aliis satiatur libera succis,
  Et vel adhuc nomen nupta parentis habet.
At bona de solo pendet Cassytha marito;
  Nil habet illa suum, sed nec habere velit.
Illius & succo nutritam, & stipite fultam,
  Et folio ornatam se putat esse satis.
Gaudet & illius quodcunque est sumere nomen,
  Et fieri cunctis una eadémque modis.

V. 24. Neque enim nomen mutuatur ab arbore quam amplexatur, sed ubique nomen hederæ retinet, quod Cuscuta non facit.

V. 29. Quæ Thymo se implicat Epithymum vocatur, quæ Thymbræ Epithymbrum, quæ Urticis Epiurtica, quæ Rubo Epirubus, &c. nec tantùm nomen adsciscit plantæ cui inhæret, sed & virtutes ejus participat.

Tali

Tali animo Alceſte fuit, & Capaneïa conjux,
Et paucæ eximius quas celebravit amor.
Et puto te, Caſſytha, mori pro conjuge lino
Velle; ſed eveniant proſperiora tibi.
Hic viventis amor; claram poſt funera reddit
Altiùs humanæ nomen amicitiæ,
Quam jecori præſtas ſplenique fideliter ægro,
Quos recreas victos obſidióque levas.
Unde, precor, tantas tantillo in corpore vires,
Unde, precor, plantæ pauperis uxor, habes?
Quis fore crediderit jecur ut medicamine tali,
Tam miſerâ tantum viſcus egeret ope?
Utere vel minimis: nec dedignare ſuperbus,
Quòd ſervent homines parva; minora necant.

V. 31. Cùm Apollo à fatis impetrâſſet ut Admeto regi produceretur vitæ terminus, ſiquis pro eo diem obire vellet, uxor Alceſte conditionem accepit, vicémque ejus ipſa ſubiit.

V. 31. Evadne Martis & Thebes filia, quæ ſeſe in mariti ſui rogum projecit.

Turbine quo ſeſe charis projecerit audax
Ignibus Evadne, fulménque in pectore toto
Quæſierit —— Statius.

V. 37. Hepatis & lienis infarctus expedit, uſtam ex bile melancholiam eluit, *&c. Heurnius.*

ABSINTHIUM.

INfauſtum pueris & deteſtabile germen
Credor, & à furiis Perſephonéque legi,

V. 1. Abſinthii genera ſunt plura: Santonicum appellatur à Galliæ civitate, Ponticum à Ponto, ubi pecora pingueſcunt eo, atque ob id ſine felle reperiuntur; neq; aliud præſtantius, multóq; Italico amarius: ſed medulla Pontici dulcis. De uſu ejus convenit dicere, herbæ facillimæ atq; inter paucas utiliſſimæ, *&c. Plin. lib.* 27. 7. ubi totum caput enumerandis ejus virtutibus impendit. *Fernel.* breviter in hunc modum: Abſinthium calidum primo gradu, ſiccum ſecundo, aſtringens, amarum & acre, excalfaciens pariter & detergens, roborans & deſiccans: ejus decoctum ſtomachum corroborat, bilem eique inhærentem pituitam detergit, vacuátque tum per alvum tum per urinas. Hinc morbo regio correptos ſanat, malaciam ſtomachi & inflationes diſcutit, appetitum excitat, nauſeam arcet, lumbricos pellit. Comæ, folia & ſemen uſurpantur; ſed ſuccus ſtomacho infenſus, *&c.*

Inſanire

Insanire putant medicum, vel ludere certè,
  In me si succum dicat inesse bonum.
Sed neque fœmineo scio me placuisse palato,
  Multa licèt sexus debeat ille mihi.
Et puto vix paucis tristem arridere saporem:
  Hei mihi, quàm paucos Jupiter æquus amat!
Dulcia sola placent; sed dulcia quantus amaror
  Consequitur, serò post sua damna vident.
Longa voluptatis subeunt fastidia curtæ,
  Dilectæque nimis nausea fœda dapis.
Dat stomacho pœnas, quem læserat antè, palatum;
  Odit & optatos, cùm rediere, cibos.
Tum gravis inferno spirare mephitis ab orbe,
  Mœstáque Lernæus surgere in ora vapor:
Tunc primum succos non fastidire severos,
  Tunc & amaritiem dissimulare meam.
Nec frustrà ingredior stomachum, nec inutilis hospes;
  Sed fero præsentem, numinis instar, opem.
Non aliter solem recreor sentire tepentem,
  Cùm mihi post hyemis frigora longa venit.
Illic sæpe mihi stabulum purgare nefandum,
  Et libet Herculei ferre laboris opus.
Pondere discusso repetit sua munia lætus,
  Et vivo stomachus percoquit igne cibos.
Purpureámque avido tincturam devorat ore,
  Nec venis operam dat chylus ille gravem.
Paulatim roseum depingit gratia vultum,
  Purgato roseus spirat ab ore vapor.

V. 6. Urinam ac menses cient tres quatuorve ramuli cum Gallici Nardi radice unâ cyathis aquæ sex —— Menses privatim cum melle sumptum, & in vellere appositum. *Plin. Ib.* Abstergit etiam uterum.

V. 15. Putor ex corruptis aquis

V. 19. Astringit stomachum, bilémque detrahit —— Malaciam stomachi & inflationes discutit cùm Sili & Nardo Gallico, aceto exiguo addito —— Fastidia abstergit, concoctiones adjuvat, cruditates detrahit, cum rutâ & pipere & sale —— Stomachum corroborat, & ob hoc sapor ejus in vina transfertur. *Plin. Ib.*

V. 24. Qui Augiæ stabulum purgavit.

Quid

Quid præſtet mea planta boni Venus ipſa fatetur;
  Nec Dea tam dulcis dulcia ſola probat.
Illa meis prudens aſpergit gaudia ſuccis,
  Et cùm lætitiis miſcet amara ſuis.
Scindimur herboſæ ſtudia in contraria gentes,
  Atque habet authores factio quæque ſuos.
Sunt quæ defendunt Epicuri dogmata plantæ,
  Quæque voluptatis læve ſequuntur iter,
Et gaudent dulces populariter edere fructus,
  Et cingunt lætum florea ſerta caput.
At pars Zenonis rigidam colit altera ſectam,
  Virtutúmque ferax & malè culta cohors:
Nec pompas amat aut vana oblectamina ſensûs;
  Feciſſe officium, non placuiſſe, juvat.
Et nulla in terris magis eſt me Stoica planta,
  Cauliculo fulta eſt Porticus ipſa meo.
Delectent aliæ, noſtra eſt prodeſſe voluptas:
  Gratia tarda quidem, ſed mihi longa venit.
Utilis eſt cenſor corruptæ aſperrimus urbi:
  Talis ego, & talis tu, Cato noſter, eras.
Nec feritate tamen nec vindice fulminor irâ;
  Prudentem iraſci cùm ſchola noſtra vetet.
Nulla magìs noſtris compeſco crimina regnis,
  Et fugit aſpectum bilis amara meum.
Me ſimul ac videt ingreſſam ſtomachóq; receptam
  Acria non humili bella parare modo,
Nec venis nec mille remotis auſa latebris
  Fidere, poſtico territa quærit iter.
Et ſequor & fugienti inſto; veſtigia fumant,
  Et via fervet adhuc quâ ferus hoſtis abit.
Nec minùs undantes exhaurio corpore fluctus,
  Advena diluvium cùm meditatur hyems.

V. 34. ——— *Non eſt Dea neſcia noſtri Quæ dulcem curis miſcet amaritiem.* Catul.

V. 54. Abſinthium quod in venis bilioſum eſt per urinas expurgat. *Fernel.*

Nec

Nec magìs obſcænas Belga exſiccare paludes,
Aut curſum obſtantis vertere doctus aquæ.
Sæpe etiam obſtructis renum canalibus arctis
Ad fontes refluunt flumina ſalſa ſuos.
Prodigium infælix! vicinis undique membris
Turbatur, totis & trepidatur agris.
Quid vos ignavæ (ſic increpo) ſiſtitis undæ?
Mecum ite, en vobis rumpere clauſtra paro.
Rumpo; patent; notáſque ſuus vehit alveus undas:
Lætantur magno membra levata metu.
Cannibales toto pello de corpore vermes;
Juſtáque cum fœdâ prælia gente gero.
Vermis edax, certus poſt funera corporis hæres
Differ adhuc epulas (nec mora longa) tuas.
Viſceribus gens illa ferox pingueſcere gaudet
Infantum, & tenero læta cruore tumet.
Expectare piget donec mors præparet eſcas:
Præripiunt avidâ fercula cruda fame,
Quid de pulicibus? vitæ ſalientia puncta,
Pulvereóſque hoſtes enumerare piget.
Vix mihi majores vacat enumerare triumphos,
Et latitant numero multa trophæa ſuo.
Sæpè vagum toto diſpergitur æthere lethum,
Atque elementa ferox occupat ipſa lues.
Ægrotat tellus, ægrotat luridus aer,
Ægrotant alveis flumina lenta ſuis:
Et miſeros vaſtis mors una amplectitur ulnis;
Vitalis vitam (quis putet?) aura rapit.
Auxilia in tantis numen non pauca periclis,
Nec minimum è multis me dedit auxilium.
Et ſæpe una feror (nec ſum quoque maxima) planta
Bella elementorum ſuſtinuiſſe trium.

V. 73. Ventris animalia pellit, ***Plin. Ib.*** **undè Anglice nome obtinet.**

Non igitur frustrà, nec, credo, sine omine sacro,
  Cuncta subacturæ genti in honore fui.
Ipse triumphalem victor certaminis haustum
  Germine de nostro (præmia magna) tulit.
Nobilibúsque tenens spumantia pocula guttis,
  Clamavit, merces ista valere dabit.
Nec quòd sit gustu minùs illa placebit amaro;
  Per quem jam vici sic labor ipse fuit.

V. 96. Sacris Pop. Romani celebratur peculiariter: siquidem Latinarum feriis quadrigæ certant in Capitolio, victorque Absinthium bibit. Credo sanitatem præmio dari honorificè arbitratis majoribus. *Plin. Ib.*

NYMPHÆA.

NUm me cœnosas contentam habitare paludes,
  Et mistam plebi spernis arundineæ?
Non ego de vulgo viridi, neque filia terræ;
  Incolo cognatas nobilis hospes aquas.
Nympha fui, Dea postremæ non infirma classis:
  Venit amor; quid tum profuit esse Deam?
Flammipotens jubet ille: accendor in Hercule viso,
  Tótque triumphorum pars Dea parva fui.

V. 1. Nymphæa Heraclia *Plin.* Mater Herculana Apuleio, liis Alga palustris, Papaver palustre, Clavus Veneris, in officinis aliquando Nenuphar, *Anglicè* Water-Lily. Nymphæa ata traditur à Nymphâ zelotypiâ ergà Herculem mortuâ, uare Heraclion vocant; aliqui hopalon, à radice clavæ simili, *&c. Plin. l.* 25. 7. Nescio quâ utoritate ductus Calepinus hanc Nympham Dejaniram fuisse asserit, sic enim ait, Quod Dejanira audiens, (nempe mortem Herculis, cujus ipsa autor innocens fuit) dolore percita Herculis clavâ se interfecit, ex cujus sanguine postea nata est herba quæ Nymphæa & Heraclion dicitur. Hæc ille; quem secutus non sum, cùm quòd Ovidius, cùm mortem Herculis narrat, istius fabulæ non meminit, tum quòd vix satis convenire cum Plinii verbis videatur: nam Dejanira neque propriè Nympha appellari potest; neque zelotypiâ, sed dolore mortua est. Utcunque se res habet, licere mihi existimavi fabulam pro voluntate meâ concinnare.

Mirabar

Mirabar famam herois, fulgentiáque acta,
 Membráque mirabar vel patre digna Jove.
Et me paulatim ſubiit ſcelerata cupido,
 Ferre virum totum qui tulit ipſe polum.
Verum equidem fatear, noctem mirabar & illam
 Quinquaginta animas quâ genuiſſe ferunt.
Nunc pudet, atque herbæ tam fœdos odimus actus:
 Sed fuit eximiæ nox ea nequitiæ.
Ille meos (quid multa?) ferus decerpſit honores,
 Ille meæ florem virginitatis habet.
At vagus ille Jovem faſſus levitate parentem,
 Noluit unius tædia ferre tori.
Monſtra ſubacturus, pejoráque monſtra tyrannos,
 Percurrit vindex ſedulus omne ſolum.
Sed ſemper monſtri merces fit virgo ſubacti,
 Sed ſemper natas ille tyrannus habet.
Fœmineúmq; genus mihi jam pro pellice totum eſt,
 Nec caruêre ipſæ ſuſpicione Deæ.
Nè valeam, ſed & has mihi Sirius hauriat undas,
 Et poſſim exuſtâ ſicca palude mori,
Junonis nomen fuerim niſi torta per ipſum,
 Crediderémque odium ni ſimulare ſuum:
Forſan & ille meos (dixi) jam ridet amores,
 Pellicibúſque feror fabula læta meis.
Vexant ira, dolor, pudor, indignatio mentem;
 His tamen invitis omnibus hæret amor.
Viſum eſt æterni niſi ſolâ morte doloris,
 Ad finem certâ quærere morte viam.
Fata obſtant, ſors obſtat amantûm dura Dearum;
 Infinitum urget vita perennis onus.
Intereà lacrymas fundo noctémque diémque,
 Hâc mihi clepſydrâ tempora longa fluunt.
Fit lacus è denſo tandem mirabilis imbre,
 Et collecta meos alluit unda pedes.
Siqua fides (magni quæ gloria tetra doloris)
 Gaudebam luctûs fertilitate mei.

At tandem ætheriis ſerò miſeratus ab oris
Jupiter, ipſa tuas incole, dixit, aquas.
Juſſit abire Deæ macro de corpore formam:
Juſſa abiit; multum dempſerat antè dolor.
Deſcendit terram radix nodoſa ſub altam,
Et nimiùm clavæ me meminiſſe facit.
Perpetuúmque bibunt folia inſatiata liquorem,
Ad dominam lacrymæ jam rediere ſuam.
Candor adhuc veteríſque manent veſtigia formæ,
Pallor adhuc noſtro priſtinus ore ſedet.
Nunc equidem totos dego genialiter annos.
Crede mihi, plantæ turba beata ſumus.
Nos ſapimus meliùs ſolem & cœleſtia dona;
Nos zephyri mulcent, & tepida aura fovet.
Nectareos nobis calices Aurora miniſtrat,
Ambroſias nullo terra labore dapes.
Certè hominum miſeret, quos mille incommoda vitæ,
Et ferus exercet, maxima peſtis, amor.
Non ignara mali, veterúmve oblita dolorum,
Extinguo flammas, ſæve Cupido, tuas.
Victorémque meum tandem viciſſe triumpho.
Injuſta has juſtum eſt regna ſubire vices.
Nè te mireris victæ ceſſiſſe, Cupido,
Me meus Alcides vincere monſtra docet.
Et nè fortè tuo credas, hilariſſime nequam,
Non niſi deformes poſſe carere jugo;

V. 49. Marcellus eam Clavam Herculis appellat.

V. 53. Duo ſunt genera, quorum unius flos luteus, alterius candidus eſt.

V. 64. Eos qui biberint eam duodecim diebus coitu genituráque privari. *Plin. Ib.* Venerem in totum adimit Nymphæa Heraclia ſemel pota in quadraginta dies. Inſomnia quoque Veneris à jejuno pota & in cibo ſumpta. Illita quoque radix genitalibus inhibet non ſolùm Venerem, ſed affluentitiam geniture; ob id corpus alere vocémque dicitur. *Plin.*

Ipſius & vultûs noſtrâ medicamen in herbâ eſt,
Et ſe formoſam ſpontè pudica videt.
Et faciem Veneris tribuo moréſque Dianæ,
Atque in tutelâ numen utrumque meâ eſt.
Sed nè fortè ſuas alieno nomine flammas
Occultet ſævus (nec caret arte) Deus;
Inſtitui nullos non debellare calores:
Odi omnes; hoſtem me calor omnis habet.
Seu furialis, utì ſuperâ in regione Cometes,
Occupet inſanum flamma inimica caput;
Seu vaga perrumpat ventris fornacibus imi,
Et fumos corpus ſpargat in omne ſuos;
Seu Phlegetontæas accendat ſulphure venas,
Seu ſtringat ſummam mitior illa cutim:
Qualiſcunque meis metuit concurrere ſuccis,
Pérque poros omnes exanimata fugit.
Quid nictas? quid dimidio me lumine ſpectas?
Sentio, vim radix noſtra ſoporis habet.
Et puto tam longus ſomnos inducere poſſit
(Si vis illa abſit) ſermo. Viator, abi.

V. 71. Illita maculas omnes & vitia tollit —— Alopecias emendat Nymphææ & Cicutæ radix, ſi unà tritæ illinantur. *Id.*

V. 77. Nymphæa tota refrigerat ordine ſecundo, ejus radix atque ſemen exiccat, flos humectat: iſque naribus ac fronti admotus, capitis ex bile dolorem lenit, ſomnum conciliat, ſumptúſque omnem extinguit ardorem. *Fernel.*

ASPLE-

ASPLENUM.

NEC caulem natura mihi, nec floris honorem,
Nec mihi vel ſemen dura noverca dedit,
Nec me ſole fovet, nec cultis creſcere in hortis
Conceſſum, & foliis gratia nulla meis.
Herba inviſa Deis poteram cœlóque videri,
Et ſpurio terræ nata puerperio.
Gens hominum ſpecie rerum captatur inani,
Atque oculis mentem tradit inepta ſuis:
Pauperibúſque horti nunquam patet area plantis;
Scilicet his regnat picta tulippa locis.
Non ita Dii: Phœbus me præfert mille tulippis,
Et Cous Phœbo proximus arte ſenex.
Nam cùm membra ſuis diviſit finibus autor,
Imperiúmque herbis certáque regna dedit,
Tum mihi præ reliquis provincia dura tributa eſt,
Moribus ille ferox indomitúſque lien.

V. 1. Aſplenum multis nominibus noteſcit. Grecè Ἀσπλήνιον (quòd ſplenem diminuat) Σπλήνιον, Σκολοπένδριον, (propter ſimilitudinem Scolependræ vermis) Ἡμιόνιον, & Theophr. Πτέρυξ (quòd ex filicum genere videatur eſſe) *Lat.* Splenium, Scolopendrium, Scolopendra, Mala herba, & Ceterach Pharmacopolis. Angl. Spleen-wort, Miltwaſt. Aſplenum ſunt qui Hemionium vocant, foliis trientalibus multis, radice limoſâ, cavernoſa ſicut filicis, candidâ, hirſutâ. Nec Caulem nec florem nec ſemen habet. Naſcitur in petris parietibúſque opacis, humidis; laudatiſſima in Cretâ. *Plin. lib.* 27. 5.

V. 16. Huius foliorum jure in aceto decocto per dies quadraginta poto Lienem abſumi aiunt. *Ibid.* Ille dubitanter; audaciùs *Fernel.* Nullâ ſaporis inſuavitate folio ſolo lienem diebus quadraginta abſumit, fœdúmque ex obſtructione colorem detergit, atque calculos etiam in veſicâ comminuit. Et alibi, Syrupus Scolopendrii craſſam terrenámque melancholiam extenuat, mollit, fluxámque reddit, lienem obſtructione liberat, tumentémque ſolvit: Melancholiæ, quartanis diuturníſque febribus apprimè utilis.

Comprimo luctantem, ſævóque humore tumentem,
Aggeribus crebris obſtruit ille vias,
Nequicquam ; perrumpo aditus, commercia reddo,
Et via per ſplenem libera tota patet.
Ni faciam, ſine more furit, dirúmque vaporem
Victor & horribilem ſpargit ubique luem :
Purpureos animæ crudeliter inficit amnes,
Déque vénenato flumine vita bibit ;
Et ſumma immundi depaſcunt corpora morbi,
Et facies lethi concolor omen habet.
Hinc lacrymæ curæque malæ, vigiléſque labores,
Et dolor, & præcox carnificina metus :
Hinc laquei deformis amor, præreptáque fato
Mors placet ; hinc vitæ tædia longa brevis.
Monſtra piæ, precor, avertat tam turpia genti
Jupiter, atque herbæ vis operoſa meæ.
Non malè Trajanus fiſco aſſimilare lienem
Conſuevit ; corpus, cùm tumet ille, macrum eſt.
Quid rides ? num Romanæ quòd neſcia non ſim
Hiſtoriæ ? Stipes, non ego Planta forem,
Tempore tam longo ſi tot doctoribus uſa,
A tantis poſſim nil didiciſſe viris.
Et didici, & proferre tibi miracula poſſem
Plurima ; ſed nunquam garrula planta fui
Propoſitum ut repetam ; Multis animalibus ipſa
Immodici abſumo triſte lienis onus.
Creta quidem mendax, ſed & illi credite, grates
De porcis referat cùm mihi Creta ſuis.
Splene tumente gravis duríſque laboribus impar,
Implorat noſtram pauper aſellus opem.
Ille meâ paſtus (miſeret nam pauperis) herbâ,
Aſſuetum repetit lætus & acer opus.

V. 43. Vitruvius ait in Cretâ, ubi magnâ copiâ naſcitur Aſplenum, Porcos ἀσπλήνας, i.e. *ſine ſplene* inveniri. Dicuntur & Aſini ſplene laborantes eodem ſeſe curare.

I nunc & vanos florum mirare colores,
　Deliciásque breves, purpureámque fugam.
Formosi lætíque virent (quis denegat ?) illi ;
　Nos tristes formam lætitiámque damus.

LACTUCA.

AUgustum sanâsse olim quòd diceris ægrum,
　Quidam inter laudes hoc posuere tuas.
Nasone infamem pulso & Cicerone necato,
　Certè ego te nollem restituisse virum.
Sed puto tu neutrum nôsti, mundíque tyranno
　Non miror si sis gratificata libens.
Utilis ipsa quidem es cunctis medicina tyrannis ;
　Et rabies sacro frigore tacta fugit.
Cinge, precor, caput illorum meliore coronâ,
　Inque illis Mundo, si potes, affer opem.
Ipse tuo quondam jussu de corde perusto,
　Ipse tyrannorum maximus exit amor:

V. 1. Divus certè Augustus lactucâ conservatus in ægritudine fertur prudentiâ Musæ Medici. *Plin. lib.* 19. 8.

V. 8. Lactuca tum admota tum sumpta cum cibo acres demulcet humores, desipientiam sedat, vaporísque suavitate somnum conciliat, idque blandè & citra offensionem ullam. *Fernel.* Et alibi, Frigida est initio tertii, humida secundo, idque simpliciter, citra astrictionem aut ullius qualitatis excessum, crudaque estur ; aquæ frigidæ modo refrigerat, ventriculi & præcordiorum æstum compescit, bilem fervidiorémque sanguinem frænat ; neque tamen ut aqua emollit, aut ventriculi præcordiorúmve robur solvit ; sed nullâ offensione pro succo fervido temperatiorem profert, eúmque benignum ac probum. Eâ temperatione somnum accersit, Veneris insomnia coercet ; ad quæ etiam ejus semen usurpari solet.

V. 11. Quidam Eunuchion vocant, quia hæc maximè refragetur Veneri. Est quidem naturâ omnibus refrigeratrix ——— Peculiares earum vires somnum faciendi, Venerémque inhibendi, æstum refrigerandi, stomachum purgandi, sanguinem augendi, *&c.* Semine trito ex vino poto libidinum imaginationes in somno compesci. *Plin.*

Falſus amor ; neque enim tentas expellere verum,
  Qui titulum juſti regis amandus habet.
Inviſus meritò eſt tibi Sirius ille Cupido,
  Qui necat igne herbas, & fera monſtra parit.

Eadem.

Adde oleum panémque mihi, nec deinde queraris
  Pauperiem æſtivis menſibus eſſe gravem.
Has epulas habuit teneri gens aurea mundi,
  Et cœnæ ingentis tunc caput ipſa fui.
Semideûmque meo creverunt corpora ſucco,
  Materiam tanti ſanguinis ille dedit.
Tunc neque fraus nota eſt, neq;vis, neque fœda libido:
  Hæc nimii proles ſæva caloris erat.
Sit ſacrum illorum, ſit deteſtabile nomen,
  Qui primi ſervæ regna dedere gulæ.
Hinc vitiis patefacta via eſt, morbíſque ſecutis
  Se lethi facies exeruêre novæ.
Ah! fuge crudeles Animantum ſanguine menſas,
  Quáſque tibi opſonat mors inimica dapes.
Poſces tandem æger, ſi ſanus negligis, herbas.
  Eſſe cibus nequeunt? at medicamen erunt.

EUPHRASIA.

INgredere, ô, oculos, Hoſpes dulciſſima, noſtros;
  Ingredere, & vati grata medere tuo:
Si bene de vobis merui, ſi carmine in iſto
  Plantarum ſtabili flore perennat honos.
Talibus orabam recubans in gramine mœſtus,
  Cùm ſubitò ad noſtros aſtitit illa pedes.

V. 1. Anglicè Eye-bright. Veteribus ignota erat. Herba Oculorum uſibus, iiſque (quod ſciamus) ſolis à natura deſtinata: eos autem mirificè & ſuper alia omnia juvans.

Mirabar

Mirabar funginum ortum tam nobilis herbæ;
  Nam nec eam vidi, nec, puto, ibi antè fuit.
Dodrantalis erat fuſco velamine caulis:
  Crenatæ frondes ſubviridéſque tegunt.
Stipite de medio lepidè flos emicat albus,
  Quem flavi tractus purpureíque ſtriant.
Agnoſco Euphraſiam bello cum nomine bellam;
  Patronæ arrident lumina læta ſuæ.
Prodigium, ecce, novum! mihi flore & ſtipite toto
  Annuit, & viridi talia voce refert,
Submiſsè; namque eſt herbis mos ille modeſtis,
  Nec rauca arboreæ murmura gentis amant.
Florentis vates (ſic incipit) unice Mundi,
  Fortia frondoſæ qui canis acta domûs.
Non cuivis voces herbarum audire tributum eſt:
  Hoc tibi planticolâ pro pietate datur.
Non hominum ingratos imitamur germina mores,
  Queis vatum æternus nullo in honore labor.
Vellem equidem radix poſſit tibi noſtra mederi;
  Nec dubium eſt cives hoc quoque velle meas.
At ſi naturæ culpa immedicabilis obſtat,
  Heu! nihil herbarum natio tota juvat.
Naturæ nobis haud juſſa infringere fas eſt:
  Servimus; domina eſt; quod lubet illa facit.
Gaude ſiqua dedit, nè iraſcere ſiqua negavit:
  Crede mihi, parcâ eſt illa benigna manu.
Sed cùm debilitat morbi vis improba viſum,
  Aut vinum, aut cæcus, luminis oſor, Amor,
Aut crapula, aut curæ vigiles, aut putridus aer,
  Aut quæ prætereà millia multa nocent;
Tunc ego non fruſtrà poſcor: quot fundimus hoſtes,
  Quas ſerimus pugnas ſi numerare velis,
Antè bonus verſâ me proluet heſperus urnâ,
  Et requieturos nectare paſcet agros.

Sæpe ferox capitis decurrit vertice flumen,
  Et ſe ſalſum oculi dulcibus addit aquis.
Qui ſolet eſſe alibi lacrymarum fertilis autor,
  Hic dolor à lacrymis naſcitur ipſe ſuis.
Sæpe tument albæ peregrino ſanguine venæ,
  Et domus accenſa eſt hoſpitis igne novi.
Ah! cave nè ſubitò parvi Sol occidat orbis,
  Lumine ſanguineo cùm furialè rubet.
Sæpe obverſantur fumi muſcæque vagantes,
  Et nebulas inter ludicra monſtra volant.
Fume, quid hîc facias? nullos propè cernimus Ignes:
  Quídve (malum!) hîc ſibimet muſca moleſta velit?
Sæpe nivis falſæ obruitur caligine viſus,
  Atque induta albam nox venit ipſa togam;
Diſtantúmque olim ſimulachra fidelia rerum
  Sæpe alio, nullo ſæpe colore micant.
Quid memorem ægilopas & carcinnomata fœda?
  Phlyctænáſque graves, aut epicauma ferox?

V. 73. Epiphora, ſive ſalſus & acris humor è vertice & ſincipite lacrymarum ſpecie defluens.

V. 77. Ophthalmia, ſive Lippitudo, *Celſo*, Inflammatio adnatæ tunicæ à ſanguine acri & bilioſo orta, cum rubore, ardore & lacrymis, & magnâ diſtenſione venarum.

V. 81. Suffuſio, Ὑπόχυσις, humoris præter naturam vel in pupillâ vel inter Rhagoidem tunicam & cryſtallinum humorem concretio. Principio fumi tantùm & vapores obverſari ante oculos videntur; poſteà muſcæ & alia ſimulachra, pro diverſa figurâ ſuffuſionis.

V. 81. Leucoma, albugo, alba macula in corneâ, tandem totam occupans & obcæcans.

V. 89. Tumor inter majorem oculi angulum & radicem naſi, qui nondum ruptus Anchilops vocatus, ruptus Ægilops.

V. 89. Carcinomata, cancri, tumores duri, inæquales, cum dolore (quo diſtinguuntur à Schirris) ab atrâ bile nati, qui aliquando in ipſo oculo oriuntur.

V. 90. Veſicæ parvæ aquâ plenæ ab acri & ſeroſo humore ortæ, à ferventis aquæ bullis, quæ φλυκταίνια vocantur, ſimilitudinis causâ nominatæ, quæ in corneâ & adnatâ tunicâ frequenter ebulliunt.

V. 90. Velut ex igne facta cruſtuloſa ulceratio nigro oculi adveniens.

Innume-

Innumeráſque ipſo metuendas nomine peſtes?
Et te cui nomen fiſtula dulce nimis?
Hæc ego cuncta domo: quâcunque itur æthera purgo;
Nubila diffugiunt, ſubſequitúrque dies,
Et ridet lætus diffuſo lumine vultus.
Quantum, ô, lætities illa decoris habet?
Scis noſtrum Arnoldum (ſi Arnoldum legeris unquam)
Vel cæcos opibus reſtituiſſe meis.
Reſtituit certè, & mea multùm cognita virtus
Prodigio in tanto debet habere fidem.
Ille quidem foliis (benè miſcens utile dulci)
Tingere vena jubet (tingite vina) meis.
Illa dabunt verè tibi lucem & pocula ſacra;
Illa dabunt munus lætitiámque Dei.
Illa puer trullâ fundat tibi vina capaci;
Poſce, & amicarum nomina tota bibe.
Et, bene vos oculi, dicas, oculíſque propines;
Illi (crede mihi) pocula noſtra bibent.
Sed nimiùm ceſſamus: Abi; non immemor eſto;
Et mea victuro carmine dicta refer.
Dixit, & avertens feſtina evanuit herba,
Lector, habes verâ dicta relata fide.

V. 92. Σύριγξ κόλπος, ſinus anguſtus & longus in quo fiſtulam repreſentat, Ægilopa conſequens.
V. 97. Arnoldus de Villâ novâ. *Libr. de Vinis.*

VESICARIA.

SÆpe mihi (ut mos eſt) tacitæ non pauca putanti,
Et pudor & mentem nobilis ira ſubit.

V. 1. Veſicaria, Halicacabus, Alkakengi Arabibus, Anglicè Winter-Cherries. Si qua planta ſignaturam officii ſui à naturâ impreſſam gerat, hæc profectò illa eſt, cujus fructus & veſicam & calculum in eâ concluſum manifeſtè refert. Eſt autem è Solanorum (στρύχνων) genere: Quorum alterum (inquit *Plin. lib.* 21. 31.) cui acini coccinei, granoſi folliculi, Halicacabum vocant; noſtri autem Veſicariam, quoniam veſicæ & calculis proſit.

Plantarúmque genus (nisi queis præcordia Titan
Effinxit paucis de meliore luto)
Indignor non posse hyemem nec frigora ferre,
Sed plusquam humana vivere mollitie.
O frustrà patre sole & terrâ matre creatas!
Semper & hæc fixa est, semper & ille viget.
Mirum deliciis ni cedant tempora nostris,
Pellatúrque Anni finibus exul hyems.
Nos Deus Elysiis mirum ni conferat hortis,
Nè stringat teneras aura molesta comas.
Scilicet halcyones sumus, & producere fœtus
Haud lubitum est, toto ni sit in orbe quies.
Nec tantùm hæc parvas ignavia possidet herbas,
Nec repit semper dedecus illud humi:
Patricias ulmos, quercúsque effœminat ipsas,
Atque anima in duro cortice mollis inest.
Nec pudet hæc virides Sibaritica vita gigantas;
Æstate in cœlos scandere velle putes.
Eia! actum est, illis tergum si verterit annus.
Eia! sub terram vita gigantis abit.
Hîc jacet, ingenti possis inscribere trunco.
Proh pudor! Hîc Jaceas: sit tibi terra gravis.
Ast ego, quæ fruticis vix ausim assumere nomen,
(Quanquam illud dederit Plinius ipse mihi)
Provoco terribilem pulchro certamine Brumam:
Impavidam feriet si polus ipse ruat.
Bruma venit, ventíque mihi pluviæque minantur;
Armata innumero milite bruma venit:
Tunc Fructus produco meos; ante ora tyranni
Expono, & dico, Nunc age, siquid agis.
Funde tuos imbres; saturatas murice baccas
Incocto nullis diluit imber aquis.

V. 25. Frutex est surculosus veriùs quàm herba, folliculis magnis latísque & turbinatis, grandi intùs acino, qui maturescit novembri mense. *Ib.*

Funde

Funde nives; nivibus renitescit purpura junctis,
Et rubrum in puro vase toreuma placet.
Si prodest labris albi vicinia dentis,
Sic decorat roseas candida forma genas.
Hisce rudimentis morbos victura rebelles
Virtutem induro consolidóque meam.
Sic didici immenso perrumpere saxa labore,
Et tyrocinium mite fuit glacies.
Non etenim solas (cùm de malè fortibus herbis
Hoc faciant aliquæ) vis mea pellit aquas:
Sed lapides duros silicúmque obstacula rumpo:
Vix penetret tales Hannibal ipse vias.
Ah nimiùm infœlix scopulum qui impingit in istum,
Jactatúrque suis naufragus æger aquis!
Ah miser, Indigenæ qui urgetur pondere saxi,
Et dignus quem vel Sisyphus ipse fleat.
Ah quantùm extinctis, quantùm invidet ille sepultis,
Impositus tantùm cùm premit ossa lapis!
Huic ego non ferrem auxilium? mihi terra dehiscat,
Si tantum dicar non miserata malum.
Tunc ego de durâ genitam me rupe fatebor,
Et silicum venas caulis habere loco.
Sed miseresco equidem, molémque liquore resolvo
Caucaseam; impulsu dissilit illa meo.
Obstructúmque diu prono ruit impete flumen,
Et secum adversæ fragmina rupis agit.

RORELL-

RORELLA.

POl tibi se præbet nimiùm natura benignam,
Et vitæ tempus dapsile mollis habes.
Flos micat Argento, tegitur lanugine corpus
Purpureâ, & venis aureus humor inest.
Nec non in calicem folium tibi quodq; cavatum est;
Et potu nunquam non tumet ille calix.
Exsiccare illum non comessator Apollo,
Non acris potor Sirius ipse valet.
Arentes circùm despectas turgida campos,
Fluminibúsque ipsis invidiosa mades.
Et bibis, & rides sitibundos improba menses:
Hydra rebullit aquæ prodigiosa novæ.
Te tuus irrorat Nilus de fonte latenti,
Et jubet invito luxuriare Jove.

V. 1. Rorella, Ros Solis, Rorida & corruptè apud vulgus Rosa Solis, Anglicè Sun-dew. Quæ nomina sortita est; quòd magno naturæ miraculo, rore semper madescat, & tum maximè cùm sol ferventissimus est, quasi ab ipso sole ros in eam dilaberetur: itaque meridie colligi jubent. Alio nomine Anglicè Lust-wort appellatur, qui pecudes ex illius esu incendi libidine credunt. Veteribus nota non erat, itaque Græcum (misella) nomen non habet. Ex eâ liquor ille fit satis vulgaris, multique usus, Rosa Solis dictus; nam & omnibus affectionibus cordis ac pulmonum auxiliatur, & corpus tabescens reficit restaurátque. Folia illi rotunda caváque, subviridia, sed operta lanugine purpureâ, pediculo etiam rubro & lanuginosa inhærentia, semper liquore vel lentore potiùs quodam tincta, intérque ea parvuli rubicundi caules exsurgunt, quasi clavos quosdam candidos pro flore ferentes, in quibus semina continentur; radix capillaris. Aqua ex ea stillatitia flavi coloris est, eóque argentum tingit, si immergatur.

De Eadem.

Abjectis hinc sume hederis tibi, Bacche, coronam;
Hæc est temporibus dignior herba tuis:

Copia

Copia quam diti perfundit lubrica cornu,
  Hæres perpetuum copia facta sibi.
Sic tu, Bacche, bibis, sic non frugaliter hauris,
  Exhaustúsque tibi se cadus ipse replet.
Sic tumet epotus renovato nectare crater,
  Ambrosias celebrat cùm Jovis aula dapes :
Nec labor est Phrygio calices implere ministro,
  Succurrit sibimet pro Ganymede calix.
Sic bina ansati pulcherrima pocula cordis
  (In quibus ipse animus vitam animámque bibit)
Pocula divinum divini opus Alcimedontis,
  Purpureo spumant semper onusta mero.
Natura absumit sine damno prodiga censum ;
  Vena micans aufert, vena quieta refert.
O radicalis plantæ prædivitis humor !
  Quid mirum si tu languida corda foves ?
Corpora quid mirum si tabescentia sistis,
  Membráque non vano glutine firma tenes ?
Quid mirum dubiæ nictantem lampada vitæ
  Tam vivaci oleo si renovare datur ?
Quid mirum si grata venis pulmonibus herba,
  Et nunquam exhaustis spongia gaudet aquis ?
Grata ades & Veneri meritò, quæ plena caloris
  Intùs, & externo tosta calore, mades.
Hæc duo sunt elementa libidinis ipsa, calorem
  Illa animæ, humorem corporis instar habet.

V. 25 Duo Ventriculi Cordis.
V. 27. *Virg. Eclog.* 3,
———— Pocula ponam
Fagina, cœlatum divini opus Alcimedontis.

Quod nomen Ἀλκιμέδοντος non minùs quàm ὑψιμέδοντος, quod Homero frequens est, Deo convenit.

CYCLA-

CYCLAMINUS.

SAnguine ſtillantem naris quæ occludere venam,
Poſticæ partis venam aperire ſoles,
Nec rationis eges; nam jure Patulcius hujus,
Alterius debet Cluſius eſſe loci.

V. 1. Κυκλάμινος, Ἰχθυόθηρον (quod piſces devoratum necet) Cyclaminus, vel Cyclaminum, Tuber Terræ, Rapum Terræ, Umbilicus Terræ, Malum Terræ (quod nomen Ariſtolochiæ frequentiùs attribuitur) Rapum porcinum, Orbicularis, & in officinis vocatur Cyclamen, Panis Porcinus, Artamita, *Angl.* Sow-bread. Folia habet minora quàm hedera, nigrioráque, & tenuiora, ſine angulis, in quibus albicant maculæ, caule exiguo, inani, floribus purpureis, radidice latâ, ut rapum videri poſſit, cortice nigro. Naſcitur in umbroſis: noſtris Tuber terræ vocatur, in omnibus ſerenda domibus, ſi verum eſt, ubi ſata ſit, nihil nocere mala medicamenta. Amuletum vocat, *Plin. libr.* 25. 9. Et, In vepribus naſcitur Cyclaminum; Flos ejus Coloſſinus in coronas admittitur.

V. 2. Siſtit profluvium naris, atque ejuſdem aperit venas hæmorrhoidas ſuccus in lanâ applicatus.

V. 4. Nomina Jani, *Ovid. Faſt.* 1. Quòd.

Omnia ſint ejus clauſa paténtque manu.

Eadem.

Ecce ſuperbit ovans generosâ vite fugatâ,
Et capite inflato vile tumeſcit olus:
Victricem Regum debellat ruſtica plantam
Braſſica; ſed prope te ſtare miſella nequit.
Nempe cibum medicamentis decedere fas eſt;
Inſervit morbis ille, ſed iſta fugant.
Non alias herbas moréſve imitaris avara
Humanos, quorum mors benefacta facit.
Ipſa tuâ frueris virtute, & viva vidénſque
Exerces; Horto tu medicina tuo.

V. 5. Ipſum olus, quo vitis fugatur, adverſum cyclamino areſcit. *Plin. lib.* 24. 1.

Eadem.

Eadem.

Docta mihi dederit cùm Græcia nomen honestum,
Quod meruit folii bella figura mei,
Gens inimica novum cuderunt Pharmacopolæ,
Queis Græcæ vocis nec sonus ipse placet.
Fœdorúmque (nefas!) animantum injuria nostros
Indigno titulos stigmate inusta notat.
Non ego tam porcis, quàm vobis præbeo panem;
Vos estis porci quos ego semper alo.

V. 15. Ἀπὸ τοῦ κύκλου, à *circulo*, quia & folium & radix rotunda sunt.

V. 17. Panis porcinus, quòd à porcis mirè appetatur.

Eadem.

Ulcera desicco putri manantia tabo,
Mollitiésque cuti non aliena redit.
Nec mihi duritie vari paníque resistunt,
Nec se munit aquâ, nec satis igne tumor.
Non ambustorum patior vestigia fœda,
Vibicum infames nec remanere notas.
Nec florere diu picta exanthemata possunt,
Nec turpes latè crescere lenticulæ.

V. 23. Cyclamini radix vel per se vel ex aceto vel cum melle sanat manantia ulcera, & contra steatomata efficax. *Plin. l.* 26. 14.

V. 24. Qualis est ulcerum mollities.

V. 25. Vari tumores duri & exigui ex frigido crassóque humore quasi in callum concreti.

V. 25. Panus, phlegmone in adenum locis emergens.

V. 26. Neque ex pituitâ, ut œdemata (quorum etiam quædam Hydroa vocantur) neque ex bile proveniens.

V. 27. Ambusta sanantur radice Cyclamini cum Aizoo. *Plin.* 26. 12.

V. 29. Pustulæ, variolæ, morbilli.

V. 30. Subnigræ aut fulvæ faciei maculæ.

Et

Et vitiligo fugit, fugiunt & ephelides ipſæ,
A noſtro quamvis ortum habuere Deo.
Nec patior vultu quicquam apparere puellæ,
Quò minùs in ſpeculo gaudeat illa ſuo.
Fallor ? an & mollem forſan minùs obligo ſexum,
Quòd miſeræ relevo parturientis onus ?

V. 31. Angl. Morphew; cujus tres ſpecies, Alphus, Melas, Leuce.

V. 31. Ἔφελις Celſo cum ε ſcribitur, & ſignificat aſperitatem quandam mali coloris; hîc autem intelliguntur Ἐφηλίδες Galeni & Hippocratis, quæ ſunt maculæ à ſole, ab Ἥλιος.

V. 35. Gerardus noſtrâs, herbarius diligentiſſimus, dicit ſe experientiâ comprobaſſe, folia Cyclamini pudendo immiſſa facilem partum reddere: Alii, radîcem etiam adalligatam id præſtare.

Eadem.

Igne meo falſum icterici conſumitur aurum:
(Vix equidem vero plus nocuiſſe datur.)
Per me poſticis ductus canalibus ater
Sanguis abit, fœdâ, dignus abire viâ.
Flaventem bilem, pituitam pellimus albam;
Fruſtrà & uterque color chara metalla refert.
Pellimus ex oculo nubem & meteora maligna,
Et parvo obſcurat quicquid in orbe diem.
Pellimus articulis ſævi mala ſemina morbi,
Quæque habet infelix uda elementa dolor.

V. 37. Icterum ſanat, qui & Aurigo dicitur, & Morbus Regius, fortè ab auro rege metallorum. Cyclaminus calida & ſicca tertio gradu; radix in uſu eſt; incidit, terget, aperit, digerit, reſolvitque, lienis durities & tumores fotu aut illitu perſanata, tum recens tum aridus arquatum ſiſtit, & bilioſum ſudorem ciet. *Fernel.*

V. 39. Hæmorrhoidas aperit.

V. 41. Bilem & pituitam purgat.

V. 43. Ad hypochyſin & caliginem Cyclaminon in paſtillos diluunt *Plin. lib.* 25. 12. *Meteora*, nempe Albuginem, qui craſſus eſt & albus in corneâ meteori inſtar concretus humor; item alia mala oculorum, quædam frigidorum, alia calidorum meteororum ſimilia. Cum melle infunditur.

V. 45. Medetur podagræ, & membris luxatis, & pernionibus, *&c. Plin. Ib.*

Pellimus

Pellimus & ſpinas, infixáque corpore tela
Tracta ſtupent nullâ ſe remeare manu.
Parva loquor; membris depellimus omne venenum,
Et mors poſſeſsâ cedere juſſa domo eſt.
Duráque creſcentes in vitæ incommoda Fœtus,
Ac nondum miſeros, pellimus ex utero.
O ſcelus! exclamant omnes; num morbus habendus
Hoc ipſum naſci? credite, morbus hic eſt.
Si volumus verè rationem ducere, vitam
Reſtaurare minus, quàm prohibere, bonum eſt.

V. 47. Cyclamini radicibus cum melle omnia corpori infixa extrahuntur. *Plin. lib.* 26. 14.

V. 49. Ex vino bibitur denariorum duûm pondere contra ſerpentes omnes. *Id. lib.* 25. 9.

V. 51. Suum tamen venenum ei eſt, tradúntque, ſi prægnans radicem tranſgrediatur, abortum fieri. *Ib.* Succus ventri illitu, alvum ſubducit, ſed Fœtum interimit. *Heurnius.*

LENS PALUSTRIS.

INgentem ranam conditam lente paluſtri,
Eſſe dapem dignam vel Jove jurat anas;
Et quòd tam lautam ſi doctus Apicius eſcam
Noviſſet, vel adhuc viveret ille libens.
Non ſumus ergo nihil, nec pondus inutile ſtagni:
Sed (mihi crede) anatis non ego nata gulæ;
Nec virides conſtravit aquis natura tapetas,
Futilibus ranis gratificata parens.
Naſcor ad humanæ non vilia commoda vitæ,
Quæ latuere diu nunc quoque multa latent.

V. 1. Lenticula paluſtris, Anglicè Ducks-meat. Eſt & paluſtris Lens per ſe naſcens in aquis non fluentibus, refrigeratoriæ naturæ, propter quod collectionibus illinitur, & maximè podagris, & per ſe & cum polentâ, glutinat & interanea procidentia. *Plin. lib.* 22. 25. Lentic. paluſt. frigida & humida ordine ſecundo, collectionibus calidis, podagris & igni ſacro commodè illinitur cum polento. *Fernel.*

Currit

Currit in exiguo doctorum induſtria circo;
Et ſpatium anguſtè clauſa recurrit idem.
Germina quid memorem vaſtum diſperſa per orbem
Quæ ſcitur, pars eſt quàm propè nulla mei?
Curtum aliquid ſcitur: majoráque dicere vellem,
Sed Phœbus, ſed me fata ſilere jubent.
Pauca loquar: Toſto liventes ſanguine cancros,
Et flavæ prolem bilis eryſipelas,
Corporis & fiſſi parvas extinguimus Ætnas,
Quocúnque erumpat fomite flamma vorax.
Frigore natali & genitalis viribus undæ,
Quo ſim nata loco, quâque parente, probo.
Cúmque dolore truci & ſubjecto corporis igne
Articulorum ollis clauſa rebullit aqua,
Frigida ferventem compeſcit noſtra lebetem,
Et rore aſperſus detumet ille furor.

ROSMARINUS.

De Morſu Tarantulæ.

SEdula, nec telis vel adhuc ceſſura Minervæ,
Impendens operi viſcera & ipſa tuo,

V. 1. Epiphanius Ferdinandus, qui in hujus admirandi morbi naturâ & curatione diligenter laboravit, quinque remedia experientiâ comprobata commendat, quorum ſecundum eſt Quinta Eſſentia Roſmarini; & quùm ſit ſanè capiti ſalutaris (quod præcipuè hoc veneno afficitur) omnes ſciunt.

V. 1. Tarantula ex Phalangiorum ſeu araneorum genere eſt, à Tarento urbe celeberrimâ Apuliæ nominata, quâ in regione frequens eſt; in ſulcorum ſquallore latitans (inquit Scaliger) imprudentes vel meſſores vel venatores pungit, eam ob cauſam interfuit indigenarum munimenta pedum excogitare; itaque ocreolis calceati metunt.

V. 1. Quia Arachne per invidiam Minervæ in araneam converſa, admirabiliùs jam, ut ait *Ovid.*

—*Antiquas exercet aranea telas.*

Unde

Unde lepos oritur tibi, Arachne Daunia, sævus?
  Unde vacas tristi ridiculóque malo?
Unde vel ingenium mœstæ joculare nocendi
  Seria vel mortis ludicra pestis agis?
Ille furit quicunque tuo vix tangitur ictu:
  Vulnera vix sentit, sed tamen ille furit.
Exiguíque atomus non percipienda veneni
  Mox victrix toto corpore vasta sedet.
Occupat arcanis mentem in penetralibus ipsam,
  Et captam miseris raptat acerba modis.
Hic silet, ille altis clamoribus æthera rumpit;
  Hic stolidè astantes verberat, ille timet:
Solvitur hic lacrymis, quassatur & ille cachinnis:
  Mille habitus idem, mille habet ora furor.
Omnes una tenet saltandi dira voluptas,
  Nec datur ulla quies; nocte diéque tenet.
Nam pulsis simul atque resultet musica chordis,
  Aut magicos reddat tibia plena sonos.
Saltat anus tristis, saltat lethargicus æger,
  Saltat inæquali claudus & ipse pede.
Ipse potest, hilari correptus membra veneno,
  Saltando Satyros penè necare senex.
O misera, & cantu Sirenum digna chorea,
  Cùm faciat furiis mens agitata modos!

V. 3. Daunia, *i. e.* Apula, à Dauno avo Turni, Pilumni & Danaes filio, qui in Apuliâ regnavit. Est & fluvius in Apuliâ Daunus nomine.

V. 19. Visi sunt à nobis languidi solutíque in tantum accendi calorem ex ascauli sono, ut saltando lassarent oculos spectatorum. *Scal. Exercit.* 185. Refert autem *Epiph. Ferdinand. Histor.* 81. Senem. 94. annorum adeo debilem, nisi scipione innixus ambulare non possit, auditâ musicâ velut capreolum statim tripudiâsse.

V. 26. Modi, mensuræ in cantando aut saltando observati; unde in omnibus inscriptionibus comœdiarum Terentii additum videmus, *Modos fecisse Claudium*, aut alium.

O

O deſignator ludorum peſſime morbe!
O quantum hæc intùs Pyrrhica pondus agit!
Talem ego, & ignoto cauſarum fonte fluentem,
Quid faciam, medici, tollere juſſa luem?
Namque ità me calidus juvet & conſervet Apollo,
(Qui ſanctum & vobis & mihi numen habet)
Obſcuri (nè vera negem) ſum neſcius ipſe
Æquè vobiſcum quæ ſit origo mali.
Sed cordi & cerebro (mihi quæ provincia ceſſit,
Scitis, nec vobis dicere falſa juvat)
Agmina ſpirituum ſæpe auxiliaria mitto
Noſtrorum, & firmo milite caſtra novo.
Multáque ſe comites tanti bona germina belli
Jungunt; nec ſub me, credo merere pudet.
Læta meliphylla, & ſerpentum ruta venenum,
Centaurea minor, coryciúſque crocus.
Túque à pellendis nomen ſortita ſecundis,
Quæ renuis vinctos carmine habere pedes.

V. 27. Qui ludis præeſt funebribus.

V. 28. Laborioſa ſaltatio quam veteres integrè armati exercuerunt, unde Ἐνόπλιος dicta. Vocabant *Pyrrhicam*, non à Pyrrho Achillis filio, tametſi ab eo ſaltatam aiunt, victo Eurypilo filio Telephi: quippe ejus pater Achilles ante ipſum dicitur ab *Ariſtot.* ad Patrocli rogum eam ſaltaſſe; Itaque πυῤῥίχην παρὰ τὴν πυρὰν *Scal. lib.* I. *Poetic.* Sed ſcriptio priori etymologiæ magis favet.

V. 41. Meliſſa, Anglicè Baum. Læta, quòd Lætitiam pariat.

V. 42. Dicitur & Centaurium, & Centauréa Virg. plur. num. & Centauréa ſing. num. Duo autem genera ſunt, majus, & minus, Anglicè Small Centory.

Corycii preſſura croci,----Luc.
Ultima Corycio quæ cadit aura Croco. Mart.

Et omnes poetæ hoc quaſi ſolenni quodam Epitheto utuntur. Corycus nomen urbis & montis in Cilicia, ubi laudatiſſimus Crocus naſcebatur.

V. 43. Ariſtolochia. *Nicand.* ι addit penultimæ, Ἀριστολοχεία, quam literam derivatio nominis optimè admittit: ſed Latini non ità ſcribunt. Anglicè Birth-wort.

Medica

Medica nec mihi Malus opem fulgentibus armis,
  Nec mea chara ſoror ſalvia ferre negat.
Nec lauri myrtíve aut frondiferæ tamaricis,
  Aut hederæ baccæ, juniperíve negant.
Celtica nec nardus, nec dulcis amaracus auræ,
  Nec negat Abrotonum, nec negat Angelica.
Plantago, & ſacro cognomine Carduus adſunt;
  Utilis Abſinthî clarus amaror adeſt.
Semen adeſt Daucíque, Aniſíque, albíque Cumini;
  Caſte tuum Vitex, pulchra Nigella, tuum.
Scorzonera venis ſæclo non nota priori,
  Tormentilla venis, & Roſa rubra venis.
Allia nec pudet, & graveolentes jungere Cepas:
  Has ego Dux acies inſtruo; Signa canant.
Indignor ſtomachórque unum, quòd muſica mollis
  Arroget hanc laudem præripiátque ſibi.
Ut ſunt mendaces, dicent verum eſſe poetæ,
  Gratiáque hæc dominæ facta libenter erit.
At fovet inſanos, non curat, (teſtor Amantes)
  Et dat ſtultitiæ longa alimenta brevi.

V. 45. *Media fert triſtes ſuccos tardúmque ſaporem Fælicis mali, &c.* Virg. Georg. 2. Quod ego citrum interpretor, quidam diſſentiunt.

V. 46. Soror, ſimul in iiſdem hortis ſemper ferè ſata, & iiſdem propè facultatibus prædita.

V. 47. Frondiferæ, per excellentiam; nam dicitur à Græcis Μυρίκη a Μύριος propter infinitam multitudinem minutiſſimorum foliorum. Anglicè Tamarisk-Tree, or Shrub.

V. 49. Lavendula.

V. 49. Majorana.

V. 51. Carduus Benedictus.

V. 53. Dicitur album vel propter calorem ſeminis, vel quòd è vino potum pallorem gignant; undè à Perſio *pallens*, ab Horatio *exſangue* Cuminum, vocatur.

V. 54. Agnus Caſtus officinarum.

V. 54. Anglicè Gith, ſicut etiam Latinè à Plinio appellatur. Μελάνθιον.

V. 55. Non ità pridem hæc herba viréſque ejus à ſervo Mauro in Hiſpania inventæ ſunt; & ab effectibus aliis nominibus dicitur Viperaria, Serpentaria, inſigni virtute contra venena.

V. 59. Rectè tu muſica curari negas, labore namque & ſudore tum vincitur tum expellitur venenum. *Scal. Exerc.* 185.

Hîc

Hîc debellando blanditur inepta tyranno,
  Magnáque pars morbi eſt quòd nimis illa placet.
Pars morbi eſt vano quòd jactant membra labore:
  Pars morbi eſt; caſu ſed labor ille juvat.
Nulla quieſcendi loca ſunt nec tempora peſti,
  Motibus immodicis exagitata fugit.
Nos quoque naturæ ſe jam relevare paranti
  Adſumus auxilio, porrigimúſque manum.
Hoc aliquid certè eſt; ſed caſus ſcilicet ipſe
  Fit medicus, morbus fit medicina ſibi.

MENTHA.

AMbiguis, homines, moneo, nè ludite dictis:
  Quis pudor humanè grammaticéque loqui;
Si nè vulgentur, myſteria veſtra timetis,
  (Quæ bene curta via eſt) ſit tacuiſſe ſatís.
Quid tormenta juvant dubii crudelia ſensûs,
  Quem ſubigit longus dicere falſa dolor?
Hæc ego jure queror; veterúmque oracula nigra
  Stigmata inuſſerunt quàm diuturna mihi?
Quot conjecturas movit ſententia turpes,
  Tempore quâ belli me vetuere ſeri?
Lectorem obſcuri dicti juvat eſſe malignum,
  Ingenióque ſuo cuncta licere putat.

V. 1. Ariſt. Probl. Sect. 20. Μίνθην ἐν πολέμῳ μήτ' ἔσθιε, μήτε φύτευε, ἢ ὅτι, καταψύχει τὰ σώματα. δηλοῖ δὲ ἡ τοῦ σπέρματος φθορά· τοῦτο δὲ ἐναντίον πρὸς ἀνδρείαν καὶ θυμὸν, ταυτὸν ὂν τῷ γένει.

Hinc aliquis, mentham bene Mavors oderit (inquit;)
  Dilectæ Marti mentha inimica deæ.
Mars generare homines,non tantùm perdere,gaudet,
  Officii prædam materiámque sui.
At Venerem enervat seménque effœminat ipsum,
  Semimaréſque facit Salmacis herba viros.
Adjuvat errorem (facilè enutritur ut error)
  Quòd lac densari, quódque coire veto.
Quâ virtute vetem, tum vos, gens docta, docebo
  (Sed certè hâc solâ conditione loquar)
Cùm mihi dixeritis, quo res comprendere mente
  Contingat vobis, quo meminisse modo.
Hoc dicam audacter; Veneris me lampada sacram,
  Quam vitali oleo nobile semen alit,
Exhilarare meo, blandúmque fovere calore:
  Quid fidum Veneri, si calor hostis erit?
Ignorémne illam nimiúm Proserpina novit,
  Et purgor pœnâ (proh! nimis) ipsa meâ.
Quid? quòd nulla magìs stomachum corroborat herba;
  Nulla magìs læto digerit igne cibos.

V. 13. Ut damna belli resarciantur, & tempore majorem liberis operam dare convenit, huic autem rei menthæ usum dicunt esse alienum; quidam, quod arcana propietate conceptionem in fœminâ prohibeat; alii, quod in viris semen absumat. *Plin.* hæc habet *lib.* 20. 14. Ipsa acescere aut coire densarique lac non sinit, quare lactis potionibus additur, nè hujus coagulati potu strangulentur: datur in aqua aut mulso. Eadem resistere & generationi creditum, prohibendo genitalia densari. Alii addunt rationem dici esse, quòd absumpto semine milites, eunuchorum instar, magìs strenui redduntur.

V. 18. Salmacis herba, per appositionem. De Salmacide fonte nota fabula.

Quisquis in hos fontes Vir venerit, exeat indè
Se nivir, &c. Ovid. Met. 4.

V. 31. Menthæ ipsius odor animum excitat, & sapor aviditatem in cibis; ideo embammatum misturæ familiaris. *Plin.* Stomacho apprimè utilis est, appetitum excitat:& in condimentis peculiarem usum invenit: humores frigidos crassósque excalfacit,attenuat & absorbet; singultus, vomitiones, cholerámque sedat, sed conceptioni resistere creditur. *Fernel.* Singultus & vomitiones, cum succo granati —— aridæ quoque farinam tribus digitis apprehensam stomachi dolorem sedare in aquâ. *Plin.*

Injusta

Injuſta eſt talem niſi amet Dea Cypria plantam,
  Ingratum eſt grates & niſi ſemen agat.
Ergò alias alii non parcè reddere cauſas;
  Et cauſam qui non invenit, ipſe facit.
Nempe recrudeſcunt noſtro loca ſaucia tactu,
  Me nova vulneribus vulnera ferre volunt.
Quis pudor? aſtringens mihi vis & ſicca tributa eſt,
  Et fœdum noſtrâ detumet ulcus ope.
Sanguinis & fluxus ſiſto, medicarier auſa
  Naturæ ipſius vulnera facta manu;
Factáque ſerpentum, rabioſi facta levare
  (O quàm plaga levis bellica!) dente canis.
Vix memorare auſim quòd ab intertrigine tutus,
  Vel dextrâ ſiquis me gerat, eſſe poteſt.
Ridetis? patior lege hâc, ridere viciſſim
  Veſtra quoque ut liceat tot maledicta mihi.
Quorum prætereo reliqua; atque exponere verum,
  (Hîc lingua in medio ſubſtitit icta ſono)
Quanquam animus meminiſſe horret, luctúque refugit,
  Incipiam. (Et virides hîc maduere genæ.)

V. 37. *Caſſ. Dionyſ. Geop.* 12. Mentham impoſitam vulnera exaſperare eóque nomine belli temporibus minùs eſſe idoneam.

V. 39. Mentha utraque calida & ſicca eſt tertio ordine, guſtu acri, ſubamaro, tenuium partium, aſtringendi & exſiccandi vim habet. *Fernel.*

V. 40. Ulcera in capite infantium mirè ſanat ——— Epiphoris illinitur & omnibus in capite eruptionibus, *Plin.*

V. 41. Æquè maribus ac fœminis ſiſtit ſanguinem, & purgationes fœminarum inhibet ——— ſanguinem excreantibus in ſorbitionem datur ——— Sanguinis fluxiones intùs emendat. *Ib.*

V. 44. Sumitur contrà Scolopendras, & Scorpiones marinos, & ad ſerpentes, *Ib. De Morſu Canis rabioſi, alii.*

V. 45. Intertrigines ſi vel teneatur, prohibet. *Plin. Ib.*

V. 49. Rondeletius cauſam proverbii putat eſſe, quòd ſemen Menthæ homines efficiat nimis furibundos. Falſum! & ſatis ineptè excogitatum! Heurnius putat veteres ad *Μνησικακίαν* reſpexiſſe, quòd inimicitiæ immortales eſſe non debeant; nam mentha ſemel ſata durat ætatem.

Non

Non ego veſtrorum pars (credite) ſemper odora
  Hortorum, ac quondam virgo decora fui:
Nigra quidem (nam me genuit Cocytius amnis)
  Sed fuit in nigro multa colore venus.
Nè quis mentiri me fortè exiſtimet, ore
  Veridico meminit Naſo poeta mei.
Lucus erat mœſtâ patri gratiſſimus umbrâ,
  Quem tacito æternùm præterit ille pede:
Sunt illic taxíque & funereæ cypariſſi,
  Et ferrugineis ſylva ſevera comis.
Hîc me ſecreto ſpatiantem tramite vidit
  Tertius inferni Jupiter ille poli.
Vidit, &, heu! placui; nam vultu exardet in omni;
  Illi forma placet candida, nigra placet.
Ah! ſi neſcitis, Deus inſatiabilis ille eſt;
  Et vi crudelis, non prece, ſemper agit.
Me rapit, amplexus quanquam perterrita fugi:
  Nè valeam ad mortem ni mihi viſa rapi.
Quid facerem? ſævum eſt & inexpugnabile numen,
  Et fratris vires omnipotentis habet.
Quid multa? invitam ſecretum ducit ad antrum,
  Virgineóque ferox corpore perfruitur.
Neſcio quo caſu (namque hoc ſiluere Poetæ,
  Nec licuit tali tempore ſcire mihi)
Ecce venit ſcelere in medio Plutonia conjux,
  Et mea humi miſeræ corpora ſtrata videt.
Nec purgare data eſt, nec me relevare poteſtas;
  Semper at, illa inquit, fixa manebis humi.
Dixit, & extemplò compagem diffluere omnem,
  Et rapidâ ſenſi membra ſoluta fugâ.

V. 55. Cocyti filiam mintham cum Plutone deprehenſam à Proſerpinâ Poetæ fingunt, ab eâque in hanc herbam tranſmutatam.

V. 58. *Fœmineos artus in olentes vertere menthas,*
Perſephone, licuit? Ovid, Met. 10. Fab. ult.

V. 64. Pluto. *Poli*, quia & Inferi ex poetarum ſententiâ
——*Cœlúmque ſuum, ſua ſidera norunt.*

Venáque radices ſub terram quælibet (ex quâ
Cauliculus ſurgit mox rubicundus) agit.
Cauliculóſque ornat florum rubicunda corona,
Et folia obſcuro ſciſſa virore nitent.
Et bellam efficio menthæ, cognominis herbæ,
Areolam jaculi quo reſupina modo.
At duram infernus ſortem miſeratus adulter,
(Illa vel infernos digna movere Deos.)
Pro formâ humanâ, pro virginitatis honore
Vim magnam foliis juſſit ineſſe meis.
Ditavítque humilem multis virtutibus herbam,
Quas inter dulcis vix numerandus Odor.
Hæc bene cùm veteres (ut erant certiſſima) ſcirent,
Relligio eſt animis non levis orta piis.
Plutoni ſacram duxêre, atque omen habere
Mortis, & hinc bello me vetuere ſeri.
Errârunt; alios nè reptet ſedula curo,
Néve ad Plutonem quis niſi ſerus eat.

V. 87. Literâ tantùm mutatâ, nam virgo Mintha vocabatur, & Græcè quidem ſine ullâ mutatione.

V. 94. Mentæ nomen *ſuavitas odoris* apud Græcos, cùm alioqui Mintha vocaretur, unde veteres noſtri nomen declinaverunt. Grato Menta menſas odore percurrit in ruſticis dapibus. *Plin. lib.* 19. 8. id eſt, Cùm Μίνθη priùs Græcè vocaretur, poſtea Ἡδύοσμον ab odore appellaverunt.

VIS

VISCUS QUERNUS.

VIscus (Io!) magni donum Teutatis opimum,
  Prosilit è Quercu sanctior ipse sacrâ.
Solennes aras de cespite ponite vivo,
  Et totum vario sternite flore locum.
Ritè Deos orans purâ cum veste sacerdos
  Astantum elatus colla manúsque super,
Scandat adorati fælicia culmina trunci,
  Et veniam fruticis supplice voce roget.
Tum verò auratâ demessum falce decenter
  Candenti excipiat candida turba sago.
Et duo candentes immuni corpore tauri
  Lucentes tingant, victima grata, focos.
Tum læti celebrate dapes, plausúsque secundus
  Concutiat totum, seu gravis aura, nemus.
Hos habuit viscus diis invidiosus honores:
  Non Apis tantos ipse repertus habet.

V. 1. Nihil habent Dryidæ (ità suos apellant magos) visco & arbore in quâ gignatur (si modò sit robur) sacratius: jam per se roborum eligunt lucos, nec ulla sacra sine eâ fronde conficiunt, ut indè appellati quoque interpretatione Græcâ possint Dryidæ videri. Enimverò quicquid adnascatur illis è cœlo missum putant, signúmque esse electæ ab ipso Deo arboris. Est autem id rarum admodum inventu, & repertum magnâ religione petitur. ——*Omnia sanantem* apellantes suo vocabulo, sacrificiis epulisque ritè sub arbore præparatis, duos admovent candidi coloris tauros, quorum cornua tunc primùm vinciantur: Sacerdos candidâ veste cultus arborem scandit, falce aureâ demetit, candenti id excipitur sago: tum deinde victimas immolant, precantes ut suum donum Deus prosperum faciat his quibus dederit. Fœcunditatem eo poto dari cuicunque animali sterili arbitrantur, contráque omnia venena esse remedio. Tanta gentium in rebus frivolis plerúmque religio est. *Plin. lib.* 16.45. de quo vide plura *ibid.* Anglicè vocatur Misseltoe.

V. 1. Teutates & Hesus duo maxima Gallorum veterum numina, quibus humano sanguine faciebant.

Nec ſibi viſa minor Dodonæ quercubus olim
  Fatidicis, viſcum ſiqua beata daret,
Scilicet hanc veteres plantis magìs omnibus unam
  Patronam vitæ conſtituere ſuæ.
Hæc ſola eſt ſpernit quæ terræ filia dici,
  Regalíque udam quæ pede ſpernit humum.
Huic ſoli geniture expers genitalis origo;
  Vel mundi ipſius qualis origo fuit.
Cúmque alia humanâ concreſcant inſita curâ,
  Naturæ hæc ſola eſt inſita planta manu,
Hinc & ſerpentum nigra exarmare venena,
  Et magicos (hominum dira venena) ſonos.
Et morbos, (quàm multi!) omnes ſuperare putârunt.
  Quid mirum? Herculeum cui ſuperare datum eſt.
Quis magìs horribilis? quæ forma Chymærica morbi?
  Parte ſui mors eſt torpida, parte furor.
Hoc ſuperat monſtrum: tamen hinc quoq;poſſe minora
  Falſa quidem fuerat, ſed nec inepta fides.

V. 23. Omnino ſatum nullo modo naſcitur, nec niſi per alvum avium redditum,maximè palumbis ac turdi: hæc eſt natura, ut niſi maturatum in ventre avium non proveniat. *Plin. Ib.* Unde *Turdus ſibi malum cacare* proverbio dicitur, quòd ejus acinis viſcum fiat itretiendis avium pennis. Sed hoc manifeſtè fabuloſum eſt; nam parte inferiore & prona ramorum aliquando naſcitur, ubi adhærere avium excrementa non poſſunt: itaque non ex ſuo ſemine hoc modo concocto præparatóque naſci credibile eſt, ſed ex ſucco quodam arboris quem ipſa vincere & in naturam ſuam mutare non valet.

V. 27. De venenis prius. Veneficia autem averruncare adalligatum cervici ait *Cluſius.*

V. 30. Epilepſiam, Morbum Comitialem, Caducum, Sonticum, Puerilem, Sacrum appellatum, Herculeum autem propter immanes vires violentiámque. Huic morbo viſcum auxiliari apud omnes medicos in confeſſo eſt, itaque omnibus ferè antepilepticis remediis admiſcetur. *Plinius* addit, Si terram non attigit, Comitialibus mederi; eandémque *Cluſius* conditionem requirit: Sed hoc ex Dryidum traditionibus fluxiſſe arbitror.

V. 32. Nam ſenſus & motus voluntarius tolluntur, at totum corpus convellitur concutitúrque, os ſpumat, dentes ſtrident, &c.

Credidit

Credidit antiqui ſimplex infantia mundi,
  Nec (puto) tunc ævi notus elenchus erat.
Nec modò tutari, vitam dare creditus olim,
  Fœcundúmque uteri reddere viſcus agrum.
Quid ſterile eſſe poteſt plantæ ſine ſemine natæ?
  Quid clauſum? quæ vel quercum aperire valet.
In lucem immani quæ prodit ab arbore nixu,
  Ut capite exiluit diva Minerva Jovis.
Quòd ſi priſcorum vera eſt ſententia vatum,
  (Et priſci & vates ſint, dubitare licet)
Non miror, quoniam cognatio jungit utróſque,
  Fraterno ſi nos viſcus amore colit.
Ipſi homines olim rupto de robore nati,
  Primus (ſi fas eſt credere) viſcus erant.

V. 37. Conceptum fœminarum adjuvare ſi omnino ſecum habeant *Plin. lib.* 24. 4.

V. 47. Cùm homines è grandium arborum cavis exeuntes, ubi ſe contra hyemis ferarúmque injurias abdidiſſent, paſſim in ſylvis viderentur, creditum eſt à primo ſimplicéque ſæculo eos illinc tanquam ex utero natos prodiiſſe: quem errorem rudis vulgi ridiculum poetarum fabulæ confirmare ſunt conatæ.

Génſque virûm truncis & rupto robore nati. Virg.

Quippe aliter tunc orbe novo cœlóque recenti
Vivebant homines qui rupto robore nati. Juven.

Omnium autem belliſſimè atque, ut ita dicam, picturatè hanc rem deſcribit Papinius, *lib.* 4. *Thebaid.* Non poſſum me continere quin verſus ipſos exſcribam, ità digni ſunt qui ubique legantur. De Arcadibus loquitur,

——— Nemorum vos ſtirpe rigenti
Fama ſatos, cùm prima pedum veſtigia tellus
Admirata tulit, nondum arva domúſque nec urbes,
Connubiíſve modus. Quercus laurique ferebant
Cruda puerperia, ac populos umbroſa creavit
Fraxinus, & fœtâ viridis puer excidit orno.
Hi lucis ſtupuiſſe vices noctiſq; feruntur
Nubila, & occiduum longè Titana ſequuti
Deſperâſſe diem ———

CHELIDONIA.

ASpice ſuffuſo flaventia lumina felle,
Et tincta icterico turpiter ora croco.
Dilectus nimiùm ſacri color ille metalli,
Ille color pulchræ gloria prima comæ:
Occupat injuſtus cùm regna aliena tyrannus,
Tetrior, ah! nigro eſt, horribiliſque magis.
Talem equidem formam, tam fœdam mentis avaræ
Tam flaventem oculis arbitror eſſe deûm.
Si mens auro inhiat, ſi ſolum cogitat aurum,
Aurigo eſt; auro concolor illa ſuo.
Sed deus hunc curet, ratióque potentior herbis,
Icterus herbarum poſtulat alter opem.
Neſcio quid faciant aliæ; mihi credite, noſtram
Icterus haud fruſtrà poſtulat alter opem.
Non ego me tantæ temerè ingero vana medelæ;
Ingens ſuſcepti muneris actor adeſt.
Naturæ ipſius mecum diplomata porto,
Naturæ ipſius ſigna manúmque vide.
In foliis, in caule meo, in radicibus ipſis,
In toto flavus corpore ſanguis ineſt.
Felle redundanti ſuffuſam credet, & eſſe
Jurabit, qui me diſſecat, ictericam.
Interea cutis eſt viridis mihi corpore toto,
Et bonus, atque herbam quo decet eſſe, color.

V. 1. Chelidonium majus, à χελιδὼν *Hirundo*, unde & Hirundinaria dicitur aliquibus, Anglicè **Celandine**.

V. 1. Decoctum ex vino albo bibitur ad icterum, addito aniſi ſemine. *Matthiolus* etiam plantis pedum ſuppoſitum mederi ait Ictero.

V. 10. Aurigo, icterus.

V. 17. Signaturam quam vocat.

Eadem.

Eadem.

Dii faciant bona multa tibi, vocalis hirundo,
  Atque velint ſceleris non meminiſſe tui,
Quod nobis plantæ docuiſti nobilis uſus,
  Qui latuêre hominum lumina cœca priús.
A te pro cellis jam penſio larga tributa eſt,
  Sub tignis noſtræ quas tribuêre domus.
Omnia te picti comitantur germina veris:
  Sed nullum utilius, credo vel ipſa vides.
Scilicet huic debes ipſum hoc quòd cætera cernis;
  Hoc te præcipuo germen amore colit.
Te veniente alia adveniunt; non ſufficit illud
  Officium; hoc etiam te redeunte redit.
Nos huic plura tamen quàm te debere fatemur,
  Atque oculorum aciem reſtituiſſe parùm eſt.
Mille malis vitæ, tormentis mille medetur,
  Quæ fortunatæ non patiuntur aves.
Illius adventu miteſcunt tormina ventris,
  Et ceſſat dentis carnificina cavi,
Morbus & auratis depellitur aureus armis
  Nomina qui regis falſa tyrannus habet.

V. 1. Animalia quoque invenere herbas, inprimíſque Chelidoniam, hâc enim hirundines oculis pullorum in nido reſtituunt viſum, ut quidam volunt etiam erutis oculis. *Plin. lib.* 25. 8. & *lib.* 8. 27. Chelidoniam viſui ſaluberrimam hirundines invenere, vexatis pullorum oculis illâ medentes; indè huic herbæ nomen inditur.

V. 11. Florent adventu hirundinum, diſceſſu marceſcunt: Florentibus ſuccus exprimitur, & in æreo vaſe cum melle Attico leniter cinere ferventi decoquitur, ſingulari remedio contra caligines oculorum. Utuntur & per ſe ſucco in colliriis quæ Chelidonia apellantur ab eâ, *Plin. lib.* 25. 8.

V. 17. Succus illius cum oleo chamæmeli calidus umbilico applicatus.

V. 18. Decocto gargarizato, etiam pulvere contactus dens cavus ac putris decidere dicitur.

V. 19. Icterus, qui morbus regius appellatur.

Et ſuccreſcenti florentia carne replentur
  Ulcera ſentinis exonerata ſuis.
Et coeunt fraterna per oſcula vulneris ora ;
  Nec tua tum ſcabies, fœda libido, manet.
Et fugit ambuſtus cancer, fugit improbus herpes,
  Et rubra offenſi bulla caloris abit.
Morborum pigmenta abeunt, atque oſcula ſolis
  Cùm nimiùm memores linquit in ore notas.
Et ridet vitio vultus purgatus ab omni,
  Purior, ac ſpeculo lævior ipſe ſuo.
O patrona oculi ! videant ut lumina pulchrè,
  Utque ſimul videant non niſi pulchra facis.
Spectatum veniat, veniat ſpectetur ut ipſa,
  Dupliciter donis fœmina læta tuis.
Te quoque formoſi comitantur tempora veris,
  Et flos humanus te veniente venit.

V. 21. Suppurationes, collectiones, ſinus ulcerum chelidoniâ ſiccantur, vulnera adeo ut etiam pro ſpodio utantur. *Plin. lib.* 26. 14. Chelidonii ſuccus exſiccat detergétque validè, adeò ut vetera malignáque ulcera, ſinus quoque & fiſtulas, expurget, detergát, tandémque perſanet. *Fernel.*

V. 25. Herpes, Serpigo, Angl. Tetter, unde & herba quibuſdam dicitur Anglicè Tetter-wort.

EURUCA.

VOS, ô, legitimo quos jungit fœdere lectus,
  In quo cuncta licent, gaudia cuncta decent,

V. 1. Græcè Εὔζωμον, à condiendis opſoniis, Anglicè Rocket. Calida & ſicca tertio ordine exiſtimatur. Eruca præcipuè frigorum contemptrix, diverſæ eſt quàm Lactuca naturæ, conciliatrix Veneris ; idcirco jungitur illi ferè in cibis, ut nimio frigori par fervor immiſtus temperamentum æquet. *Plin. lib.* 19. 8. Et, Aviditas coitûs putatur ex cibis fieri ; ſicut viris Erucâ, pecori Cepa, lib. 10. 63. Ergò à Martiale appellatur *Herba ſalax,*

——— *Venerem revocans Eruca morantem.* Virgil. in Moreto.

Excitet ut Veneri tardos Eruca Maritos. Colum.

Noſtris nè pudeat foliis cœnare libenter:
  Non ſolam paſcunt hæc alimenta famem.
Iſta dabunt totâ convivia dulcia nocte,
  Guſtatu corpus ruminat iſta novo.
At vos, ô Juvenes caſti, innuptæque puellæ,
  Atque omnis vacui turba ſevera tori,
Si ſapitis Veneri ſacram nè tangite plantam:
  Ite; pudicitiæ ſæva venena fero.
Ipſe Cupido meâ latitat, velut anguis, in herbâ;
  Et tingit ſuccis igneus arma deus.
Hortorum præſes plùs nullum germen in hortis
  Et colit, & pulchris donat, & ipſe vorat.
Hinc reor æternùm pruris, laſcive Priape,
  Nequitiæque vigent arma parata tuæ.
Me jubet ut vites, qui ponere quæris amorem,
  Naſo, Cupidinei vulneris Hippocrates.
Sed, bene ſi memini, nihil ipſe guloſius edit,
  Et voluit blando ſolus amore frui.
Ah vafer! at cùm tu tibi, Naſo, medeberis ipſi,
  Tunc ego lactucis caſtior eſſe volo.
Sit donata aliis folii laus frigida caſti,
  In viduo ſomnos concilientque toro:
Me juvat, ô, fortes ludo committere amantes,
  Temporáque aſſiduis præcipitare jocis.
Me nequam eſſe juvat; juvat indefeſſa libido,
  Et nullo admiſtus felle meracus amor.

V. 17. *Nec minùs Erucas aptum eſt vitare ſalaces.* Ovid. Lib. 2. de rem. Amoris.

Non ego morborum medicamina triſtia curo,
(Quanquam etiam morbos mî ſuperare datur:)
Grata voluptatis teneræ fomenta miniſtro;
Tolle hanc de vitâ, vitâque morbus erit.
Sic ego ſum, lector; ſi ſic placeo, utere: ſed me
Stoicidarum aptam non reor eſſe gulæ.
Si te craſſa juvant tetricorum frigora morum,
Solve, precor, fatuam lente paluſtre famem.

V. 30. Erucæ ſemen ſcorpionum venenis & Muris aranei medetur ——putant ſubtritâ Erucâ ſi foveantur oculi, claritatem reſtitui—— Tuſſim infantium ſedari. Radix ejus in aquâ decocta fracta oſſa extrahit; nam de Venere ſtimulandâ diximus, tria folia ſylveſtris Erucæ ſiniſtrâ manu decerpta & trita in aquâ mulsâ ſi bibantur. *Plin. lib.* 20. 13. Utinam *ſiniſtrâ manu* non addidiſſet, ne hoc toti fidem deroget: ſed vir ille, alioquin incomparabilis tot Græcorum Magorúmque impudentiſſima mendacia aliquando intertexit, ut mihi doleat ſanè legenti, eum proſâ oratione ſcripſiſſe, ac non hoc potiùs modo quo hîc ipſi philoſophamur.

Eadem.

Lena voluptatis fœdæ, diſcede libello
(Infamis tecum eſt quid mihi lena?) meo.
Nec caſtas herbas, caſtúmve offende poetam;
Nam nos offendis, mœcha, pudétque tui.
Cum meretrice ſimul veluti matrona videri
Dedecoríque ſibi flagitióque putat;
Sic dedignatur Nymphæa volumine eodem
Conjungi tecum, pallidáque ora rubent.
Non impunè olim foliis cœnata libenter,
Tunc cùm Nympha fuit, traditur eſſe tuis.
Namque illâ Alcidi ſe primùm nocte miſella,
Te facilem nimiùm conciliante, dedit.
Ipſe ego (quis credat) de te dum carmina pango,
Et tua dum mentem ſtringit imago meam,
Neſcio quem ſenſi perrepere in oſſa calorem,
Qualem præmittit mox ſubiturus amor.

Ille quidem tali pugnam cum velite flammâ
  Incipere (heu quondam res mihi nota!) solet.
Nunc invisus amor, mihi nunc insana libido
  Dicitur, & didici nomina vera loqui.
I, fuge, quære alium, lasciva Eruca, poetam;
  Lesbia det vatem, sive Corinna suum.
Carmine tu nostro vel prætereunda, vel inter
  Dira venena tuum tandem habitura locum.
I, fuge; nil opus est vitia irritare molesta;
  Nil condimentis indiget illa fames.
Inficit accendítque (heu!) nostra alimenta Cupido,
  Se miscens ipsis insinuánsque cibis.
Linque herbas saltem nobis, medicamina linque
  Integra morborum, maxime morbe, Venus.
Germina quæ sexu voluit natura carere,
  Instrumenta operi sunt aliena tuo.
Hæc tamen ipsa Venus, Venus hæc convertit in usus,
  (O nimis artificem!) quanquam aliena, suos.
Quis tantam viridis flammam sub tegmine vitæ,
  Assiduo pastam rore, manere putet?
Quid mirum est, si densa inter convivia Regum
  Luxuriæ regnet certa libido comes?
Illam inter medias latitantem repperit herbas
  Cum bove convivâ Pythagoræa fames.

PLANTARUM
LIB. II.

SAcra Bonæ celebranda Deæ: procul ite, profani;
Ite cachinnantes, non pia turba, mares.
Fœminei ſecreta chori neſcite libenter;
Neſcite, aut ſaltem diſſimulate, viri.
Inſpectare nefas generis poſtſcenia pulchri;
Ingens quæ paſcat lumina ſcena patet.
Túque ſecunda adeò fulgentis gloria mundi,
Sanctius hîc fratris numine numen habens,
Tu, Bona Luna, fave, tu cornibus annue totis;
Annue creſcenti comiter ore mihi.
Tu lucentem aperis, Lucina, infantibus horam;
Vitaléſque uteri, Jana, tuere fores.
Morbiferi rivos educis, Mena, cruoris,
Mutatóſve novo currere lacte jubes.

V. 1. Quoniam hic liber tractat Plantas tantùm muliebres, eóque nomine Bonæ Deæ ſacer eſt, quæ Mares omnes à myſteriis ſuis abigit.

V. 12. Janus ſolem ſignificat, Jana Lunam, unde illi Dianæ nomen deductum.

V. 15. Sit Dea Mena quam præfecerunt menſtruis fœminarum, *Auguſt. de Civ. Dei, l.* 4. 11. Ibi eſt & Dea Mena, quæ menſtruis fluoribus præeſt, quamvis Jovis filia, tamen ignobilis: & hanc provinciam fluorum menſtruorum in Libro Selectorum Deorum ipſi Junoni idem autor aſſignat, quæ in Diis Selectis etiam Regina eſt, & hîc tanquam Juno Lucina cum eâdem Menâ privignâ ſuâ cruori præſidet, *Id. lib.* 7. 2. Hæc Luna eſt quæ Μηνη Græcè dicitur, qui illa menſtrua profluvia temperat, quòd ad ejus rationem vel moventur vel quieſcunt, ut *Ariſt. in Lib. de An.* ſcribit; quæ etiam eſt Jovis & Latonæ filia, ideò privignam Junonis vocat; ignobilis tamen eſt eo nomine apud Latinos. *Lud. Vives.*

Tu

Tu sexum regis instabilem, fideíque marinæ;
Arbitrióque fluunt pontus & ille tuo.
Viribus arcanis quibus humida regna gubernas,
Ingenii tumeant flumina parva mei,
Sis Lucina mihi, sis fertilis Ilithyia;
Et cerebri curam parturientis age.

V. 19. Juno, Jana, Diana, Lucina, Mena, *&c.* hæc omnia nomina non nisi unam Deam, nempe Lunam, primò designârunt, quæ 'Ελείθυια propriè dicta est, quòd ad parturientes veniat, ab ἐλεύθω, unde etiam in Græco Epigr. simpliciùs 'Ελευθώ appellatur.

Mensis erat quem diva colit pulcherrima pulchrum,
Lætities anni pictáque pompa redit.
Convaluere ægræ, linquúntque cubilia plantæ,
Atque exire audent sole jubente foràs.
Ut gaudent cœlum patrémque revisere charum!
Rupisse & tumuli vincla severa sui!
Et mundum, & dulces circùm spectare sorores!
Nec risum immeritò gaudia tanta cient.
Mox operi accingit sese gens sedula, blandis
Incorrupta bonis, officiíque memor.
Pro se quæque opibus contendere strenua summis,
Inque dies densis altiùs ire comis,
Et folia & pulchros in lucem educere fœtus,
Et properè humanis usibus esse pares.
Ut valuêre satìs, mora nulla est; rebus agendis
Intendunt animos Conciliúmque vocant.
Concilium sibi quæque tribus (quæ plurima genti est)
Privatim (gentis mos vetus ille) tenet.
Sunt propè mille tribus; sed quid sit in omnibus actum
Vix bene centeno dicier ore potest.

V. 21. Aprilis, Aphrodite sacer, unde nomen obtinet.
Sed Veneris mensem Græco sermone notatum
Auguror à spumâ nam Dea dicta maris. Ovid. Fast.

Nec

Nec mihi ſcire licet; gens cauta ſilentia ſervat,
Et ſacra conventûs occulit acta ſui.
Sed mea me Laurus, quæ juſſa interfuit uni,
(illa Gynæcitis nomine dicta tribus.)
Edocuit viridis ſecreta negotia cœtûs,
Et quid quæque herba eſt, quoque locuta modo.
Vos, ô humani pars blanda & florida mundi,
(Res hîc veſtra agitur, nec loquor iſta viris)
Vos dictis præbete animos, & credite quicquid
Neſcia fallendi Delphica laurus ait.
Splendebat cœli de vertice Cynthia ſummo,
Atque udo tumidus lumine vultus erat.
Conveniunt plantæ motis radicibus omnes,
Nobilis Oxonii quas ſacer hortus alit;
Omnes fœminei quibus eſt tutela doloris:
Orpheam credas ſigna dediſſe lyram.
Conveniunt quo bella æquo nitet area circo,
Et ſe formoſo molliter orbe locant.
Prima ſedet caſtæ per honorem planta Dianæ,
(Concilii præſes tunc ea fortè fuit.)

V. 43. Laurus meritò ad hunc conventum accerſitur, nam inter præcipuas plantas laudatur quæ utero dicantur. Laurus excalfactoriam naturam habet, & foliis & cortice & baccis; itaque decoctum ex his, maximè ex foliis, prodeſſe vulvis & veſicis convenit. ——— Proſunt & menſibus fœminarum cum oleo cocta ——— Cortex radicis cavendus gravidis ——— Baccæ menſes trahunt appoſite, tritæ, vel potæ ——— Sunt qui celeritati partûs multùm conferre putent radicem acetabuli menſurâ in aquâ potam, efficaciùs recentem quàm aridam ——— Laurus Alexandrina ſive Idæa partus celeres facit, ſecundas etiam pellit menſéſque, eodem modo pota. *Plin. lib.* 23. 8.

V. 51. Nox media plenilunii Aprilis.

V. 59. Artemiſia, Anglicè Mugwort. Mulieres quoque hanc gloriam affectavere, in quibus Artemiſia uxor Mauſoli, adoptatâ herbâ quæ antea Parthenis. Sunt qui ab Artemide Ilithyiâ cognominatam putent, quòd privatim medeatur fœminarum malis. *Plin. lib.* 25. 7.

Deinde

Deinde magiſtratu modò quæ præceſſerat illam
Optima non vano nomine dicta ſedet.
Occupat indè locum (caſu puto & ordine nullo)
Arridens lætis blanda Meliſſa genis;
Thymbráque, Serpillúmque, oríſque Abſinthia torvi
Aſparagúſque, duplex Abrotonúmque genus.
Tu, Croce, adhuc teneris gaudens ſervire puellis,
Nunc hilaris, quondam triſtis amator, ades.
Quíque magìs ſtulto tabeſcis, Amarace, luctu,
Nunc causâ exitii ſuavior ipſe tui.
Candida Pœoniam comitantur Lilia rubram,
Additur & Violæ purpura tincta recens.
Séque Laſer fœtens tam dulci jungere turbæ
Audet, virtutis conſcia planta ſuæ.
Et plenam portans Lactuca ſub ubere mulctram;
Et quamvìs Cypriæ, Nympha, inimica Deæ:
Et grave Marrubium bene-olenti Bacchare junctum,
Atque uteri madido Scordia læta ſolo;

V. 62. Ariſtolochia, quoniam eſt ἀρίϛη λοχεύσαις *optima parturientibus*. Angl. Birthwort.

V. 65. Satureia vulgò.

V. 65. Thymus agreſtis.

V. 66. Abrotonum mas, Southern-wood; Abrotonum fœmina, Lavender-Cotten.

V. 67. Crocus puer impatientiſſimo amore Smilacem Nympham deperiens, in florem ſui nominis converſus dicitur. *Ovid.* 4. *Metam. Hilaris*, & propter pulchritudinem floris, & quòd, hilaritatem generet.

V. 69. Filius Cinaræ Regis Cypri, qui fractâ caſu unguenti pretioſiſſimi pyxide præ mœrore contabuit, & commiſeratione deorum in hanc herbam bene-olentem converſus eſt. Vulgus Majoranã. *Plin.* & Sampſuchum vocat.

V. 73. Laſerpitium (nam laſer propriè ejus lacryma dicitur) fœtidiſſimum ſaluberrimúmque germen cujus gummi Aſſa-fœtida vulgò vocatur.

V. 75. Ob lactei ſucci copiam, & quod lac generet in fœminis.

V. 76 Nymphe, olim Nympha. Vide fabulam *lib.* 1.

V. 77. Angl. Hore-hound. Praſium, odorem porri referens.

V. 77. Bacchar radicis tantùm odoratæ, à quibuſdam Nardum ruſticum appellatum. Unguenta ex eâ radice fieri apud antiquos. *Ariſtoph.* priſcæ Comœdiæ Poeta teſtis eſt: odor eſt ei cinnamomo proximus. *Plin. l.* 21.6. Bacchar in medicinæ uſu aliqui ex noſtris Perpenſam vocant——Potio mulieres ex abortu purgat, *&c. Plin. lib.* 31. 19. Officinæ Marrubium nigrum vocant.

V. 78. Angl. Water-Germander, paluſtribus libentiſſimè creſcens.

Et

Et Polium & Calamintha, habitantia montibus ambo;
 Ambo ſed ad frigus vellere tuta ſuo:
Et bene juncta bonæ vitalis Salvia Rutæ,
 Quæque arcûs titulum multicoloris habet,
Et Seſelis, cervis Dictamno gratior ipsâ,
 Exiguóque potens ſemine Daucus adeſt:
Conſolida, & Plantago ſalubris, germina frugi,
 Quæque ſolent firmis cuncta tenere ſeris:
Imperiúmque ſuum regali nomine ſignans,
 Et Regum titulis altior Angelica:
Spicáque, Pulegiúmque accline brevéſque Anemonæ,
 Atque Epicureæ nobile Felis olus.

V. 79. Polium Montanum dicitur, & in officinis Calamintha Montana; utriſque languinoſa folia cauléſque: Polia ab eâ causâ nomen trahente, Πόλιος, *canus*.

V. 81. Ruta cum Salviâ ſata fugare bufones cæteráque venenata creditur quæ ſalviam appetunt.

V. 82. Iris, Flower-de-luce.

V. 83. Paulò ante partum Ceruæ ſe purgant quadam herbulâ quæ Seſelis dicitur, *Cic. de* Nat. Deor. lib. 2. *Plin. lib.* 8. 32. paulo aliter de cervis. A partu duas habent herbas, quæ Aros & Seſelis appellantur. Paſtæ redeunt ad fœtum: illis imbui lactis primos volunt ſuccos quacunque de causâ, & *lib.* 25. 8. *Caleſ.* dicit à vulgo herbariorum Saxifragam majorem nominari.

V. 84. Genus Paſtinacæ ſylveſtris: Anglicè Wild Carrots. Duas differentias facit *Plin. lib.* 25. 19. Semen (inquit) hujus Cumino ſimile, prioris Milio; album, acre, odoratum omnibus & fervens —omnia hæc & hyeme & æſtate ſunt intacta quadrupedi ſi poſt abortus.

V. 85. Anglicè Consound and Plantain. Duæ plantæ aſtringentes, & in nimiis fluxibus uteri utiliter adhibitæ.

V. 87. Imperatoria Angl. Masterwort.

V. 89. Lavendula.

V. 89. Ob ſurculos humi recumbentes. Angl. Penny-royal.

V. 89. Ἀνεμώνη dicta à vento, quo flante ſpoliatur floribus.

V. 90. Nepeta, Cataria, Mentha Cataria, quòd à felibus avidiſſimè devoretur, quòdque in eâ corpora volutare ludibundæ geſtiant, quæ Epicureæ dicuntur propter has delicias. Angl. Catmint.

Atque

Atque Abiga arrepsit tardo molimine tandem,
  Vix humilem terris ausa levare pedem.
Venit nec miror quod venerit, Anthemis illuc;
  Per lapides ruptos invenit illa viam.
Venit ab Hispanis fælix Vettonica sylvis,
  Quæ gentis magnæ gloria sola manet.
Virginibúsque favens pia virginis herba Minervæ,
  Et germen venit Mercuriale comes.
Venit Erythrodanus, radicis syrmata longæ
  Post tergum proprio murice tincta trahens.
Dictamnus venit boreali frigore quamvis
  Tardigrada, & Cretâ tristis abesse suâ.
Et nimiùm immodicis Cyclaminum viribus audax,
  Et (liceat tandem dicere) centum aliæ.

V. 91. Chamæpitys, Ground-pine, propter aliquam similitudinem & odoris & foliorum, Abiga appellatur ab abigendo partu; aliis nominibus dicitur Thus Terræ, & Iva Arthritica.

V. 93. Chamæmelon, Leucanthemis. *Plin.* Pellit pota calculos. *Id.* Ad calculos efficacissima. *Id.* Tantæ autem esse dicitur ad hanc rem efficaciæ, ut si calculus exemptus ex humano corpore ejus foliis involvatur, brevi tempore dissolvatur.

V. 95. *Vid. Lib. I. Gentis Magnæ.* Vettonum, quorum nullum, quod sciam, memorabilius factum extat, quàm quòd usum hujus herbæ invenerunt.

V. 97. Parthenium, Matricaria, Febrifuga, Perdicium, Leucanthe, Tamnacus, Muralium; nam abundat nominibus: Anglicè Feverfew. Vernula charus Pericli Atheniensium principi, cùm is in arce templum edificaret, repsissétque super altitudinem fastigii & cecidisset, hâc herbâ dicitur sanatus monstratâ Pericli somno à Minervâ; quare Parthenis vocari cœpta est, assignatúrque ei Deæ. *Plin. lib.* 22. 17.

V. 98. Mercurialis. Ἑρμοῦ βότανον à Mercurio inventore, etiam Parthenium olim dictum.

V. 99. Rubia Tinctorum, quæ radicem habet ruberrimam longissimámque, à colore nomen Erythrodanum sortita, tingendis lanis & coriis magno in usu. *Lemnius Levinus* affirmat ossa pecudum sandicino colore tingi vel viventem herbam mandunt. Angl. Madder.

V. 101. Vide paulò post.

V. 193. Vid. lib. I. Sow-bread.

Multa.

Multa quoque extremis advecta videntur ab Indis,
De nostro multùm germina questa polo.
Sed fama Oxonii, vel utrósque vagata per Indos,
Solatur curas, exiliúmque levat.
Hæc inter steterunt æqualibus intervallis,
Et suprà virides explicuêre tholos.
Et genus arboreum, & fruticum Pygmæa propago;
Et visa est crenis bella corona suis.
Phœnicios portans vermes pro fructibus ilex,
Hesperidum auriferis invidiosa jugis,
Stabat, fœmineis morbis & luxibus apta:
Quid disjungo illos? Morbus habendus hic est.
Hanc hedera intexit ditem fallacibus ulnis,
Blanditiísque malis arboricida necat.
Stat juxtà invidiam coccis factura superbis,
Murice mox floris nobiliore rosa.
Nec procul extendit ramos betula severos,
Et scelere humano sæpe sabina nocens;
Et patulo amplexu, te dignáque, Tityre, fagus,
Quíque meretur emi vilis ubique rubus:
Malus & auratis pretiosa Cydonia pomis,
Et medicina homini vulnere myrra suo.

V. 105. Ut Galanga, Nux Indica, Nux Moschata, Zedoaria, *&c.*

V. 113. Dicitur Ilex coccifera, ut distinguatur ab Ilice glandiferâ communi. Sunt autem hi Cocci baccæ, succum purpureum in se continentes, qui sole coctus transmutatur in vermem nobilem tingendis purpuris. Hi Cocci Hesperidum pomis præferuntur, cùm propter magnos in Medicinâ usus, tum proter eximiam tincturæ pulchritudinem dignitatémque, unde non minùs lucri ex hâc Ilice quàm si Mala aurea portaret.

V. 118. *Arboricida.* Verbum fictitium, sed satis ex analogiâ aliorum. Adjungitur autem Hederæ quæ fœminini generis, non ut adjectivum, sed per appositionem.

V. 121. Anglice Birch. *Severos*, quòd ex hâc arbore Magistratuum olim fasces, nunc Pædagogorum virgæ conficiantur.

V. 122. Quòd abortibus procurandis in frequenti usu sit.

V. 124. Propter eximiam vim astringendi.

V. 126. Inciditur arbor ut gummi ejus faciliùs exsudent.

Postremò

Poſtremò (indictæ mihi quæſo ignoſcite plantæ)
Juniperúſque ferax, ſacráque laurus adeſt.
Talis erat viridis ſpecies reverenda ſenatûs.
Nox eſt; ventus abeſt; concio tota ſilet.
Expectant, tacitæque arrectis frondibus aſtant:
Se levat, & præſes Parthenis orſa loqui.

V. 128. Ferax, quia veteribus baccis adhuc manentibus novæ ſubindè ſubnaſcuntur.

V. 132. Nempe quæ antè Parthenis dicta erat quàm Artemiſia, *Præſes* additur, ut diſtinguatur à Matricariâ, quæ Parthenis à Minervâ nominabatur, ſicut hæc à Dianâ.

ARTEMISIA.

POſt longa hîc, Matres Conſcriptæ, frigora tandem
(Sit fælix generi noſtro hominúmque precor)
In ſancto ſolitóque frequentes adſumus horto,
Et ſacri menſis nox celebranda ſacra eſt.
Gratia ſit tibi, Phœbe pater; tibi, maxima nutrix
Cynthia, quæ dictis lucida teſtis ades.
Sed libertatis momenta fugacia curtæ
(Namque dies mox nos orta refiget humi)
Nec nihilo, nec vos vano ſermone teramus,
Nec ludis; homines ſic ſua feſta colant.

V. 5. Non immeritò in hoc conventu præſidet Artemiſia (quam honoris, puto, cauſâ quidam Matrem herbarum appellant) nam omiſſis aliis virtutibus, quæ non ſunt hujus loci, nihil æquè utero patrocinatur. *Plin. lib.* 26. 15. Artemiſia vulvæ medetur trita ex oleo, irino aut fico, aut cum myrrhâ appoſita. Ejuſdem radix pota in tantum purgat, ut partus enectos extrahat. Menſes & ſecundas ciet ramorum decoctum inſidentibus; item folia pota drachmâ. Ad eadem omnia proſunt vel impoſita ventri, imò cum farinâ hordeaceâ. Addam unum Fernelii teſtimonium, *lib. de Meth. Med.* Artemiſiæ ſpecies duæ calidæ 2°. ſiccæ 4°. tenuium partium: ſumptæ, aut in uteri fomenta vel inſeſſus accommodatæ, menſes ducunt, ſecundas fœtúſque extrahunt, uteri præcluſioni conferunt. Earum quoque ſuccus cum Myrrhâ ſubactus & admotus, elicit quæcunque concluduntur in utero.

Vivere

Vivere nunc æquum eſt verè; nam frigida bruma
Dimidium vitæ (mortis imago) tenet.
Ergò agitè, utilibus nunc æquum incumbere curis:
Longa quieſcendi tempora bruma dabit.
Quot dederit vobis ſubigendos Jupiter hoſtes,
Et quantum officii ſuſtineatis onus,
Expertæ multis magníſque laboribus eſtis,
Oppreſsíſque piam ſæpe tuliſtis opem.
Nec certè exiguo generoſis gloria plantis
Debuit, & ſexûs gratia mollis emi:
Bella gerenda manent eadem, ſempérque manebunt
Dum tumidi infantes pondera ventris erunt.
Bella manent? ſed quò fæliciùs illa gerantur,
Scire decet noſtras, & decet hoſtis opes.
Dicite vos, longus quas edocet uſus utrumque,
Ingenuè veſtras dicite, & hoſtis opes.
Dicite teſte deâ, quæ nos videt aurea, verum;
Et ferat hæc patriæ quæque tributa ſuæ.
Et doceat diſcátque volens: ſit nulla docere
Invidia, & nullus ſit didiciſſe pudor.
Prima meretur agi quæ nos tam ſæpe recurſans
Sanguinei exercet menſtrua cura mali:
Fœmineus quo fonte ruens, quo ſidere fretus,
Fœcundum toties Nilus inundet agrum: (rantem,
Quid fluvium premat immodicum, impellátve mo-
Et bona quot ſecum, quantáque monſtra vehat.
Pandite ſecreto myſteria clauſa receſſu;
Nec vos rem tanti credite turpiculam.

Dixerat, incipiunt reliquæ, ſtudióque calenti
Propoſitum (ut doctis mos) agitatur opus.

PULE-

PULEGIUM.

PUlegium, ſua quo virtus celebratior eſſet,
(Et dicentis odor gratus ab ore venit)
Explicuiſſe ferunt, quot triſtia damna minetur
Purpuream ſiſtens rivulus ille fugam.
Succedunt gravitas membrorum udíque tumores,
Fértque ſuum corpus non patienter onus:
Succedunt placitarum olim faſtidia rerum,
Ipſius & vitæ nauſea tetra ſubit;
Ulceráque, & putres ruptis fornacibus ignes,
Et vomitus miſto ſanguine terribiles.
Nunc labor, atque uteri nequicquam pugna furentis,
Et mortes animâ mox titubante breves.
Pectore tardus nunc domito vix ſpiritus exit,
Mox omnes artus tuſſis anhela quatit.
Ipſa etiam victor ſcandit Capitolia mentis,
Et cerebri gyros occupat hoſtis atrox.
Hinc vigiles noctes, vigiles ſed ſomnia terrent;
Veráque mens patitur dum mala, falſa creat.
Jactatámque diu serus vitam obruit hydrops,
Atque anima è merſâ naufraga puppe natat.
Ah quoties verno gemmantes flore puellas
(Multa ſagittifero jam meditante Deo)
Hic ferus exurit ſubitâ rubigine morbus?
Flet deceptus amor, triſtis amator abit.

V. 1. Pulegium nomen obtinuit, quòd, ut ait *Plinius*, Flos recentis incenſus pulices necat odore. Γλήκων vel βλήκων Græc. dicitur, quòd guſtatum à pecore capriſque balatum concitet. Multæ diverſæque vires illi attribuuntur: de iis quæ ad præſens negotium attinent ſic. *Plin. lib.* 20.

14. Ex melle & aceto ſedat menſtrua & ſecundas, vulvas converſas corrigit, defunctos partus ejicit. Cui adjungamus Fernelium; Pulegium calfacit ſiccátque ordine tertio, potum extenuando menſes, ſecundas, fœtúſque pellit; tumores, durities, & uteri converſiones inſeſſu tollit.

Inficit ora virens, ipſa inficit oſcula pallor;
Tingit ut afflatas ſulphuris aura roſas.
Carbones ciner éſque vorant gypſúmque tenacem.
O fœda, & verè jam maleſuada fames!
Non edit hæc virgo, ſcelus eſt dixiſſe; ſed illa
In jejunanti virgine morbus edit.
Hæc ubi Pulegium, (ſed multa pathetica verbis
Addidit, humano non referenda ſono)
Dicitur, ut miſerâ de virgine mentio facta eſt,
Concilium lacrymis commaduiſſe piis.
Non aliter currum Lunâ fugiente diurnum,
Diſceſſum dominæ flet bona turba ſuæ.
Addidit & cauſas quâ vi, quo tramite cæco
Perreptet victrix omnia membra lues.
Ille ferox (ait) humor ad oſtia nota ſecundo
Pulſantis venæ flumine pronus abit.
Sive illum virtus uteri magnetica ſugat,
Ut ren totius corporis haurit aquas;
Cynthia ſeu curſum, rerum regina fluentum,
Dirigat, æquoreas quâ regit arte vias.
Sed clauſas uteri ſi repperit obice portas,
Legitimúmque illi fortè negatur iter;
Tum furit, exacuítque æſtum: pars craſſior hæret,
Viciníſque movet bella nefanda locis;
At pars mobilior ſurſum ſe attollit, & audet
In venas puri ſanguinis ire comes.
Latro comes roſeos corrumpit luridus amnes,
Quâque fluit, ripâ marcet utrâque ſolum.

V. 25. Morbus Virgineus, fœdi Virginum colores, χλώρωσις, quæ ſignificat & *viriditatem*, eſt enim à χλόα *herba virens*, & *pallorem*, ut χλωρὸν δέος *Hom.* Ab aliis Febris Alba appellatur quod plerùmque febricula comitetur.

V. 40. i. e. Arteriæ uterinæ. Arteriæ à Veteribus Venæ nominabantur, ſed plerumque diſtinctionis causâ cum epitheto, Pulſatiles, Pulſantes, aut Micantes σφυκτικαὶ φλέβες. Sic Cicero Arteriam, quanquam & eo nomine alibi utatur, *Venam micantem* appellat.

Vitalíque

Vitalíque cavæ defertur lethifer alveo,
  Obſeſſóque ferox hepate corda petit.
Corda tumens tantis dexter ſucceſſibus intrat
  Ingenti trepidant funditùs illa metu.
At regio ulterior medii munimine ſepti,
  Et tutam vallo ſe putat eſſe ſuo.
Heu mora parva mali! Pulmones occupat ille,
  Sentit & arctatum ſpiritus æger iter.
Indè viâ pronâ parvâque Propontide vectus,
  Invadit lævi regna remota ſinûs.
Quid ſatìs eſt morbo, cui cor non ſufficit ipſum:
  Omnia ni teneat, pauper avaritia eſt.
Torrentem ingreditur fluviorum regis aortæ:
  Hei mihi! tum nullo more modóque furit.
Nec ſitus ætherius capiti eſt, pedibúſve profundus
  Auxilio: effrænis victor ubique meat.
Scilicet ut toto diffuſus corpore ſanguis,
  Diffuſa in toto ſanguine peſtis ineſt.

Aſſenſere omnes; neque enim dubitatur ab ullis
  Purpureus vitam quo rotet orbe labor.
Exciperent riſus frondoſáque ſibila plantam,
  Veracem Hervæum ſiqua negaret adhuc.

V. 55. Ingreditur ventriculum dextrum cordis; unde palpitatio cordis, frequens in hoc morbo ſymptoma.

V. 57. Ventriculus cordis ſiniſter, qui à dextro, ſepto ſuo nullis foraminibus pervio, ſeparatus, poſſit ab illâ vitiati ſanguinis irruptione tutus videri.

V. 59. Ex lege nobiliſſimæ Circulationis Herveianæ, è dextro cordis ventriculo Venam ingreditur Arterioſam, deinde per Pulmones transfunditur in Arteriam Venoſam, quæ tanquam parva Propontis exonerat ſeſe in Ventriculum ſiniſtrum velut Pontum ſuum.

D I-

DICTAMNUS.

Dictamnus, quamvis constringant frigora fauces,
Injectâ properè se levat Endromide.
Nam declamandi si se bella offerat ansa,
Quid prohibere potest germina Græca loqui?
Pulegiúmque illi tanti miracula morbi
Rhetoricè visum est explicuisse parúm.

V. 1. Dictamnum ostendêre (capræ) vulneratæ pastæ, statim decidentibus telis: non est alibi quam in Cretâ, ramis prætenue, pulegio simile, fervens & acre gustu; foliis tantùm utuntur. Flos nullus ei, aut semen, aut caulis; Radix tenuis ac supervacua. Et in Creta autem non spatiosè nascitur, miréque capris expetitur. *Plin. lib.* 25. 8. Præcipua Dictamno vis est, Menses ciet, partus emortuos vel transversos ejicit; bibitur ex aqua foliorum obolo; adeò ad hæc efficax, ut nè in cubiculum quidem prægnantium inferatur: nec potu tantùm, sed & illitu & suffitu valet. *Plin.* 26. 15. At *Fernel.* Dictamni radix (quam tamen *Plin.* suprà supervacuam esse ait) tum pota, tum vel suffitu vel pesso excepta mortuos jam fœtus educit, & solo gustu partus accelerat, *&c.* Unde etium derivari creditur ἀπὸ τοῦ τίκτειν, *à partendo*, Fas hîc esse non puto Virgilii luculentos de ea versus omittere. *Æn. lib.* 12.

Dictamnum genetrix Cretæi carpit ab Idâ
Puberibus caulem foliis & flore comantem
Purpureo, non illa feris incognita capris
Gramina, cùm tergo volucres hæsere sagittæ.

Unde ad extrahendum ex Æneæ corpore telum ingeniosissimè hanc adhibet Poeta. Frigoris est impatientissima, & nisi maximâ curâ nutriatur foveatúrque, hyemem nostrarum regionum non perfert; tegumento ei opus est contra frigoris injuriam, unde Endromis illi attribuitur, quàm etiam caulis ejus ac folia densâ albâque lanugine referunt. Est enim Endromis hirsutum calidúmque vestimenti genus. Martial.

Sordida, sed madido non aspernanda Decembri,
Dona peregrinam mittimus Endromidem.

Arripuit

Arripuit quicquid cognata reliquerat herba,
  Et doctâ ſibimet garrulitate placet.
Si nondum infandi quæ ſit vis ſæva veneni
  Scitis, dum calido corpore ſota latet,
Vobiſcum reputate precor quid corpore pulſa,
  Quid ſola, exul, inops, mortua peſtis agat.
Illam errore malo guſtent hominéſve canéſve,
  (Inque canes potiùs tam malus error eat)
Protinus humanam invadit veſania mentem,
  Et totam incruſtat ſordida lepra cutem.
At canibus rabies ſuccedit hiantibus atra,
  Et ſitis ardentes & timor urget aquæ.
Illa (nefas dirum !) prægnantibus illita partum
  Semihominem jugulat præcipitémque trahit.
Credite nunc pueros tali de ſanguine natos;
  Sic format fœtus, ſic alit ille novos.
Nec ſatìs hoc; illo ſeges alma & vitis abortum
  Afflatæ faciunt, & ſterileſcit ager.
Ipſa etiam, gravida eſt ſi fructibus, arbor abortit;
  Si virgo, ægrotat, ſi modò nata, perit.

V. 7. Pulegium Dictamno cognatum & propter ramorum & propter odoris ſimilitudinem, unde Dictamnus appellatur *γλήχων ἄγρια*, *i. e.* Pulegium ſylveſtre.

V. 17. Manifeſtâ qualitate nocet, quòd cum moleſtia & mordicitate exeat, & contactu virile membrum excoriet; Occultâ, quòd ab hominibus hauſtus epilepſiam, lepram, maniam, *&c.* pariat. In fœminis retentus uteri ſuffocationem, vertiginem, lipothymiam, *&c.* in fœtu edito variolas & morbillos. *Sennert.*

V. 17. In rabiem aguntur guſtato eo canes, atque inſanabili veneno morſus inficitur. *Plin. l.* 7. 15. Unde affectus ille mirabilis & canum rabioſorum, & animalium ab iis demorſorum, *ὑδροφοβία* dictus.

V. 19. Nè ipſis quidem fœminis malo ſuo inter ſe immunibus: abortum facit illitus, & omninò ſi prægnans ſupergrediatur. *Plin. l.* 28. 7.

V. 25. Moriuntur inſita, exuruntur hortorum germina, & fructus arborum quibus inſedêre decidunt. *Ib.*

Vos, hederæ, teſtor (quis enim pudor acta fateri?)
 Quid vos tum folii vis medicata juvat?
Téque, venenorum victrix celeberrima, ruta,
 Luctantem cogunt tanta venena mori.
Areſcunt autumnali flavedine plantæ,
 Et mœſta ictericus germina tingit odor.
Ille fugat cives tactis alvearibus ægros:
 It vaga, & iratùm murmurat exul apis.
Linquit opes miſera auratas, longóſque labores,
 Et ſtructa artifici dulcia tecta pede.
Nec ſua defendunt latitantem dolia bacchum,
 Languentíſque ſenet prima juventa cadi.
Parva loquor; non ſe defendit belliger enſis,
 Sed cedunt molli dura metalla lui.
Fit ſanguis toties effuſi ſanguinis ultor,
 Et jam mutatâ vulnerat arma vice.
Sæpe viris cauſa eſt belli, gladióſque repôſtos
 Fœmineum exacuit forma venuſta bonum.
Fœmineum ergò malum gladios obtundat eoſdem,
 Obtundat tanti vel meminiſſe mali.
Ah! nimiùm mulier facie confiſa ſuperbit;
 Ah! nimiò illa nimis ſe putat eſſe deam.
Viribus immodicis, heu! non civiliter uſa,
 Mittit adorantes ſub juga ſæva viros.
Tu verò humanas, dea non puriſſima, ſordes
 Reſpice, & eſto memor quid tibi Luna ferat.
Inſpice tunc ſpeculum, quo nunc decepta ferocis:
 Tunc verè quàm ſis pulchra videre potes.

V. 27. Rutum & hederas res medicatiſſimas illicò mori. *Ib.*

V. 31. Omnia (hortenſia) acceſſu mulieris menſtrualis flaveſcunt, *Id. l.* 19. 10.

V. 33. Præter illa certum eſt apes tactis alvearibus fugere, *Id. l.* 28. 7. at lib. 7. Alvei apum emoriuntur.

V. 37. Aceſcunt ſuperventu muſta *Ib.*

V. 39. Ferri acies præſtringitur, *lib.* 7. *&* *l.* 28. Aciem in cultris tonſorum hebeſcere, ac contactum grave virus accipere & æruginem.

V. 53. Speculorum fulgor aſpectu ipſo hebetatur, *Id. l.* 7. Eboriſque nitor, *&c.*

Tunc

Tunc corruptorem corrumpis dira nitentem,
  Et diuturna tui certáque ſigna gerit.
Tunc furia, propriæque venefica imaginis audis
  Quanta lues! Umbræ peſtifera ipſa tuæ!

Sic ait, utque erat in curſu, parat addere multa:
  Sed totum dicunt obſtrepuiſſe chorum.
Pérque omnes ramos, & per folia omnia circùm,
  Tanquam indignantum, non leve murmur erat.
Námque ibi fœmineo multùm indulgetur honori,
  Et viſa eſt temerè verba prophana loqui.

PLANTAGO.

Plantago aſſurgit nervo ſeptemplice fulta,
  Plantago inſignis gloria prima domûs.
Styptica gens illi eſt, quam gentibus Hæmatagogis
  Infenſam virtus ambitioſa facit.
Sed ſat habet levibus dictis tenus ire ſimultas,
  Et nunquam humano perfurit illa modo.
Magna (nec invideo) certè laus maxima vobis,
  Gentis hirudineæ ſtirps numeroſa, datur.
Purpureum meritò depellitis arce Tyrannum,
  Ejicitur patriâ jure homicida cruor

V. 1. Sic dicta per Excellentiam; Græcè Ἀρνόγλωσσον à figura folii dividitur ab illis in duas ſpecies, Πεντάνευρον, *Quinquenervia*, Anglicè Rib-wort, vel Rib-wort Plantain (quæ & Plantago anguſtifolia dicitur) & Ἑπτάνευρον, *Septinervia*, Anglicè Way-bred, Plantago latifolia. Vix poſſunt numerari facultates quæ huic plantæ aſſignantur. Quod ad inſtitutum noſtrum ſufficit, proferam mea uſitata teſtimonia. Plantago apponitur in lanâ in dolore vulvæ, in ſtrangulatu bibitur. *Plin. l.* 26. 15. Et ibidem, Folia plantaginis pellunt, & appoſita, vulvas. *Fernel.* autem, Plantago refrigerat denſátque; hinc ſanguinis eruptiones omnes cohibet, atque ut alvi profluvia, ità & vulvæ fluxiones compeſcit, & adverſus uteri ſtrangulationes ex lanâ ſubjicitur, *&c.* Reliquæ virtutes, ut dixi, tot ſunt, ut *Themiſon* Medicus integrum volumen de eâ compoſuerit.

V. 8. Verbum fictitium ab Hirudine ſeu Sanguiſugâ.

Formosam imperio vitam premit ille superbo,
Cogit & insultans multa nefanda pati.
Lurida lethalis circumfert arma veneni,
Et comites morbos, agmina longa, trahit.
Sed quid opus justo superaddere vana timori
Terricula, & magnum magnificare malum?
Dum nimiùm tragicè sævum depingitis hostem,
Horribilis magis est, credibilísque minús.
Heroêm minuit fictis quem laudibus auget,
Et demit veræ gloria falsa fidem.
Geryonem occîdit, Factum memorabile! at ille
Tergeminus fuerat; jam dubitare licet.
Sed facile est vobis monstrum quodcunque domare;
Sed nobis monstrum credere difficile est.
Legisti Græcos nimiùm, dictamne, Poetas,
Legisti, atque artem te didicisse puto.
At mihi crede tuis quid de popularibus unus
Dixerit, illorum te meminisse decet.
Sit Dea Rubigo, segetem tamen arbitror almam
Non ità corrumpit mensibus illa suis.
Et pleno nocuisse cado plùs mille puellis
Unius certum est ora bibacis anûs.
Nec furit hoc quisquam gustato sanguine, multos
Efficit insanos sed locus unde venit.
Nam curare canis rabiosi vulnera certè
Ille tuus nimiùm Plinius autor ait.
Fœmineum si vitet apis perterrita tactum,
Nescio; sed tactum fœmina vitet apis.

V. 27. Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, &c. citatum à D. Paulo ex Epimenide Cretensi.

V. 29. Vide Ovid. Fast. 4. *Flamen in antiquæ lucum Rubiginis ibat*, &c.

V. 35. Inter omnes convenit, si aqua potúsque formidatur à morsu canis, suppositâ tantùm calici laciniâ tali, statim metum illum discuti, videlicet prævalente sympathiâ illa Græcorum, cùm rabiem canis ejus sanguinis gustatu incipere dixerimus. *Plin. l.* 28. 7.

Fatalem in venis ſineret ſtagnare cruorem,
A pulſo ſiquidem ruta necanda foret.
Tu quoque deberes meliùs tibi, Bacchica planta,
Atque corymbifero conſuluiſſe deo.
Nam quòd ait rigidos gladios ferrúmque retundi,
Dii bene, ſi peſtis ſumma ſit iſta bonæ.
Atque utinam facies pulchra incorrupta maneret,
Corrumpat ſpeculum donec & illa ſuum.
Sed quid ago? ſatìs hæc miracula græca refellit,
Fœmina quòd tanto non perit ipſa malo.
Occupat hîc (dictis ut gaudet ſemper acutis,
Et ſpinam in linguâ fertur habere) rubus.
Non tantùm his, aliis datur & ſerpentibus, inquit,
Ut ſua nè noceant ſæva venena ſibi.
Nec perimens vultu baſiliſcus cuncta, periret,
Si vultum in ſpeculo cerneret ipſe ſuum.
Subriſere, levíque omnes tremuêre cachinno;
A vento credas prætereunte quati.
Nam Cynico frutici libertas magna dabatur,
Hanc uſu propriam fecerat ille ſibi.
Plantago interpellari ſtomachata reſedit,
Et pulchro incepit protinus ore roſa.
Dicentíſque pudor faciem commendat honeſtus,
Gemmantem verno flore rubere putes.

V. 41. Hedera. *Deme meis hederas, Bacchica ſerta comis.* Ovid. Corymbi, baccæ hederaceæ.

ROSA.

TAM fera fœmineo quæ toxica ſanguine miſces,
Cretica (nam noſtram tangere nolo rubum)

V. 1. Roſa. Inhibet fluxiones mulierum, maximè albas, in poſcâ potus (ſuccus) *Plin.* l. 21. 19. Et oleum roſarum ad uteri refrigerationem, & immodicos Menſes cohibendos, præſcribit *Fern.* &c.

Aſpice quàm vivo ſaturetur murice vultus,
Quàmque ardens cytini fulgeat ore decor.
Aſpice quàm nullus nec flos nec flora ſit ipſa
Mollior illarum candidiórve cute.
Et ferrugineas juxtà ſimul aſpice formas,
Tectáque echinato cortice membra virûm.
Horrentem dices violetis creſcere ruſcum,
Plorabíſque feris lilia mixta rubis.
Sit tibi tum ratio judex, ſint lumina teſtes,
An pura impurus corpora ſanguis alat.
At tu tinctoris vitiatum crede lebetem
Decolor unde venit, non ſatur unde colos.
Si nihil hic peccat, dices, juſtiſſima nollet
Inſontem patrio pellere Luna ſolo.
Hic nihil in vitio eſt, ſed copia peccat, & illum
Publica (quæ ſumma eſt lex) jubet ire ſalus.
Sic ſi fortè olim numeroſæ prolis abundat,
Nec populis regio ſufficit ipſa ſuis,
Haud illi indignum eſt alias dimittere partem
Quæſitum terras, exiliúmque pium eſt.
Sed pluſquam ſatis eſt cumulat cur fœmina? crede,
Naturæ nunquam prodiga luxuria eſt;
Contenta eſt paucis, nec, avari more nepotis
Congerit immenſas, ut malè perdat, opes.
Certè opus eſt facto quicquid facit illa: quid ergò?
Non locus hîc dubio; res ſibi teſtis adeſt.
En toto ut durat vindemia ſanguinis anno,
Preſſus & aſſiduè de nova vina chylus:
Plena tument ſemper reparato torcula ſucco,
Quem calida & ſatiens maſcula vita bibit.

V. 4. Cytinus flos mali punicæ ſativæ, cujus eſt vividiſſimus clariſſimúſque rubor. Balauſtium ſylveſtris flos eſt.

V. 8. Echinus tegmen ſpinoſum caſtanearum. *Plin.* Armatum his echinato cortice vallum eſt, *Lib.* 15. 23.

V. 9. Anglicè Butchers Broom. Virg. *Horridior ruſco.*

At

At mulier de fonte ſuo moderatius haurit,
Frugalíſque penum non vorat omne calor.
Vitalem in magnos theſaurum congerit uſus,
Naturam humanam decoquere ille vetat.
Néve ea ſufficeret generando ſymbola nato
Quam confert miſto ſemine uterque parens,
Ni pia mantiſſam vellet ſuperaddere mater,
Perficerétque ſui larga cruoris opus.
Nempe cruore rubens, at candens ſemine conſtat,
Et pars principium concolor omnis habet.
Hoc ligna, atque illum lapides præbere putares;
Viváque conjunctis ſurgit utriſque domus.
Ille veneficii reus actus, lethifer ille,
Cui tu Neſſæum virus ineſſe putas,
(Et mirum eſt ſanè niſi veſtem tinxerit illo
Quâ miſerum occidit Deianira virum)
Componit teneri ſanguis primordia fœtûs,
Et dat per menſes blanda alimenta decem.
Nec ſatìs hoc illi, chara inter brachia matris,
Hoſpitis occurrit rurſus ad ora ſui.
Mutato occurrit mutatus tramite & ipſe,
Secretam emenſus qualem Arethuſa viam;
Mammarúmque duplex gemino de fonte reſurgit,
Flumine vel ripis candidiore ſuis.
Potavit tales olim gens aurea rivos,
Fælicis tales reddidit uber agri:
Simplicitáſque virûm, candórque & lactea corda
Infantum facili digna fuere cibo.

V. 39. Mantiſſa, additamentum rei quæ venit, quaſi manu tenſum, quia ultra pondus quod exigitur hoc manu datur. *Lucil.* Mantiſſa opſonium vincit. Angl. *Over-meaſure, Vantage.*

V. 48. Herculem: Vide fab. *Ovid. Met.* 9.

V. 54. Fons Achaiæ notiſſimus, qui ſub terrâ marique dilabens in Ortygiâ tandem Siciliæ erumpere dicitur. Nec minùs mirabiliter hic ſanguis (ex communi ſententiâ) ab utero per venas hypogaſtricas in mammarias, pérque illas in mamillas ductus, papillis tandem tanquam è fontibus duobus erumpit.

O juſta & prudens naturæ cura parentis!
  Quàm propria ætati pabula cuique dedit!
Cùm nondum jecoris perfecta operaria cella eſt,
  Matre laboratus pignora ſanguis alit.
Cúmque modò ornatâ novus ignarúſque tabernâ,
  Vix ſua noſcit adhuc munia tyro calor:
Mite rudimentum tingendi murice lactis
  (Diſcenti penſum quàm puerile!) datur.
Materiâ victor ſe tandem exercet in omni,
  Gaudet & impenſis luxuriare ſuis.
Dicite nunc tetrum membris cumulare venenum,
  Quo dulces fœtus provida mater alat.
Propinant duræ pueris aconita novercæ,
  Alma parens haurit de meliore notâ.
Unde ſed infanti tam (quæres) utilis humor,
  Tot morbos matri tantáque damna ferat?
Ille quidem prodeſt natali vividus alveo,
  Egeſtus venis exanimíſque nocet.
Ille quidem egeſtus vicino littore torpet
  Naufragus; efferri mortuus ille velit.
Hoc fortuna negat? ſe vindicat ipſe relictus;
  Omniáque infeſto membra vapore replet.
Sed (puto) maturi ſapiant quid ab arbore fructus
  Indicium præbent, cùm putruêre, malum.
Candida ſic vitæ domus eſt in ſemine puro;
  Semine corrupto mors ſtabulatur atrox.
De vita mors eſt teſtis non æqua, nec ipſum
  Crede oluiſſe hominem, qualè cadaver olet.
At tu legitimo labentem tempore rivum,
  Cùm nullâ vitium traxerit ille morâ,
Non minùs affirmas, dictamne ſevera, nocentem,
  Nec morbos morbo ferre, ſed ingenio.
Nè tibi cuncta negem (memoras quæ plurima) monſtra,
  (Quæ vel falſa quidem, vel bene rara puto)
Corpore ſiqua latent abſtruſæ ſemina peſtis,
  (Corpore in humano qualia ſæpe latent)

Unâ

Unâ eadémque operâ fugat hæc natura, cruori
  Porta redundanti cùm reſerata patet.
Hinc fortè accipiunt alienum menſtrua virus;
  Et comites fraudi eſt non habuiſſe bonos.
Sanguinis hæc culpa eſt? non ſum ipſa venefica, ſiquis
  Cum ſucco biberit miſta venena meo.

Dixit, & ambroſium dictis ſpiravit odorem:
  Sed multas contrà diſſeruiſſe ferunt.
Phœbææ tandem petitur ſententia laurus:
  Phœbææ laurûs verba habuere fidem.

LAURUS.

QUæ ſors magnorum eſt, inquit, non rara virorum,
  O famoſe cruor, contigit illa tibi.
Plùs æquo culpantur ab his, laudantur ab illis;
  Nec mediocre odium eſt, nec mediocris amor.
Hic præjudicio mentitur, & ille favore;
  Rumoríſque omnes diſcolor aura ferit.
Dictamnum auditis? nullo non fœmina menſe
  Deducit lunam ſaga veneficiis:
Nec miſcere herbas opus, aut fatalia verba;
  Medea eſſe poteſt ſanguine quæque ſuo.
At ſiquid veri pulchro roſa protulit ore,
  Quæque ſuo mulier ſanguine diva bona eſt.
Purpurea hinc teneræ ſuſpendit ſtamina vitæ,
  Subtexítque operi juſta alimenta rudi.
Sed, cui chara feror, niſi me deludat Apollo,
  Símque ſacrum fruſtrà cingere ſueta caput,
Nec format talis, nec nutrit corpora ſanguis;
  Nequicquam falsâ laude triumphat iners.
Quæ me multa movent non hîc memorare neceſſe eſt:
  Unum hoc multorum pondus & inſtar habet.

Nam mulier cunctorum animantum ſola reperta e.
 Quam vena immodico menſtrua fonte rigat.
At pecus omne tamen parit intra viſcera fœtus,
 Vincit & humanum fertilitate genus.
Quot (monſtrum!) exiguus fertur peperiſſe ſimul mus?
 Paucáque Trojani pondera ridet equi.
Quantum ô montoſus circumfert molem elephantus?
 Viſus & eſt utero turriger eſſe ſuo.
Fertilitate tuos, Lucina, cuniculus orbes
 Penè æquat; vix tu ſæpius ipſa tumes.
Nec tamen hunc fœtum theſaurus ſanguinis ullus.
 Paſcit, venarum nec reſerata penus.
Nempe in conflictu ſexûs utriuſque jocoſo,
 Scintilla excutitur corpore viva maris,
Quam medio tutè latitantem in ſemine ſugit
 Vis uteri ſitiens, interiúſque rapit.
In cellam rapit arcanam implicitóſque receſſus,
 Diſcindentum oculis vix adeunda loca.
His virgo in thalamis animæ ſcintilla recumbit
 Fœmineæ, ac pleno nubilis igne viget.

V. 21. Solum animal menſtruale Mulier, indè unius utero quas apppellant Molas. *Plin.* *l.* 7. 15.

V. 25. Supra cuncta eſt murium fœtus, haud ſine cunctatione dicendus, quanquam autore Ariſtotele, & Alexandri Magni militibus, generatio eorum lambendo conſtare, non coitu, dicitur. Ex una genitos centum & viginti tradiderunt; apud Perſas verò prægnantes & in utero parentis repertas; & ſalis guſtatu fieri prægnantes opinantur. Itaque definit mirum eſſe unde vis tanta meſſes populetur murium agreſtium. *Plin. l.* 10. 65. ubi de mure fœminâ loquens adjectivum adjungit fœminini generis; ſed uſitatiùs aliter facit. Sic ejuſdem *lib. cap.* 16. Mus marinus in terrâ ſcrobe effoſsâ parit ova. Et de Corvis, *lib.* 10. 12. Corvi pariunt cùm plurimùm, quinos: ore eos parere vulgus arbitratur. Et ſæpe eodem modo, unde ad ejus exemplum ſequitur Elephantus montoſus, & turriger; quanquam Plautus adjectivum fœmininum Elephanto fœminæ addat in Sticho, Solere *Elephantum gravidam* perpetuos decem eſſe annos. Sed putant *gravidam* regi à verbo ſubintellecto, nempe *fœminam*.

Jungit

Jungit utraſque Venus, & connubialia ſeſe
  Incipiunt miſtâ puncta movere face.
At circùm rubor attritu motúque duorum,
  Et ſanguis, ſignum virginitatis, adeſt.
Ut placuit florens, Inventum nobile, ſanguis !
  Et ſemel inventis addere prona via eſt.
Néve augere labor minimum quem eliſeris ignem,
  In promptu fomes ſi ſatis aptus erit.
Non opus eſt alios flammarum inducere rivos ;
  Hoc fulvas tactu gignit Elixer opes.
Adſit materies, & non dignabitur ulla
  Æternis Veſtæ cedere flamma focis.
Guttula ſic creſcit primi generoſa cruoris,
  Et ſpernit facto ſanguine fortis ali.
Album principio nativi ſeminis haurit,
  Atque opibus læta eſt ædificare ſuis.
Hæ cùm deficiunt, tum vita operoſior exit,
  Et bene maternam ſedula poſcit opem.
Materiam poſcit, ſed quam ſibi præparet ipſa,
  Et puram roſeo murice tingat agens.
Namque uteri plenis hæreſcens lacte mamillis
  Venarum multo jugiter ore bibit.
Aſpice vitales modò natum in luminis oras,
  Quàm promptus lactis nota alimenta petit ?
Blanditias mammis facit, arridétque papillis,
  Et gaudet veterem ſe reperiſſe dapem.
An paſcet prolem natura cruore tenellam ?
  Proh ſcelus ! hæc morum ſæva elementa dabit ?
Tale rudimentum quid mirum ſi genus ipſum
  Efferat humanum, Cannibiléſque facit ?
Non illaudati mirarer facta Neronis
  Impia, nec furias, triſtis Oreſta, tuas ;

V. 50. Elixer verbum eſt Arabicum, ſed in rebus quas Romani ignorârunt neceſſe eſt ut vocabulis utamur non Latinis, & ridiculè ſuperſtitioſus eſt qui id vitio vertit.

V. 63. Umbilicalium.

Si Deus infantes materno ſanguine nutrit,
Et primam miſeris hanc jubet eſſe ſitim.
Reſtat adhuc cauſam fluxûs aperire rubentis,
Qui tantâ fontem religione tegit.
Fœmina bruta parit, catulóſque in ventre ſaginat;
Nec venas ideò tundere luna ſolet.
Pro causâ quærendum aliquid quo ſola ſuperbit,
Quod proprium mulier præcipuúmque tenet.
Atque hoc occurrit ſolum mihi multa putanti,
Quòd ſuperat formâ mollitiéque virum.
Non equa vincit equum, non taurum vacca; ſed iſta
Si digna eſt Io, dignus & ille Jove eſt.
Si leo tu torvus viſu, tua torva leæna eſt;
Terribiléſque minùs non quatit illa jubas.
Nec magìs urſa rudi concinnè lambitur urſo,
Nec nitido magìs eſt apta figura polo.
Fœmina nec tigris maculâ eſt ornatior unâ,
Et ſus fulmineo conjuge fœda magís.
Non avis incultum ridet decorata maritum;
Peniculo æquali pingit utrumque deus.
Mollities candórque idem commendat olores,
Nec ſexum aſpectu Leda vel ipſa ſciat.
Quid? graciliſne magìs, vel bella eſt fœmina piſcis?
Squammarúmve auro nobiliore nitet?
Se ſatìs hîc armat nudo Venus improba ſexu;
Addere nec formæ tela neceſſe putat.
Nulla ſagittiferis oculis victoria parta eſt;
Rem peragit totam conciliator odor.

V. 84. Io in Vaccam; vide Fab. *Metam.* 1. Jupiter in Taurum, *Met.* 2.

V. 88. Calliſto à Junone in urſam commutata, à Jove in cœlum tranſlata, efficit Urſam Majorem quæ Arctos dicitur, Vide Fab. *Met.*

V. 90. Apro.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus Apri. Ovid.
& paſſim alii

V. 94. Utpote quæ cum olore concubuerit, notitiámque habuerit.

At

At gentem humanam formoſior ignis adurit,
  Nec rationis egens, nec ſine luce calor.
Nec facit hunc coitus brevis & cœnoſa voluptas:
  Ah! pereant, quibus hæc ſola vocatur amor.
Larga venuſtatem tribuit natura puellis,
  Et nivei blandas corporis illecebras.
Auratâque viros voluit retinere catenâ,
  Et frænare vagos dulcibus imperiis.
Nec ſolùm inceſtas turpiſſima paſcere membra,
  Sed ſpectantum oculis gaudia caſta dare.
Sanguinis hinc partem, preſſura noviſſima tandem
  Quem facit, & duri vilis amurca chyli,
Quæque pilos abit in triſtes barbámque ferocem,
  Denſatæque infert nubila fuſca cuti,
Derivare omnem voluit de corpore pulchro,
  Laxatáſque dedit Lunæ aperire vias.
Quòd ſi impura ſuis decurrere flumina rivis
  Fors vetet, & magnus digerat ille calor,
Paulatim formam mulier ſolidata virilem
  Induit, & ſtupor eſt qui fuit, Iphi, tuus.
Sic Phaethuſa pilis ſibi totum horreſcere corpus
  Mirata eſt, denſas & fruticare genas.
Sæpe manum damnans ſpeculum ſibi poſcere teſtem,
  Et ſpeculum damnans ſæpe referre manum.
Ipſa diù proprio eſt infælix territa vultu;
  Ipſa diù infælix territa voce ſuâ eſt.

Hæc & plura quidem (ſed quis pote cuncta referre)
  Veridico edocuit laurus amata Deo.
Hinc ærumnoſi dura ad miracula partûs
  Se via ſermoni præbuit ipſa ducem.

V. 117. Aliter enim morbi mórſque conſequentur.

V. 121. Pithæi Abderitæ Conjux, quam refert Hippocrat. *lib.* 6. *Epidem.* cùm anteà fœcunda fuiſſet, viro exulante menſibúſque ſubſiſtentibus, toto corpore hirſutam factam eſſe, barbam erupiſſe, vocémque aſperam & virilem effectam; idémque Nemiſæ Gorippi conjugi contigiſſe.

Obſtetríxque loqui juſſa eſt Junonia planta,
Quæ meritum à Lochiis optima nomen habet.
Arrexit caules, & non invita loquuta eſt,
Nec piguit proprium commemorare decus.

V. 131. Ariſtolochia Junoni Lucinæ ſacra: Nominis cauſa quòd ſit ἀρίϛη ταῖς λοχείαις, non λεχούσαις, ut in *Plin.* legitur, *optima parturientibus* Vel à Lochis, *i. e.* purgamentis omnibus poſt partum, quæ fæliciter expellit.

V. 133. Habet enim caules humi arrepentes.

ARISTOLOCHIA.

ET florem, & baccas virides, & ſemina fundo,
Patronámque uteri non ſterilem eſſe decet.
Sed magìs eſt altè mea ſumma recondita virtus,
Et fructus radix maximus ipſa mihi eſt.
Hanc natura uteri ſignavit cauta figurâ,
Nec paſſa eſt vires diſſimulare ſuas.
Indè vocor terræ malum; tam nobile malum
Non ipſe Heſperidum lucidus hortus habet.

V. 1. Angl. 𝔅𝔦𝔯𝔱𝔥-𝔴𝔬𝔯𝔱. Plurimis modis Ariſtolochia prodeſt; nam & menſes & ſecundas ſciet, & emortuos partus extrahit myrrhâ & pipere additis, pota vel ſubdita: Vulvas quoque procidentes inhibet fotu, vel ſuffitu, vel ſubjectu, maximè tenuis. *Plin. lib.* 26. 15. Noſtri Malum Terræ vocant, & quatuor ejus genera ſervant ——— omnes colore buxeo, caulibus parvis, flore purpureo; ferunt baculas parvas ut Capparis. Valent radice tantùm ——— Odor omnium medicatus, ſed oblongæ radici, tenuiorique gratior ——— Oblonga in ſummi gloriâ eſt; ſi modò à conceptu admota vulvis in carne bubulâ, mares figurat, ut traditur. *Plin. lib.* 25. 8. Quod poſtremum dignius erat hoc poemate quàm opere Philoſophico inſeri; imò nè hoc quidem dignum. Libet adjungere *Fernel.* Ariſtolochia utraque menſes, ſecundas, & fœtus cum myrrhâ & pipere pota pellit; ſubdita eadem præſtat, & uteri ſordes expurgat.

V. 5. Crollius, qui in Signaturis Plantarum multus eſt, hanc ſimilitudinem inter figuram uteri atque radicis Ariſtolochiæ rotundæ obſervavit, ut arbitror, primus. Quantam vim habeant hæ ſignaturæ rerum neſcio; Poeticæ non male conveniunt.

Dignius hoc tolli (tu nupta fatebere) curſum
Quàm quod tardavit, pulchra Atalanta, tuum.
Hinc proprio fovet amplexu, nec pondera tanti
Auſa eſt arboribus credere mater humus.
Néve in me partus ſolventem molliter omnes
Mirandus terræ eſt omniparentis amor.
Non falſus fuit ille animi qui carmine dixit,
"Præſentem monſtrat quælibet herba deum.
Nec falſa Egyptus coluit ſanctiſſima quondam
Florenti virides quæ pietate deos.
Roma, quid indulges rhonchis? "Naſcuntur in hortis,
"Naſcuntur campis numina denſa tuis.
Quid ſeges eſt niſi flava Ceres, & vitis Iacchus?
Veſtitúrque deis religioſus ager.
Et Lucina ego ſum; valvis bipatentibus arctas
Laxato vitæ cardine pando fores.
Ignoſcas precor ô temerè mihi, Luna, loquutæ,
Impia ſi mihi vox excidit ore pio.
In me tu numen, tu in me Lucina moraris,
Et ſub perſonâ te tenet herba deam.
Claudis & exiguo noſtræ radicis in orbe,
Virtutum partem quas tuus orbis habet.
Ingentes refero victrix de morte triumphos,
Armis uſa meis, viribus uſa tuis.

V. 9. Notiſſima fabula: Vide *Metam.* 10.

V. 15. * * * * *

V. 17. Allium cepáſque inter deos in jurejurando habet Ægyptus. *Plin. lib.* 19. 6.
Porrum & cepe nefas violare aut frangere morſu. Juv. Sat. 15.

V. 19. A Romanis irridebatur hæc ſuperſtitio Ægyptiorum, quanquam omnigenûm Deorum avidiſſimis, ut patet (præter multa alia) ex illo notiſſimo ſcommate,
O ſanctas gentes quibus hæc naſcuntur in hortis
Numina! —— Juv. Sat. 15.

Sum præfecta viis, totúmque in corpore purgo,
  Perfuncta Ædilis nobile munus, iter.
Dilato angustum nimis, obstructúmque recludo,
  Et latè præceps omne quod obstat ago.
Nulla objecta mora est animæque animæque ministris,
  Nè possint puras ire redire vias.
Sentinas etiam exsicco, fœdásque paludes,
  Hæreat in medio nè vaga turba luto.
Sed mihi mandata est curâ propiore tuenda,
  Ducit ad ætherias quæ Via Sacra plagas.
Cimmerias patriæ tenebras cùm linquere vellet,
  Et nova cognatum cernere vita diem,
Thermopylas uteri nè mors priùs occupet obsto,
  Præcludátque arctum nè vigil hostis iter.
Mireris (nam, mirorum ditissima mater,
  Nil natura magìs prodigiale facit)
Quo materna modo pondus malè mobile possint
  Tantillo tantum claustra tenere sinu;

V. 33. Aristolochia, præsertim rotunda, calida atque sicca tertii gradûs initio, adeóque validè cerebri & Pulmonum lentam crassâmque pituitam expurgat, ut epilepsiæ ab utero, tussi & asthmati conferat, & interiores rumpat abscessus, & abortum quoque provocet. *Fernel. lib.* 5. *Meth. Med.* Et, Aristolochia utraque amara & subacris, abstergit & digerit, sed rotunda crassos humores validiùs extenuat, & ab iis natas obstructiones promptiùs expedit; hinc asthmaticis, suspiriosis & pleuriticis auxilio est, *cap.* 20. Aristolochia multò validiùs lienem obstructione liberat, laterisque doloribus auxiliatur. *cap.* 24.

V. 39. Putrescentia sanat & sordida expurgat. *Fernel. Ibid.* Et Aristol. utriusque radix strenuè abstergit, sed rotundæ potentius; putredines sanat & exest, ulcerum sordes expurgat, vermésque necat & extrahit. *Id. lib.* 10.

V. 42. Uterus, membra muliebria.

V. 45. Celeberrimæ angustiæ montium in Græciâ, quas Leonidas Rex cum quatuor millibus occupavit, & numerosissimo Persarum exercitui aditum in Græciam intercludere ausus est; dictæ à πύλαι, *Portæ*, *i.e.* angustiæ montium, & *aquis calidis* scaturientibus, quæ cum cervice uteri non malè conveniunt.

Quo moles tam magna modo, quo fulmine adacta,
Transeat angustæ limina clausa foris;
Compages uteri quo dura reciprocet æstu,
Quo sese evolvat, quo replicétque modo;
Quid laxet nodos quâ vi solida ossa dehiscant,
Quâ subeant iterum vincula nota fide.
Non opis hoc nostræ, nec quicquid ubique potentum
Herbarum est, quotquot maxima terra parit.
Ipsáque vósque meæ, non segnis turba, sorores,
Instrumenta operis parva, sed apta, sumus.
At peragit deus (ut facile est agnoscere) primas;
Nam dignus tanto vindice nodus adest.
Ille jubet crescenti uterum decedere proli,
Crescentíque utero cedere membra jubet:
Et concurrentis Symplegados ora resolvit,
Atque aperit molli saxea claustra manu.
Interea forti conatu industrius infans
Et capite audaci fissile tentat iter:
Interea magno mulier disrupta dolore,
Commotum totis artubus urget onus:
Et meus instigat penetrabilis ardor utrumque,
Et rarescentes cogit hiare plagas.
Sæpe intra miseræ funebria viscera matris,
Heu! nondum proles nata, sepulta jacet.
Incestat patrias vitæ mors impia sedes,
In tam fœcundo fertilis ipsa loco.

V. 55. In partu ossium commissuræ, nempe synchondrosis coxendicis cum osse sacro & pubis, & coccygis synneurosis solvuntur & mollescunt.

V. 61. *Nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus Inciderit*, —— Horat.
Hic autem contra regulam Horatianam non peccatur.

V. 65. Symplegades insulæ, vel potiùs scopuli, in ostio ponti Euxini, quas inter se concurrere poetæ finxerunt. Vide *Valer, Flac. lib.* 4. Et singularis in usu est Συμπληγὰς,
Si constringantur geminâ Symplegade culi. Mart.

V. 68. Omnia animalia naturaliter in caput exeunt; oblique autem, vel in pedes, contra naturam, *Aristot. Hist. Anim. l.* 7. 8.

Spargit

Spargit lethiferos inclusum funus odores,
Sarcophagúmque suum (monstra!) cadaver edit.
Quis credat? Matrem tollit præposterus infans;
Et tumulum vivum mortuus ipse necat.
· Prodigium castæ dii tantum avertite genti;
Nec nisi adulterio sit labor ille datus.
Quà licet auxilior; putridum salvâ arbore fructum
Stringo; concussus molliter ille cadit.
Gaudeo, nè tantâ præceps eat ipsa procellâ,
Quassatæ merces præcipitare ratis.
Sæpe fugit vinclis proles temeraria ruptis,
Exuvias linquens sarcinulásque suas.
Linquitur & chorion tunica, atque subucula ralla
Amnios, & turgens lacte placenta penus.
Lucinam implorat mulier recidiva secundam,
Nec miserè ad partum parturiisse sat est.
Hic etiam miseræ succurro, uterúmque repurgo:
Nec facilis, purus nec nimis ille labor.
Quas ibi sustineam fotris detergere sordes
Scitis; sed nullus vir (precor) ista sciat.
Si sciat, amittet multum Venus improba juris,
Et minùs incipies esse, Cupido, ferox.
Sed quamvìs arcana in me chirurgica virtus
Infixa ex alto vulnere tela trahat,
Non tua, blande Cupido, revellere spicula conor;
Heu! malè tunc uteri dicta patrona forem.

V. 88. Secundas.

V. 89. Exterior Membrana fœtum in utero circumvestiens, Χόριον, interior Ἄμνιος dicta est; unde hæc subuculam, illa tunicam refert. *Placenta* uteri, vel Hepar uterinum, vel fortasse rectiùs Mamma uterina, unde infans per vasa umbilicalia partem nutrimenti haurit.

V. 99. Aristolochia utraque surculos & spicula extrahit, squamas ossium illita educit. *Fernel. Ib.*

Una in me vis eſt, quam certè miror & ipſa,
(Ah quæ ſe poterit noſcere planta ſatis?)
Omnia ſunt tenebræ; multos meditata per annos,
Quod feci toties quâ faciam arte rogo.
Nam tanta humanæ quæ præbeo commoda vitæ,
Piſcibus exitium, nec ſua fata, fero.
Ut me libârunt, patrias anima uda ſub undas,
Vitáque cum nullo murmure muta fugit.
Unde hoc fluctivagis bellum cum gentibus ortum?
Nam nec eas novi, nec nocuêre mihi.
Et fœcunda magis vivunt animalia nuſquam:
Perſequor hæc odio fertilitatis amans.
Exerit effectus ſeſe, præbétque videndum;
Sub terrâ radix cauſa profunda latet.

V. 103. Piſcatores Campaniæ eam que rotunda eſt venenum Terræ vocant, corámque nobis contuſam immiſtâ calce in mari ſparſere: advolant piſces cupiditate mirâ, ſtatimque exanimati fluitant. *Plin. l.* 25. 8.

LENTISCUS.

Excipit hîc oriunda Chio Lentiſcus; & inquit,
Nunc quod adeſt, non hoc temporis hujus opus.
Ut lubet in piſces (non hoc erit, optima, fraudi)
Et ſævi, & totum depopulare mare.

V. 1. Lentiſcus, Anglicè The Maſtick Tree, Græcè σχῖνος, & baccæ ejus σχινίδες. Nomen Latinum fortaſſis à lentore lacrimæ & folii. Omnes fluxiones, non ſolùm menſium, cohibit. Meritò ei hæ partes contra ſabinam attribuuntur; non ſolùm enim obortum prohibere creditur, ſed & ipſa ſemper fœcunda eſt, ut ex Ciceronis verſu diſcimus.

Jam vero ſemper viridis ſempérque gravata
Lentiſcus triplici ſolita eſt grandeſcere fœtu;
Ter fruges fundens tria tempora monſtrat arandi.

Hujus arboris gummi Maſtiche dicitur; optimum genus in Chio naſcitur magnâ copiâ.

Viderit

Viderit hoc Glauci quæ reddit in æquora pisces,
Viderit æquoreos quæ facit herba deos.
Parva queri piget, ô, quando hîc, hîc causa sabina est
Inter tot plantas stare scelesta pias:
Ausa sacros aditus, & non violabile templum,
Vivificósque uteri cæde replere lares;
Impatiens sceleris spem nudam occidere vitæ,
Et designatos ausa necare viros.
Infantem tenerum maternis abripere ulnis,
Extremus belli est immodicúsque furor.
Hîc intuta (nefas!) clausi custodia ventris,
Præsidiique parùm viscera matris habent.
At tantùm natos civili tollitis irâ,
Arma novercalis tarda, aconita, manûs.
O ignara mali, simplex & rustica Colchis,
Flagitiique artes erudienda novas!
Medeam erudiet pueros Medea sabina
Doctiùs & citiùs dilacerare suos.
Ingeniosa parùm es, vindictæque inscia Progne:
Grande moræ pretium est; hic sine vivat Itys.
Concumbásque fero quamvìs invita marito,
Spémque novam Tereo, ventre tumente, feras.
Tunc matura odio, tunc nostram admitte sabinam,
Funestásque utero præparet illa dapes.
Ore calescentes avido vir devoret offas,
Et sua visceribus viscera rapta tuis.
Quem vindicta facit, generosum est crimen abortus;
Nunc faciunt nugæ deliciæque leves:
Ut vultum famæ componat adultera castum,
Nè ferat indicium criminis ipsa sui;

V. 5. Fid Fabul. ultimam 13. *lib. Metam.* Cùm pisces in ripâ explicuisset, illi contactâ quâdam herbâ in profundum prosiluerunt: admiratus vim herbæ Glaucus eum degustat, séque eodem modo in mare projiciens Deus marinus factus est. Prov. Græc. Γλαῦκος φαγὼν πόαν οἰκεῖ ἐν θαλάσσῃ.

Ut vitet ſumptus, & ſit Venus impia frugi,
  Nè tua ſit nimiùm laxa, libido, domus:
Monſtrando ventri rugarum ut dedecus abſit,
  Et matronales (res inhonora) notæ.
Omnibus his cauſis æquè officioſa ſabina eſt,
  Nobilis ingenii ſedulitate mali.
Si conſpirarent homines cum germine tali,
  Mox cultor vacuo nullus in orbe foret.
Vos brutis oculis ſpectacula vana daretis,
  Materies veſtræ tota deeſſet opis.
At vos, quæ rapidum ſufflamine ſtringitis ævum,
  Et Parcis dulces nectitis arte moras,
Utque eſtis pictæ florentia ſidera terræ,
  Jure homini vitæ fata neciſque datis,
Vos, ô, infantum viva incunabula fœdè
  Vexantem, arboream flammâ abolete ſtrygem.
Hoſtem naturæ ſceleratam tollite, & ipſum
  Ter madidâ lauru ritè piate locum.
Se ſaltem Cretæ teneat natalibus arvis,
  Paſiphaes uterum digna ſubire gravem.

V. 45. Machina quâ currus deſcenſu prono rapidus ſtringitur, *i. e.* retinetur.

Ipſe rotam ſtringit multo ſufflamine Conſul. Juv. 8.

Unde Auguſti dictum. *Hatterii ingenium ſufflaminandum eſſe.*

V. 47. Eodem jure fortaſſe quo Cœli ſidera.

V. 50. *Nocte volant, puerôſq; petunt nutricis egentes.*
Et vitiant cunis corpora rapta ſuis:
Carpere dicuntur lactentia viſcera roſtris,
Et plenum poto ſanguine guttur habent.
Eſt illis Strigibus nomen, &c. Ovid. Faſt. 6.

V. 52. Ritus antiquus luſtrandi.

——*Cuperes luſtrari, ſiqua darentur*
Sulphura cum tædis, & ſi foret humida Laurus.

V. 53. Ubi magnâ copià creſcit, & unde in alias regiones proveniſſe creditur. Quidam Creticam Cupreſſum appellant, teſte *Plin.*

V. 54. Quæ Minotaurum peperit,
Semibovémque hominem, ſemihominémque bovem.
Gravem, i. e. gravidum*:* ſic Quinctil. *Gravis fructu vitis.*

Corporis

Corporis hîc duplicem unius feciſſet abortum:
O iterum nullo palma futura die!
Sed, puto, maternâ nunquam voluiſſet in alvo
Tam magnæ monſtrum dilaniare ſpei.
Nam pueros ſeptem forti fauſtóque quotannis
Ore voraturus ſemivir ille fuit.
Curre, ſabina, redi in patriam; nec fortè queremur
Dictamnus tecum ſi popularis eat.

His dictis diviſi animi; varióque tumultu,
Murmure & incerto concio tota fremit.
At frondis commota Sabina erexit acutas,
Ut viſo ardentes hoſte Leæna jubas:
Cuíque priùs ternos mater Natura calores
Attribuit, calidam jam quater ira facit.

V. 59. Minos victis Athenienſibus hanc juſſit eſſe partem ſtipendii quam penderent, ut ſeptem nobiles pueros quotannis in Cretam mitterent Minotauro objiciendos.

V. 62. *Dictamnus Popularis*, ejuſdem patriæ, nempe Cretica. Dictamnus autem mirè efficax creditur ad expellendum embryonem.

V. 67. Vulgò dicunt *Calidam tertio gradu*.

SABINA.

TUne, miſelle frutex (his turbida vocibus infit)
Túne inimicitias, ambitioſe, meas?
Tu celebrem mundo maledictis ſtringere plantam,
Et multâ notam laude, miſelle frutex?

V. 1. Herba ſabina, Brathy appellata à Græcis, duorum generum eſt, altera Tamarici ſimilis folio, altera Cupreſſo; quare quidam Creticam Cupreſſum dixere——partus emortuos appoſita extrahit & ſuffitu. *Plin. lib.* 24. 11. Anglicè Savin dicitur. Crollius in eâ ſignaturam venarum uteri vidit, mirâ (ut mihi videtur) perſpicacitate. Sabina (inquit *Fernel.*) tertio eſt gradu calidorum & ſiccorum, acris & validè digerens. Menſes, ſiquid aliud, provocat: fœtum etiam viventem enecat & mortuum ejicit.

Tu,

Tu, dentis medicina cavi, quam ſede remotâ
Vix in tonſtrinis ultima theca capit?
I nunc, votivas circùm ſuſpende tabellas,
Atque onerent ramos parta trophæa tuos.
Inter tot titulos monumentáque tanta laborum,
Pars putridi dentes maxima laudis erunt.
An quoniam flentes tua lacrima dura catarrhos,
Et decurrentes lignea ſiſtit aquas,
Naturámne putas tenui conſtringere vinclo,
Conceptûſque udam poſſe inhibere fugam?
Non ità; ſed nomen fallaces vana per artes,
Et magno vilis planta licere, cupis.
Quod non es ſimulas, famæque imponere quæris:
Non ego ſed quæ ſim diſſimulare volo.
Confiteor nondum natos me avellere fœtus:
Utere confeſſæ commoditate reæ.
Confiteor; nec tu, matre indulgentior ipsâ,
Lacrimulis poteris hoc prohibere tuis.
Te comedat, totam te prægnans allinat alvum,
Junge & cum lentâ maſcula thura pice;
Et lapidem geſtet (labor hic eſt Hercule dignus)
Herculeum; vires, credo, habet ille tuas.
Scilicet ille hominis primordia ferrea duri,
Invictâ retinet fortiter ille fide.

V. 5. Nempe Maſtiche, lacrima ejus, in doloribus dentium vulgatiſſimum remedium. Maſtiche laudatiſſima Chia, candida. *Plin.*

V. 13. Ad firmandum fœtum atque uterum in iis quæ abortui ſunt obnoxiæ nihil frequentiùs à Medicis quam Maſtiche & intùs & extrà adhibetur.

V. 25. *Lap. Herc. i.e.* Magnetem, ob admirabiles vires ſic dictum. In manum geſtet gravida (quæ abortum timet) magnetem, vel umbilico apponat: brachio alliget, & ſub aliis geſtet lapidem aquilæ, vel qui in utero cervæ aliquando reperitur: Corallia item, Jaſpidas, Smaragdos, Adamantas. *Sennert.* Aliique paſſim eadem.

Adſint

Adſint coraliúmque ſmaragdorúmque cylindri,
Et circum digitos plurima jaſpis eat;
Indomitúſque adamas, & proles unio conchæ,
Quæ ſeſe & prolem claudere docta ſuam.
Ante omnes prægnantem Ætiten ferre ſub ulnis
Sit memor; imò illi conſule ferre duos.
Nil gerit in gravidâ ſobolem conſtantiùs alvo;
Æternùm ſobolem providus ille gerit.
Omnia cùm faciet, faciet tamen omnia fruſtrà,
Attingat ſuccos ſi ſimul illa meos.
Confiteor; neque ero naturæ ingrata benignæ,
Nè tibi diſpliceam quæ mihi nulla places.
Hoc natura dedit, puto te ſapientior, ipſa,
Arboreus quamvìs tu videare Cato.
Non in proliferam ſoleo ſubrepere furtim,
Aut dominâ invitâ vi penetrare domum.
Mallem ego formoſo formoſa vireſcere in horto,
Atque illibatas integra ferre comas.
Diſcerpor, tundor pilis, cædémque coacta
Sum facere indignam, ſed priùs ipſa pati.

V. 29. Claudian. dicit, ——*Vellítque Corallia Clotho*; & Græcè ſcribitur κοράλλιον cum ο: ſed his prævalere debet Ovidii autoritas, qui bis in *Met.* 4, & 15. habet Coralium.

V. 29. Cylindros ex iis (ſmaragdis) facere malunt quàm gemmas, quoniam eſt ſumma commendatio in longitudine. *Plin. lib.* 37. 5.

V. 31. Margaritarum etiam pulvis paſſim præſcribitur.

V. 33. Ætites Lapides ex argumento nominis magnam famam habent; reperiuntur in nidis aquilarum: aiunt binos inveniri, marem & fœminam, nec ſine iis parere quas diximus aquilas, & ideo binòs tantùm—— Huic eſt in alvo lapis qui vocatur Callimus——Ætitæ omnes gravidis adalligatæ mulieribus vel quadrupedibus in pelliculis ſacrificatorum animalium continent partus, non niſi cum parturiant removendi, alioqui vulvæ excidunt; ſed niſi parturientibus auferantur, non pariunt. *Plin. lib.* 36. 21. Eſt Lapis iſte prægnans; intùs, cùm quatias, alio velut in utero ſonante, *Id. lib.* 10. 3. Suprà alligatus (inquit Lev. Lemnius *de Occult. Nat. Mirac.*) fœtum retinet: ad femora applicatus attrahit, partúmque facilem reddit: & hoc uſu quotidie in Galliâ comprobatum eſſe.

Jure

Jure quidem ſummo ſceleratam Colchida damnas
  Numquid & in cultrum tranſit inepta, ſcelus?
Quid Nemus omne tibi niſi, non es ſobria, dicet,
  Quando reas vites ebrietatis ages?
Vim Deus hanc tantam dono mihi non dedit; illam
  Sed majora ſequi dona neceſſe fuit.
Nam menſes utero cunctatricéſque ſecundas,
  Membráque mortiferum mortua pondus ago.
Et per me liber nativo carcere fœtus
  Attonito ignotum ſuſpicit ore diem.
Sed nihil, ah! tanto dignum videt ille labore:
  Vellet & in tenebras, credo, redire ſuas.
Optaret veniſſe meum maturiùs hauſtum,
  Cùm nondum vivum perficeretur opus.
Quod ſcelus appellas, gravis autor, & eſſe fatebor;
  Sed, lentiſce, hominum, non ſcelus eſſe meum.
Hoc emeret quanti primis ſub menſibus infans,
  Si ſciret quòd mox eſſet iturus iter?
Ah! minimè prorsùs decuit producere talem
  Auguſtam in mundum difficilémque viam.
Ad cœlum ire putes magnis conatibus ægrum;
  Cum pœnâ ad pœnas naſcitur innumeras.
Nixibus in lucem prodit lethalibus Infans;
  Ipſe dolor partûs omnia mortis habet.
Ah! quanti Veneris fallacia gaudia conſtant!
  Quam carè matris nomina mater emit!
At tu dilecto cruciata puerpera morbo,
  Quam vivum torquet (vipera dulcis) onus,
Carpe meum properè folium, nè carpere differ;
  Et crede in ſucco nectar ineſſe meo.
Protinus impulſu reſerantur clauſtra potenti;
  Exitus è mundo vix magìs ipſe patet.
Protinus à ramis maturus decidit infans,
  Et plorat tantùm, matre tacente, puer.
Illa rudi gaudet vagitu oblita doloris;
  Auſa animo Venerem mox agitare novam.

At tu legitimæ cui deſunt tempora Lunæ,
(Noctem ùteri princeps humida Luna regit.)
Tu folium nè carpe meum, nè carpe, monebo;
Sed longè, quanquam pondere tarda, fuge.
A me concuſſus totâ pluit arbore fœtus,
Atque cadit, vel ſi fructus acerbus erat.
Hoc ego prædico, nè me poſt damna petita
Lentiſco dicas impoſuiſſe tibi.
Scilicet innocuæ non peccant ſpontè puellæ,
Nulla volens unquam vel gravidata fuit.
Sed ſi ego non eſſem, credo, committere tantum
Nulla quidem poſſet (da voluiſſe) nefas.
Ac centum præſtant operam bona germina eandem;
Exiliúmque ideo ſi meruìſſe putor,
Exilii comites video non defore noſtri;
Ibimus in Cretam quàm bene magna cohors?
Ibis, Myrrha, ſimul mecum, virgo impia quondam,
Nunc pia, ſupplicio nunc pretioſa tuo.
Sed labefactâſti neque tunc, licèt impia, fœtum:
Quem fœtum? & crimen quem peperiſſe fuit.
Et Panaces magno mortem quod nomine terret,
Cúmque ammoniaco galbana flava ſuo;
Divitibúſque Laſer planta inficianda Cyrenis,
Ni ſimul & lucri dulcis adeſſet odor.

V. 104. Nempe ex patre conceptum. Vid. *Fab. Metam. lib.* 10.

V. 105. Panaces ipſo nomine omnium morborum remedia promittit. *Plin. lib.* 25. 3. ἀπὸ τοῦ πᾶν ἀκεῖν. Vocatur & Panax & Panacéa, & propter eximias vires, Panax Herculeus. *Virg.* appellat *Odoriferam Panaceam.* Eſt autem Panaces neutrius generis, ſicut Cacoëthes Nepenthes, Hippomanes. Angl. vocatur All-heal. Ab hoc exſudat Opoponax, qui ſuccus cum multis poteſtatibus & hanc obtinuit abigendi partus.

V. 106, Galbanum, gummi Ferulœ Syræ, Ammoniacum Cyrenaicæ.

V. 104. Propter odorem fœtidum. Planta ipſa Laſerpitium proprie dicitur, ſuccus Laſer, *i. e.* Aſa fœtida. Catul.

Laſerpitiferis jacet Cyrenis.

Plin. lib. 19. 3. Laſerpitium, quod Græci Σίλφιον vocant, in Cyrenaicâ Provinciâ repertum, magnificum in uſu medicamentis.

Ibis,

Ibis, thus terræ (nec thura Sabæa moramur)
 Ibis tu luto quem, croce, tinxit amor.
Ibis ereuthodanum, & colocynthis fellea, mecum,
 Pictáque quæ varii terga Draconis habes:
Eminus & tacitis cyclaminus noxia telis,
 Nec temero gravidis transilienda pede:

V. 109. Abiga, **Ground-pine**, de quâ suprâ. *Nec Thura Sabæa moramur*, quia scilicet contrariæ virtutis existimantur, unde Sabina modò,

Junge & cum lentâ mascula Thura pice.

V. 110, Allusio ad versum Tibulli,

Sed nimius luto corpora tingit amor.

Lutum, vel Luteum, vel Lutea, (λυσιμάχιον quibusdam) herba erat croceo colori tingendo in usu. *Virg.*

——*Croceo mutabit vellera luto.*

Crocus amore Smilacis contabescens, in florem sui nominis conversus esse fingitur.

V. 111. Erythrodanum, Angl. **Madder**, de quo priùs. Alia est Erythrodanus, quam aliqui Ereuthodanum vocant, nos Rubiam, quâ tinguntur lanæ, pellésque perficiuntur, *&c. Plin. lib.* 24. 11. Rubea radice atque semine pollet, callida ordine secundo, sicca tertio, eximiâ detergendi facultate insignis, quâ jecur, lienem, renes atque uterum exquisitè purgat: Nam Icterum sanat, lienem absumit, urinam crassam atque copiosam, nonnunquam & cruentam, movet, menses ciet, appositáque secundas ac fœtum detrahit, ut proinde minimè sit tuta prægnanti. *Fernel. lib.* 5. *Meth. Med.*

Colocynthis, vel Cucurbita sylvestris, appellatur etiam Fel Terræ, propter amaritudinem; & Mors Plantarum, quia herbas quæ propè crescunt, aut necat aut amarescere facit. Angl. **Coloquintida**, vel **Bitter Gourd**. Nec puerorum nec senum nec prægnantium (fœtus enim vel supposita enecat) sed ætate duntaxat florentium & robustorum medicamentum est. *Fernel. lib.* 5. *Meth. Med.*

V. 112. Dracunculus, Dracontium, Serpentaria à quibusdam, Anglice **Dragon**, à caule maculoso instar Draconum. Semen Dracunculi fervens mordáxque, tantúmque inesse ei virus, ut olfactum gravidis abortum inferat. *Plin. l.* 24.16.

Antidotúſque aliis, ſed fœtibus ipſa venenum,
In cœtu nulli ruta ſecunda pio.
Quid memorem reliquas? agmen ſumus; ipſa quoque (ibis
Quæ meritum à Lochiis Optima nomen habes.
Sed neque tu tandem, præſes veneranda, manebis:
Surge, age, & exilium concomitare meum.
Finierat; favor orantem plauſúſque ſequentur:
Nec cauſam dubium eſt obtinuiſſe ſuam.
Parthenis incepit; reverentia præſidis omnem
Compreſſit motum, conticuítque locus.

V. 115. Quæcunque autem Ruta & per ſe pro Antidoto valet, foliis tritis & ex vino ſumptis, contra aconitum maximè & viſcum; item fungos & ſerpentium ictus, ut pote cùm muſtelæ dimicaturæ cum his rutam priùs edendo ſe muniant. Valent & contra ſcorpionum ictus & araneorum, apum, crabronum, veſparum aculeos, & cantharidas ac ſalamandras, caniſve rabioſi morſus, *&c.* *Plin. lib.* 20. 13. Sed addit tandem, Præcavendum eſt gravidis abſtineant hoc cibo, necari enim partus invenio.

V. 123. Artemiſia. Vide quæ priùs.

ARTEMISIA.

CUm te, chara ſoror, viridis reſpublica pellet,
Ire relegatæ non dubitabo comes.
Si nos fœminei luimus ſcelera omnia ſexûs,
Næ noſtra Ecbolicæ ſtirps miſeranda domûs.
Sit capiti ipſius ſiqua in ſua viſcera ſævit;
Nec pars, ſed totum mortis agatur opus.
Intempeſtivâ cur nos accerſimur horâ?
Illa dies noſtra eſt cùm bona Juno venit.
Impia & infælix, virtutis tempora tantæ
In magnum impatiens anticipare nefas!
At ſemel admiſſi non nôrunt otia ſucci,
Otia non nôrunt torpida; ſemper agunt.

V. 4. Plantæ quæ fœtum imperfectum aut mortuum ejiciunt.

Nec

Nec labor est magnus tabulata revellere nondum
  Vel bene fixa solo, vel bene juncta domûs.
Spreturam ventos cùm sint retinacula firma,
  Nunc dubiam abripiet quælibet aura ratem.
Quid non evertit primordia frivola vitæ?
  Nec mirum; vita est integra penè nihil.
Nunc perit, ah! tenui pereuntis odore lucernæ,
  Et fumum hunc fumus fortior ille fugat.
Totum aquilis Cœsar rapidis circumvolet orbem,
  Collegámque sibi vix ferat esse Jovem.
Quantula res quantos potuisset inepta triumphos,
  Et magnum nasci vel prohibere Deum!
Exhæredâsset moriente lucernula flammâ
  Tot dominis mundum numinibúsque novis.
Tu quoque tantilli, Juvenis Pellæe, perîsses,
  (Quàm gratus terris ille fuisset odor?)
Tu tantùm unius qui pauper Regulus orbis,
  Et propè privatus visus es esse tibi.
Nec Tu tantùm, idem potuisset tollere casus
  Téque, Jovis fili, Bucephalúmque tuum.
Dormitórque urbem malè delevisset Agaso
  Bucephalam è vestris, Indica fata, libris.

V. 19. Miseret, atque etiam pudet, æstimantem quàm sit frivola animalium superbissimi origo, cùm plerumque abortûs causa fiat odor à Lucernarum extinctu. His principiis nascuntur Tyranni, his carnifex animus. Tu qui corporis viribus fidis, tu qui fortunæ munera amplexaris, nec te Alumnum quidem ejus existimas, sed Partum, tu qui te Deum credis aliquo successu tumens, tanti perire potuisti, atque etiam hodie minoris potes. *Plin. lib.* 7. 7.

V. 22. *Divisum imperium cum Jove Cæsar habet.*

V. 26. Imperatoribus Romanis, qui post obitum in deorum numerum plerique relati sunt.

V. 31. Ad eundem odorem equæ dicuntur abortire.

V. 33. Id est, Si Agaso (qui curam Equorum agit, *A Groom*) dormitans fortè in stabulo equæ Bucephalo prægnantis extremitatem candelæ fœtentem reliquisset, in causâ forsitan fuisset cur abortum faciente equâ, Bucephala urbs (in memoriam illius celebris equi ædificata) nunquam condita fuisset.

Vix credenda quidem tam nugatoria peſtis,
  Mollitia hæc uteri ni mihi nota foret.
Ingratos ſcitis quantum aſpernetur odores
  Arcanâ olfactûs tetricitate ſui.
Vix bene prudenter, mihi credite; nam locus aptum
  Deliciis tantis non habet ille ſitum.
At contrà, totis bene-olentia ſenſibus haurit,
  Occurrítque illis, interiúſque trahit.
Nec facile affectûs cauſam indagare latentis,
  Nec docti ſatìs hanc explicuere viri.
Tentemus ſiquid melius poſſimus & ipſæ;
  Ultima nam cursûs tempora luna terit:
Et quæ de partu miracula mille ſuperſunt,
  Conventum poſcunt diſcutienda novum.
Edita tu proavis, Cynareia planta, tyrannis,
  Jam tandem offenſi gloria ſumma patris;
Jam ſacra, jam divûm gratiſſima naribus arbor,
  Atque iterum virgo, virgo perennè manens,
Tu bene fœminei myſteria fœmina mundi
  Commemorare potes, nam meminiſſe puto,
Téque olim patriæ natam inter aromata dulcis,
  Præclarè fas eſt noſcere quid ſit odor.
Quinetiam infælix cùm te ratione minori
  Tentantem fruſtrà vincere vicit amor.
In medio longæ miſeram diſcrimine pugnæ,
  Ah! ſæpe Hyſtericam decubuiſſe ferunt.
Ergò agè, quæ tandem tua ſit ſententia pande:
  Quid dubitas, nimiùm Myrrha modeſta, loqui?
Quid fles? quid rupto dimanant cortice guttæ?
  Illa vetus nil jam culpa pudoris habet.

V. 39. Inter veſicam & rectum inteſtinum poſitus.

V. 49. Myrrha, filia Cynaræ regis.

V. 51. Quæ adoletur diis immortalibus Thuris modo.

V. 55. Panchaiæ.

——— *ſit dives amomo,*
Cinnamáque coſtúmque ſuum ſudatáque ligno
Thura ferat, floréſque alios Panchaica tellus,
Dum ferat & Myrrham, &c.
Ovid. Metam. 10.

Fælices

Fælices culpæ, lacrymas producere tales,
  Et tantum terris quæ potuere bonum!
Nulla unquam merita est tantum virtutibus ipsis
  Fœmina, Tu quantum crimine, Myrrha, tuo.

MYRRHA.

AT tandem abstergens fletum Cynareis odorum,
  Diductis leviter frondibus ora levat.
Incipit, exactóque calet mox lingua pudore;
  Mox nullâ ut pergat sollicitanda prece.
Sic prima est cochleæ dura exantlatio siccæ;
  Mox densum pleno flumen ab ore vomit.
Nota quidem res est, aliis longè omnibus unam
  Plura Gynæcitin fundere verba tribum.
Inque illâ longè reliquis plura omnibus unam
  Fundere, siqua olim planta puella fuit.
Ergò hîc historiam contexit origine ab ipsâ,
  Quâque licet, molli mitigat arte suam:
Quàm longùm illicito pugnavit fortis amori,
  Et mala ne faceret, quàm mala sæva tulit:
Quàm sit sæpè suâ conata arcessere dextra
  Mortem, dum potuit Myrrha pudica mori;
Impar cum sævo congressa Cupidine virgo,
  Sub juga quis magnas mittit ahena deas.
Multáque præterea quæ mens mihi dicere non est,
  Cùm meliùs Naso dixerit illa priús.
Tum verò innumeros uteri (haud ignara) labores
  Flebilibus fertur questa fuisse modis.
Vix ego, si ora mihi dentur muliebria centum,
  Et detur pulmo roboris instar habens,
Tot genera & formas & nomina sæva malorum,
  Tot varii vultûs monstra referre queam.
Quæ Superûm invidia est tam multo milite mortis
  Ipsius vitæ velle replere domum?

Quid tutum eſt homini tua dulcia regna, voluptas,
Metropolímque tuam ſi dolor hoſtis habet?
Sed mihi præcipuè laurus mea rettulit illam,
Hyſterici incurſus ingemuiſſe mali.
Væ miſeræ (dixit) totius corporis urbi,
Si caſtellum uteri vis inimica tenet!
Eminus hinc dirum jaculatur ubique vaporem,
Fit fuga vaſta animæ quâ vapor ille ſubit.
Spirituum turbas intercipit ille volantum,
Ut procul incautas teter avernus aves.
Si ſtomachum attingit, ſtomachus collabitur æger,
Penſáque venarum ſemiperacta jacent.
Immemor officii dulces avertitur eſcas;
Friget & extincto cruda culina foco.
Cor petit? ipſa tremunt labefacta palatia cordis;
Vitale excuſſo ſanguine turbat opus.
Intrantéſque novos ſuſpendit ad oſtia fluctus;
Territa vel retrò cedere vena jubet.
Et cava vel dubio, vel nullo, tympana pulſu,
Significant animæ prætereuntis iter.
Splendida lætities afflatu extinguitur atro,
Et ſpes, & quicquid pectore lumen habet.
Ut dicunt, Stygiis olim apparentibus umbris,
Oppreſſâ tremulas luce perire faces.
At ſubeunt luctúsque metúſque odiúmque diei,
Et formis horret Scena maligna nigris.
Mox in proceſſu fauces crudeliter ipſas
Carnificis ſtringunt vincula ſæva mali.
Æthereâ infelix aurâ non veſcitur; ignis
Sola alimenta ſui vita pyralis habet.

V. 46. Vena Cava ubi ingreditur dextrum cordis ventriculum.

V. 47. Arteriæ.

V. 47. Sanguinis, vel animæ in ſanguine.

V. 58. In Cypri ærariis fornacibus ex medio igne majoris muſcæ magnitudine volat pennatum quadrupes, appellatur Pyralis, à quibuſdam Pyrauſta: quamdiu in igne eſt, vivit; cùm evaſit longiore paulò volatu, emoritur, *Plin. lib.* 11. 36.

Sæpe

Sæpe & in alta volans caput occupat impigra pestis,
 Ardentémque animi fértque rapítque domum.
Barbarico trahitur ratio captiva triumpho,
 Nunc religata oculos, nunc religata manus.
Scilicet hanc hilaris miseram dementia ludit,
 Et risu effræni viscera mœsta quatit.
Et (vigil ah frustrà!) præsentia somnia narrat,
 Miratúrque suos non placuisse jocos.
Cuncta tremens pavet hæc, & cunctis illa minatur,
 Ac miseranda jacet terribilísque simul.
Huic vanis irarum ardescunt ignibus ora,
 Atque illi vanis imbribus ora madent.
Mortis imago alias premit exactissima, quâ cum
 Collatus, vitæ somnus imago foret.
Constringit sensus torpor solidissimus omnes,
 Arboreæque animæ non magìs alta quies.
Nec levis aura potest tenues impellere pappos,
 Siqua ex ore venit; sed, puto, nulla venit.
Defunctam hystericæ conjunge, jacere putabis
 Defunctásve duas, Hystericásve duas.
Hoc tanto in morbo (quis credat? sed tamen æquum est
 Credere quam longus perdocet usus opem)
Subjice sopitis grave-olentes naribus auras;
 Huic tetro cedet tetrior ille vapor.
Perdicum plumæ variæ suffimina sunto,
 Humanæque comæ, quadrupedúmque pili,
Cornuáque coriúmq; boum, & quæ plurima quondam
 Verruca ægroti crure tumescit equi.
Nil virtutis eget: Quis casus repperit istam?
 Aut tantum ingenium casibus unde fuit?

V. 7. Pappus, Lanugo florum (propriè papaveris) ——— *Pappósque volantes.* Lucret.

V. 83. Plumæ avium auxiliantur, inprimis perdicum, combustæ. *Sennert.*

V. 85. Imprimis utiles sunt & à plurib[9] commendantur ut præsentaneum auxilium, & quòd momento quasi mulieres suffocatas revocent, verrucæ quæ tibiis equorum adnascuntur, si in furno siccentur, & in pulverem redigantur, & fumus ex eo naribus objiciatur injecto carbonibus. *Id.*

Ure simul petrelæa, & matrem sulphur odorum,
 Virosámque assam, castoreúmque grave.
Hæc per mille poros, nervósque, viásque micantes,
 Descendunt acie densâ, uterúmque petunt.
Ille omnes aditus contrà munire supernè,
 Et claustra aggeribus firma tenere bonis.
Ergo in se magnis contractus nixibus ipse
 (Nam spatio in magno vis malè fusa perit)
Humorésque supervacuos fœdósque vapores
 Emittit tristes inferiore via.
Non jam cura manet longinqua invadere regna;
 Tutari cura est séque suósque lares.
Nec tandem Hannibali nova sufficit agmina, possit
 Ut procul Italiæ frangere victor opes,
Romanas aquilas & pila minantia circùm
 Carthago è muris cùm videt ipsa suis.
His nares; uterum contrà suffire memento
 Quo placas magnos largus odore deos.
Cinnamáque ladanúmque illic suppone caprinum,
 Et costum, & stacten, si sapis, adde meam,

V. 89. Πετρέλαιον, quasi *oleum petrarum*, ex quibus odore validissimo extillat.

V. 89. Ex Chymicorum sententiâ, quæ sanè probabilis est.

V. 90. Grave-olentum: sic *Plin.* Virus alarum, & Mustelarum virus exitio est, *i. e.* odor. Colum. Virus paludis. *Virg.*

——*Virosáque Pontus.*
Castorea ——

Statius tamen eo in bonam partem utitur,

——*Atque omne benignè*
Virus odoriferis Arabum quod crescit in arvis.

Ubi Virus significat rem multùm non malè olentem.

V. 107. Λήδανον Herodot. sed Ionicè, nam communiter Λάδανον scribitur, & corripitur à Marcello.

V. 107. Arabia etiamnum & Ladano gloriatur, fortè casu hoc & injuriâ fieri odoris plures tradidere, capras, maleficum aliàs animal, odoratum autem fruticum appetentius, tanquam intelligant pretia, carpere germinum caules prædulci liquore turgentes, distillantémque ab his casus misturâ succum improbo barbarum villo abstergere, hunc glomerari pulvere, incoqui sole, & ideo in Ladano caprarum pilos esse. *Plin. l.* 12.17.

V. 107. Sudant (myrrhæ arbores) sponte priusquam incidantur Stacten dictam, cui nulla præfertur.

Sudorém-

Sudorémque ſacrum zibethi, vomicámque gazelæ
  Ignotúmque homini te genus, ambar, habens,
Et mea quod ſpirat Panchaia ditibus hortis,
  Atque revicturæ quod rogus halat avis.
Nec tu thura bonis dubites avertere divis:
  Dii bene concedent uſibus illa piis.
Tum membra obſcuro cernes undantia motu
  Experrecti animi lucida ſigna dare.
Tum cava non ſolito fremere inteſtina tumultu,
  Disjectíque hoſtis tota ſonare fugâ;
Subter & obſcœno ſtillare venena canali,
  Sanguineáſque iterum lenè micare vias.
Et ſe ſæpe levant oculi, cœlúmque requirunt,
  Purpureúſque redux floret in ore calor.
Ultima conſtrictas reſerant ſuſpiria fauces;
  Ad vitæ expirat morbus & ipſe modum.

Quod tibi, dulcis odor, cum membro à nare remoto
  Et nari inviſo, quod tibi fœdus, odor?
Tu quoque quâ causâ, fœtor ſpurciſſime, bello
  Tam clara & longè diſſita regna petis?
Quâ vos, quâ celeres emittitis arte ſagittas,
  Naſus ubi, veſter tam procul arcus, abeſt?
Ergò aliqui ad cerebrum credunt pertingere ſolum,
  Quâ via ſub celſo fornice nota patet;

V. 109. Zibeth vocatur odoramentum quoddam pingue, craſſum, nigri ſaponis facie, quod ſudor eſt animalis cui Felis eſt figura. Qui liquorem illum eſſe ejus ſemen arbitrantur, ineptiunt; Strigmentum enim eſt, non, ut putabas, humor extractus è loculis genitalibus, *Scal. Exer.* 211. 2.

V. 109. Gazelæ Vomica, cujus excellentiam probant Perſæ, ſi odorantibus ſanguis è naribus eliciatur, *Id. Exer.* 211. 6. —— Gazela tibi ignota non fuiſſet ex quâ Moſchus: eſt autem Gazela tota capreoli facie, *&c. Ib.* Vide etiam *Exercitat.* 21.

V. 110. Græci recentiores (veteres enim non noverunt) Ἄμβαρ appellant, alii Ambram quidam Ambaram: quidam balænæ ſemen eſſe putant, alii gummi arborum in mare delapſum, alii genus bituminis. Scaliger Fungi ſpeciem eſſe.

Cogna-

Cognatóque utero mox impertire cerebrum,
    Aut triste aut lætum quod ferat hoſpes odor.
Nec ſua ſæpe uterus, ſed gaudia gaudet amici,
    Et læſi læſus ſæpe dolore dolet.
Quod cerebrum Pyladen, uterum delectat Oreſten;
    Quod fugit & Pylades, noſter Oreſta fugis.
Non equidem inficior nodum quo jungit utroſque
    Naturâ ſimili conciliatus amor.
Conceptúſque ſuus, ſuus eſt & partus utriſque,
    Atque ambo fœtus ora parentis habent.
Quid, quòd ineſt nunquam ſatiata libido creandi?
    Magnorúmque capax, arctus utriſque ſinus?
Multáque prætereo (concurrunt multa in utriſq;)
    Scilicet hæc matrix corporis, illa animi eſt.
Sed tamen hæc iſti propria eſt ac priva facultas,
    Nec caput & nares ſemper, agátne, rogat,
Surgere conantem atque urgentem vincula fruſtrà
    (Sæpe rebellantem vincula nulla tenent)
Suppoſitus revocat (naſo ignorante quid actum)
    Et firmat grato glutine blandus odor.
At deſcendentem devexo pondere eundem
    (Nam proprio imbellis pondere ſæpe labat)
Suppoſitus fugat occurſu, ſurſúmque repellit
    Horrenda intentans arma moleſtus odor.
Sic cùm tota ſuis gens olim exceſſerat arvis,
    (Ingens finitimis undique terror agris)

V. 148. Ut Miniſter in ſacris Agonalibus.

Semper Agát ne roga', nec niſi juſſus agit, Ovid. Faſt. 1.

V. 149. Galeni motus autoritate nonnunquam putavi uterum nihil aut perexiguum è ſuâ ſede dimoveri: at ægrotarum mulierum modò querimoniâ modò precibus adductus, hunc ſæpe tactu deprehendi inſtar globi cujuſdam in ventriculum efferri, eúmque graviter opprimere; hinc ſæpe manu depreſſus eſt, manifeſtóque in propriam ſedem propulſus: neque id ſanè magis alienum videri debet quàm ejuſdem prolapſus quo totus ferè procidit. *Fernel.* Alii tamen hunc aſcenſum uteri negant.

V. 157. Helveti. Vide Hiſtor. *lib.* 1. Comment. Cæſar.

Invitam

Invitam ad patriæ ſemiruta tecta relictæ
  Reppulit obſtanti major ab hoſte metus.
Ergò alias alii cauſas; ſed nulla relatu
  (Nam legiſtis eas, ſat ſcio) digna novo.
Quid potero ipſa novi? mihi tu, doctiſſima præſes,
  Fare aliquid, dicis; res ait ipſa, tace.
Fas parere tibi; verum reperire Deus me
  Fortè vetat, verum quærere & ipſe jubet.
Longiùs hæc ratio, puteóque petatur ab imo:
  Haurio ſi lentè, da veniam, alta latet.
Admiranda vides, & bella & fœdera rerum;
  His conſtat mundi muſicus ille tenor.
Hæc qui haurire velit noto de fonte quaterno,
  Gnaviter inſanus cum ratione foret.
Cauſarum hîc varii ſe pandunt undique rami
  Sed cauſis radix omnibus una ſubeſt.
Namque ea quæ vulgò jam quatuor eſſe putantur,
  Non ſunt immenſi ſemina prima globi.
Theſauros elementorum congeſſit in illis
  Verorum, in promptu numen habere volens;
Principia unde ſuos depromere poſſet ad uſus,
  Et miſta æternùm ſuppeditare nova.
Infinita favis latitant elementa minutis;
  Infinita homini, ſed numerata Deo.
Nec magìs antiquus claro calor inſidet igne,
  Famoſúmque ſuæ frigus inhæret aquæ,
Quàm vel amarities,dulcedo,albórque nigrórque,
  Atque omnis, variæ copia naris, odor,
Vel noſtræ ecbolicæ vires, vel ſtyptica virtus,
  Propria materiæ puncta habuere ſuæ.
Terris cuncta, & aquis, flammíſque animíſque coæva.
  Quid parcè & timidè dico? Priora volo.
Nam quæ terræ & aquæ, flammæq; animæq; vocantur,
  Ex his compoſitum corpus habere reor.

V. 167. A notiſſimâ Democriti ſententiâ, *Veritatem in profundo puteo latere.*

Quip-

Quippe---Sed oblatus ſubitò vocem abripit horror,
  Nam longè versâ janua clave ſonat.
Intrantémque ipſum cultorem nobilis horti
  Vidit ruta procul; vidit, & intremuit.
(Nam nulla in terris diſtantia longiùs herba
  Purgatrix oculi quàm bona ruta videt)
Et fugite hinc properè ſubmiſsâ voce ſuſurrat;
  Cultor adeſt horti, diffugiamus, ait.
Nondum erat orta dies, ſed luce afflata propinquâ
  Luna iter admiſſis præcipitabat equis.
Nec ſe more ſuo tam matutinus agebat,
  Sed caſu è ſomnis excitus ille novo.
Nam ſubitis uteri lacerata laboribus uxor,
  Inclamabat opem, Juno benigna, tuam.
Ille autem, qui vel centum Junonibus horti
  Prætulit attonitus germina multa ſui,
Quæſitum huc properè Cyclaminum forte cucurrit,
  Quo lentum excuteret parturientis onus.
Ut procul aſpexêre virum, ſeſe ocyùs omnis,
  Sed furtim, & nullo murmure, turba levat.
Et breviter præſes, Nunc miſſa eſt; Ite, ſorores:
  Interruptum aliàs perficietur opus.
Diſcedunt, nullóque ſono nullóque tumultu
  Areolas repetunt germina quæque ſuas.

PLAN-

PLANTARUM
Lib. III.

Flora.

Nunc, siquando, mihi, nunc lætùm, Musa renide,
Tempus adest veris; temporis ora refer.
Nunc varia innumeros, facundia, pande colores,
Et quicquid florum picta poesis habet.
Undique se trudant viridanti è carmine gemmæ,
Et resonet toto musica verna libro:
Undique laudis odor dulcissimus halet, & omnis;
Plusquam Pæstanas pagina fundat opes.
Undique formosas lumen discriminet umbras;
Nulláque non veris gaudia carmen agat.

Primus, Io, Maii, mundo gratissimus omni,
Primus, Io, venit, præcipuúsque dies.
Hoc olim (sic fama) die (nec rumor inanis
Sed sic fama refert vatibus orta sacris)
Nupsit odorato Chloris formosa marito,
Nupsit, & ex illo tempore facta dea est.
Tunc & terra ferax, & cœlum, & pontus & aer,
Publica lætitiæ signa dedêre suæ.
Nulla erat in toto nubes circum vaga cœlo,
Vel si forsan erat, picta decenter erat.
Nullus composito spirabat in aere ventus,
Aut hilares flatu sollicitabat aquas.

Vel

Vel ſi forſan erat, dulces ſpirabat odores,
Mulcebátque hilares officioſus aquas.
Tunc mille ignotis florum radiare figuris,
Attonitam monſtro fertilitatis humum.
Tunc nova per ſteriles ſe attollere lilia montes,
Innocuóſque rubos dulcè nitere roſis.
Pro triſti urticâ pro vulnifico paliûro,
Narciſſum & violam ſurgere purpuream,
Hunc talem tantúmque diem, de virgine crudâ
Quo facta eſt eadem fœmina, quóque dea.
Grata quidem ludis celebravit Flora quotannis,
Et voluit lautâ religione coli.
Dum dea Romanæ manſit non ultima gentis,
Et numen dominâ dives in urbe fuit.
At tandem omnigenûm turbâ comitante Deorum,
Cum vaga Romanis finibus exul, abit,
Ludorum, & pompæ, templíque & thuris honore,
Omnibus & divæ deſpoliata bonis.
Cum generi infœlix humano deſiit eſſe,
Et cœpit tantùm floribus eſſe dea.
Quo potuit miſeranda modo (non more vetuſto
Prodiga inexhauſtas cùm malè ſparſit opes,
Non ea vis animo, nec tanta ſuperbia tanto
Culmine dejecti numinis eſſe poteſt.)
Sed furtim modicéque & libertate modeſtâ
Et coluit tamen hunc, & colit uſque diem:
Quóque magis variis diſperſum partibus orbis,
Regnum obeat florum, quod ſibi reſtat adhuc.
Hæc, memor officii, ſolennia ſacra quotannis,
Nunc his, nunc aliis partibus orbis agit.
Nec labor eſt illi terras peragrare remotas,
Et latè mundum viſere floriferum.
Nam pictis zephyri vaga curribus aera tranat,
Et placidum aurigâ conjuge radit iter.
Annus erat longè ante alios pulcherrimus annos,
Annus, Iô, nomen cui Carolinus erat,

Aureus

Aureus ille quidem cœlo proceſſit ovanti,
  Cinxerúntque aureis aſtra benigna choris.
Ille dedit toti pacem mitiſſimus orbi;
  Ille fores Jani clauſit ubique ſui.
Ille dedit majus tibi, fauſta Britannia, donum,
  Ille tibi pacem Carolidémque dedit.
Viginti annorum reparavit damna malorum,
  Compoſuítque vetus jam, validúmque chaos.
Nec fuerant urbes tantùm illi atque oppida curæ,
  Reſpexit flores, arboreúmque genus.
Reſtituit ſylvarum, hortorúmque auxit honores;
  Et nullum nitidæ pacis omiſit opus.
Ipſa deos reliquos & dulcia numina ruris,
  Exul Flora diù concomitata redît,
Illam ego curvatæ dorſo ſuper iridis altam
  Vidi equidem (mihi tùm Muſa ſpecilla dedit)
Anglica purpureo repetentem regna triumpho,
  In pompâ agnovi verſicolore deam.
Subſtitit illa tuâ, Thamiſis, celeberrime, ripâ,
  Cui chara ante alias & vetus hoſpes erat.
Hîc dea totius conventum indixerat orbis
  Floribus, hîc juſto conveniúntque loco.
Convenere omnes, quotquot plaga fervida torret,
  Frigida conſtringit, vel moderata fovet.
Quotquot prima dies roſeo de carcere Eoo
  Erumpens, madidi luminis imbre rigat.
Quotquot ſera dies pronæ contermina metæ
  Lumine purpureo florida & ipſa videt.
Germina conveniunt, non hæc (nè fortè putetis)
  Quæ radice altâ fixa videtis humo.
Fixa videtis humo, nec ſe poſſe ipſa levare,
  Vivere materno vel malè rapta ſinu.
Quis negat? at certè venêre (quid impedit) illa
  Quæ vidiſſe ſacrâ mente Platona ferunt:
Agnoviſſe ferunt ſimul, idæáſque vocaſſe,
  Divinúmque genus, filioláſque Jovis.

O quanta ætheriis quam fulgida gloria plantis,
Quantus honor nudæ eſt Archetypæque roſæ?
Qualis odor, quantúſque rubor! ſed & hæc tamen ipſa
Noſtrates multùm eſt dicta referre roſas.
At conſtans & firma per omnia ſæcula vernat,
Non violabile habens occiduúmve decus.
Námque idæa roſa eſt divinæ mentis imago,
At roſa terreſtris, quæque ſuperbit humi.
A Jove plus diſtans vel imaginis hujus Imago eſt,
Quid mirum, ſtabili ſi minùs ore nitet?
Talia conveniunt viva exemplaria gentis
Florea floridulæ; concelebrántque diem

Tanta, tot iſtius ſpectacula dædala lucis,
Pingere tu, credo, ſolus, Apollo, potes.
Tu qui peniculo radiorum pingis, Apollo,
Hoc varium mundi multicoloris opus.
An poſſis planè dubito deſcribere verſu,
Plantarum & vatum ſis licet ipſe deus.
Confiteor rem tantam operum non eſſe meorum;
Pauca legam, ritu prætereuntis apis.
Faſciculus nobis è tanto parvulus horto,
Sufficiens unus, ſit modò dulcis, erit.

Cùm jam ſolennis pars magna peracta diei
Eſſet odoratis magnificíſque ſacris.
(Sacris, quæ nec lingua poteſt humana referre
Forſitan, & quæ ſit fortè referre nefas)
Judicio tandem placuit certare jocoſo;
(Sed res certè acta eſt acriùs illa joco)
Reginam hortorum regni ſi vellet amæni,
Et quaſi pronumen diva creare ſuum.
Quæ foret ingenti digniſſima nomine planta,
Et tituli radiis nobilitanda novi.
Scena recurvatis ſtabat topiaria ramis,
Exigui formam templi imitata cavam.

Multa arbor, multúsq; frutex bene olentibus umbris,
Et lepidè pictis composuere tholum.
Punica ibi, regale rubens, & candida jasme,
Candidáque Idaliæ myrtus amata deæ.
Et flore argento simili stetit aurea malus,
Tota odor; atque maris ros & utrúmque lilac.
Lenta periclymenos, vultúque colutea flavo,
Intextúsque rosæ multus ubique decor.
Et pulchrum quicunque alius caput extulit altè
(Emblema adjectum) flos variabat opus.
Interiùs posita est summi testudine templi
Sub mediâ, sedes judicis alta deæ.
Conflata innumerabilibus (mirabile dictu)
Ex foliis horti versicoloris erat.
Quæ variis oculos ludebant scita figuris,
Non effabilibus consociata modis.
Vermiculatum opus egregiè, gemmísque per artem
Dispositis solidum, tesserulísve putes.
Nil opus est solido; sunt tenuia corpora divis,
Quæque super pappis firma sedere queant.
Illa sedet totâ cum majestate venustâ
Immensæ poterant quam dare veris opes.
Illa Ariadnæâ frontem stellata coronâ,
Iridis & festâ veste superba sedet.

V. 134. Album & cæruleum, alio nomine dicitur Syrinx vel Syringa alba aut cærulea, quod surculos spargat (aliquando & truncum arboreum cærulea) fungosâ medullâ plenos in morem Sambuci, & fistulis effingendis aptos, unde & Anglicè vocatur Pipetree, spicam vel racemum portat florum minutorum, cærulea longiorem, alba breviorem, odoratorum.

V. 135. Frutex sepibus familiaris flore odoro, vulgò dictus Caprifolia vel Matrisilva. Angl. Woodbind, Honysuckle.

V. 135. Arbor florem ferens similem genistæ, à nostratibus Sena Notha dicta, quod folium habeat non dissimile Senæ, vim autem purgandi acriorem multò & periculosam.

Ante

Ante deæ ſolium & nullis non mite tribunal,
  Stabat in officiis turba parata ſuis.
Mollibus & pictis, ſed &, heu! pernicibus alis,
  Subnixa horarum bis duodena cohors.
Has prope ter deni ſtabant ex ordine pulchri,
  Inſignéſque pedum mobilitate, dies.
Vos quoque bis ſeni ſed vultu diſpare menſes;
  Sedula lunares gens agitare rotas.
Ver aderat, roſeus juvenis, ſua in ora notatus,
  Attrahere haud rarò judicis ora deæ.
Pulchra quoque aſtabat, cultúque modeſtior æſtas,
  Spicea ſerta illi, flaváque veſtis erat.
Pomonæque tumens, Bacchíque autumnus honore,
  Purpureas vitis qui pede calcat opes.
Et parvo contenta, famémque & frigora ſpernens,
  Tempeſtas planè Stoica, pauper hyems.
Non tamen huic nullum indulſit natura nitorem,
  Nec vel languenti gratia nulla ſolo eſt.
Rebus in adverſis triſtem non deſerit annum
  Plantarum fragili natio tota fide.
Sunt aliquæ plantæ (ſunt flores inter amœnos,
  Deliciis natum luxuriæque genus)
Quas hyemis nunquam certè infœlicis amicas
  Eſſe pudet, non ſi terra polúſque fremant.
Sunt paucæ fateor, ſunt germina parva minorum
  Gentium, at à meritis nobilitata ſuis.
Ergò hyemem primam (dedit hunc novus annus honorem,
  Atque hyemi vultu Janus utroque favens)
Diva ſuam juſſit non magnam educere turmam,
  Copiolámque inopem, gloriolámque levem.
Paret hyems, raro diſponit & agmine flores
  (Virtuti haud numero fidere ſueta) ſuos.

Stant acie in primâ duo florum pænè gigantes
  Pigmæas inter militias hyemis.

Nobile mezereon mater laurúmque tinum, quos
  Pænè gigantæo nomine terra vocat.
Quæ ſi florerent minùs anni tempore duro
  Germina, vix nomen florum habitura puto.
Nunc ità cenſentur; titulúmque hunc forma mereri
  Et non indignus vere probabit odor.
Stat juxtà, quam ſæpe malæ legere novercæ,
  Quam genuit triplicis ſpuma cruenta canis,

V. 187. Chamælæa Germanica, Angl. Spurge-Olive, or Dwarf Bay. 1. Laurus Pumila, nec differre videtur à Chamædaphne *Dioſcorid. Arab.* Mezereon dicitur, floret circa Calendas Januar. Frutex eſt, aliquandò in altitudinem ſex pedum creſcens, & multos ramulos diffundens, folio liguſtri, ſed minore, & pallidiore, racemis florum minutorum ex ipſo ligno erumpentibus, quibuſdam ſaturi, aliis diruti ruboris, odoratis.

V. 187. Quamobrem ità vocetur neſcio, aliqui Laurum ſylveſtrem vocant, æquè malè. Tini meminit *Plin.* Hanc (ait) ſilveſtrem laurum aliqui intelligunt, nonnulli ſui generis arborem: differt colore, eſt enim cæruleâ baccâ, *lib.* 15. *cap.* 30. Pumila eſt planta (verba ſunt Bapt. Portæ, ſed in Angliâ novem pedes altas vidi) foliis inodora admodum florida etiam Hyeme, quo tempore maximè expetitur opere topiario, Flos in umbella corymbacea ex albo purpureus, ſemine ut Terebinthi, gigartis uvarum ex argento in cæruleum luridis & Celaſtrum Theophraſti putat eſſe.

V. 193. Aconitum, Woolfs-bane, Angl. floret Menſe Januario (nempe Aconitum hyemale dictum, ſunt enim aliæ ſpecies.) Conſtat omnium venenorum ocyſſimum eſſe Aconitum, & tactis quoque genitalibus feminini ſexus, animalium eodem die inferre mortem. Hoc fuit venenum quo interemptus à Calphur. Beſtiâ uxores M. Cæcilius accuſator objecit, Hinc illa atrox peroratio, Ejus in digito mortuas. Fabulæ narravêre, à ſpumis Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule, ideóque apud Heracleam Ponticam ubi monſtratur is ad inferos aditus gigni. *Plin. lib.* 27. *c.* 2. Addit 3. Naſcitur in nudis cautibus, quas aconas vocant, & ideò Aconitum aliqui dixere, nullo ne pulvere quidem nutriente, hanc aliqui rationem nominis attulêre, Alii, quoniam vis eadem in morte eſſet, quæ cotibus ad ferri aciem deterendam, ſtatímque admota velocitas ſentiretur. Poſtrema ratio nominis ſatìs inepta eſt, priorem probat *Ovidius.*

Quæ quia naſcuntur durâ vivacia caute,
Mortales Aconita vocant——

Florem habent Ranunculo ſimilem, radicem Anemonæ.

Planta

Planta nocens, duris plerumque in cautibus orta,
  Nomen & indè ferum, durior ipſa, trahens.
Nunc viget, auratúmque caput levat improba terrâ,
  Nec, ſimilis patri, ſolis ad ora tremit.
At propè Leucoion tenerum tremit ore modeſto,
  Territa vicinæ proximitate malæ.
Illa nives inter niveæque ſimillima guttæ,
  Dignoſcenda tamen, candidiórque nitet.
Nobilis hanc ſequitur cœleſti concolor oræ
  Hepatica, atque omni cærula nube caret.
A ſe ſervato clarum & venerabile terris
  Sanguinis artifici viſcere nomen habens,
Conſcia virtutis ſæva inter frigora brumæ,
  Proſilit è duro, planta puſilla, ſolo.
Aſpectus aliæ molles & tempora cœli;
  Et ſolem & zephyros, opperiantur, ait.
Proſilit illa ferox, heu, caule tenerrima nudo,
  Præpropera, & foliis incomitata ſuis.
Primula jungitur, his, quam ver cognominat ipſum,
  Et decorat vernus purpureúſque color:
Atq; anemonarum, cyclaminorúmq; crocorúmq;
  Audax ſub dio quoddam hyemare genus.
Quas velut iſtius non veras temporis herbas
  Diva ad gentiles juſſit abire ſuas.

V. 199. Nempe Leucoium bulboſum præcox (nam Leucoium ſignificat Stockgilliflowers, & Leucoium luteum, Wall-flowers) quod Febr. floret, vel aliquandò ſub finem Januarii; Aliqui Violam albam bulboſam appellant; Angli The bulbous Violet, or Snow-drops, quaſi dicas Guttas Nivis.

V. 203. Hepatica nobilis; Noble Liverwort. Flos ranunculo ſimilis, Januario florens.

V. 213. Primula Veris cærulea vel purpurea, quæ mediâ hyeme floret, nam reliqua genera tardiora vernáque ſunt. Blew-Primroſes.

V. 216. Anemonæ arte & ſatione tempeſtivâ quovis anni menſe florent, ſed & ſpontè quædam Februario, ſicut & Cyclamini, Crocíque.

Reſtabat

Restabat canæ genuino ex milite brumæ,
 Helleborus, gelidi gloria prima soli.
Solus hic ausus erat pulchrum certamen inire,
 Floreáque intrepidus poscere regna sibi.
Et radice nigrâ se sistens antè tribunal
 Pallidulo cæpit fortitèr ore loqui.

V. 220. Helleborus, Bears foot, floret Decembri, unde & Angl. dictus est, Christmas-Flower. Flos Rosæ albæ simplici similis.

HELLEBORUS NIGER.

NOn mihi nunc animus formæ contendere honore,
 Lilia vobiscum, purpureáque Rosa.
Prætidas hæc olim vesania perdidit, ausas
 Junoni vultus æquiparare suos.
Cum subitò falsis silvam mugitibus implent,
 Séque putant turpes rus peragrare boves.
Hæc ego curavi læsæ deliria mentis,
 Humanámque iterum vocem animúmque dedi,
Et meus haud pretium retulit vulgare Melampus
 Conscendens thalamos, Iphianassa, tuos.
Nec mihi stultitiam quisquam exprobabit eandem,
 Quam pepulit plantæ vis animosa meæ.

V. 3. Melampodis fama divinationis artibus nota est, ab hoc appellatur unum Hellebori genus Melampodion. Aliqui pastorem eodem nomine invenisse tradunt, capras purgari pasto illo animadvertentem, datóque lacte earum sanasse Prætidas furentes. *Plin. l.* 25. *c.* 5. Prætides Præti Argivorum Regis filiæ, Iphianassa, Lysippe, Mæra, & Euriale dictæ, quæ cum se formâ Junonem superare jactitassent, in eum furorem actæ sunt, ut se vaccas esse crederent.
Prætides implerunt falsis mugitibus agros. Virg.
Melampus autem (sive Augur ille celebris, sive alius)
——Helleboro curavit eas & Iphianassam uxorem duxit certè Melampus. Virg.
Medicus dicitur. Georg. 3.
——Cessere Magistri Phillyrides Chiron, Amathaomúsque Melampus.

Form

Forma bonum magnis ſolidum atque fidele deabus,
Cum cœlo & magnis illa coæva deis:
Non illam hoſtili irrumpens capit impete morbus,
Nec longi expugnant obſidione dies.
Frivola res forma eſt in floribus atque puellis,
Par hominum vitæ frivola ridiculæ.
Talis inauratæ fugitiva ſuperbia nubis
Quam Phœbi Artificis lucida pingit acus.
Nunc lætùm nitet ac ridet, ſed proxima triſtes
Turpiter in lacrymas deſinere hora videt.
Hæc teneros anguſta coarctat gloria flores,
Hos malè cancellos Hemerocallis habet.
Illos & pluviæ necat, & vis improba venti,
Illos aſtrorum cæca venena necant.
Ut Semele infœlix inter blanda oſcula ſolis,
Atque ſui, pereunt ipſo in amore dei.
Illis per fibras cæſim læthale calores,
Mortiferum punctim frigora vulnus agunt.
Frigora ſi veniant, Progne pernicibus alis
Adventum brumæ non magis ipſa fugit.
Siquis in hâc, divûm æternis flos dignior hortis,
Tam fragili vitæ conditione brevis.
Siquis ſubjecit pedibus ſtrepitúmque furorémque
Et raucas hyemis terribiléſque minas.
Indomitúſque nives calcat, pluviáſque repellit
Victor, & aeriæ bella ſonora plagæ.

V. 24. Hemerocallis antiquorum flos diverſus eſt diverſis autoribus, Dioſcoridi ex genere Liliorum eſt, *Theoph.* Longe alius, & *Plin.* qui eam folio coronare dicit. Nomen certè maximæ parti florum convenit, ſed minùs fortaſsè Lilio quam pleriſque aliis, ſi à fugacitate titulum obtinuit.

Huic,

Huic, dea, pro meritis da ſceptra hortenſia tantis,
Imperium in flores da, dea juſta, tuos.
Sola quidem virtus facit & ſapientia regem,
Si benè rex magni dictus Imago Dei.
Hâc ego confidens, non formæ dote ſuperba,
Florea non temerè vindico regna mihi:
Nec forti imbellis mihi cedere turba rubeſcat,
Luxuriâ & vernis ebria, turba bonis.
Venit hyems; Eheu? lætus modo, nunc ſimùl annus
Lugentis vultus atque furentis habet.
Undíque carceribus venti effunduntur apertis,
Et latè infælix diſpoliatur ager.
Frondibus arboreis primo conamine raptis
Truncum & radices vix ſua ſervat humus.
Imbribus immodicis latet obruta terra, vel illa
Lanatis nivium tota operitur aquis.
Vel concreta gelu riget, & ſimul ipſa ſupernè
Fert ripam in dorſo fluminis unda novam.
Marmoreo in tumulo natura ſepulta videtur;
Frigora captivam deſidioſa tenent.
Germina miraris tanto in diſcrimine rerum
Multa mori; ingenti multa latere metu?
Aſpice languidulo nictantem lumine, & ipſum,
Plantarum credes non benè habere deum.

V. 39. Audiamus unum *Plin.* Medetur morbis Comitialibus, Vertigini, melancholicis, inſanientibus, Lymphaticis, Elephantiæ albæ, lepris, tetano, tremulis, podagricis, Hydropicis, incipientibus Tympanicis, ſtomachicis, ſpaſticis, clinicis, Iſchiadicis, Quartanis, quæ aliter non deſinant, tuſſi veteri, inflammationibus, torminibus. Hæc omnia cumulatim, ſed & multa alis ſparſim attribuit. Libet nunc titulos videre Imperat. Juſtiniani, Imperator, Cæſar, Flavius Juſtinianus, Alemanicus, Gothicus, Franciſcus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Vandalicus, Africanus, Pius, Fœlix, Inclytus, Victor ac Triumphator, ſemper Auguſtus. Satis hæc glorioſa, ſed profectò Imperator Helleboro noſtro immane quantum inferior eſt.

Nunc, violæ, nunc ô bellæ prodite tulipæ,
  Nunc, roſa, purpureum pande ſuperba decus.
Quid nitidi vivas expromere, Lilia, vultûs
  Ceſſatis (propria eſt hæc nivis hora) nives?
Omnia ſecretis conduntur germina in antris,
  Omnia ſurda jacent, omnia muta metu.
Auſa laborantis tantâ in formidine mundi
  Pænè ego belligerum ſola levare caput.
Nec me virtutis, nec me rationis egentem
  Circumſtat telis millibus acris hyems.
Quod tibi ſi mens eſt reginam, diva, creare,
  Et titulo plantam nobilitare ſacro.
Conveniant omnes, te coram judice certent,
  Ut dignam tanto munere, diva legas.
Cauta ſed in mediam conventum indicito Brumam,
  Quæque petunt fortem tempora dura ducem.
Siqua ex molliculis, ſiqua ex redolentibus iſtis,
  Et nimiâ ornatis ambitione venit,
Si caput audebit pulchellum oſtendere, cedo;
  Pulchellum exornet pulchra corona caput.
Nulla quidem veniet; diſcrimine picta venuſtas
  Tam magno imperium non benè credet emi.
At ſolæ comparebunt non divite cultu,
  Quas, dea, nunc comites cernis adeſſe meas.
Nec ſibi nunc (non eſt fiducia tanta) petitum
  Adveniunt iſtæ, ſed mihi regna vovent.
Fortiter hæc patior; quid agam nunc fortiter audi,
  Cognita nam virtus parte in utráque mea eſt.
Nec ſolum invictum bellis civilibus eſſe,
  Sed latè populos vincere regis opus.
Si mihi de partis cognomina clara triumphis,
  Atque honor ex omni ſurgeret hoſte novus.
Vix (puto) Romanus vel jactantiſſimus olim
  Tot titulos princeps accumulare poteſt.
Serpentes latè cancros, ſcabiémque vagantem
  Monſtra ſuperveniens irrequieta domo;
Quartanas

Quartanas cunctatrices lentóque duello
 Terribiles celerem carpere cogo fugam.
Cum vertigo rotat cerebrum, ſufflamine noſtro
 Siſtitur, & firmo permanet orbe caput.
Cum membris exundat aquoſus & æſtuat hydrops,
 Siccatur noſtro pulvere dira palus.
Quid memorem reliquos, cum morbum tollo caducum,
 Sit licet Herculeus, ſit ſacer ille licet?
Quid memorem morbos? mihi mors apoplectica cedit,
 Néve animâ patior membra manente mori.
Magna quidem memoro; ſed & his majora ſuperſunt,
 Tantáque res meriti pars quotacunque mei eſt.
Me penes eſt unum læſæ curatio mentis,
 Efficere hoc ſolis diíſque mihíque licet.
Inſanis medeor ſtultíſque, quid addere poſſit,
 Quæ majora mihi vel dare regna deus?
Qui facit hoc, illi eſt totus provincia Mundus,
 Imperium magno Cæſare majus habet..

Dixerat, & læto comites plauſere tumultu,
 Ipſáque (ſi fas eſt credere) riſit hyems.

Protenùs eduxit legiones purpureum ver,
 Florea per totum funditur umbra ſolum.
Vix (puto) qui tantâ potuit facundus Homerus
 Argolicas acies dinumerare fide.
Vix (puto) tot poterat formoſa examina florum
 Exactâ & certâ dinumerare fide.
O Ver! ô pulchræ ductor pulcherrime gentis!
 O florum Xerxes innumerabilium?
Quos ego (nam gens eſt non averſata liquores)
 Epotare etiam flumina poſſe reor.
Talis erat pictis fulgens exercitus armis,
 Et forma atqua ingens arma fuere decor.

Nomine tum formâque tubæ flos æmulus æreæ,
Stans medio, clarum ter dedit ore ſonum.
Edicítque altâ voce, ut ſimul audiat omnis
Concio (nam vox eſt candida & alta tubæ.)
Quiſquis (Io) florum quos hic aſtare videmus,
Non petitis regnum, cedite ritè loco.
Ritè priùs ſanctum venerati numen abite,
Qui regnum ambitis, vos remanete loco.

Prima racemoſi ſubmiſſo vertice caulis.
Antè deæ ſolium judicis, Orchis abit.
Orchis apes portans maculoſo examine pictas,
Monſtráque ridiculi ludicra floris habens.
Orchis, quam Satyri & nequam deus ille Priapus,
Et Venus, & judex noſtra vel ipſa probat.
Hanc ſequitur cognata canini nominis herba,
Nec minùs ipſa iiſdem fida miniſtra deis.

V. 131. Ex genere Pſeudo-narciſſorum Juncifoliorum, propter figuram tubi in medio flore à Gall. *Trompettes* dicitur, ut à noſtratibus, *Trompets*, vel, Baſtard Jun.

V. 139. Famoſiſſimo nomine Satyrion, à libidinoſis Satyrorum teſticulis. Ὄρχεις Teſticuli, quorum & figuram radices referunt, & vim mirificè augere dicuntur. *Dioſc.* ſcribit à Romanis, Molorticulum Veneris nominari, quaſi (interprete *Lauremburgio*) efficax in permolendo Orticulo muliebri. Multa ſunt Orchidum ſpecies, ſed tres à floris figurâ cognominatæ, nempe Orchis, Sphzodes, Melittias, Myodes. Angl. The Waſps Orchis, (quam malè *Parkinſonus* noſter appellat, The Gnats Orchis, σφὴξ enim Veſpa eſt, non Culex) The Bees Orchis, The Flies Orchis.

V.145. Dens Caninus. Dogs-tooth. Flore albo vel purpureo, ex Satyriorum (ut quidam exiſtimant) genere, & Satyrion Erythronium, Τριφύλλον *Dioſc.* voluit eſſe, quod *Parkinſonus* noſtras Tulipam eſſe contendit, utcunque non minus efficax in excitandâ Venere creditur.

His

His quoque ſe jungunt pulchri comites Hyacinthi,
  Nobilis illa, potens, & numeroſa domus.
Nec tamen hæc cauſa eſt hoc tempore poſcere regnum,
  Heu! ignominiâ nuper inuſta gravi.
Nam quondam Oebalio cum ſe de ſanguine cretum,
  Et magni Ajacis diceret eſſe genus.
Res ea judicio Floræ commiſſa ſupremo,
  Nuper erat, causâ ſed cecidiſſe ferunt,
Quod ſua non poterant inſignia ſcripta probare
  Litterulis mœſtis flebilibúſque notis;
Tu quoque qui Græcis gallinæ filius albæ,
  Ignoti titulum, candide, Lactis habes,
Quamque parens florum miti lætiſſima cœlo
  Bethlemiæ Stellam terra Britanna vocat,
Ambitione vacans omni, Leucantheme bulbe,
  Ut decet affinem, tu comitaris eos.

V. 147. Variæ ſunt diſſimillimæque Hyacinthorum ſpecies quarum nulla litterulis notiſve ſignata eſt, ſed neque Lilii formam habet, itáq; nullo jure hoc nomen invaſerunt. Columellæ, Vitruvio, Palladio Iris, cærulea Hyacynthus dicitur, quæ non minus ab illo Heroico poëtarum differt; de quo magna inter Criticos & inextricabilis contentio eſt. *Parkinſonus* Hyacinthum illum purpureum quem ſtellatum dicimus, Virgilianum Vaccinium putat eſſe.

V. 157. Orinthogalum, Lac Avis, vel Gallinæ, an propter excellentiam & raritatem cùm primò id nominis adeptum ſit? quo ſenſu dicimus,

Rara avis in terris nigróque ſimillima Cygno?

Certè *Plin.* in præfatione ſic ait, Alii Κέρας Ἀμαλθείας, (libros inſcripſere) ut vel Lactis Gallinacei ſperare poſſis in volumine hauſtum, ſuper quo Dalechampius, Lac Gallinaceum olim de ſummâ fælicitate uſurpabatur. *Strabo. l.* 14. Eos qui Sami fœcunditatem laudabant, ei proverbium accommodaſſe tradit, quo aiunt, Φέρειν ὀρνίθων γάλα. At nullus hoc bulbo vulgarior; an quod flos iſte parvus, intùs lacteus, foris viridis, albas quodammodo avium ſuper foliis dejectiones (quæ quaſi lac Avium videntur) repreſentant? vocatur & alio nomine Bulbus Leucanthemus, & ab Anglis honorificentiſſimè, Bethlemiæ Stella propter ſtellarem floris figuram.

Sed neque te ſummæ tanto in certamine laudis,
Virium habere ſatis, belli modeſta, putas.
Militiæ quanquam pars tu firmiſſima vernæ,
Præcedis, comitas, ſubſequeríſque ducem.
Quanquam Conſolidæ nomen tibi jure tributum eſt
Et magno dignum principe munus habes.
Quanquam nulla facis, quanquam omnia vulnera curas,
O verum plantæ militis officium!
Hæc eadem guttis Sanicula ſparſa cruentis,
Et Cotyledonis ſanguine ſparſus apex.
Hæc eadem rubro Lunaria cærula caule.
Et Geranî virtus Hæmatoidis agit.
Hæ ceſſere tamen; flores plerumque feroces
Non ſua tam virtus, quam ſua forma facit.
Cedit & ipſe etiam gladii de nomine dictus,
(Quis putet hoc?) cedit, picta tulipa, tibi.
Tot cinctus gladiis, truculenti more tyranni,
Regni affectati ſuſpicione caret.

V. 163. Daiſie. Gall. *Margarite.* Officinis Conſolida minor appellatur propter vim aſtringendi curandorúmque vulnerum eximiam.

V. 171. Sanicula guttata dicta, propter plurimas minutiſſimas coloris ſanguinei guttas per florem minutum ſparſas. Angl. Spotted Sanicle. Nec diſſimilibus guttis notata eſt Cotyledon, ſed paucioribus, majoribuſque, herba eſt ex Sedorum genere, Angl. Navel-worth; Lunaria, Moon-wort, Angl. aliquibus Soldanella Montana dicitur, vel Alpina propter ſimilitudinem folii cum Soldanellâ marinâ, i. e. Sea Bindweed. Geranium, Angl. Cranes-bill, à γέρανος. grus, quod in ſummis alis quaſi gruum capitula ac roſtra ſpectantur. Multas habet ſpecies, Geranium Tuberoſum, Romanum, Batrachoides, Hematoides, propter ſanguineum floris colorem, & aſtringunt hæ quatuor Herbæ, & egregiam vim habent in vulnerariis remediis, ſed & florum etiam gratiâ in hortos aliquando recipiuntur.

V. 177. Gladiolus, quod folium ad effigiem gladii formatum ſit, quâ de cauſâ & Græcè ξίφιον appellant, & Μαχαιρώνιον, Angl. Corn-flag, quoniam creſcat inter ſegetes, Segetalis etiam Lat. dictus. In pulverem redactus bulbus, & inſperſus, Sanguinem ſiſtit, & vix uſpiam planta eſt tantæ poteſtatis in emolliendis diſcutiendíſque tumoribus & quam Gladiolibalbus foris impoſitus cum adipe porcino. *Laurenb.*

Quantùm

Quantùm immanè aliis hic distat ab ensibus ensis,
 In rabiem effingit quos fera flamma suam.
Huic tribuit natura parens armaria verè
 Unguenta; hoc solo sistitur ense cruor.
Tu quoq; cessisti, locuples, Aquileia, colorum,
 Et lauta & centum conspicienda togis.
Obsessásque vias audax perrumpere, & hostes
 Dejicere obstantes, precipitésque dare.
Quódque magis mirum est, tam formidabile nomen
 Tam regale sonans, ora Leonis habens.
Nec tibi majores animos, Gaviana modesta,
 Tigridis in morem dat maculosa cutis.

V. 185. Vel Aquilina, vel Aquilegia, Angl. **Columbine** quia florum calcaria recurva columbarum cervicem cum capite & rostro referunt, sicut Latinè ab Aquilâ denominatur propter mucronem floris aduncum instar Aquilini Unguis. Fab. Columnæ Isopyrum est *Diosc.* Costæa Pothos *Theophrasti*, at Dalechampio *Theop.* Diosanthos. *Dodoneo* Leo herba vocatur, *Gesnero* Leontostomium; non alium existimantibus Ore Leonis, à Columellâ dicto.

Narcissique comas & hiantis
 sæva Leonis
Ora feri ———

Lib. 10. Radix in Hispaniâ estur post longa jejunia ad deturbandos renibus calculos. *Park.* ex Camerario, ex Clusio autem refert semen contra Morbum Regium atque omnes Hepatis obstructiones utiliter sumi, immo & parturientibus facilem partum præstare.

V. 181. Fritillaria vulgo nominatur, errore ridiculo nomenclatoris qui putavit Fritillum significare Fabulam illam Lusoriam quâ Scacchorum in ludo utimur, quadratis areolis bicoloribus distinctam, Alii Meleagridem appellant, quod ejusmodi maculis Meleagridis *i. e.* Affricano-gallinæ, & plumæ & ovà notentur, Alii Narcissum (videtur enim Narcissorum esse ex genere) Caperonium, à nomine, ut ferunt, Inventoris. Alii Lilium variegatum. Nomen Gavianæ primus ei indidit *Laurembergius*, ab ovis Gaviarum punctis luridis eundem in morem variis. Gavia avis est aquatica, Anglicè puto dicitur, **Sea-gull**, eandémque ob causam Belgas hunc florem appellare ait **Kivitsblomen**, *i. e.* Gaviæ florem.

Cur non hoc profit, maculas mutare vel auro,
  Cum nollet Citrus luxuriosa suas.
Discessere simul ferrugine tincta rubenti
  Lilia, quæ fœlix Persidos ora tulit.
Lilia discessere simul, tollentia stellis
  Spicatum exiguis lacteolísque caput.
Gemmantis gratos uvæ redolentia odores,
  Pergratos hominum sensibus atque deûm.
Non viret in terris cerebro indulgentior herba,
  Vim non immodici sobria nacta meri.
Hanc sequitur repens per humum,baculúmq;requirens,
  Clematis infirmo non bene fulta genu.
Purpurei denso Ranunculus oris honore
  Bellus it, à tergo gens numerosa subit.
Gens agris hortísque potens, latéque per hortos
  Nobilitas, latè plebs dominatur agris.

V. 194. Prodigiosa Mensarum Citrearum pretia vid. apud *Plin. lib.* 13. & Mensarum insaniam vocat, quas fœminæ viris contrà Margaritas regerunt. Et, Inter pauca nitidioris vitæ instrumenta hæc arbor est. Has mensas propter maculas & colorum discursus varios, Tigrinas & Pantherinas ibidem vocat.

Accipe fœlices, Atlantica munera, sylvas;
Aurea qui dederit dona, minora dabit. Mart.

V. 195. Lilia Persica, non ità pridem è Persiâ hùc advecta à Mercatoribus nostratibus. Radicem habet Coronæ Imperiali similem, sed sine graveolentiâ scapum minorem humiliorémque; à medio ad summum stant quidam ordines florum pendulorum instar Gavianæ, sed vix tantæ magnitudinis, colore ferrugineo, *&c.*

V. 197. Lilium Convallium dictum, nescio quamobrem, exiguorum alborúmque foliorum spicâ constans. Putatur hæc esse veterum Oenanthe, quam *Theod.* Vitifloram vertit ab odore germinantis uvæ. Incertum hoc quidem, sed ponamus hic ita esse.

V. 203. Vinca pervinca. Angl. **Perwincle, or Ladies Bower**, sed plures ejus species sunt.

V. 205. **Crow-foot.** Angl. Ranunculum vocamus, quem Græci Batrachion, genera ejus quatuor —— nascitur in limitibus humidis, & opacis *Plin.* unde à Ranis cognominatur sed hodiè multa ejus generis nota sunt, quædam certe bellissimo flore.

Bellus it Aſphodelus, ſed enim, me judice, radix
  Non dedit Aſcræo fercula lauta ſeni.
Flos propè conſequitur, ſed multùm diſpare formâ,
  Nomine non humilis, pulcher Adoni, tuo.
Sed tua progenies Anemone fertur euntem
  Riſiſſe indignum nomine, Adoni, tuo.

V. 209. *Aſphodil*, **Day Lilly.** Aſphodelus manditur & ſemine toſto & Bulbo, ſed hoc in Cinere toſto, deinde ſale, oleo addito, prætereà tuſo cum ficis, præcipuâ voluptate, ut videtur *Heſiodo*, traditur & ante portas villarum ſatum remedio eſſe contrà veneficiorum noxam. Aſphodeli mentionem & *Homerus* fecit, Radix ejus napis modicis ſimilis eſt, neque alia numeroſior 80 ſæpè acervatis bulbis. *Theophraſt.* Et ferè Græci, princípſque *Pythagoras* Caulem ejus cubitalem & ſæpè duâm cubitorum, foliis porri-ſylveſtris, Anthericon vocavére, radicem vero, *i. e.* Bulbos Aſphodelon, noſtri illos Albucum vocant, & caulem Haſtulam Regiam, *&c.* *Plin. lib.* 21. 17. *Heſiod.*

Νήπιοι, ὐδ᾽ ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς,
Ὀυδ᾽ ὅσον ἐν μαλάχῃ ϗ ἀσφοδέλῳ μέγ᾽ ὄνειαρ.

Plato, 3. *de Legibus*, *Epimenidem* viliſſimo cibo confecto ex Malvâ & Aſphodele contentum fuiſſe tradit. Dalech. Ἐδώδιμοι μὲν γὰρ ὐ μόνον Βολβοὶ ϗ τὰ ὅμοια τύτοις, ἀλλὰ ϗ ἡ τῦ Ἀσφοδέλυ ῥίζα. *Theophraſt.* Quidam igitur veterum Ἀσφοδέλον Siſarum putant eſſe, ſed folia Aſphodeli πράσῳ μεγάπῳ ὅμοια non autem Siſari; noſtri quidem Aſphodeli tuberibus porci veſcuntur, ſed hominum ſtomacho averſatur ac vomitum ciet, ergò aut Aſphodelum poëtico more pro quacunque radice ponit *Heſiod.* Aut delicatiùs Aſcræ genus naſcitur, aut planè neſcimus quid ſit illius Aſphodelus.

V. 212. Flos Adonis, eodem nomine & Anglicè vocatur, ſatis ineptè. Flos eſt exiguus, ruber, ſex foliis minutis conflatus, ex Anthemidis genere videtur eſſe; ridet hanc nominis arrogantiam Anemone, quod ea ex ipſo Adonidis ſanguine nata dicatur. Anemonis hanc aggregant quidam tanquam infimam & ſimpliciſſimam earum ſpeciem.

Leucoion, quanquam totum vix deserat annum,
Curriculum faciens, solis ad instar, idem,
Officii plenum, & nullis non mensibus aptum;
(Sed tamen hic veris maluit esse comes.)
Egreditur campo simul, & cognomine eodem
Cingit odoratum lutea planta latus.
Proxima Caltha subit, penè omnibus illa calendis
Certa cliens mensis stet licet ante fores.
Calceolúsque cavo bellóque adapertus hiatu,
Calceolus dignus vel pede, Flora, tuo.
Nec non Barba Capri, socros nimiísque veterni
Dormitum medio quam juvat ire die.

V. 215. Anglicè **Stock-Gilloflowers**, i. e. Caryophillus fruticans, ab odoris similitudine. Leucoion dicitur, quanquam omnium ferè colorum flos sit, vel à canitie foliorum, non floris; ut putat B. *Porta:* vel fortassè quod omnes flores, cujuscunque coloris sint, degenerent tandem in album, ferè post triennium. *Columella* addit etiam iis Epitheton Candidi, admodum superfluè, sed hoc tamen innuit & alios Leucoion colores habere, cur autem Candida Leucoia præcipuè nominat, cum illa sint vel ignobilissimum genus, vel degenerantia & quasi valetudinaria Leucoia?

V. 219. Leucoia lutea, maceriis ac muris ædificiorum familiaria quanquam & in hortos quoque recepta, præcipuè flore multiplici, unde Angl. dicuntur **Wall-flowers**, quasi flos murorum, vel Parietaria Officinis Cheiri vocatur unde fit oleum Cheirinum, Arabico, ut arbitror, vocabulo.

V. 221. Callendula nostra (sic dicta quod omnibus Calendis, *i. e.* mensibus floreat, *Fior d'ogni Mese*, Ital. quod exactè verum est) Caltha veterum putatur esse. Leuteolam *Virgil.* vocat, *Colum.* ait.

Flaventia lumina Calthæ — **Marigold** An. I.

V. 223. Helleborine dicicitur, quod sit Hellebori albi folio, flos Calcei formam quodammodo representat, unde Calceolus Mariæ vulgò indigitatur, Angl. **Ladies-slipper**. Unde & Cosmosandalos existimatur esse veterum, à Sandalis figurâ.

V. 225. Barba Hirci, Τραγοπώγων, Angl. **Goats-beard**, quod flos nondum explicatus barbæ hircinæ figuram imitatur, vel à pappo cano grandiori qui in summo vertice ejus nascitur. *Plin.* Comen etiam vocat. Quotidiè circà meridem flos occludit folia nec nisi manè postero explicat.

Buthal-

Buthalmósque oculi lato fulgore bovini,
  Sive tuo potiùs, maxima Juno, micans.
Scorzoneráque flava, malis inimica novercis,
  Ipsáque materno lacte benigna tumens.
Et cava non æstum patiens non frigora Radix.
  Quæ cautè post ver advenit, antè fugit.
Et tu Lunaris Viola, & Blattaria dulcis
  Digna quidem titulo nobiliore frui.

V. 227. Angl. Ox-eye. Buphthalmos flore similis boum oculis, folio fœniculi, circà oppida nascens, fruticosa caulibus, qui & manduntur decocti, quidam Cachlam vocant. *Plin. l.* 25. 8. *Dalech.* legit Calcham; fortasse non malè Caltham legeremus, nam ex earum genere videtur esse, & colore & figurâ floris. Notum est bovinos oculos, *i. e.* magnos, Junoni attribui.

V. 229. Anglicè Vipers-grass, Scorsonera Hispanicè sonat quasi Viperaria herba non ita pridem inventa, contra venena laudatissima, lacteo humore abundans, Flos luteus dilutâ flavedine, & non absimils barbæ Hircinæ; Tragopog.

V. 231. Radix Cava, Angl. Hollow-root, A re nomen habens, nam intus cava est, testámque refert. Herba est Delphinio flore similis folio Aquilegiæ, Tota veri mancipatur, reliquo anni tempore sub terrâ latens.

V. 234. Variis nominibus nuncupatur Viola Lunaris, Bolbonach, (barbarico nomine) Viola latifolia, Viola peregrina, Lunaria Græca, Lunaria major, Lunaria odorata, Angl. Sattin Flower, Honesty, Penny Flower.

V. 233. *Plin. lib.* 25. 9. Est similis Verbasco herba, quæ sæpè fallit pro eà capta, foliis minùs candidis, cauliculis pluribus, hæc abjecta blattas in se contrahit, ideóque Romæ Blattariam vocant: Atque idem scribit *Dioscor.* de verbasco sylvestri; negat id *Parkinsonus* in nostratibus Blattariis observari; quæ tamen & Anglicum à Blattis nomen trahunt. Moth Mullein, quarum quæ Lutea est, odorata est.

Albaque

Albáque Cardammine & Pulmonaria fusca,
Et quas mille alias longa referre mora est.
His etiam arborei foetus, fruticésque nitentes,
Se jungunt comites non renuente deâ.
Queis dedit hortorum læto consídere regno
Numen floripotens, & meruere locum.
Dulce Periclymenum, dulci Libanotis odore,
Dulcis & Hispano nata Genista solo.
Et Syringa duplex, cultu formosa decenti,
Albam sive gerit cæruleámve togam.
Additur his roseæ Sambuci lacteus orbis,
Mille unus stellis conglomeratus honos.
Additur & Cerasus, nostrásque & Persica Malus,
Quarum multiplici flore superbit apex.
Queis natura tamen fructus prolémque negavit,
Et sterili passa est luxuriare bono.
Sed, velut eunuchi, formæ decus atque coloris
Præmiolum raptæ fertilitatis habent.
His & mille aliis cedentibus æquore campi,
Turba petitorum sola relicta manet.

V. 235. Sisymbrii genus est, quod officinæ Nasturtium aquaticum vocant, **Water Cresses**: Sed Cardamine flore pleno & Cardamine trifolia recipiuntur etiam in hortos. Angl. **Cuckow Flowers** (flos Cuculi) **Ladies Smocks.**

V. 235. Herba Buglossi folio sed promisso magis atque læviore, colore quoque dilutiore albicantibus maculis notato, ad similitudinem pulmonis, unde nomen, & ad omnes pulmonis morbos utilissima existimatur. Quidam Symphytum maculosum vocant, *i. e.* **Spotted Comfrey.** Florem fert Paralysi vulgari similem, sed colore ferrugineo, unde & Angl. dicitur. **Cowslip of Jerusalem**, aliisque nominibus **Lugwort**, **Sage of Jerusalem.**

V. 245. **The Elder Rose**, Anglicè **Or the Gulder Rose**, quod in Gueldriâ frequens nascatur; flos quasi pila quædam alba apparet ex innumeris minutissimis conglobata flosculis.

V. 247. Fructum, nisi rarissimè, non ferunt, eúmque non probabilem, itaque ad topiarias magis scenas, quàm usum pomarii adhibentur.

Omnis erat totâ comitatus gente ſuorum,
  Omnis & in feſtâ veſte ſuperbus erat.
Procedit prima ante alias, quaſi Phoſphorus almi
  Veris, & hos dulci dat Viola ore ſonos.

VIOLA.

AUreus portis Aries ſupernè
Exit auratis quadriformis anni,
Vérque formoſum radiante portat
  (Plaudite) dorſo.
Vèrque dum procedit (Io triumphe!)
Floreo procedit (Io!) triumpho,
Ferculum primum venio ſuperbæ
  Nobile pompæ.
Ut decet veris ſobolem decori,
Maximam natu ſobolem decoram,
Purpurâ involvor, viridíſque geſto In-
  ſignia regni.
Regio quamvìs veneranda cultu,
Regios odi tumidóſque faſtus,
Nec ſinum amplexúmque humilis parentis
  Impia ſperno.
Gaudet aſpectu Cytheræa noſtro
Sentiens anni reditum tepentis,
Nec magìs certa eſt calidorum hirundo,
  Augur amorum.
Ergo naſcenti mihi multa raptim
Millia impingit Venus oſculorum,
Et ſacro labrum mihi purpuraſcens
  Nectare tingit.
Hinc calix noſtri ſimùl atque floris
Panditur blandâ reſolutus aurâ,
Parva jucundos adaperta pixis
  Fundit odores.

Dúmque

Dúmque odóratum mea mulcet aura,
Dúmque gustatum sapor ipse inescat,
Dúmque mirantes color & venustas
Palpat ocellos.
Utili lenocinio salubres
Corpori succos simul administro
Blanda & ægroto medicina quondam
Digna Epicuro.
Fervidos hostes minimo tumultu
Exigo sensim sine clade victrix
Corpus haud sentit placidè peracti
Vulnera belli.
Cedit, & cessisse rubescit herbæ
Ad coronamenta epulásque natæ,
Virium atque iræ nimiùm potentis
Conscia febris.
Ponit ut ventus timidéque mussat,
Ipse Neptunus simul atque lætum
Increpans ventos caput æstuosis
Extulit undis.
Quid mihi paucos numerare flores
Viribus magnis nimiùm furentes?
Quid mihi multos specie decoros
Rebus ineptos?
Principem siquid deceat rogabis;
Omnis hoc mundus referet roganti,
Magna cum multâ bene lenitate
Juncta potestas.

Dixit, & extemplò divini spiritus oris
Demulcet totum lætificátque locum,
Aura diù mansit, Violámque fuisse locutam,
Si non audisses verba, probasset odor.
Dicessit, subiítque locum, quæ proxima stabat,
Auricularum ingens nec numeranda cohors.

Tincta

Tincta cohors Violâ, coccis, & murice tincta,
Pallida, flava, rubens, candida, fusca, cohors.
Quæque (genus duplex) consanguinitate propinqua
Sed formâ inferior, Primula veris erat.
Auricula has ducit cunctas, causámque perorat
Lutea, quæ merito Maxima dicta suo est.
Centena attollens quæ prodigialiter ora,
Centeno poterat (cùm lubet) ore loqui

V. 66. Primulam Veris à Paralysi ità distinguit *Parkinsonus*, (Nam ab aliis plerumque confunduntur nomina) quod illa non nisi unicum florem eodem caule attollat, hæc plures. Illam Primrose Angl. vocamus, hanc, Cowslip. Sunt igitur omnes Auriculæ Ursi, genus quoddam Paralysis quod nomen Auriculum satis quidem ineptum, suo tempore obtinuisse testatur *Mathiolus*. Mirum sanè foret si hæc omnia genera Primularum, tam insignia atque ubique ætate nostrâ crescentia, veteribus ignota omninò fuerint, vix minùs certè mirandum est, vetus illarum nomen à Criticis nostris adhùc ignorari.

AURICULA URSI.

FLorum diva potens ô radiantium,
Quid mistum è variis floribus in sinu
Gestas fasciculum mollis eburneo?
Me, me multiplicem caule vel unico
Unam fasciculum Diva fer integrum,
Me turbâ capitum dulce micantium
Plusquam Geryonem, monstrum & amabile:
Me sidus radiis dulce salubribus
Multis compositum fer, dea, stellulis.
In flores alius jus sibi regium
Et summum titulum flosculus arroget,
Dicar vel populus floripotens ego.
Nec natura mihi vana sine omine
Lætorum tribuit tot capitum decus,
Humani capitis, principis omnium
Partis, nobilibus dedicor usibus.

Mentis

Mentis conſpicuam ſed fragilem Pharon,
Æternæ dominæ nec bene congruam
Virtus non patitur noſtra fatiſcere;
Cùm nutat dubio pondere machina
Laxatis ſuperans vix retinaculis
Extinctóque fere lumine mobilis.
I, nunc, illepidum nomen & horridum
Ride, ſi lubet, ô, quod mihi inuſſerit
Sæcli barbaries ſordida nuperi.
Nam verum & proprium gens veterum pio
(Rem ſacram) occuluit cauta ſilentio.
In mentem tibi quid venit, ineptule,
Qui primus lepidos dicere floſculos
Fœdæ conſimiles auriculis feræ,
(O quiſquis fueras) auſus es, impudens?
O, non Auriculis digne, ſed Auribus!
" O amplis aſini dignior auribus,
" Quam judex cytheræ ridiculus Midas!

Talia cantanti (neque enim tam læta loquuntur
Germina, more hominum, ſed ſua verba canunt)
Succedis, Narciſſe, puer (ſi credimus) olim,
(Pérque ſacram vatum credimus iſta fidem)
Et ducis longúmque genus, varióſque propinquos,
Suffragatores, ambitioſe, tuos.
Omnes pallor habet, vel fulgor luteus omnes,
(Pallore & luto corpora tingit amor)

Quanquam

Quanquam purpureos illis indulsit honores
  Blandus adulator, munificúsque Maro.
Pro cunctis albo Flos Chalcedonicus ore
  Narcissi soboles indubitata, canit.

V. 44. *Parkinsonus* noster nullum agnoscit purpureum Narcissum, aliquem Medio-purpureum appellat, qui calycem nempe habeat vel circulis vel punctis purpureis signatum. At *Virg. Eclog.* 5.

Pro molli violâ, pro purpureo
  Narcisso.

Fortassis more suo quemvis pulchrum colorem, purpureum, quemvis florem Narcissum vocat, ut cùm dicit

——*Manibus date Lilia plenis*,

i.e. Flores omnes, sicut *Homerus*, Λείρια nomine genus omne florum complectitur, sed quid respondebimus *Plin.* qui ait, Narcissi duo genera in usu Medici recipiunt, unum purpureo flore, alterum herbaceum. An illum indigitare vult quem medio-purpureum vocat *Parkin*? An illâ ætate quidam fuerint toti purpurei? An non denique (quod suspicor) Romani aliam aliquam plantam præter croceum illum fabulosum ex Narcisso florem, Narcissum nuncupaverint? Cur enim ei peculiariter comam attribuerunt? *Colum.* Narcissíque comam; *Virg.*

——————*Sera Comantem*
Narcissum——————

& certè longè maxima pars Narcissorum verna, non sera est: cur illi etiam lacrymam, tanquam arbori aut frutici, glutinosam dederunt? *Virg.* 4. *Georg.*

——*Pars circa septa domorum,*
Narcissi lacrymam & lentum de
  cortice gluten;
Prima favis ponunt fundamina——

V. 45. Narcissus Chalcedonicus flore pleno albo Polyanthos. *Parkins.* qui & pulcherrimus & suaveolentissimus est.

NARCISSUS.

OLim quis fuerim puer,
Quam formæ nimio terribilis bono,
  Quæ fataliter impotens
Et multis nocuit, nec domino minùs,
  Cujus vanâ ab imagine
Flammas elicuit vel sub aquis amor.
  Notum stirpibus infimis
Jam notum anniculis stirpibus arbitror.

Et

Et quas toſta caloribus
Urunt perpetuis Æthiopum ſola.
Et quas ripa Boryſthenis
Urit perpetuo languida frigore.
Ut quondam pueris puer,
Sic flos emineo floribus omnibus,
Nec cauſam poteris dare,
Cur mî forma minùs nunc placeat mea.
Demiſſum teneo caput,
Antiquum ſpeculum cernere geſtiens,
Da fontem mihi limpidum
Antiquis videas fervere amoribus,
A Nymphis & adhuc color,
Et noſtris decorant tempora floribus,
Me geſtant tepido ſinu,
An mallent puerum dicere, neſcio.

Gens Anemonarum tum ſe promovit, & illi
Arriſit placido lumine diva favens.
Nam neque ſplendidior, nec gens numeroſior ulla
Horticula eſt, dicam pace, Tulipa, tuâ.
Purpurea his dux eſt juvenis de ſanguine pulchri
Derivans certo ſtemmate pulchra genus.
Cuique Anemonarum (domus eſt quæ maxima gentis)
Haud dubiè primas dat Platyphylla domus.

V. 32. Vulgatiſſima Anemonarum diviſio apud recentiores in latifolias atque tenuifolias.

Illa decenter hiat Zephyro ſpirante benigno,
Solvit & in tales ora venuſta modos.

V. 33. Flos nunquam ſe aperit niſi vento ſpirante, unde & nomen accepit. *Plin.* 21. 23. Fallitur ergò *Ovidius*, Qui ità dictum putat, proper brevitatem floris, pauci enim ſunt diuturniores,

——*Brevis eſt tamen uſus in illis;*
Namque malè hærentem, & nimiâ levitate caducum,
Excutiunt iidem qui perflant omnia venti.

Ovid. lib. 10. *Metam.* Ubi Fabulam vide. Ex Adonidis cruore natam Anemonem fabulantur & *Ovidius*, & *Nicander*, & pleríque poëtarum. *Bion* ſolus ex illo Roſam aſſerit creatam, è lacrymis autem Veneris Anemonem.

Δάκρυον ἁ Παφίη τόσσον
ἐκχέει, ὅσσον Ἄδωνις,
Αἷμα χέει τὰ δὲ πάντα ποτὶ χθονὶ γίγνεται ἄνθη.
Αἷμα Ῥόδον τίκτει, τὰ δὲ
δάκρυα τὰν Ανεμώναν.

Liceat mihi Anemonæ gratificari, atque ex utriſque ortam prædicare.

ANEMONE.

O Omni requie mollior inquies,
Qui mundum exhilaras flamine fertili,
O ter digne Favoni,
Noſtræ connubio deæ.
Inſpires dominæ leniter auribus
Blando quo recreas omnia ſpiritu
Commendantia verba,
Et voto faveas meo.
Si ventus meritò congenerem mihi
Non falſi titulum nominis addidit,
Si cum carcere ventus
Marcens Æolio jacet.
Confuſa, & ſimili vincta ſilentio
Ornatum capitis complico fulgidum, &
Caſu triſtis amici,
Florem incarcero lugubrem.

Si me ornat variis copia veſtibus,
Et læta innumeris pompa coloribus,
Si me regibus aptum,
Divum nobilitat genus.
Me flavi genuit ſanguis Adonidis,
Commiſtus roſeæ cum lacrymis deæ,
Cum ſacri puer oris
Sylvæ gloria flebilis;
Apri fulmineo vulnere concidit;
Ut valdè hiſtoricus Naſo probabilis,
Antiquarius ingens,
Non vanâ retulit fide.
Quot guttæ juveni purpureæ cadunt
Tot rorat lacrymis diva nitentibus,
Formosíque cruenta
Æquant flumina rivuli.
Tanquam conjugio nexibus intimis
Se miſcent lacrymæ & ſanguis amantium,
Pulchrorúmque parentum
Naſcor filia pulchrior,
Quas vires habeam fortè requiritis?
Quas vires habeam? Formam habeo bonam,
Pulchræ filia divæ,
Pulchri filia Adonidis.

Proxima ſè multâ cum majeſtate decoris
Et nimium faſtûs Imperialis habens,
Clara Corona infert; nec vel Divi vel Iambi
Incedunt Tragici nobiliore gradu.
Illa propinquorum nullo venit agmine cincta,
Illa ſibi fidens, agminis inſtar erat.
Erigitur, vultúque ipsâ vel Judice digno
Perſequitur numero jus graviore ſuum.

V. 47. Omnium florum auguſtiſſimus viſu; *Laurembergius* Archithyrſo nomen indit.

CORO-

CORONA IMPERIALIS.

MAgnum hìc videtis, maximum, & acribus
Certamen actum ſeditionibus,
Natura ſed noſtræ verendum
Impoſuit diadema fronti.
O tot peracto verba negotio
Conſumpta fruſtrà! Quæ loca litibus,
Natura ſi noſtræ verendum
Impoſuit diadema fronti?
Mî glorianti inſignibus imperî,
Flori invidetis forte novitio,
Fraudíque mî forſan futurum eſt,
Nomina non habuiſſe Græca.
Plebeia forſan filia pauperum
Dicar parentum, quod trahor originem
Nullis pudendam fabuloſis,
Aut pueris ſuperum aut puellis,
Hujuſce mundi non vetus incola,
Rexi per annos innumerabiles,
Et Bactra Susáſque & beati
Floriferos orientis hortos.
Bulbus me honeſtat maximus aureus,
Qualem videmur ſæpe manu globum
Regum timendorum teneri,
Orbis & imperium notare.
Et celſa thyrſum purpureum erigo
Regúmque dignum ſceptrigerâ manu,
Te, Bacche, victorem decere,
Qui domitis potuiſſet Indis.

V. 18. Ab oriente non ità pridem in noſtras regiones venit, veteribus ignotus.
V. 21. Sæpè bilibris eſt.

Florum coronâ cingor & aureâ,
Intérque Flores turgidulæ micant
Dulcíque diſtentæ liquore,
Parvula ſidera, Margaritæ.
Ornant coronam argentea ſtamina
Et ſtamina ornant; aureoli croci
Et circulum ſupra nitentem
Exeritur viridis capillus.
Quandoque florum tergemino ordine
Auguſta ſurgo; nec mihi ſat placet
Regalis ornatus ſupremæ
Pontifici locupletis horti.
Invidit æther, me aſpiciens, humo;
Clarámque ſtellis obtinuit novem
Minoidos pulchræ coronam,
Debet adhuc tamen invidere.

Talia voce tonat, graditúrque deámque ſalutat,
Non humili geſtu, ſed quaſi diva deam.
Ah nimiùm fœlix, omníque ex parte beata,
Ni gravis ornatum dedecoraret odos.
Occupat inde locum dives ſine fine Tulipa,
Laſciva & nullo luxurioſa modo.
Quotquot habet mundus tot poſſidet una colores,
Callida miſturis ſe variare novis.
Non ſatìs eſt auro coopertam ſtare coruſco,
Nec cocci aut conchæ purpura lauta ſatìs.
Licia ſola juvant ſed multicoloria veſtis
Attalicâ pictæ, vel Babylonis acu.
Sola placere oculis cura eſt; & dicier horti
(Hoc juvat, hoc melli eſt) nomina ſumma ſui.

V. 30. In intimis foliorum ſingulorum floreis ungulis enaſcuntur tubercula quædam candida, Margaritis non ab ſimilia, liquore melleo plena.

V. 37. Archithyrſus triplici florum ordine Conſtantinopoli familiaris eſt, apud nos rariſſima.

V. 43. Ariadnes.

Sæpè

Sæpè aliqua ex illis proprii pertæſa coloris,
Nec contenta ſuis (ut fit ubique) bonis.
Neſcio quo, magno certè conamine, & ægrè,
Ora ſibi mutat, nobiliúſque micat.
Medea veluti ſi cocta fuiſſet aheno,
(Medea herbarum talia fecit ope)
Certa mori, ſed læta tamen, neque enim illa recuſat,
Aut dubitat tali conditione mori.
Tantus Amor laudis, tantíque eſt gloria formæ!
“ Plus vitâ indecori mors celebrata juvat.
Pro reliquis cauſam nunc ſuſcipit alba Tulipa,
Sive quod haud illâ rarior ulla fuit.
Sive magiſtratum veteri quod more petenti
Conveniens ſemper candida viſa toga eſt.

V. 59. Qui bulbus continuos aliquot annnos vulgarem florem, flavum aut rubrum oſtentavit, is unâ forſitan æſtate pulcherrimi coloris floſculo exhilaraturus eſt colonum, ſed brevi & non durabili gaudio; nam cum plantâ ipsâ bulbus totus ſequenti emoritur. *Laurемb.*

TULIPA.

IN libris (memini) vatis Horatii,
(Nam vates legimus natio florea
Nos vates redamant, nulláque cernitur
(Florum gens ſtudioſior.)
Quidam ſe chlamydum dives opum domi
Poſſediſſe refert millia quinquies;
Ut magnum numerat millia quinquies;
Veſtes bis totidem mihi.

V. 7. —— *Chlamydes Lucullus, ut aiunt,*
Si poſſet centum Scenæ præbere rogatus,
Quî poſſum tot? ait, tamen & quæram, & quot habebo
Mittam ——
Poſt paulò ſcribit.
—— *ſibi millia quinque*
Eſſe domi Chlamydum partem vel tolleret omnes.
Horat. l. 1. Epiſt. 6.

Quot terræ facies verna puerperæ
Quot fulget volucrum picta ſuperbia,
Quot ſcitè artificum diſpoſitus manu
Gemmarum varius dies,
Quot vel lucis acus docta coloribus,
Intexit lepidè ſtragula nubium,
Tot veſtes mihi ſunt, & ſequitur decor
Me regalis in omnibus.
Me veſtrûm miſeret, candida lilia,
Me veſtrûm miſeret, purpureæ roſæ,
Quas una atque eadem continuò facit
Veſtis trita beatulas.
Tam frugi ſtudiis conveniunt togæ,
Et quandoque gravem germina florida
Picto conſtituent horto Academiam,
Vobis non deerit locus.
Ornet divitior copia principem,
Ornet lautities ambitioſior ;
Regem pompa decet ſplendida ; parcitas
Vectigal malè ſordidum eſt.
Hinc ver purpureum (veris an abnuat
Quiſquam in judicio flos requieſcere ?)
Me totis retinet menſibus ad ſui
Extremum imperii dìem.
Atque his eximiis auget honoribus
Pars anni tenero chara Cupidini,
Non tantùm faciem propter amabilem,
Sed multò mihi plus Amor.

Devinctus meritis interioribus;
Magnum nescio quid, præsto Cupidini;
Magnum; sed taceo; quid taceam tamen?
Non nos tetrica natio
Flores, progenies nec sumus arboris
Lentæ, frigidulæ, putidulæ, gravis,
Moroso Cereris nobilis in sacro;
Sed nec tu dea tetrica es.
Radix deliciis molliculis favet,
Radix nequitiis nostra procacibus,
Torpentes agitat lenè medullulas
Blandis fœta caloribus.
Si cœnasset eam nocte nefariâ
Infœlix Juvenis regii adultera
Non invita die, nec nimiùm ferox
Vixisset, puto, postero.

V. 38. Ante non ità multos annos cœperunt quoque bulbi illarum inferri culinis, & præparari in gulosum, neque ingratum ferculum, quo non solùm creditur corpori laudabile alimentum adjungi, sed & stimulos addi exercitiis venereis. Assantur bulbi sub cineribus, vel coquuntur in aquâ, & apponuntur cum aceto, oleo, sale, pipere. *Laurember. Gerardus*, & *Parkinsonus* contendunt, &, ut arbitror, evincunt, Tulipam nostram non aliam esse Satyrio *Dioscoridis*, inter venereos bulbos olim famosissimo.

V. 42. Ἀγνὸς Græcè quasi Ἁγνὸς i.e. purus, castus. Undè Officinæ eam barbarè Agnum Castum vocant, hoc est, Arborem Castam castâ. Est ex salicũ genere: *Gaza* Amerinam vertit. Rationem nominis reddit *Galenus*, quod castitatem conservet iis, quibus aut estur, aut bibitur, aut substernitur: Vitex latinè dicitur. *Plin. lib.* 24. 9. Non multum à salice vitilium usu distat Vitex, foliorum quoque aspectu, nisi odore gratior esset, Græci Lygon vocant, alii Agnon, quoniam Matronæ Thesmophoriis Atheniensium castitatem custodientes, his foliis cubitus sibi sternunt. Θεσμοφόρος autem Ceres; Legiferam Cererem appellat *Virgil.* Romanis Bonæ Deæ nomine innotuit, cujus castissimæ sacra viris ne aspicere quidem licuit.

V. 50. *Sexti Tarquinii.*

Dixerat, erubuit paulùm dea conſcia veri,
　Nec tamen & riſum continuiſſe ferunt.
Iris ſubſequitur, cœleſtiáque ora reſolvit,
　Iris odorato concomitata choro.

IRIS.

SI forma imperium poteſt mereri,
(Flores forſitan inter & meretur)
En ora imperio creata florum,
Et cognomine pulchriora gemmâ
Et cognomine pulchriora divâ
Erectâ ad ſuperos verendâ fronte,
Et cœlum referente, ſed ſerenum.
Par eſt regia numini poteſtas
Par cœlo facies decétque regem,
Nullus principe dignior potenti
Quam mollis titulus ſerenitatis,
Nec certè ſatis eſt mihi eſſe pulchræ,
Omnis livor abeſt malignitáſque
Pulchros efficio, meóque ſucco
Purgatis nitor additur puellis.
Hic formoſa tenui virûm & deorum
Captis blandior innocens ocellis,
Nec naſum minùs obligo beatum,

V. 4. Quidam radicem cryſtalli eſſe dixerunt, vocatur ex argumento *Iris*; nam ſub tecto percuſſa ſole ſpecies & colores Arcus cœleſtis in proximos parietes ejaculatur, ſubinde mutans, magnáque varietate admirationem ſui augens. *Plin. lib.* 37. 9.

V. 14. Succus radicis tollit maculas, & impetigines.

V. 18. Quædam locum ipſum odoratiorem faciunt, ut Iris; quia & arborem totam, cujus radices attingit. *Plin. l.* 21. 7. Et paulo poſt, Iris radice tantùm commendatur, unguentis & medicinæ naſcens, & alibi eam dicit eſſe nobiliſſimi odoris. Hinc ex radice Iridis cæruleæ pulvis ille conficitur vulgò Pulvis de Cypro dictus (Angl. Oris-powder) qui capillis inſpergi ſolet.

Auram nectaream undequaque fundens,
Nullam præposuisse fertur olim,
Ridenti mihi dulce, dulce olenti
Nec Seplasia delicata plantam,
Nec molli Sibaris soluta luxu
Cunctarúmque potens amœnitatum.
Spirant (quis negat?) ore blandienti
Divinos violæ rosæque odores,
Spirat Leucoion, Crocúsque serus,
Et nunc nomen aromatis calentis
Flos quondam Jovis, obtinens, & omnis
Dives copia suaveolentis anni.
Sed (credo) mihi soli odora radix,
Formosissima partibus supernis
Fragrantissima partibus profundis,
Utrimque utilis atque utrimque flos sum.
Inter delicias severa tantas
Morbos undique pello sævientes
Sic turmas trepidas agit virorum
Vultu Penthesilea virginali;
Sic Martem Venerémque Pallas una
Diversissima numina, æmulatur.
Non hâc inferior superba forma est,
Non illo inferior superba virtus.

V. 22. Forum Capuæ, ubi tot unguentarii negotiabantur, ut Seplasiarius indè absolutè pro unguentario acceptus sit.

V. 23. Famosissima deliciis olim urbs magnæ Græciæ.

V. 27. Angl. Stock Gillo-flower, Crocus serus. Verus ille Crocus, qui medicinæ usibus seritur, & autumno tantùm floret, odoris suavissimi.

V. 24. Caryophyllus. Gillo-flower Angl. quem quidam putant esse Διὸς ἄνθος *Theophr.* sed non nimis hoc certum est.

Me pictam fugit obſtinata bilis,
Me luxus comitem Cupidiníſque
Unguentis madidam fugit, mihique
Indignata velut leæna, cedit
Hoſtis fulva feróxque delicatæ.
Me vel plus lepore hinnulóque pernix
Vitat præcipitans aquoſus humor,
Audax diluvium minatus hydrops,
Erumpénſque vagus latente fonte,
Cùm me corpore ſentit ingruentem,
Cedit corpore pænè naufraganti.
Ut Nilus refluítque ſubſidétque
Contactus radio potentis aſtri,
Hebræi (pia gens) licet deorum
Heu ſacris aliena dicta noſtrûm,
Gens vobis Solomone nota rege.
Promiſiſſe ferunt Jovem ſupremum
Cùm merſum æquore recrearet orbem,
Nullo tempore velle ſe futuro,
Submerſum æquore perditum ire mundum,
Promiſsíque ſui velut ſigillum
Æternum diplomatis ſacrati
Impreſſiſſe polo Iridem decoram;
Iris nunc ego, nec minùs venuſta
Nec formâ minùs efficax venuſtâ,
(Ipſam rem gero, cujus illa ſignum eſt)
Parvo polliceor venuſta mundo,
Illum, me ſimul atque cernat intus,
Nulli diluvio obnoxium futurum.

V. 43. Succus recenter expreſſus, partim ex radicibus ſolis, partim ex floribus etiam validè deturbat ex corpore Aquam & Bilem; adeóque celebre eſt Hydragogon. *Lauremb.* Iris cui flos purpureus eſt, efficacior ea cui albus, dejectione nonnunquam & vomitione Aquam, præcipuè Citrinam ducit; deinde & craſſiorem pituitam; viſcerum obſtructionibus expediendis efficaciſſima. *Fernel.*

Protenùs in medio comitatus conjuge solâ
  Pæonis ingenti flos ruber ore stetit,
Non ea de numero magnæ fiducia venit
  Gentis; tota quidem gens erat una domus.
Nec dedit hos animos regalis copia vestis,
  Idem habitus cunctis & color unus erat,
Non tamen hæc frugi toga majestatis egebat,
  Atque inerat constans cum gravitate decor,
Nam clarum floris latè centuplicis orbem
  Fulgentem saturo murice tollit ovans,
Aglaophotin eum titulo appellare superbo
  Non dubitant aliqui, nec meruisse nego.
Quin medicorum etiam diplomata publica jussu
  Fertur honorificè scripta tulisse deæ
Namque deis Pæon medicus primarius olim,
  Nomen apud medicos nobile servat adhuc:
His igitur, meritísque suis, quæ maxima, fretus,
  Intrepido causam sic agit ore suam.

V. 62. Vetustissima inventu Pæonia est, noménque auctoris retinet. *Plin. lib.* 25. 4. nempe à Pæone, cujus meminit *Homerus*, eámque Plutonem curasse dicit vulneratum ab Hercule. Vid. *Iliad.* 5. Celeberrimus hujus plantæ usus in omnibus Epilepticis Cephalicisque morbis, præcipuè verò Pæoniæ Maris, non Fœminæ languidior virtus. Appensa collo radix (præcipuè infantum) Epilepsiam (quæ non sit inveterata) curat, sicut ipse experimento sæpiùs cognovi. *Parkins.* atque hujus rei author est etiam *Galenus*.

PÆONIA.

ILlusa pictis si Tulipa virgulis
    Et morionis in togâ,
Gemmata vel proles Anemone Adonidis
    Si præferatur nunc mihi,
Cedat tonantis ales, & regno excidat
    Pavone victus aureo.
Cedat tyrannus saltuum, verus leo,
    Chamæleonti futili.

Vos in corollis geſtitent nymphæ ſuis,
Nec me corollæ reſpuunt.
Eóne nomine arrogaturam mihi
Me nunc coronam creditis ?
Me regia virtus, inque rebus arduis
Fœlicis efficaciæ,
Victoriæque nobiles regem creant,
Non pictus armorum decor.
Sic, ſic furentem viribus morbum ſacris,
Sacróque nomine Herculis,
Humana clavæ corpora Herculeæ modo
Ictúque ſternentem unico,
Depello capitis arce jactantem minas
Iráque ſpumantem improbâ.
Hinc ille ſucco præpotens Pæon meo,
Curaſſe forſan dicitur,
Plutona magno vulneratum ab Hercule,
Curavit hunc morbum ſcio.
Immite mortis numen, & regem inferum
Fuiſſe Plutonem ferunt.
Hic ipſe mors eſt morbus ; at furens, neque
Defuncta mors, ſed ſaucia.
Inepta ſim profectò ſi vires meas
Cum gente molli conferam,
Præfiſcinéque dixerim, plantam mihi
Sol ipſe non videt parem.
Non iſta facio cognitâ plantis viâ
Diviniori ſed modo,
Nec me neceſſe eſt corpus ingreſſam intimum
Hoſtem ferire cominùs,
Non eſt opus vaginâ, ut enſem conditum
Virtutis internæ extraham,
Emiſſa longè namque odoris ipſius
Hoſtem ſagitta conficit.

Suſpen

Suſpenſa collo perduelles abditos
Valliſque munitos fugo,
Non ipſa vidi caſtra, non veni (quid hoc
O Cæſar ?) & vici tamen.

Talia commemorans abit ille, modeſta maritum
Proſequitur conjux ore rubente ſuum;
Ecce autem totum fragrantior aura repente
Exhilarare locum, ſplendidiórque dies.
Proceſſere Roſæ ; quas; turma triaria, magni
Scilicet hæc acies ultima veris erat,
Sylveſtres aliquæ; ſed & his non gratia nulla eſt;
Et virtus horto digna vel Heſperidum.
Hæc portentificum valet exarmare venenum,
Formidantis aquam quod vomit ira canis,
Hæc valet & lapidum duras in corpore venas,
Saxeáque obſeſſæ rumpere clauſtra viæ.
Nec, quanquam agreſtis, fuerat cognatio talis
Dedecori, aut ſummis inficianda Roſis.
At ſtetit urbanæque tribus, turbæque togatæ
Quatuor attollens ſigna quaterna phalanx,
Quarum prima venit, próque omnibus una locuta eſt,
Puniceo ſpirans ſuaviter ore Roſa:
Gloria quæ quondam locupletis magna Damaſci,
Dicitur Aſtartes ſanguine nata deæ.

V. 55. A morſu canis rabioſi unicum remedium oraculo quodam nuper repertum radix ſylveſtris Roſæ quæ Cynorrhodos appellatur, *lib.* 8. 41. Hiſtoriam vide *lib.* 24. 2.

V. 57. Fructus Lithontriptici, in quibus excellunt exempti Arilli, ſpongiæ quoque calculoſos efficaciſſimè juvare dicuntur, & imprimis qui inibi continentur lapilli & vermiculi. *Schroder.*

V. 65. Veneris Syriæ, Quarta Venus Syriâ Tyroque concepta, quæ Aſtarte vocatur, quam Adonidi nupſiſſe traditum eſt. *Cic. lib.* 3. *de Nat. Deor.* Fabula autem ſic ſe habet. Roſam non niſi candidam primò extitiſſe, rubuiſſe demùm, vulnerato Veneris pede, cum Adonidi opem latura, præcipiti curſu per dumeta raperetur.

ROSA.

ESse me quisquam dubitare possit
Sanguinem verum Veneris beatæ?
Ipse germanum sine fraude vultus
Pingit amorem.
Dulcis, & mollis, juvenísque semper
Sic meus ridet, lacrymátque quondam
Mane vel frater; similíque nobis
Purpurat ore.
Frater alatus; foliorum & alas
Ipsa distendo; facibus relucet
Frater, ardentes apices & ipsa
Vertice tollo.
Quis meas nescit, quis in orbe spinas?
Quis mei fratris, quis in orbe spinas
(Quas magis densas gerit atque acutas)
Nescit amoris?
Quicquid hoc mundo superóque pulchrum est,
Optat & gaudet roseum vocari,
Hæc puellarum propè summa laus est,
Summa dearum.
Me colit princeps orientis alti
Memnonis mater, similésque nobis
Vel sibi tantùm digitos habere
Ducit honori.
Cùm dies portâ bipatente cœli,
Prodit aurato nitidus triumpho,
Cærulam nimbis roseis plateam
Molliter horæ
Divites spargunt, superas coronis
Undique exornant roseis fenestras,
Primus exorti videor diei or-
natus & omen.

Cúmque

Cúmque jam laudis ſatur æſtuoſæ
Se domum pompâ recipit peractâ
Limine occurro, reducíque læto
Gratulor ore.
Elegans pulchri ſpeculator oris,
Arbiter formæ criticus Cupido,
Intuens vultus vacuos roſarum
Vitat & odit.
Sic apis (quandoque meus, fatebor,
Melleæ frater ſimilis volucri eſt)
Præterit flores inopes odorum, ignobile vulgus.
Ipſa nimiùm niſi tincta plenè
Spiritu vivo fuerint roſarum
Ipſa, vix ſummis patienda labris,
Oſcula ſordent.
Quid quod & morbos fugo delicata,
Efficax virtute, modóque ſuavis?
Ipſa tormento reſoluta leni
Corpora purgo.
Phœbus ut nubes reſerans aquoſas
Solvit in rorem placidè ſalubrem,
Non Jovis ritu, rapido exprimentis
Fulmine nimbos.
Quid mihi objectant breve tempus ævi?
Non ob hoc regina minus vocari
Debeo; hoc obſit mihi nuncupari
Si dea vellem.
Arroget nomen ſuperis dicatum,
Nomen immortale Amaranthus audax
Arroget; nullum tamen ipſa novi
Neſtora florem.
Ah potens flores nimiùm propago,
Et videremur genus invidendum,
Longa ſi tanti, propria & decoris
Dona fuiſſent.

Quid querar noſtram doleámve ſortem?
Omnis humanæ miſerè caduci
Gloriæ flores, fugiunt eodem
More modóque.
Fama ſed fortes vetat interire:
Et mihi abruptum properante Parcâ
Non fugax virtus, odor & ſuperſtes
Prorogat ævum.
Infimus vermis remanente vitâ
Mortuo fertur melior leone;
Ipſa viventes validóſque flores
Mortua vinco.
Mortuam ſi me reputare fas eſt
Cujus inſignem vel adhuc cadaver
(Corporis functi quaſi vivus hæres)
Spirat odorem.
Torqueant ipſum mihi vel cadaver,
Torqueant ſævi lacerata membra,
Exprimant omnem clibani calentis
Turbine ſuccum.
Aridi blandùm cineres olebunt;
Ut decet magnos ſepelire reges,
Me meo natura parens odore
Funera condit.

Dixerat, ambroſiâque locum compleverat aurâ;
Gratia virginei mira ruboris erat.
Laudibus acceſſit, quod eam non ſpontè putares,
Nec temerè laudes commemoraſſe ſuas.
Rivales tremuiſſe ferunt; nam diva favoris
Multa ſui vultu ſigna loquente dedit.
Suffragatores ſteterunt poſt terga potentes,
Terna propinquarum congenerúmque phalanx.
Lutea prima fuit, bello minùs utilis illa,
Nulláque morborum capta trophæa ferens.

Alba ſecunda phalanx, & non ingloria factis,
Quæque oculis fidam ſæpè tuliſſet opem.
Tertia vexillo, bellatrix maxima, rubro,
Et non pacifero læta colore micat.
Immodico fluxu labefactos ſuſtinet artus,
Humorúmque vagam ſiſtit ubique fugam.
Illa feros hoſtes ligat aſtringentibus armis,
Vincula dat victis, implicitóſque tenet.
Subſidio illa ſolet cordi cerebróque venire,
Cum cor aut cerebrum vis inimica premit.
Illa docet ſpirantem ignes miteſcere febrim,
Paulatim & ſomno lumina victa dare.
Germinis auxilio talis demulſit Iaſon
Flammivomos tauros, ſuppoſuítque jugo.
Hâc ope pervigilem didicit ſopire draconem;
Fallor, an ille draco nil niſi febris erat?
Talis rubra phalanx, quæ cum popularibus albis
Dicitur, heu, lites quondam habuiſſe graves.
Quid de lite loquo? Longum & lacrymabile bellum,
Et certamen atrox inter utraſque fuit.
Nec miſer Æmathiæ bis inundans ſanguine campus,
Spectavit majus nobiliúſque nefas.
Scilicet (ut mos eſt) regnandi dira libido,
Solennis tanti cauſa furoris erat.
Nam Roſa non potuit per campos rubra Britannos,
Et Roſa non potuit candida ferre parem,
Huic ager Eboraci, Lancaſtria fertilis illi
Ad bellum ingentes ſuppeditavit opes.

V. 127. Roſa Candida inſigne erat Regiæ familiæ Ducum Eboracenſium, Rubra Lancaſtrienſium, inter quos per ſæculum ferè duravit bellum omnium longè crudeliſſimum, in quo plus ſanguinis Britannici quàm in bis ſuperandâ Galliâ effuſum eſſe dicitur, in quo octuaginta principes regii ſanguinis occidiſſe feruntur. Certè duodecim ferè annorum ſpacio duodecim magna prælia inter Reges Henricum ſextum & Edvardum quartum commiſſa ſunt.

Quis

Quis furor, ô, veſtras in voſmet vertere ſpinas,
O conſanguineæ, congeneréſque Roſæ?
Non deſunt hoſtes vobis, non juſta triumphi
Materia, & nullo fama pudore rubens.
Gallica nam veſtro bis ſubdita Lilia regno
Per roſeos latè nunc dominantur agros,
Vicinúſque nimis nudum latus improbus haurit
Carduus, & ſtimulos irrequietus agit.
Intereà vobis per bella domeſtica ſceptrum,
Et petitur nimiùm grata corona Roſis
Ah nimiùm Veneris pulchræ de ſanguine cretis,
Ah nimiùm (video) Mars violente, places.
Nunc ego crediderim Martem de flore creatum,
Accepit tandem fabula mira fidem.
Mars totis violentus agris bacchatur, ut horto
Immiſſus nitido ſævit aduncus aper,
Ille ruit frutices & ſepimenta decora,
Et laceram pando fulmine vexat humum,
Eruit ille Crocos, & purpureos Hyacinthos,
Atque epulas bulbi, lauta Tulipa, tui.
Egeſtos tumulos ſubverſáque germina fleres,
Et vaſtum informi ſtrage videre ſolum.

Quo me, Muſa, rapis? vel quo producis, ineptum?
Non hæc eſt numeris res tenuanda meis.
Dicam ego Plantarum luſus rixáſque jocoſas,
Par erit his forſan fiſtula noſtra modis.
Prælia Plantarum & pluſquam civilia bella,
Lucanus tragicâ perſonet ipſe tubâ,
Vel Thebanorum cecinit qui funera fratrum,
Virgilio vates proximus ille, canat.

V. 138. Inſigne Regni Scotici.

V. 143. Vid. *Fab.* 5. *Lib. Faſtorum.*

PLANTARUM

LIB. IV.

FLORUM II.

FOelix, quem miserâ procul ambitione remotum,
Parvus ager placidè, parvus & hortus, alit.
Præbet ager quicquid frugi natura requirit,
Hortus habet, quicquid luxuriosa petit,
Cætera sollicitæ speciosa incommoda vitæ,
Permittit stultis quærere, habere malis.

Talis erat magni memoratu digna Maronis
Corycii quondam vita beata senis.
Talis (crediderim) tam lætus & impiger hortis
Dives in exiguis Abdolominus erat,
Illum damnosas runcantem gnaviter herbas,
Ecce ab Alexandro rege satelles adit,

V.7. *Namque sub Oebaliæ memini me turribus altis,*
Quà niger humectat flaventia culta Galesus
Corycium vidisse senem: cui pauca relicti
Jugera ruris erat ———
& paulò post,
Regum æquabat opes animis, &c. *Virg.* 4. *Georg.*
Ubi mallem per Corycium, Phocensem; quàm cum Virgilianis interpretibus Cilicem intelligere, nempe ex Coryco, vel Coryceâ Phocidis prope Parnassum non ex Coryco, Ciliciæ monte, oriundum meminit ejus *Stat. Theb.* 7.
Vel qui Parnasson utrumque
Aut Cyrrham tauris Æmemoriámque supinant
Coryciúmque nemus ———
V. 10. Historiam vide initio *libr.* 4. *Q. Curtii.*

Accipe

Accipe Sidonii, vir magne, insignia regni,
Sceptrum, ait, & mitram, Sidoniámque togam:
Missus in imperium tantum (quis credat?) amatam
Dicitur invitus deseruisse casam.
Respicit ille gemens hortum; meliora relinquo.
Heu, ait, infoelix, deteriora sequor.
Talis erat generi humano vix nomine notus
Aglaus, in parvo diis bene notus agro.
Namque Gyges Lydas, regum ditissimus olim,
Impius & scelerum prosperitate tumens,
Ecquis, ait, toto, me fortunatior orbe est?
Hic Clarium est ausus voce rogare deum.
Numen adulari nescit; fœlicior, inquit,
Aglaus; ille furens, Aglaus iste quis est?
An sit eo quisquam rex nomine quærit? At illo
Rex certè dictus nomine nullus erat.
An sit eo quisquam dux belli nomine clarus,
Aut superis tractâ nobilitate potens?
Anne aliquis prædives opum nullóque periclo
Inter inexhaustas luxuriosus opes?
Nullus erat talis generis splendore, vel armis,
Divitiísve potens; Aglaus iste quis est?
At tandem Arcadiæ vix notâ in valle repertus,
(Arcadas alta quies umbráque densa tegit)
Strenuus exigui cultor prope Ptophida fundi
(Ptophida sed tantùm viderat ille semel)
Invidiâ regum dignissimus ille repertus,
Teste deo, fœlix Aglaus ille fuit.

V. 20. A Gyge Rege tunc amplissimo terrarum consultum oraculum Apollinis respondit, Aglaum Psophidiam esse fœliciorem. Senior hic in angustissimo Arcadiæ angulo parvum, sed annuis victibus largè sufficiens prædium colebat, nunquam ex eo egressus, atque (ut è vitæ genere manifestum est) minimâ cupidine minimum in vita mali expertus. *Plin. l. 7. 46.* Quam Historiam fusiùs narrat *Valerius Maximus. lib. 7. c. 1.*

V. 38. Arcadiæ civitas ab *Ovidio, Statio, &c.* memorata.

Talis

Talis magne Deus (ſi te mihi dicere fas ſit
  Ridiculorum inter nomina vana deûm)
Talis, vere Deus, nunc inclinantibus annis
  Sit, precor, ætatis ſcena ſuprema meæ,
Finis inutilium mihi ſit precor illa laborum,
  Jactatæ ſtatio firma ſit illa rati.
Sic mea cœleſtem prægustet vita quietem ;
  Dormiat, & mortem diſcat amare ſuam.

Ecce iterum abripior longè ; quo Muſa rapis me?
  Otii laudatrix irrequieta ſacri?
Pulchra via eſt (fateor) ſed noſtris devia cœptis,
  Verte aliò, inceptum perficiamus iter.
Nunc tibi dicendum eſt, per totum autumnus & æſtas
  Quot quantas acies explicuere locum.
Fulgentem juncto complerunt milite campum,
  Aut quia vir numero par vel utriſque fuit.
Aut quia fortaſſis non germina pauca fuerunt,
  Militiam exercent quæ ſub utroque, duces.
Pauca, precor, mihi Muſa refer, neq; enim omnia quanquam
  Filia Mnemoſynæ ſis, meminiſſe vales.
Si poteris ; denſas fœcundæ æſtatis ariſtas,
  Autumníque uvas enumerare potes.

Principium [1] Viola æſtati, lætúmque dat omen
  Flammea, & æſtivum concomitatur iter.
Et comes autumni ; veluti Proſerpina lucens
  Anni dimidio, dimidióque latens.

[1] *Viola Flammea.*

V. 63. Viola tricolor. Angl. Heart's-eaſe, Panſie. *Theophr.* Φλόξ. In flore triplicem colorem oſtendit, candidum, luteum, cæruleum, videtúrque non potuiſſe decentiori vocabulo à *Theophr.* nominari quàm Flamma ; cum in lucernæ ſive lignorum flammâ terni ejuſmodi colores conſpiciuntur, cæruleus in imo, luteus in medio, candidus in cacumine, ut & in Iride cœleſti. *B. Porta.* Maio floret, & ad finem uſque autumni perdurat. Sed inodora eſt.

Pulchrior illa quidem Violâ cognomine vernâ
Ornatus generum possidet una triûm.
Argentúmque aurúmque & purpura fulget in illâ
O fœlix, similis nî tibi dêsset odor!

[2]Hesperis & Violæ sibi nomen amabile sumit,
Rectiùs in titulos, hespere, sumpta tuos.
Omnes illa tibi reserat, tibi fundit odores
Prodiga, quos toto claudit avara die.
Te plus sole colit; nec te nova nupta salutat
Blandiùs, ut lucem sentit abire gravem.

[3] Anthemis exiguum sed non ingloria florem
Vix levat; at vires parva gigantis habet.
Illa specum reserat victrix, quo tumida Caci
Ignivomi febris condita more latet.
Illa fovet lassos, labefactos erigit artus,
Egeritúrque dolo, discutitúrque tumor.
Calculus impulsu illius dissolvitur acri,
Damnantis fati calculus ille malus.

[2] *Hesperis.* [3] *Anthemis.*

V. 71. Flos Leucoio non absimilis. Angl. Dames-Violets, Queens-Gilloflowers, Winter-Gilloflowers. Viola matronalis, vel hyemalis, vel Damascena, vel Muscatella quibusdam dicitur, non certum hanc esse Hesperim *Theophr.* Hesperis (inquit *Plin. lib.* 21. 7.) noctu magis olet, inde nomine invento. Quâ in re certè cum veterum Hesperi hæc nostra convenit.

V. 78. Chamæmelon, propter odorem mali dictum. Leucanthemis —— Anthemum *Plin. lib.* 26. 8. Videtur alia ab hac herba esse, quanquam & illud calculos ejicere dicat. Chamæmelon febres quæ citra visceris alicujus inflammationem infestant; discutit dissolvitque; ac præsertim quæ ex humoribus biliosis aut cutis densitate proveniunt, quâ de re & ab Ægyptiorum sapientioribus Soli consecratum est, febriúmque omnium putatur remedium, *&c.* Sennertus ex *Galeno*. Quidam etiam affirmant calculum ex humano corpore exemptum (sit penes ipsos fides) & Chamæmelo obvolutum, brevi tempore dissolutum iri, magno argumento illud validissimè calculosis opitulari.

Innatas cautes, & claustra potentiùs ictu
  Fulminis aut auri, saxea rumpere amat.

Te [4] Cyane infœlix vellem laudare, nec ipse
  Diffiteor vultus sic meruisse tuos.
Sunt tibi formosi vultus, cœlúmque serenum
  (Quàm distans coeli moribus!) ore refers.
Ergò vetat laudare Ceres, diva utilis orbi,
  Agricolæque, sacrum diisque mihíque genus,
Sunt tibi mendosi mores, segetémque trucidas
  Fertilis (ô monstrum!) perfidus hospes agri,
Nec Rubigo magìs, nec belli ductor iniquus,
  Nec magè frugiferæ sus inimica deæ.
Quin etiam messori obstas, falcémque retundis
  Improbus, agricolis vitâ obitúque nocens.

Frons rudis est, mistâque decens feritate [5] Nigella,
  Et Venus incompta est, horridulúsque nitor.

[4] *Cyanus.* [5] *Nigella.*

V. 88. **Blew-bottle.** Angl. In nomine Cyani colos. *Plin. l.* 21. 8. Quoniam à Cyano, gemmâ cærulei coloris, nomen habet, quam quidam Turchinam nostram arbitrantur; quanquam ubique inter segetes nascatur, cum tamen honorificentissimè *Plin.* cum Violâ, & Rosâ & Amarantho recenset.

V. 97. Blaptisecula rusticis dicta est, quoniam metentium falcem retundit.

V. 100. Anglicè **Fennel-flower**, quòd fœniculi folio sit, à Græcis Melanthia propter colorem seminis, quod ad multa utile esse dicitur, vid. *Plin. lib.* 20. 17. Gith, ex Græcis alii Melanthion, alii Melaspermon vocant, optimum quàm excitatissimi odoris & quam nigerrimum; & Gith, etsi barbarum videri possit, Romanum vocabulum est, nec à *Plinio* tantum sed & à *Columella* & à *Plauto* usurpatum, si verè *Calepinus* legit in Rudente *Pl. Act.* 5. *Sc. Secundæ*, Os calet tibi, num Gith frigefactus? Gall. *Pourette* dicitur propter calorem seminis piperi non absimilem. Ferocula floris figura est, (indéque rustici nostrates eum appellant **Ruffling Robin**) extantibus barbâ cornibúsque viridibus: Semen, nempe id genus quod suave olet, Catarrhos & humores aqueos potentissimè exsiccare atque exhaurire dicitur.

Sylva impexa tibi viridis riget hiſpida barbæ,
 Conſimiliſque virent cornua torta modo.
Eſt & cæruleæ vultus tibi concolor undæ,
 Flumineus quali fingitur ore deus.
Pictus in hoc habitu ſteteras, Acheloe, priuſquam
 Herculeâ fuerant cornua fracta manu.
Non hoc de nihilo eſt; ornatu germina veſtit
 Natura, officiis conveniente ſuis.
Tu toto educis latitantes corpore rivos,
 Currite, dicis aquis; territa currit aqua.
Secretos regis anfractus, cæcóſque canales,
 Flumineum humano numen in orbe tenes.

Quid, [6] Speculum Veneris, tantum tibi ſumere nomen,
 Tam plenum invidiæ quid tibi mentis erat?
Innumeris pingit veſtem tibi purpura clavis,
 Nobilem habes, fateor, patriciámque togam.
Sed Speculum Veneris? tituli vix pondera tanti,
 Sanguine nata deæ, ſuſtinet ipſa roſa.

[6] *Speculum Veneris.*

V. 113. Nomen à Gerardo noſtrate impoſitum, traductum ex Belgico, **Venus Looking-glaſs**, ſed melius antè à noſtris appellabatur **Corn-Violet**, i. Viola ſegetalis, quòd inter ſegetes creſcat, ab aliis variè nominatur Onobrychis, Viola arvenſis, Viola inodora, Viola pentagona, Campanula arvenſis. Flos minutus purpureus, ex unico folio campanularum more compactus, ſed pentagono; parvitatem floris ingens numerus ex eodem caule pullulantium compenſat, & bellum præbet ſpectaculum.

Non

Non tu tam lepidos titulos [7] Antirrhinon, ambis!
  Te Caput hic Vitulæ nominat, ille Leæ,
Formidabilius te nominat Ora Draconis
  Anglia; Quæ tituli eſt iſta Chimæra tui?
Gorgonas & furias nocturnáque ſpectra fugare
  Quid mirum, ſi te territa credit anus?

Quid tibi caſſide opus, malè caute [8] Napelle? timéſne
  Inſidias capiti, flos ſcelerate, tuo?
Ah utinam tantùm galeam tibi fata dediſſent,
  Impia in humanam tela dedere necem.
Quid tibi caſſis opus? non bello invadis aperto,
  Militiam peragunt cæca venena tuam.

Dii benè quod galeam contra galea altera ſurgit,
  Quæ premit alta tuas, [9] Anthora juſta, comas.

[7] *Antirrhinum.* [8] *Napellus.* [9] *Anthora.*

V. 119. Antirrhinon vocatur, ſive Anarrhinon, ſive Lychnis agria, ſimilis Lino, radice nullâ, flore Hyacinthi, ſemine vituli narium, &c. *Plin.* 25. 10. Nomen Antirrhini attribuitur huic plantæ, quanquam non omnimodè conveniat cum deſcriptione *Theophraſti* aut *Dioſcoridis*; Ab aliis vocatur Orontium, Canis Cerebrum, Os Leonis, Leo Herba, Angl. **Snap-dragon, Lyons-mouth, Calves-snout.** Hoc perunctos venuſtiores fieri, nec ullo malo medicamento lædi poſſe, aut veneno, ſiquis in brachiali habeat, arbitrantur Magi. *Plin. ibid.*

V. 125. Napellus verus flore cæruleo. **Blew helmet-flower,** (i. Flos Galeatus, à figura) vel **Monks-hood** Angl. (i. Monachi cucullus) ex Aconitorum genere. Napellus venenorum præſentaneorum facilè princeps, & planta adeò venenata eſt, ut non ſolùm ii qui ejus ſuccum hauſerunt, raro vel nunquam evadant; ſed & ii qui ſagittis Napelli ſucco illitis vulnerentur. *Sennert.* A radicis figurâ quæ Napum refert (nempe radicis longæ non rotundum) nomen obtinet.

V. 132. Angl. **The wholsom helmet-flower** (flos galeatus ſalubris.) **Counter-poiſon Monks-hood.** (Monachi cucullus Antidotum) Aconitum ſalutiferum; Avicennæ Napellus Moyſis dicitur. Anthora quaſi Antithora, hoc eſt, Thoræ nempè Aconiti antidotus. Uſus præcipui in morbis ac ictibus venenatis; Peſtilentiæ ſpecificè adverſatur, & peculiariter radices Thoræ. *Schroder.*

Excipit

Excipit hæc ictus, & vulnera vana retundit,
 Caſſide ſub tali prælia Pallas init.
Quis deus has vires tantillas, quis tibi robur
 Monſtroſum heroâ cum pietate dedit?
Tu bona Medeis tantùm Medea, venenis,
 Tot ſcelerum vindex, ſacra venena ferens.
Nec tibi devicti laus ſola aut ſumma Napelli,
 In nullo pateris germine inulta nefas.
Serpentes poterunt per te non eſſe nocentes,
 Et non eſſe nocens Africa terra poteſt.
Secreti cum quicquid habent elementa veneni
 Aer, & tellus, & gravis unda vomunt.
Inque homines miſeros inſpirant omnia mortem,
 Et quo debet ali fomite, vita perit.
Cùm poſſit natura venefica & ipſa videri,
 Et pro matre bonâ facta noverca mala eſt.
Tum quoque lapſarum mundi miſereſcere rerum,
 Tum quoque victricem ſiſtere es auſa luem.
O pulchrúmque ſacrúmque herbæ fatíque duellum!
 Hoc hominum oppugnat, protegit illa genus.

Sume ſecundanam [1] Galegam tibi, Martia planta;
 Virtuti flos eſt proximus ille tuæ.

[1] *Galega.*

V. 153. Secundani, ſecundæ Legionis milites. *Liv.* Galega. Ruta Capraria, Angl. Goats-Rue. Galega Italicum nomen eſt, teſte *Matthiolo*, florem habet, vel potius ſpicam floream, albi vel cærulei coloris, contra omnia venena peſtilentéſque morbos laudatur.

Pulchra

Pulchra quidem es [2] Lychnis, ſed quâ ratione vetuſtas
Te voluit Græcæ nomen habere Roſæ.
Hoc Græcâ dixêre fide; mendacia Græca
Cernere ubique licet, nam tibi nullus odor.
Tu tamen antiquis decus es ſolenne corollis,
Et ſtellant radiis tempora cincta tuis.
Illuſtrata tuis gaudent convivia Lychnis,
Et largo vini munere facta Roſa es.

[3] Lychnida majorem & ſpecioſam lumine multo
Miſit Cæcorum terra vocata priús.
Candelabrum ingens, variíſque inſigne racemis,
Nec plures oculos pavo ſuperbus habet.
Tale ferè regum pendet laquearibus altis,
Auratóque aureas verberat igne trabes.
Altera divitibus menſis, altaribus iſta,
Atque epulis divûm digna lucerna micat.

Si quibus in terris inſcripti nomina regum,
Naſcantur flores, me, Maro magne, rogas,
Neſcio; ſed certè non pauci nomina regum
Magna ferunt; néve eſt is mediocris honos.

[2] *Lychnis.* [3] *Lychnis Chalcedonica.*

V. 155. Quæ Græca (Roſa) appellatur à noſtris, à Græcis Lychnis, non niſi in humidis locis proveniens (noſtrates autem Lychnides nulla loca recuſant) nec unquam excedens quinque folia, violæ magnitudine, odore nullo. *Plin, lib.* 21. 4. λυχνὶς στεφανωματικὴ dicitur, vel à foliorum cauliſque tomento, quo veteres fortaſſe pro ἐλλυχνίῳ utebantur, vel à colore lucido, vel quòd noctu luceat: *Theodor. Gaza* in verſione *Theophr.* Lucernulam vocat. Angl. **Campion.**

V. 163. Flos ſpecioſiſſimus, multarum Lychnidum umbellam portans. Anglicè **None-such, or Flower of Bristow,** Chalcedonii autem Cæci olim dicti, quòd non ſedem potiùs in oppoſito littore elegiſſent, ubi poſteà Byzantium conditum eſt, multùm commodiore loco.

Lyſima-

[4] Lysimachúsq; ornat, rex ornat [5] Gentius hortum,
Hortus (Iô) recipit nomina tanta libens.

Nec dedignatur te, [6] Saponaria, nomen
Vile; sed & bella est forma, & amœnus odor;
Magna quoq; est virtus; tibi cedit maximus hydrops,
Atque lues pulchræ filia fœda deæ.
Inde ministeriis victrix servilibus instas,
Splendescítque operâ nigra culina tuâ.
Ipse triumphatis dictator Quinctius equis,
Ad sua (nec puduit) talis aratra redît.
Direxítque manu stivas, & misit eâdem
Sub juga curva homines, sub juga curva boves.

Quid voluit cum tot flores natura creatrix
[7] Campanæ formam jussit habere cavam?

[4] *Lysimachia.* [5] *Gentiana.* [6] *Saponaria.* [7] *Campanulæ.*

V. 175. Invenit & Lysimachus herbam Lysimachiam quæ ab eo nomen retinet, celebrata Erasistrato, folia habet salicis, florem purpureum, fruticosa, ramulis erectis, odore acri, gignitur in aquosis, vis ejus tanta est ut jumentis discordantibus jugo imposita asperitatem cohibeat. *Plin. lib.* 25. 7. Unde quidam eam παρὰ λύειν τὴν μάχην dictam volunt, quo sensu Anglicè vocatur **Loos-strife**, or, **Willow-herb**, propter folium salicis.

V. 176. Anglicè **Gentian**, **Felwort**, **Bitterwort**. Cujus diversæ species multúmque flore differentes. Gentianam invenit Gentius rex Illyricorum, ubique nascentem, sed Illyrico præstantissimam, &c.

V. 177. **Sopewort** Angl. Inter gentianas numerat *Parkinsonus* propter similitudinem folii. Nomen habet ab extergendi facultate quâ saponis ritu pannos eluit purgátque, etiam lanas ac vasa culinaria emundant eâ rusticæ. Flos, qui aliquibus plenus est, Jasmini odorem æmulatur.

V. 188. Campanæ, vel Campanulæ, Angl. **Bell-Flowers**, à figurâ floris, multæ sunt earum species, sed quæ præcipuè & peculiariter ità nominantur (nam Convolvulus, Trachelium, &c. licèt eâdem formâ sint, habent propria sibi nomina) Campanæ Persicifoliæ, quæ vel albæ sunt vel cæruleæ.

Quænam

Quænam hæc ſunt tibi, Flora, oblectamenta jocoſa?
Ad quæ, neſcio quos, ludicra ſacra vocas?
Nullus in his uſus, nec tintinnabula nobis
Reddiderint ullos tam fabrefacta ſonos:
Auris tarda homini eſt; vertentis machina mundi
Non notos homini fundit ubique modos.
Pars aliqua è florum populis, hominúmq; deûmq;
Guſtatum, tactum, naſum, oculóſque juvat,
Quid ſenſum excipimus quintum, cum forſitan illi
Harmonici poterint auribus eſſe deûm.

O bene commiſto [8] Convolvule fuſe metallo!
Ille Corinthiaco pulchrior ære color.

Dum blandi in laudes ſolvuntur rauca [9] Trachelî,
Guttura, tam leni quæ recreantur ope,
Nomen adhuc majus tribuunt collegia Romæ
Coccina purpureæ, pontificúmque togæ.

Ipſa tibi molles manicas [1] Digitalis adaptat
Spinoſas carpis cum dea Flora roſas.

[8] *Convolvulus Major.* [9] *Trachelius Flos Cardinalis.* [1] *Digitalis.*

V. 199. Convolvulus autem major cæruleus, multò largior Campanulâ cæruleâ, Anglicè Great blew Bellflower, Great blew Bindweed, flos bellus, jucundiſſimi coloris. Alluditur ad campanas veras quæ ex ære conflantur, cujus genus laudatiſſimum Corinthium olim fuit.

V. 201. Trachelium dicitur à leniendis faucibus gutturibúſque exaſperatis Angl. Throat-wort, or Canterbury-bells, quorum omnium pulcherrimum Trachelium Americanum flore ruberrimo, ſive Flos Cardinalis; ſic dictum vel à colore coccineo longè vividiſſimo, vel quòd in Cardinalis alicujus horto primùm Europæ innotuerit.

V. 205. Angl. Fox-glove, quod aliquatenùs Chirothecam repræſentet.

Non

Non nimiùm [2] Pomo flos est formosus amoris;
Lætior est fructus, floridulúsque magis.
Hoc in amore novum est; plus totâ messe reíque
Possessæ fructu flos nitet ipse spei.

Quàm nitidas [3] Cancri nova mittit America Chelas?
Talia sidereus brachia Cancer habet.

Pars eadem mundi [4] Nasturtia lutea mittit,
Ille etiam in nostros flos venit hospes agros:
Ecce, Eques auratus, de carcere stipitis arcto,
(Agnoscens signum sole tepente datum)
Prosilit, & fulvis florem calcaribus urget,
Et simili flavum suspicit ore diem.
Tale solet Castor cùm pervolat æquora cœli,
Spadici nitidum subdere calcar equo.
Credo aliquam pugnam fortis bellator inivit,
Aspice sanguineis corpora sparsa notis:
Ah utinam hoc habitu visus tibi, Naso, fuisset,
Narrasses lepidam gnaviter historiam.
Omnia dixisses; genus altum & fata superbi
Floris, & illa rubens quid sibi gutta velit,

[2] *Pomum Amoris.* [3] *Canna Indica, Flos Cancri.* [4] *Nastur̄tium Indicum.*

V. 207. Love-Apple. Longo caule poma quædam portat (nam flos negligitur) magnitudine exigui mali sed gibbera colore mali Aurantiæ.

V. 211. Flos coccineus, antequam explicetur cancrorum chelas aliquatenus referens, explicatus gladiolum. Anglicè The Indian flowry reed.

V. 213. Nasturtium Indicum. Indian Cresses, Angl. (quod folia esitantur nasturtii modo, similique sapore acri prædita sunt) Yellow Larks-heel, *i. e.* Delphinium luteum, quòd Delphinii more calcaneum vel calcar habet longum. Flos bellissimus. Monardus, qui primus eam in Hispaniam transtulit, Florem sanguineum nominat, quòd tria inferiora floris folia sanguineis punctis & quasi guttulis notata sunt.

At nos cuncta latent ſeros antiqua poetas,
Nec deus exagitat, nec vetus ille furor.

Et tibi [s] Regalis pulchrum dat gloria calcar
Conſolida, & flores magnus es inter eques.
Ornatum decuit belli atque inſignia ferre,
Si verum Ajacis te genus eſſe probas,
Floris inarmati non eſt pater ille, negata
Qui voluit nimiùm fortis ob arma mori.
Parte quidem ex aliquâ veteris titulos hyacinthi
Te certum eſt vultu ſuſtinuiſſe tuo.
Nam tibi adhuc remanent veſtigia grata decoris
Oebalii, & vel adhuc te, puto, Phœbus amat,
Et tibi lugubris ſignavit ſyllaba frontem,
Heu index miſeri vix dubitanda patris:
Quíque invaſit adhuc Hyacinthi alienus honores,
Victus jure, novos jam ſibi quærit avos.
Nec tamen hic finis magnæ de nomine litis?
Sed tibi adhùc, Princeps Conſolida, hæret aqua.
Plurima ſigna favent, ſed &, heu, nonnulla repugnant,
Nam referunt formam Lilia nulla tuam,

[s] *Conſolida Regalis.*

V. 229. Flos πολυώνυμος, Conſol. Reg. Calcaris Flos, Flos Regius, Buccinum Romanorum, ſed uſitatiſſimè Delphinium. A quibuſdam creditur eſſe veterum Hyacinthus fabuloſus. E quaternis conditionibus Hyacintho attributis ab *Ovidio*, ſola forma Lilii obſtat, alioquin affirmarem audacter Conſolidam regalem, eam ſcilicet cui Flos eſt purpureus, eſſe ipſummet *Ovidii* Hyacinthum, 1° color illi purpureus, 2° evidentiſſimè & expreſſiſſimè in flore hoc leguntur literæ *Ai*, *Ai*. 3° Eſt etiã primus inter verni temporis flores, ſed prohibet figura quæ nimis remota à Lilii effigie. *Lauremb.* Sed quid ſibi velit cum Conſol. Regal. primum inter vernos flores vocet, non intelligo; eſt enim certè omnino æſtivus, propè ad autumnum uſque durans. Angl. vocatur Larks-heel vel Larks-ſpur.

V. 241. Hyacintho enim noſtro veteri omnes notæ deſunt.

Nescio Trojanis an te ver colligat hortis,
Hic comes æstatis tardior ire soles.
Et contendit adhuc tecum de nomine claro,
Martagon; & causam quo tueatur, habet.
Nec Laertiaden Ajacémque inter, Achillis
De sacris armis lis propè tanta fuit.
Quantam Consolida exercent, & Martagon ingens,
Ob titulos, Ajax, relliquiásque tuas.

Sanguine nescio quo creta est & [6] Fraxinus herba,
Hectoris ingentis forsitan ille fuit:
Purpurea assurgunt tibi fila, cutímque rubellam
Percurrit saturo vena cruore rubens:
Tu tres Metropoles humani corporis, armis
Propugnas, uterum, cor, cerebrúmque, tuis.
Arsuras tandem defendis fortiter urbes
Intereà, & differs quà potes usque rogum.
Fata obstant, obstat deus imperiosus, habétque
Hectora nequicquam Troja caduca suum.

Nescio quas vires habeas, Cretæ incola, [7] Thlaspi,
Magnas credo, Jovis tu popularis habes.

[6] *Fraxinella.* [7] *Thlaspi Creticum.*

V. 250. Pro Martago sic argumentantur, esse ex genere liliorum, esse inscriptum maculis quibusdam, quæ literæ possunt appellari, eodem certè jure quo *Plinius* in Fabâ literas lugubres inveniri ait ex sententiâ *M. Varronis*. Unde distinctionis gratiâ hunc Hyacinthum Inscriptum appellant, καὶ ἃ γραπτὰ ὑάκινθος. *Theocr.* Sed & illi Epitheton Ferruginei, atque Purpurei, satis convenit si morem Poëtarum spectamus, qui nunquam ferè de coloribus exactè loquuntur. At verò tandem non est vernus hic flos; Quid dicam? hæret aqua mihi, & assensum sustineo.

V. 255. Fraxinella, quòd sit folio Fraxini. Angl. **Bastard Dittany.** Flos quinquefolius, rubellus, sed singula folia saturatiore & sanguineo rubore virgata, è quorum medio stamina purpurea dependent.

V. 265. Thlaspi seu Thlaspe; cujus multa sunt genera diversissimæ figuræ; hoc genus quod in hortos recipitur, dicitur Angl. **Candy Tufts.**

Quæ

Quæ te dextra legit leprâ, [8] Scabiosa, decenti
Contactu ô fiat sic scabiosa tuo.

Igne salutari [9] Pyrethrum calet acre, molestas
Exhaurit torto dente potenter aquas.
Pars imi rubra est, summi pars candida floris,
Gingivam & dentem, natus utrisque, refert.

Tu porcis alimenta soles [1] Cyclamine decora,
Sed medicinam homini, sed dare serta deis.

Non [2] Muri absimilis, muri cognominis herba,
Gaudet in obscuris cauta habitare locis.
Umbram amat; adversus Phœbeia spicula, plantam
Auratâ umbellâ protegit ipsa suam.
Tota riget setis, sed & est holoserica seta,
Nec teneram offendit virginis illa manum.
Innumeris horret, sed multùm innoxia, telis,
Telorúmque piâ vulnera sanat ope.

Parvus aromatici speciem vultúmque decorum
[3] Armerius dicti de Jove floris habet.
Majestas propè sola deest divina pusilla,
(Crediderim) infantis flos fuit iste Jovis.

[8] *Scabiosa.* [9] *Pyrethrum.* [1] *Cyclaminus.* [2] *Auricula Muris, Pilosella.* [3] *Armerius.*

V. 267. Angl. **Scabious**, vel quòd scabiei medetur, vel quòd alba quasi farina quædã scabiei non absimilis, summis florib⁹ adhæret quasi aspersa. Ψώρα Aëtii.

V. 269. Unde & Salivaris dicitur, quòd salivam moveat ore recepta. Angl. **Pellitory of Spain.**

V. 273. Flos Cyclamini Colossinus in coronas admittitur. *Plin. lib.* 21. 9. Colossinus, purpureus, à Colossis urbe Troadis.

V. 275. Pilosella, quod tota pilosa sit. Μυοσώτις. Angl. **Mouse-ear.**

V. 284. Anglicè **Sweet John, Sweet William.** Caryophyllis figurâ similis, sed singuli flores admodum parvi.

At juncti florem multi sociantur in unum,
Qui vel barbato sic Jove dignus erit.

Te quidam Armerium, [4] Muscaria planta, vocarunt,
Te cui musca levis, præda jocosa placet.
Impendis succos in retia densa, tuósque
Gnaviter exudas insidiosa dolos.

Sunt triplices rami, ramo ramusculus omni
Tergeminus, foliis tergeminísque datur.
Tergemini simul & flores [5] Epimedion ornant,
Quicquid id est, aliquid res habet ista sacri.

Tu quoq; parva nites, neq; enim tibi, [6] Ptarmica, parva
Candida multiplicis gloria floris abest,
Utque movere soles sternutamenta, salubre
Sic, puto, nascenti sternuit omen amor.

[4] *Muscipula.* [5] *Epimedium.* [6] *Ptarmica.*

V. 289. Muscipula Lobelii. Lobels Catch-fly. Ben rubrum Monspeliensium. Inter Lychnidos recenset *Parkinsonus*, caule & foliis ità viscosis ut irretire muscas possit.

V. 295. Epimedium *Dioscor.* & semine & flore caret. Huic spissandi refrigerandíque natura, fœminis cavenda. *Plin.* 27.9. Non est igitur Epimedium nostrum idem quod veterum; quanquam in illa potestate convenire cum illo credatur, quod sterilitatis causa sit, unde Angl. nominatur Barren-wort.

V. 297. Ptarmica flore pleno quod Πταρμιὸν, *i. e.* Sternutamentum provocet. Angl. Double Pelletory, florem Parthenio similem gerit. Amor sinistrâ ut ante dextram sternuit approbationem. Nunc ab auspicio bono profecti, &c. *Catul.*

Num tibi nascenti primis, mea vita, diebus,
Aridus argutum sternuit omen Amor? Propert.

At tibi formosi formosior accola [7] Mellæ
  Aurea purpureis frons redimita comis.
Nec pudeat prati, prato collecta virenti
  Rustica placavit sæpe corolla deos.
Tu pia melliferæ præbes alimenta volucri,
  Cùm tibi vix tellus præbeat ipsa parens.
Das hyemale penus, das anni tempore duro,
  Atque æstate illi flos semel esse parum est.
Officio floris radix tibi fungitur ipsa,
  Melláque languenti sera ministrat api.

Est [8] Monstrum visu fœdum, nec mole timendum,
  Sed multùm ingenio, viribus, arte potens.
Octo pedes, totidem crurum internodia terna,
  Quæque importunâ mobilitate vigent.
Et pro corpore habet ventrem, deforme, rotundum,
  Ventre venena tument, retia ventre latent.
Retia quæ tendit culici muscæque vaganti,
  Dulciáque ex rapto fercula latro vorat,
Hoc satis est tibi, Arachne, urbes ac tecta colenti
  Civilísque tibi est legitimúsque furor.

[7] *Amellus, Aster Atticus.* [8] *Phalangium.*

V. 301. *Est etiam flos in pratis cui nomen Amello,*
Fecere agricolæ, facilis quærentibus herba,
Namque imo ingentem tollit de vertice sylvam,
Aureus ipse, sed in foliis quæ plurima circum
Funduntur, violæ sublucet purpura nigræ,
Sæpe Deûm nexis ornatæ torquibus aræ
Asper in ore sapor, tonsis in vallibus illum
Pastores, & curva legunt prope flumina Mellæ;
Hujus odorato radices incoque Baccho.
Pabuláque in foribus plenis appone canistris. Virg. Georg. 4.

Mella nobilis est in Galliâ fluvius, aliíque cognominis alibi; Poetæ tamen notior Mela Italus quem sinistrâ ripâ receptum Ollius fl. in Padum defert, videtúrque hinc nomen inditum flori Amello, *Farnab.* nostras. Idem flos est atque Aster Atticus antiquorum, qui & Inguinalis & Bubonium dicitur. Angl. Star-wort.

At ſævit majori agreſte [8] Phalangion irâ,
 Et minimo ingentes conficit ore feras.
Dico, Feras? dentis non aſpectabilis ictu
 Mentem homini primam, mox animámque rapit.
Tale, Phalangita, & tam formidabile monſtrum
 Conficis, & meriti præmia nomen habes.
Sic cum Scipiadæ ceſſit pars tertia mundi,
 Diripuit victæ miles avarus opes.
Dux habuit ſpolium belli ſibi majus, & hoſtis
 Cognomen domiti præda ſuperba fuit.

Producis lepidos, opulenta [9] Peruvia, flores,
 Mirandi noſtro germinis orbe parens.
Ne tibi tam placeas auri argentique metallis,
 Quæ malè fœcundo gignis ubique ſolo.
Ut tantas admirer opes laudémque, requiris?
 Terra venenorum non magis ulla ferax.

9 *Mirabile Peruvianum.*

V. 321. Phalangium eſt Italiæ ignotum, plurimorum generum, *&c. Plin. l.* 29. 4. Ubi genera nominantur; namque omnis Araneus venenatus Phalangion dicitur, quòd釋 internodia terna in cruribus habeat (quanquam id cum innoxiis araneis commune) Φάλαγξ enim propriè digitorum internodium eſt. Cum Italiæ ignotum eſſe dicit, Magnam Græciam ſub Italiæ nomine non comprehendit; nam in Apulia familiaris eſt famoſiſſima illa ex Phalangiorum genere Tarantula, à Tarento urbe dicta. Hæc autem herba Phalangites, vel Phalangium appellatur, ἀπὸ τοῦ τοὺς Φαλαγγιοδήκτους σώζειν. Eâdemque notione Angl. dicitur Spider-wort.

V. 330. Cognomen Affricani.

V. 331. Angl. The Mervail of Peru, or of the World. Glorioſiſſimo nomine, & ultra meritum tumido. Flos parvus eſt ex campanularum genere, ſed numeroſiſſimus ſuper eodem caule, luteus, purpureus, albus, verſicolor, quod maximè eſt in eo mirandum. Ad ſolem ſe claudit, veſperi aperit, convolvuli purpurei more.

Alba

Alba quatit rubro ſua tintinnabula caule,
  Nativum hìc etiam monſtrat [1] Iucca decus.
Semina ſed noſtris non profert exul in oris;
  Pulchra ſibi eſt, patriæ fertilis illa ſuæ.

[2] Malva levat caput hortenſis, penè æmula gentis
  Arboreæ, & multâ ſtat redimita roſâ.
Diceret hanc aliquis cernens, planta iſta ſuperba eſt;
  Tam pulchro nimius corpore faſtus ineſt.
Mitior at nulla eſt, nulla eſt humanior herba,
  Nulla magìs ſuavi commoditate bona eſt,
Omnia tam placidè reſerat, blandéque relaxat,
  Emollítque vias, nec ſinit eſſe rudes.

Africa dat multo ſaturatas lumine [3] Calthas;
  Vicini agnoſcas nobile ſolis opus.

[1] *Iucca.* [2] *Malva hortenſis roſea.* [3] *Flos Africanus.*

V. 338. Eam ſic deſcribit *Ferrarius. Toroſus, Thyrſus,* aſparagi ſive Haſtulæ regiæ modo emicat in trium quandoque cubitorum lævem & ſanguineo colore ſplendentem virgam, quæ diffuſis palmaribus ramulis turbinatim arboreſcens, fritillarias citrà quadratas maculas imitantia florea Tintinnabula, obſoleto candore pallida, levíque nonnunquam rubore interfuſa, inodora, deorſum verſum ſpectantia raris intervallis numeroſa ſuſpendit, eadem tandem ſine ſemine arida ſibi poſteriſque moriuntur. Nempè noſtris in regionibus ſed in Americâ fœcunda eſt Iucca: Nomen illud indidit *Gerardus* noſtras, arbitratus veram eſſe Iuccam Americanam, ex cujus radice panis ibi conficitur, Caſſavi nominatus, ſed fallebatur.

V. 341. Angl. **Holihock.** Ex Malvarum genere, quarum virtutibus emolliendi, leniendi, laxandi prædita eſt. Malva arborea quibuſdam dicitur, ſed non rectè: eſt enim alia præter hanc vera Arbos Malva, ſemper virens.

V. 349. Anglicè **Africans,** Et vulgo ſed malè nominantur, **French-Marigolds.** Flos Africanus, Flos Tunidenſis, Caltha Africana dicitur. Genus autem unum eorum, flos Africanus fiſtuloſo flore, ſemina omnibus inuſitatæ formæ, longæ, planéque ſagittam referentis, ſicut & folliculus quo conduntur, pharetram repræſentat, unde locus non abſurdus fortaſſe datur fabulæ inſequenti: Floræ cum his telis papiliones inſectantis venatu.

Latus multipléxque ardenti fulgidus auro
  Orbis, adoratas blandè imitatur opes.
Quædam tota cava eſt; poterat folium omne videri,
  Aurata artifici fiſtula facta manu,
Ah utinam bonus his animam inſpiraſſet Apollo,
  Fiſtula quàm miros ederet illa ſonos!
Nec brevis huic flori vita eſt; maturior ævi
  Exacto moritur non niſi menſe ſenex.
Tam longa indulgent huic ſoli ſæcula Parcæ,
  Invitâque ſecant ſtamina pulchra manu.
Capſula vulgaris non eſt quâ ſemina condit,
  Sed pharetræ formam picta ſonantis habet.
Illa quidem pulchris pharetra eſt onerata ſagittis,
  Illa humero flores, molliter apta ſedet.
Venatu indulgens cum Papilionis in horto
  Perſequitur trepidam læta premítque fugam,
Ille laboratas radiis ſolaribus alas
  Huc temerè atque illuc, heu, ſine mente quatit.
Qui niſi ſic fugeret flos poſſit & ipſe videri,
  Et picto attonitam falleret ore deam.
Nunc miſerande jaces confixus cuſpide floris,
  Tactáque vix ſentit terra cadentis onus.

Talem regna ferunt quondam fœlicia Caltham,
  Punica; Junonis tunc roſa dicta fuit.
Quo ſteterat Carthago ingens, hæc gloria clari
  Unica, vel certè ſumma relicta ſoli eſt.
O florum ſpes fallaces & inania vota!
  Irrita in æquores quæ rapit auſter aquas!
Olim hæc ſperavit reducis decorare triumphum,
  Hannibaliſque ipſas cingere fortè comas.
Aurea ſperavit Carthaginis eſſe corona
  Victricis, mundi cùm foret illa caput.
Non dubitaſſet eo ſibi tempore poſcere regnum,
  Flora licet Latiæ tunc dea gentis erat.

Nunc

Nunc illi miseræ, cùm patria serviat ipsa,
  Vivere privatâ conditione sat est.

[4]Ciste, decus parvi fruticis, tam flore pusillo,
  Quid simulare rosas, ambitiose, juvat?
Néve parum id facias, moreris quâ nasceris horâ,
  Cúmque die exoriens occidis ante diem.
Ah vide nè nimio constet tibi gloria tanta,
  O plusquam satis est! Ciste, imitate rosas.

[5]Lada, soror Cisti, nè cedat honore rosetis,
  Exudat foliis balsama odora suis.
Balsama, quæ fœdo caper improbus appetit ore,
  Et barbæ obscœnæ pinguis adhæret odor.
Non scelus hoc homines tibi sic patiuntur abire,
  Unguentata caper, sed tibi barba cadit.
Curat Alopecias hâc Ladanon arte repertum;
  Quid dicam? has vires planta dat, anne Caper?

[4] *Cistus.* [5] *Lada.*

V. 387. Græci Ciston appellant fruticem majorem Thymo, foliis Ocymi, duo ejus genera, flos masculo rosaceus, fœminæ albus. *Plin. l.* 24. 10. Rosago quibusdam dicitur, quod sit flore simplicis Rosæ, sed inodora, & paucis horis marcescens. Anglicè Holly Rose, Sage Rose.

V. 393. Congenera huic Lada est, sed altior fruticosiórque. Cistus Ledon, quibusdam. Angl. Gum-Cistus, or Sweet-Cistus. Ladanon vel Ledanon exsudans. Arabia etiamnum Ladano gloriatur. Forte casuque hoc & injuriâ fieri odoris plures tradidêre, capras maleficum aliàs frondibus animal, odoratorum verò fruticum appetentius, tanquam intelligant pretia, carpere germinum caulis prædulci liquore turgentis, distillantémque ab his casus misturâ succum improbo barbarum villo abstergere, hunc glomerari pulvere, incoqui sole, & ideo in Ladano caprarum pilos esse. *Plin. l.* 12. *ib.* Ubi vide plura. Hoc Ladanon multi usûs est, inter cætera vino coctum Alopecias curare dicitur.

Objicienda tibi, [6] Jaſme unguentaria non eſt,
  Hìc ſolus flori quæſtus honeſtus erat.
At frangenda volunt alabaſtra, unguentaque luxûs
  Condemnant tetrici, putida turba, ſenes.
Non (licèt iratus) tam Jupiter ipſe ſeverus,
  Mitigat iratum dulcis acerra Jovem.
Dulcis odor placat ſuperos; opus ille deorum
  Luxuriæ, humanæ ſed pietatis agit.

Vendicat Auratam [7] Malum dea noſtra, legitque
  Flores; & toto condit avara ſinu.
Vendicat & Pomona ſibi; legit aurea mala,
  Atque onerat calathos inſatiata ſuos.
Lis gravis eſt, nec lite abſunt convicia tantâ,
  Nec deêſt iratis lingua proterva deis.
Et Pomona furens, pomorum ſi tibi clamat
  Tantus amor, pomum tu tibi amoris habe.
Convenit hic titulus; ſed &, ô, aliena placere
  Quid mirum eſt factæ de meretrice deæ.
Flora incenſa refert, Vertumnum novimus & te;
  Novimus & quâ tu ſub nuce facta dea es.
Dum ſimulabat anum, tu virgo pudica manebas,
  Cum juvenili aderat corpore, tum quid eras?
Sorba manu lutea, & dotalia meſpila fortis
  Stringe, maritales collige, caſta, nuces.
Tam bene olens (inquit) tam pulchrum & amabile Pomum
  Flos eſt; & carpens aſſerit ipſa manu.
Quædam etiam noménque decúſque Legumina florum,
  Nec probro eſt illis ruſticus ortus, habent,

[6] *Jaſme.* [7] *Malus Aurantia.*

V. 401. Anglicè **Jaſmine, or Jeſſemin.** Jaſminum aliquibus dicitur: originem Græcam ſubolet quaſi Viola odorata, quanquam Græcis Jaſme incognita. Frutex nobiliſſimus inter topiarios, apibus flos gratiſſimus, ex quo unguentum conficitur omnium ſuaviſſimum.

V. 420. *Vid. Fab.* 14. Metam.

Nec

Nec [8] Lathyrum hortenſis, nec [9] Piſum reſpuit aula,
[1] Coccineámque videt pænè ſuperba Fabam.

Et [2] Faba vulgaris, non pauper odoris, & albo
Ore nitens, oculis conſpicienda nigris.
Ni totos veſtiret agros, nutriret agreſtes,
Hortorum poterat non levis eſſe decor.
Quanquam Pythagoræ non intellecta renati
Verba quidem miſeræ non nocuêre parum.
At vos, ô ſemper, ſapientes, vera locuti,
Diſcite veridico planiùs ore loqui.

Torquet atrox guſtum virtute [3] Lupinus amarâ,
Ingenium priſci quale Catonis erat.
Dilue ſed bene aquis illum, vinóque Catonem;
Dulcis uterque tibi permadefactus erit.

[8] *Lathyrus.* [9] *Piſum perenne.* [1] *Phaſeolus Coccineus.*
[2] *Faba.* [3] *Lupinus,*

V. 429. Lathyrus annuus ſiliquis Corobi, Angl. **Party-coloured Chichlings**: Lathyrus latifolius, idem eſt quod Piſum perenne, **Everlaſting-Peaſe**, ſed & aliud Piſum, Quadratum dictum, flore coccineo in hortos recipitur.

V. 430. Anglicè **Scarlet-Bean.** Nam Fabam & Phaſeolum communi nomine appellamus; eſt autem hic phaſeolus magìs propriè dicendus quàm Faba.

V. 431. Literas lugubres eas maculas appellat. *Plin.* Sed & Oculi quoque Latinè ſatis dici poſſunt: nam idem *Plin.* ait *l.* 8. 17. Pantheris in candido breves macularum Oculi.

V. 435. Par ſcelus *Pythagoras* eſſe dicebat, Ἐσθίειν κυάμους, κεφαλάς τε τοκήων. Notiſſimum præceptum ejus, Fabis abſtineto, ſed ſenſus ejus valdè dubius controverſúſque eſt nam & ipſum fabis libentiſſimè veſci ſolitum memoriæ proditum eſt. De interpretatione præcepti, *Vid. Plin.* 18. 12. *Gel.* 11. 4. *Cœl. Rhodig.* 17. 27, &c.

V. 439. Anglicè **Lupine.** Tria ſunt genera, flore albo, luteo, & cæruleo. Lupinum ab omnibus animalibus amaritudine ſuâ tutum. *Plin.* 18. 14. Sed addit, Maceratum calidâ aquâ homini quoque in cibo eſt; nam bovem unum modii ſinguli ſatiant, validúmque præſtant.

Hi flores, & mille alii, ſimul agmine longo
    Et pompæ lento prӕteriêre gradu.
Procedunt tractâ per humum radice decenter,
    Ut ſua ſerpentes florida terga movent.

Soli [4]Mandragorӕ geminis bene cruribus apti
    Humano incedunt, fœmina máſque, modo.
Mandragorӕ bello penè eſt dea territa monſtro,
    Semiflorem illum ſemihominémque videns.

Abfuit hoc [5]Nymphæa choro, non, credo, quod oris
    Fidere non auſit viribus illa ſui.
Forma colórque boni certè; quot cernere ubique
    Faſtoſas vultu deteriore licet?
Et ſi certamen de nobilitate fuiſſet,
    Nulla fuit tantâ nobilitate potens.
Nympha paluſtris erat; quantum decus! Herculis uxor,
    Diis geniti herois; Nunc quoque & ille Deus.
Conſtitit hoc magno miſerӕ; namque Herculis illam
    De madido plantam numine fecit amor.

[4] *Mandragoras.* [5] *Nymphæa.*

V. 447. **Mandrake.** Mandragoram alii Circeium vocant; duo ejus genera: Candidus qui & mas, niger, quӕ Fœmina exiſtimatur, anguſtioribus foliis quàm lactucӕ, hirſutis caulibus, radicibúſque binis terníſve rufulis, intus albis carnoſis, teneríſque pene cubitalibus, *&c. Plin.* 15. 13. Ab hâc radicum quaſi crurum ſimilitudine (ſunt enim plerumque binӕ, ut ſæpè & in paſtinacis tenuifoliis videre eſt) mirum fingunt de hâc plantâ vaniſſimi agyrtӕ, creditque vulgus humanam habere figuram non ſexûs differentiâ etiam oculis percipiendâ, quia & gemitus erutū edere exitiales effodienti. Semihominis veſano gramine fœta Mandragorӕ. *Colum. l.* 10.

V. 451. De Nymphæâ vide quӕ *Lib.* 1° diximus.

Ex illo gravis & triſtis, lacrymoſa, ſevera
  Vivit, & ipſum odio nomen amoris habet.
Concubitúſque odio eſt, & quicquid ducit ad illum,
  Luſus, blanditiæ, liberiórque jocus.
Et quia nota deæ fertur laſcivia Floræ,
  (De tantâ hoc fas eſt ſi memorare deâ,
Nam dum viva fuit, dum fœmina, ſemper amori,
  Et choreis operam, nequitiiſque dedit)
Siſtere famoſum ſe noluit ante tribunal,
  Nec regno hâc vellet conditione frui.
Ah mallet ſtagnis radicem, credo, relictis,
  Ante tuum nudam ſiſtere, Phœbe, jubar.

Sanctior his longè [6] Maracottam cauſa profanis
  Ridiculíſque ſimul juſſit abeſſe ſacris,
Pictorum vatúmque deos contemnit & odit,
  Signata alterius religione dei.
Deridet Venerem, & Floram, fœdúmque Priapum,
  Et Phœbum, & ficti monſtra jocoſa poli.
Neſcio quæ, latitant ſed in hoc myſteria flore
  Magna quidem, & noſtris non referenda modis.
Nec temerè, nec naturæ ſine mente parentis
  Tam non vulgaris, tam nova forma data eſt.

[6] *Maracotta. Flos Paſſionis.*

V. 473. Vide deſcriptionem hujus plantæ, admirabilis ſanè pulcherrimæque, apud *Fabricium* (ſi ridere lubet) qui materiam hic nactus non vulgarem, ſtrenuiſſimè, more ſuo, ineptit. Granadillam Hiſpani (quod pomum Malo granato ſive Punico non abſimile ferat) Americani Maracottam nominat. Flos Paſſionis Jeſuitis dicitur, quod exceptâ cruce, omnia inſtrumenta dominicæ paſſionis in illo conſpiciant; Illi quidem, hebetioris viſûs homunculi non item. Maracoe, ſive Clematis Virginiana (The Virginian Climer) à *Parkinſono* appellatur, quòd à coloniâ noſtrâ Virginianâ in Angliam primùm miſſa ſit.

Alba

Alba decem folia expandit; toga convenit alba
Virginibus caſtis, Pontificúmque choro:
Purpureâ duplicis limbi pars ima coronâ
Bis cincta eſt; ſancti Martyris ille color.
Multa tegunt florem (ſed tectus non latet ille)
Stamina inauratis ſubrubicunda crocis.
Hoc diadema aliqui, ſpinis horrentia ſerta,
Sanguine tincta ſacro ſerta, referre putant.
Et Porphyriaci conſurgit marmoris inſtar
Undique ſanguineis ſparſa columna notis.
Sunt quoque (donati peracuto lumine viſus,
Namque hebetes oculos plurima mira latent)
Pendula qui clarè mediâ ſummâque columnâ
Spongiolam, clavos, flagra cruenta vident.
Melle tument intus dulci, capitíſque figuram
Parva coronati candida poma gerunt.
At radix ſub humum deſcendit longa profundam,
Tartara victricem viſere velle putes.
Et quaſi ſi totum cuperet complectier orbem,
Non extirpandâ fertilitate viget.

Turba petitorum reſtabat ſola, nec ipſa
Magna quidem; paucis vis ea mentis erat.
Inter odoratos regnum tam dulce petentes.
Ecquis te, flores quærere Moly velit,
Te cognata tibi redolentem ruſtica plantam
Allia, meſſorum prandia, Moly velit?

Eſt

Eſt aliquid (plantæ decus hoc ſensêre vel ipſæ)
  Mæonidæ ſacro nomen habere libro.
Hoc tibi dat magnos animos, faſtúmque tyranni,
  Hoc titulo regnum te meruiſſe putas.
Tantâ laude tumens medium procedis in æquor,
  Et graveolenti audes fortiter ore loqui.

V. 509. Quæ nunc Moly plantæ vocantur, ex aliorum eſſe genere odor ſaporque teſtantur; unde illud honorificentiſſimum olim nomen adeptæ ſint, divinare nemo poteſt, cum Homerico certè Moly (quod nullum eſſe in naturâ rerum non dubito, non magis quàm fabuloſum illud Hebræorum huic affine Baaras à *Joſepho*, *lib.* 7.24. memoratum) nullâ in re conveniunt. *Hom.* 10. *Odyſſ.*

Ὣς ἄρα φωνήσας πόρε φάρμακον Ἀργειφόντης,
Ἐκ γαίης ἐρύσας, καί μοι φύσιν αὐτοῦ ἔδειξεν,
Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος,
Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοὶ, χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν·
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται.

Plin. De hoc Moly, ſicut ipſe conjecturam facit, ſic ait. *L.*25. 4. Laudatiſſima herbarum eſt *Homero*, quam vocari à diis putat Moly, & inventionem ejus Mercurio aſſignat, contráque ſumma veneficia demonſtrat; naſci eam hodiè circà Pheneam & in Cyllene Arcadiæ tradunt, ſpecie illâ *Homericâ*, radice rotundâ nigrâque magnitudine cepæ, folio ſcyllæ, effodi autem difficulter. Græci autores florem hunc luteum pinxêre, cum *Homerus*, candidum ſcripſerit. Inveni è peritis herbarum medicis qui & in Italiâ eam naſci dicerent, afferríque Campaniâ mihi aliquot diebus effoſſam inter difficultates ſaxeas radicis triginta pedes longæ, ac ne ſic quidem ſolidæ, ſed abruptæ.

MOLY.

IMpoſuêre dei nomen mihi; Moly me vocarunt;
  Nomen verendum myſticúmque Moly.
Non bene Grammaticis vox cognita; calluit ſed omnem
  Linguam deorum, divus ipſe, Homerus.
Moly deûm linguâ Græcis Μέγα dicitur, Latinis
  Magnum; deorum molliùs ſonat vox.

Victa

Victa meis divina venefica, ſole nata, Circe,
  Ceſſit venenis, fortibus piiſque.
Vixiſſet ſine me ſollertia perſpicax Ulyſſis
  Contecta ſetis indecentèr apri.
Illi Mercurius dedit agmina mille, vímque magnam
  Aſtutiarum conſiliîque fruſtra.
Ingeniíque rotam verſatilis, eloquentiæque ;
  Ni me dediſſet majus acriúſque
Telum——— ——— ———
——— Multa quidem parat addere dicta, ſed illi
  Nonnullum iratum ſuſpicor eſſe deum.
Infœlix emittit olentes Ulpica ructus,
  Famoſúmque gravi prodit odore genus.
At circum miſeri caſu rivalis acerbo,
  Gaudere, & riſu cætera turba quati.
Non erat invidiæ tam pauper planta ferendæ,
  Nominis (heu demens!) ambitioſa ſacri.
Et cœpêre omnes luſu cantare jocoſo
  (Nota illis Lyrici carmina vatis erant.)

  " Parentis olim ſiquis impiâ manu
    " Senile guttur fregerit,
  " Edat cicutis Allium nocentius;
    " O dura meſſorum ilia!

Sed lætum abrupit, ſubridens ipſa, tumultum
  Significans nutu ſe dea velle loqui.
Molliter efficta in vocem ſuaviſſima ſuavem
  Aura, profanatum luſtrat odore locum.

V. 18. Ulpicum, genus allii grandiſſimum, maximi incrementi, Punicum, Ἀφροσκόροδον Gr. *Tu plenior allii Ulpici quàm Romani remiges*. Pl. in Pœn.

Alliáque infractis ſpicis & olentia latè,
Ulpica——— Col. I. 10.
V. 25. *Horat. Ep. Lib. Od. 3.*

Flora.

NOn mendax vanúſve mihi dicetur Homerus
(Me quanquam omiſit verſibus ille ſuis)
Turpiter hoc; ſed mî fas eſt ignoſcere cæco,
Munificè reliquos obligat ille deos.
Quiſquis tam pius eſt, veracem credite eundem;
Et de Moly ſuo non niſi vera refert.
Mortales Baaran Hebræo nomine dicunt
Mæonides ſacro nomine Moly vocat.
Eſt talis mihi flos; Infœlix, eſt mihi, dico?
Nempe fuit; ſed jam nomina ſola manent.
Poſtquam nota homini tam dia potentia plantæ
Suſpecta, & ſuperis invidioſa fuit.
Mercurióque patrem, quod eam monſtraſſet Ulyſſi,
Iratum colaphos fama dediſſe refert.
Non equidem hoc vidi, ſed vidi (proh ſcelus!) ipſa
Indignis miſerum Moly perire modis.
In barathrum radix deſcendit nigra profundum,
Extirpare illam vix deus ipſe valet.
Velle quidem credas mundi cacodæmonas imi,
Horridáque inferni monſtra fugare ſoli.
Jupiter irridens, opus eſt hæc improba multas
Et non vulgares ut bibat, inquit, aquas.
Ergo deam Lympham vocat, & mirabile, dixit,
Per Ciconum noſti ſerpere flumen agros:
Hinc tu marmoreas undas dea largiter hauri,
Et quocunque vides creſcere Moly loco.

V. 23. Lympha non tantùm Aquam ſignificat, ſed & Deam Aquæ. Teſtis *Varro* qui eam invocat inter duodecim Deos Conſentos, agricolarum duces, *initio Libri*; necnon etiam precor Lympham ac Bonum Eventum, quoniam ſine aquâ omnis arida ac miſera agricultura, ſine ſucceſſu ac bono eventu, fruſtratio eſt.

V. 24. *Flumen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit Viſcera, quod tactis inducit marmora rebus.* Ov. Met. 15.

Funde

Funde ſuper nimbos ſed funde capacibus urnis,
  Et multo bibulum rore benigna riga.
Juſſa facit, plenos illi non invidet hauſtus;
  Mortifera haud parcè frigora Moly vorat.
Protenùs (horrendum dictu) pro caule columnam
  Stare, atque in ſummo ſculptile floris opus.
Marmoris & fuſci radicem ducere venas;
  "O monumentum ingens mortua planta ſui!
Hunc habuit finem parvi immoderata poteſtas
  Germinis, & ſuperis fama propinqua nimis.

Quid mirum Jovis ingentes ſi pertulit iras
  Rivalis ſummi flos meus ille Jovis?
Ille admirandus caſtæ Junonis adulter,
  Ille deæ conjux & pater ille dei?
Quid genuit? Numen; nec de mediocribus unum,
  Pænè ſuo vitrico par, & (ut ille) tonans.
Et genuit tactu, non magno humilique labore
  Quod ſobolem extundit Jupiter ipſe ſuam.
Forma quidem (quantum vitæ natura virentis
  Paſſa eſt) totius bellica floris erat.
Fingitur in rigidam gladii folium omne figuram,
  Et cæſim & punctim vulnera ferre valens.
Et ferrugineam variant diſcrimina rubra;
  Lamina ceu chalybis ſanguine tincta nitet.
Sanguineúſque horret falcatis undique ſpinis,
  Caulis & in toto purpurat ore cruor.
Fundus habet clypei ſpeciem, micat aureus umbo
  In medio, at capitis ſtat galeatus apex.
Stamina habent arcum, nervos, albáſque ſagittas,
  Puniceo auratum nec pede calcar abeſt.
Huic equidem caſtam bellatricémque Minervam
  Conſtituebam apto jungere connubio.

V. 37. Flos cujus tactu Juno Martem concepit. Vid. Fab. *Ovid. Faſtor. lib.* 5.

Quo fieret vitæ servatâ lege severæ,
Atque illibatâ virginitate parens.
Unicus ille meis (fateor) crescebat in hortis
Et mihi ob id Phœnix nomine dictus erat:
Seminis infœlix hic fertilitatis egebat
Auctor, & eunuchus flos erat ipse sibi.
Utque propagarem mundo tam nobile germen
Tentavi, fateor, sedula mille modos.
Ingenio desperandum nihil arbitror, arte
Omnia vincuntur; scilicet arte deûm.
Jámque tener veteri bulbus succrescere bulbo,
Cœpit Phœnicis spes propè certa novi.
Ecquis erit finis? turbatus Jupiter inquit,
Expectem, hìc infans dum creet ipse deos?
Æqualem in cœlis (patiar modò) nempe videbo
Progeniem floris, progeniémque Jovis.
"Ergò, monstrum horrendum ingens cui lumen ademptum
Insolito talpam terribilem ore facit:
Ille rapax prædo nostris immittitur hortis,
Mole minor, similis sed Caledonis apro.
Quas dederit latè strages pictásque ruinas,
Quis poterit siccis commemorare genis?
Illum nec poterat Ricinus, nec sulphuris aura,
Nec Laseris, nec odor, Moly, fugare tuus.
Nec contentus erat majorum more suorum
Venatum vermes ire, levésque feras.
Ille Epicuræus bulbos & tubera porcus,
Pulpamenta vorat deliciásque meas.

V. 81. Ricinus (Palma Christi, great Spurge) olim dictus est à magnis autoribus (Falsum hoc quidem, sed nihil id meâ refert in hoc loco) in horto consitus talpas omnes fugare. Alii Sulphuris fumo in cuniculos immisso, aut Asæ fœtidæ (i. Laseris) aut allii odore eos abigere præcipiunt.

Uno

Uno nempe decem mihi libræ pendo coronas,
Totque tuliparum perdidit ille die;
Quot vellem superûm certè nunc vendere nulli,
Vel mihi bis decies si numerata daret.
Fortiter ista tuli & diviné; talia damna
Ex facili nostræ perpetiuntur opes.
Dum paro vim contrà, talpa execrabilis ille
Phœnicem rabido devorat ore meum.
Cúmq; parente simul (facinus crudele!) tenellus
Affixus lateri bulbulus ipse perit,
Heu scelus! --hìc lacrymæ, nempè hìc crystallina roris,
(Hoc lacrymare deæ est) plurima gutta cadit.
Dissimulare cupit fletus, atque humida terget
Per causam admotâ leniter ora manu.
At tu Moly novum, quod fortè comedit Homerus
(Nam nimiùm ille (pudet dicere) pauper erat:)
Sed puto quod nullo celebrandum carmine duxit,
Hæc exempla videns nomina tanta fuge.
Ah fuge crudeles divinæ stirpis honores
Intra naturam sit satìs esse tuam.
Rustica tu soboles, ruris fortuna beati,
Non plantæ debet, non homini esse probro.

Finierat, mollíque astantia lilia nutu
Evocat arridens, & jubet ipsa loqui.

LILI-

LILIUM CANDIDUM.

QUalis superbum lotus olor caput
Trentæ sereno vel Thamisis vado
Attollit, & turgens aquarum
Despicit inferiùs nitorem,
Se talis horto flos meus exerit
Sic ore cellsus germina candido
Subjecta contemnit, parémque
Stare negat sibi in orbe florem.
Infantis ætas prima tenelluli
Nutritur albis, mollibus & cibis,
Quò pulchra candorem benignum
Ora trahant niveíque mores.
Hinc cuncta aluntur lacte animantia,
Pulchris boniśque hoc sat mediocribus;
Me lacte sed nasci, verendo
Lacte deæ voluere fata.

V. 1. Lilium rosæ nobilitate proximum, inquit *Plin.* at veteres Poëtæ tanquam esset omnium florum princeps, illud unum sæpè pro omnibus nominant.

——Tibi Lilia plenis
Ecce ferant Nymphæ calathis.
&,
Manibus date Lilia plenis.
Virg.

Quâ figurâ non raro utuntur & sacræ litteræ. *Dilectus meus pacit inter Lilia,* Et, *Considerate Lilia agri quæ neque serunt, neque metunt,* &c. & eodem modo dicendi λείριον vel κρίνον, honoratur apud Græcos; immò quicquid amabile est λειριόεν appellatur Apollo; λείριος; *Homerus* etiam suavem vocem vocat ὄπα λειριόεσσαν, qualem, arbitror, Latini intelligunt per vocem Candidam. Quidam Rosam Junoniam nominant, quod ex fabulâ traductum videtur, quæ refert Jovem, cùm vellet Herculem immortalitate donare, dormientis Junonis uberibus eum clàm admovisse, illo autem nimis fortiter sugente magnam vim lactis effluxisse, partem ejus cœlo retentam, Galaxiam; partem verò in terram delapsa Lilia effecisse.

Junonis

Junonis olim turgidula ubera
Sugente magno fortiter Hercule,
Prorupit atque undavit albi
Vis ſubitò immoderata fontis.
Quà fluxit, albo ſemine protenus
Tincti pavimentum enituit poli,
Guttæque formoſi liquoris
Per tenues cecidere rimas.
Illæ receptæ fertilis in ſinum
Terræ, reſurgunt candida Lilia,
Et lacteis (monſtrum decorum!)
Prata micant animata glebis.
Humana tali mens ab origine eſt.
Utræque cœli particulæ ſumus.
Ramenta cœleſtis metalli
Lapſa in humum pretioſa vilem.
Mens illa fœlix, quæ ſimilis mei,
Sacræ colorem ſervat originis,
Candore nativo venuſta,
Nec maculata, nec erubeſcens.
Ornata noſtro pax habitu venit,
Et pulchra pacis filia fauſtitas,
Et ſpes renidentes benignùm,
Turbáque lucida gaudiôrum.
Donata vultu eſt alba fides meo,
Et pulchritudo eſt, ſacráque caſtitas,
Raríſque conjunctæ puellis
Flore meo benè copulantur.
Natura multos lumine turbido,
Miſtíſque tingit lauta coloribus
Flores ſed unum me reveſtit
Luce merâ, liquidóque honore.

Sic ait, atque ſuperſedit bene conſcia formæ
Planta ſuæ, dotes commemorare alias.

Multa ſequebantur diverſo Lilia vultu
  Candentem dominam, nec pudor ullus erat.
Ipſe ſequebaris generis flos Martagon alti,
  Qui magni Ajacis diceris eſſe nepos.
Sed tanti herois generoſo ſanguine naſci
  Quam vel Lacte Deæ gloria viſa minor.
Tum verò ante alios expergefacta reſolvit
  Et flos (ſed tardè) ſomnifer ora levat.
Ambitione ipſum vigilat ſuadente Papaver,
  Et cauſam (non hoc munus inertis) agit.
Voce graves ſtimulóque abrumpit gloria ſomnos,
  "Et cantum, & Gallis gloria calcar habet.

PAPAVER.

SOmne, lenimen placidum doloris,
  Gaudium curæ, requies laborum,
Sola morborum medicina grata,
        Somne beate.
Somne, non fallax miſerorum amice,
Hoſpes agreſtis ſine fraude tecti,
Pauperum fautor, deus innocentûm,
        Optime Somne.
Somne, qui mundum vicibus gubernas
Cum Jove æquatis, mediúmque numen
Inter & Plutona es, & inter illum,
        Maxime Somne.
Juſtus es (juſtum decet ut probúmque
Numen) hic coram fateare fungi
Te tui virtute operâque noſtrâ
        Munia regni.
Illa non ſegnis (licèt eſſe ſegnem
Diceres) latè volitat per auras,
Et gravi plumbo feriens volucres
        Siſtere gaudet.

Illa componit placidâ quiete,
Inquies, regnum maris, insulásque
Mobiles ponti religat catenis
Grandia cete.
Illa pantheras rapidos & ursos,
Illa sylvarum dominos leones,
Et feras tygres domat & furentes
Illa tyrannos.
Qui, vel aspectu basiliscus ipso
Duras occidit, juvenúmque corda
Dulcibus torquens oculi venenis
Pulchra puella,
Improbas vires & acuta condunt
Tela cum nutu jubeo potenti,
Et venenatis gravidam sagittis
Claudo pharetram.
Regulum sed quid loquor, aut puellam,
Summa serpentum genera aureorum ?
Vis mea occidit superos perennes
Funere curto.
Excipit solum superûm parentem
(Jure an excepit dubito) poeta,
Impii possunt vigilante coelo
Esse beati ?
Cùm Jovem clamat penetrátque nubes
Voce inauditâ cruor innocentûm ;
Nonne tunc dormis ? in utramque dormis
Jupiter aurem.
Siquis invisum Cereri benignæ
Me putat germen, vehementer errat,
Illa me in partem recipit libenter
Fertilis agri.

V. 44. Iliad. 2.
Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ | Εὗδον παννύχιοι, Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνο[s]

Méqu

Méque frumentúmque simul per omnes
Consulens mundo dea spargit oras,
Crescite, ô (dicit) duo magna susten-
tacula vitæ.
Carpe, mortalis, mea dona lætus,
Carpe, nec plantas alias require,
Sed satur panis, satur & soporis,
Cætera sperne.
Ipse se nostro exhilarat sapore,
Méque commistus liquidóque melle,
Se vel ad mensæ relevat secundæ
Panis honorem.
Spiceis ornata Ceres corollis,
Me manu gestat, tetigítque primùm
Ore, materni diuturna post je-
junia luctus,
Prætulit cunctis mea jure grana,
Grana quæ certè potuere sola
Et famem longam simul & dolores
Solvere longos.
Ergo fœcundum super omne germen
Me deus fecit, numeróque turbæ
Persicum vincit mea seminalis
Capsula castrum.

V. 61. Candidi papaveris semen tostum in secundâ mensâ cum melle apud antiquos dabatur. Hoc & panis rustici crate inspergitur affuso ovo inhærens. *Pl. l.* 19. 8. Ad hunc morem alludens *Petronius*, dicit mellitos verborum globulos & omnia dicta factaque quasi papavere & sesamo sparsa. & *Plaut*. Ut mulsa loquitur? Nil nisi laterculos (i. placentas laterculorum formâ) sesamum, papaverémque triticeum & frictas nuces.

V. 65. Simulachra Cereris papaver olim manu gestabant, vel quod inter segetes spontè crescat, ejúsque inventrix Ceres ipsa quibusdam dicatur, vel quod esui fuerit antiquis velut frumentum (unde Vescum & Cereale papaver dicitur. *Virg.*) vel quod Ceres post amissam filiam eo primùm cibo ad oblivionem doloris usa sit.

V. 73. Proverbialiter *Ovidius* dicit, *Quótque soporiferum grana papaver habet.*

Fertiles creſcunt homini labores,
Fertiles creſcunt & ubique morbi,
Cura per totum vigil evagatur
Fertilis orbem.
Vidit hoc mundum miſeratus ægrum,
Jupiter, vidítque dedítque noſtram
Tótque tantíſque antidotum venenis
Fertiliorem.

Dixerat hæc, & plura (puto) meditata referre
Mens erat, at curſu ſubſtitit in medio.
Planta ſoporato nutabat languida flore,
Nec poterat vires ferre gravata ſuas.
Mira loquor (ſed quid timidus nimiúmque modeſtus
Hæc taceam, certâ mira relata fide?)
Siqua fides (neque enim hiſtoriæ mendacia veræ
More poetarum jungere vana velim)
Florea reclinante ad humum lentâ cervice
Nictabat dubiis concio tota oculis:
Narciſſus velut obſtipus triſtíſve Hyacinthus
Jupiter immodico cùm premit imbre caput.
Senſerat hoc Zephyrus, ridétque atque increpat alis,
Attonitúmque quatit fortior aura locum:
Oſcitat ad flatus atque oſcula nota mariti,
Prima dea, atque oculos vix levat ipſa graves:
Purpureis motu incerto pudibunda ſoporem
Deterget digitis, & rogat, Hora quota eſt?
Paulatim reliquæ mirantia lumina volvunt,
Concutiúntque comas ſuſpiciúntque diem.
Præcipuè Florem Solis torpore diurno
Turpiter ignavum ſuccubuiſſe pudet:
Pondera ſed capitis magni ſempérque reclivis
Cauſatus, ſomnum diſſimulare cupit.
Ante deam multâ ſtat majeſtate verendus,
Atque itâ Phœbæo protenus ore canit.

FLOS

FLOS SOLIS.

LEgitimus ſimili ſi filius ore probatur,
  Certúmque reddit, teſte naturâ, patrem:
Credite mî, fratres, cùm vos ſpectabit Apollo,
  Suſpectam habebit conjugis Terræ fidem.
Per Styga jurabit, mea cùm conſpexerit ora,
  Alio creatum non fuiſſe me patre.
Et color auratæ, clypeatáque frontis imago,
  Radiíſque cinctum convenit Phœbo caput.
Et niſi mortali genitus de matre fuiſſem,
  Hic vultus inter aſtra donaſſet locum.
Me, prolem cœli, fratrem ne dicite, flores
  Vos, ô, gigantum terrei fraterculi.
Subſcribit formæ pietas, & fortiùs addit
  Amórque, pietáſque teſtimonium.
Ipſe, meum ſemper ſubmiſſo vertice adoro
  Sempérque ſpecto, ſemper obſervo patrem;
Quà vertit vultus, vultus obverto ſequaces,
  Et ſemper hærent oculi in obtutu pio.
Viderat hoc ſapiens pater (ut videt omnia) Phœbus,
  Spuriíſque vobis aut dubitandis liberis,
Has pro dote dedit terras in paupere mundo,
  Sacri metalli (nempe Phœbæi) indigo.
At mihi divitibus ſedem aſſignavit in oris,
  Regnare latè juſſit orbe in aureo;
Ille ſuos inter theſauros jure reponit
  Vivam monetam, imagine impreſſam ſuâ.

Dixit, & haud humili reverenter more ſalutat
  Bíſque deam flexo vertice, térque patrem.
Flos ſubit eximius, titulo majore ſuperbus,
  Flos Jovis, & pulchrâ talia voce refert.

V. 1. Flos Solis, Chryſanthemum Peruvianum, Sol Indianus. Flos omnium maximus, excelſiſſimúſque.

FLOS JOVIS, CARYOPHYLLUS.

ISte auctore ſatus medicinæ, quomodo nullam
  Vim medicam ſibi jactat ineſſe?
At Jove natus ego, & proles Jove digna parente,
  Cor regnum mihi vindico ſummum.
Ille oculis placeat fulvo ſpectabilis auro,
  Aurum ego ſum lætabile cordi.
Nec poterunt tantum curæ morbíque levamen
  Ipſa Tagi vada tinnula flavi:
Nec tua, Flos Solis, medicamen patria fulva,
  Vel dare tota Peruvia, tantum.
Non poterit meus ipſe pater, ſi rurſus ab alto
  In rutilo deſcenderet imbre.
At tu, ne florem locupletem crede, colore
  Sit totus licet aureus, uno.
Quas tibi fingis opes? indutum ſemper eâdem
  Pauperis eſt incedere veſte.
Ipſa mihi ternis tunicis, vel fortè quaternis,
  Nec roſa dives habebitur unquam.
Dicenda eſt opulenta anemone, opulenta tulipa eſt,
  Et ſeſe utraque veſtit honeſté.
Sed mea vel tales opulentia vincit utraſque,
  Et Crœſus vocor ipſe colorum.
Nulla quidem illarum (veluti locupletis avari)
  Munera vel benefacta videntur:
Noſtra ſuis opibus par eſt benè prodiga virtus,
  Et melli eſt relevare miſellos.

V. 1. Caryophyllus ſativus Maior, Angl. **Gilloflowers**, quaſi Julii Flores. *Maximus*, **Carnations**, variis nominibus à diverſis autoribus indigitátur, Vetonica Altera, Vet. Altilis. Vet. Coronaria, Herba Tunica, Viola Damaſcena, Ocellus Damaſcenus. Cantabrica *Plinii*, Iphium *Theophraſti*, & διὸς ἄνθος Flos Jovis, quod poſtremum nomen, utpote honorificentius reliquis, elegit, quanquam reverâ valdè incertum ſit an Græcis Romaniſve fuerit cognitus.

Nec

Nec mihi dulcis odor, tanquam bona fama, recusat
Tantorum comes esse bonorum.

Vox, odor, atque habirus, vultúsq; statúsq; placebant,
Omnia dicenti plena decoris erant.
Nec modò rivales reliquos turbabat, at ipsi
Invidiosus erat terribilísque rosæ:
Longa sequebatur succo gentilis eodem
Creta cohors, formâ, vi, numeróque potens,
Ex agris aderat simul his cognatio magna,
Et non ingratâ simplicitate rudis.
Inde Gigantæo subnixis robore parvi
Successêre loco, gens numerosa Croci.
Dux erat his, quem purpureâ ferrugine tinctum,
Anni declivis morbifera astra vident.
Quem domitis cœli ipsius sensêre venenis
Insignem bellis & pietate ducem.
Incepturus erat cùm respicit ille, vidétque
Impia militibus Colchica mista suis:
Quid mihi vobiscum est? clamat. Procul ite profana
Germina, nec causam dedecorate meam:
Ad sua vos Circe nocturna nefandáque bella
Aut Medea ferox, dux popularis, agat.
Cùm vocat illa suos celebrátque Charistia sancta,
Vos eritis cœnæ fercula prima piæ.
Ite procul, fraterna revisite toxica Ponti,
O florum, ô terræ dedecus atque poli.
Sic ait increpitans, nam sit licèt ille benignus
Fervet & ignescit bile venena videns.

V. 39. Crocus verus Purpurascens Autumnalis, cujus unius stamina (cum plurima sint Crocorum genera) magnum culinis & multiplicem Pharmacopoliis usum præbent, Anglicè Saffron, ab Italo nomine.

V. 44. Anglicè Meadow-Saffron, Crocus Prati, propter similitudinem floris Colchicum dicitur à Colchide venenorum feracissimâ regione, & Bulbus strangulatorius, & Ephemeron Lethale.

Quanta eſt virtutis reverentia ſacra probatæ!
Demiſſo tacitè diffugiunt capite.

CROCUS.

SUnt qui nominibus tument ſonoris
Aut Phœbi patris aut Tonantis alti,
At mî non licet eſſe tam ſuperbo
Qui flores humilis fero puſillos.
Implet gloriolam beátque noſtram
Nomen nobile conſecrati amantis.
Quem poſt tædia turbulenta vitæ
Per ſpes languidulas, metúſque acutos,
Per fletus querimoniáſque tractæ,
Tam Jupiter æquus innocenti,
(Magnus non pater eſt mihi, at patronus)
Sub floris reliquos dies figurâ
Lætos degere dapſiléſque juſſit.
Nec tantum mihi dixit, Eſto lætus;
Dones lætitiam, manúque largâ
Diſpergas ubicunque, dixit, ibis.
Hæc dicens tria quatuórve flori,
Auri ſidere tincta præpotenti
Junxit ſtamina, condidítque in illis
Centum lætitias lubentiáſque,
Centum gaudia, centum amœnitates,
Riſus, blanditias, jocos, lepores,
Scintillas celeres & enitentes,
Auratæ Veneris Cupidiníſque.
Pellit triſtitiam metúmque Bacchus,
Sed tanquam medicaſter imperitus:

V. 6. Smilax & Crocus, amoris impatientiâ in fruticem florémque converſi eſſe traduntur, ſed fabula à nemine qui extat, diſertè explicatur. *Ovid.* eos nominat tantùm, *Metam.* 4.
Et Crocon in parvos verſum cum Smilace flores.

Plin. lib. 16. *cap.* 35. De Herderâ quæ vocatur Smilax poſt deſcriptionem ejus, ſic addit: Infauſta omnibus ſacris & coronis, quoniam ſit lugubris, virgine ejus nominis propter amorem juvenis Croci mutatâ in hanc florem.

Nam vivunt redeúntque fortiores.
Serpentis caput obtero ſed ipſe,
Vanis vorticibus rotata cauda
Parvo tempore contumax repugnat.
Humorum mea vis malas paludes,
Auras peſtiferas gravéſque pellit.
Et morbos fugat & fugat venena,
Et quicquid premit obſidétque corda,
Purgato bene corde liberóque,
Per venas placidas per & micantes.
Mæandros vaga corporis per omnes
Diſcurrit, fugit ac redit viciſſim,
Quàm pellucida, læta, ludibunda,
Feſtivè ſaliens niténſque vita!
 Quid morbos juvat expuliſſe corde
Si pulmonibus hoſtis occupatis,
Præcludens aditus, viáſque cœli
Rumpit fœdera commeantis auræ?
Sed non hoc patior, ſacrámque ab udis
Terſam vindico ſpongiam venenis,
Noſtro ſpiritus undequaque tutus
Quo vult ítque redítque commeatu.
Ingratus nimis immemórque amici,
Indignúſque data foret ſalute
In præconia noſtra ſi negaret
Ullam impendere liberatus auram.

V. 33. Numero poteſtatum ſuarum omnes puto flores ſuperat Crocus. Videamus breviter quid de eo credatur. Donatum eſt à naturâ Crocum virtute calefaciendi, exſiccandi, diſſipandi, aperiendi poros, roborandi, coquendi, digerendi, emolliendi, tam foris applicatum quàm intus aſſumptum. *Lauremb.* Cordialis eſt & pulmonicus (ità ut *Anima pulmonum* audiat) uterinus, & hinc cæteris viſceribus familiaris; calefacit, ſiccat, aperit, digerit, emollit, anodynus eſt, ſomnum conciliat, menſes ac fœtum pellit, uſus ejus frequens in ſyncope, apoplexiâ, hyſtericis affectibus, ictero, peſte, aliiſque venenoſis morbis, aſthmate. *Schrod.*

Sed me qui documenta magna amoris
Perfecti dederam magister olim,
Me vel nomen adhuc sacrum puellis,
Neglexisse uterum locúmque carum
Et mos & pietas vetant amantûm.
Quicquid vivificas lacessit oras,
Et nidum malè vexat æstuantem
Naturæ tenero incubantis ovo.
Proturbat mea vis foráſque trudit,
Fructum concutit & revellit ipsum
Cum matrem premit egredíque pugnat,
Ipsos enumerandus inter hostes.
Quod si, florea, principem recusas
Talem natio, commodum piúmque
Lætum & lætitiæ bonum datorem,
Sed justum tamen & malis severum,
Sed fortem tamen impigrúmque bello;
Si vis vivere serva sub tyranno,
Nostrum nos tibi Colchicum profectò
Commendabimus improbum propinquum.

Dixit, concussísque locum bis térve potenter
Staminibus læto sparsit odore Crocus.
Omnia jucundo perfundit germina nimbo,
Nectareásque animæ divitis halat opes:
Illa repentino testantur fulgure vultus;
Et leviter motis gaudia muta genis.
Tristitiam tetricis pellit, rivalibus ipsis
Invidiam; cunctis cuncta venena fugat.
Attonitum relevat languentia colla papaver,
Et rorem somni discutit ore gravem:
Purpuream foelix Amaranthus surgit in hastam
Ultimus, atque humiles despicit ipse Crocos.
Magnificæ tumidos animos dat gloria spicæ,
Et tituli ambitio non moderata sacri.

AMA-

AMARANTHUS.

IMbelles violæ, futilis & roſa,
Eheu, purpureâ præcipites fugâ,
Formoſos pueros atque puellulas
Ornent hemerocallidas.
Nos æterna deûm tempora cingimus,
Æternis comites ſemper honoribus,
Et nunquam capiti vel coma decidit,
Vel nos decidimus comis.
Spectate innumeras undique ſtellulas
Gemmantes ſuperis in viridariis,
Sunt noſtri ſimiles, ſi mihi creditis,
Sunt flores Amaranthini.
Hoc calthâſque roſâſque albâque lilia
Et vel mille alios nomine floſculos
Hortis ætheriis Cynthia ſuſpicit,
Sed me deſpicit unicum.
Sunt, floris titulum qui mihi denegant,
Et ſpicam vocitant floream, ineptuli;
Non vulgare quidem (nec pudet hoc) decus,
Sed privum & proprium eſt mihi.

V. 1. Amarantho non dubiè vincimur. Eſt autem ſpica purpurea veriùs quàm flos aliquis, & ipſe ſine odore. Mirum in eo gaudere decerpi, & lætiùs renaſci. Provenit Auguſto menſe, durat in Autumnum. Alexandrino palma qui decerptus aſſervatur, mirùmque poſtquam defecere cuncti flores, madefactus aquâ reviviſcit, & hybernas coronas facit. Summa ejus natura in nomine eſt, appellato, quoniam non marceſcat. *Plin. l.* 21. 8. Ἀπὸ τοῦ μὴ μαραίνεσθαι. Angl. Flower-gentle, Floramour. Gall. *Paſſevelours*. Et Helichryſum (Goldilocks Angl.) Amaranthus luteus dicitur. Exſiccatus Amaranthus colorem retinet, ob id deos eo coronabant, quod diligentiſſimè Ptolemæus Rex Ægypti obſervavit. *Plin.*

Me formâ fateor ſurgere diſpari,
Et vultu inſolito; ſed quid habet novi
Immortalia ſi germina differunt
A mortalibus omnibus?
Dii non ſanguinem habent, ſed quaſi ſanguinem:
Dii non corpora habent, ſed quaſi corpora:
Sum divis ſimilis: non ego floribus
Conſto, ſed quaſi floribus.

Finierant cuncti, & latè gemmante coronâ,
Diſpoſiti turmis ordinibúſque ſuis,
Circumiêre deam, ac preſſis ſiluere labellis
Intenti; caules ſpéque metúque tremunt.
Illam perſonæ reverentia congrua tantæ
Componit placidam, blanditiáſque donat,
Annuit, & vultum effingit laſciva ſeverum,
Pictáque Minois ſe gravitate levat.

V. 25. Epicuræorum de diis opinio, vid. *Cic.* de *Nat. Deor.* 1° Hominis eſſe ſpecie deos confitendum eſt. Nec tamen ea ſpecies corpus eſt, ſed quaſi corpus: nec habens ſanguinem ſed quaſi ſanguinem. Quod ex *Homero* ſumpſiſſe videtur Epicurus, qui de Venere vulneratâ. *Iliad.* 5. Sic loquitur,

—— ῥέε δ' ἄμβροτον αἷμα θεοῖο
Ἰχὼρ οἷος πέρ γε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν.
Οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ' οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον
Τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι καὶ ἀθάνατοι καλέονται.

FLORA.

INter multa meæ memorans miracula, Romæ,
Concilium auguſtum purpureúmque, patres,
Se Cineas regum dixit vidiſſe ſenatum,
Tantum erat in cunctis imperiale decus.

V. 23. *Plutarch.* In Vitâ Pyrrhi.

Talem

Talem ego nunc cœtum video, nullúmque coronâ
 Non dignum, hæc inter millia, ſtare caput.
Difficilem electum tam dives copia reddit,
 Et lances trutinæ firmat, utraſque replens.
Invidiam tituli deponite, cenſeo, tanti,
 Et ſibi nemo, omnes quod meruêre, petat.
Ut verum vobis fatear, Romana, Quirites,
 Sum dea, nec regem jura creare ſinunt.
Tarquiniúmne hortis potero regnare ſuperbum,
 Romuleâ factum numen in urbe, pati?
Et benè ſi memini gaviſa eſt veſtra tyranni
 Sacrilegi juſtâ natio tota fugâ.
Ille Gabinorum præludens cædibus, horto
 Meſſuit infœlix liliaſumma ſuo.
Non hominum, florum capiti non ille pepercit,
 Abſcidit horribili ſævus utrumque joco.
Vos quoque terrarum dominos imitarier æquum eſt,
 Florigenâ ductum nobile Marte genus,
Eſto igitur, ſempérque mane, reſpublica florum,
 Ordine plebeio patricióque potens.
Quod fœlix fauſtúmque ſiet vobíſque mihíque,
 Jucundúmque hominum ſenſibus atque deûm,
Tu, Roſa, ſis Conſul, Collegam Lilia ſume;
 Pulcher & auſpiciis talibus annus eat:

V. 18. *Illic Tarquinii mandata latentia nati*
Accipit, & virgâ lilia ſumma metit.
Nuntius ut rediit, decuſſáque lilia dixit. Ovid. 1. Faſt.
At *Livius* ſumma papaverum capita decuſſiſſe affirmat: & *Plinius* probat papavera fuiſſe ſemper in honore apud Romanos, Indicio eſt (inquit) Tarquinius Superbus, qui legatis à filio miſſis, decutiendo papavera in horto altiſſima ſanguinarium illud reſponſum hâc facti ambage reddidit. *lib.* 19. 8. Et ſic ferè alii; ſed abſit ut Poetæ alicui *Ovidii* autoritas non ſufficiat.

Prætores

Prætores estote regendo quatuor anno;
Præturam vernam, pulchra Tulipa, cape.
Flos æstiva Jovis, Crocus autumnalia jura
Dicat, & Helleboro bellica cedat hyems.
Invigilate, datum officii est, non munus honoris
Ipse honor est vobis, ipsáque vita brevis.

Dixerat, assensêre omnes, luctúmque repulsæ
Præsentem, sortis spes repetenda levat.

PLAN-

PLANTARUM

Lib. V.

Pomona.

Altiùs elatis insurgite carmina talis
Et pedis heroi gressum relevate cothurno,
Alta cano; gentē arboreā, gentē æthere multo
Vicinóque polo & Phœbo propiore beatam.
Illa leves odit pulchellis floribus aptos
Despicit ila humiles & dignos gramine versus.
Cætera materno in gremio se germina condunt,
Et vitam aerio tenuem non ausa profundo
Credere, tuta legunt ventosi littora regni :
His deus ora dedit sublimia ferre per auras
Ad coelum, & plantas subter ridere timentes;
Atque parum erectos hominum contemnere vultus.
Herculeas metas inter, magníque Columbi
Fulvum orbem, medio longè jacet insula ponto,
Fortunatarum pulcherrima, quam beat ingens
Naturæ favor, & mira indulgentia coeli.
Non illic placidum, constans, solidúmque serenum
Importuna cohors venti pluviæque lacessunt.
Solus odoratis alarum molliter auris,
Plaudit humum Zephyrus foecundóq; incubat anno.
Non illam tristi nubes lacrymosa macrâque
Pascit aquâ, tacito saturat sed rore benignus

Æther,

Æther, & ſuccis vitalibus aſtra ſaginant.
Perpetuum & nullo violabile frigore regnum
Occupat hìc modicis defenſa caloribus æſtas,
Ditior autumno, vere & formoſior ipſo;
Hic locuples nullis conturbat menſibus arbor,
Sed frondes ſimul & flores, fructúſque ferentem
Omnis læta videt, videt omni Cynthia vultu,
Plurima nec tribuens, quædam negat invida more
Noſtrati; hìc eadem ſemper fert omnia tellus.
Hunc coluiſſe locum ſtudio Pomona perenni
Poſthabitis magni Alcinoi dea dicitur hortis.
Hanc ſapiens mundi mediam veteríſque novique
Pomiferis ſtatuens umbroſam gentibus urbem,
(Arborei caput imperii ſedémque verendam)
Conſcriptis ab utroque replevit civibus orbe.
Illam tergemino circumdant undique vallo
Muricibúſque aditum prohibent paliurus acuti
Et rubus & rhamni & ſemper florens pyracantha,

V. 39. Omni genere ſpinarum, neque enim neceſſe eſt omnes nominare. Murices, alio nomine Triboli, vel Tribuli, mhachinulæ ferreæ erant aculeis extantibus infeſtæ, ad impediendas hoſtium irruptiones paſſim ſparſæ. Paliurus, Anglicè Chriſt's Thorn, i. e. Chriſti ſpina, quâ illum fuiſſe coronatum autumant, quia ſit in Paleſtinâ omnium maximè communis. Rubus, præter illum qui morum fert, (Bramble) & Cynosbaton (the Eglantine) & Cynorrhodon (the Wild Roſe) & Rubum Idæ (Raſberry) comprehendit. Rhamnorum etiam diverſa genera apud Græcos quæ diſtinguere, noſtráque linguâ indigitare perquam difficile eſt. Nec certè major uſpiam apud Botanicos veterum nominum ignoratio eſt, quàm in hâc ſpinoſarum tribu. Ipſa Oxyacantha *Theophraſti* alia eſt illâ *Dioſcoridis*, utræque aliæ Galenicâ, *&c.* Pyracantha (quam *Parkinſonus* veram Oxyacantham arbitratur eſſe) arbor eſt fruticoſa, ſemper virens, pulcherrimis racemis baccarum corallinarum undequâque ornata, ſpinis munitiſſima, ramulis denſa, & omnium ſepimentorum, meâ ſententiâ, optima. Angl. The Coral Tree.

Et Spina appendix, & Spina potentior alba,
Vel magicas etiam valeat quæ pellere noxas.
At lepido directæ intùs quincunce plateæ,
Totam oculis pandunt viridem gaudentibus urbem,
In medióque deæ ſtat vivis fulta columnis
Et teſtudineis ædes topiaria ramis,
Cui circum paries & frondeſcentia tecta
Omnigenis diſtincta nitent pulcherrima pomis,
Eſſe putes variis Anaglypta extantia formis.
  Hìc dea, iam lectis fœcundi fructibus horti,
(Nempe alibi lectis, hìc nullo tempore ceſſant)
Vulnerat averſum caudâ cum ſcorpius annum,
Et gelido effœtum reddit ſterilémque veneno;
Hic ſua ſolenni ſacra vortumnalia more
Sacra ſui vario de nomine dicta mariti,
Ambitione colit multâ, inſtaurátque quotannis:
Illo lauta die (neque enim tum prodiga dici
Diva opulenta poteſt) hortenſibus apparat ingens

V. 41. Miſſis hic Botanicorum controverſiis Spinam appendicem, *Plinii* cum *Dalecampio* Berberim noſtram puto eſſe. De eâ ſic *Plin.* Spina eſt Appendix appellata, quoniam baccæ puniceo colore in eâ Appendices vocantur, hæ crudæ per ſe & aridæ in vino coctæ, alvum citam ac tormina compeſcunt. *lib.* 24. 13.

V. 41. **The White-thorn, haw-thorn.** Spina Alba, Ἀλεξίκακος olim credita, & omnium lemurum, ſtrigum, magicorúmque medicamentorum averrunca. *Ovid. Faſt.* 6.

Sic fatus Spinam quâ triſtes pellere poſſet
A foribus noxas, hæc erat alba, dedit.

Et paulo poſt,

Virgáque janalis de ſpinâ ſumitur albâ.

Unde ominis causâ novis nuptis ex hâc arbore tædas præferre veteribus ſolenne erat. Janalis autem dicta, quia ad avertenda illa mala foribus prætexi ſolita eſt.

V. 49. Opera ita exculpta, ut in iis imagines emineant, qualis ille caper ſtans extra pocula. *Juven.* Galli Relevata dicunt. *Plin.* In aſperitatem exciſa

V. 52. Menſe Octobri ſol ingreditur Scorpium; at teſte *Varrone*, Vortumnalia à Vortumnalia à Vortumno cujus feriæ Octobri menſe. Vertumnus dicitur quod in omnes ſe formas verteret, vel ab anno vertente cujus omnes fructus percipit.

Ruricolísque deis epulum; venere frequentes
Patricio primi, summóque ex ordine cœli
Consentûm bis sena cohors; nec abesse Priapus
Sustinet, & prurit lascivus in hospite divâ;
Venit magna Pales, umbræque virentis amator
Pan deus Arcadiæ, stimulat Silenus asellum
Ponè sequens tardum, necnon agrestia Fauni
Numina capripedes læti ad convivia saltant.
Subsequitur vulgus superûm, raróque superbum
Thuris honore sacri; Picumnus stercore diti
Sordidus, & Condus frugum Tutanus avarus,
Et Collina tumens, & tu Vallonia pinguis,
Et Rurina pedes latos perone revincta,
Et centum arboreæ nymphæ per candida colla
Effusæ, viridésque comas, mollémque gerentes
Depexam foliis tenuíve ex cortice vestem.
Ipsa novos quoque misit America rustica multos
Terribiles habitu, formâque & nomine divos.

V. 61. *Varro* in principio libri de R.R. Et quoniam dei facientes adjuvant, prius invocabo eos, nec ut *Homerus* & *Ennius* musas, sed duodecim deos consentis, neque tamen eos urbanos, quorum imagines ad forum auratæ stant, sed mares & Fœminæ totidem, sed illos duodecim deos qui maximè agricolarum duces sunt & quos deinde enumerat nempe, Jovem & Tellurem, Solem & Lunam, Cererem & Liberum, Robigum & Floram, Minervam & Venerem, Lympham ac Bonum Eventum.

V. 68. Picumnus, stercorandorum agrorum invenit usum, unde & Sterquilinus dictus est. *Serv.* in 6. Æneid.

V. 69. Frumentis collectis atque reconditis ut tutò servarentur, deam Tutilinam præposuerunt. *Aug. l.* 4. de Civit. Dei *c*.8. Super quo loco *L.Vives*, Tutanus & Utilina dii qui rebus tuendis præerant. *Non. Marcell.* hunc *Varro* & periculosis & subitis rebus invocari nomen esse dicit, ut Herculem malorum depulsorem.

V. 70. Nec agrorum munus uni alicui deo committendum arbitrati sunt, sed Rura deæ Rusinæ, juga montium deo Jugatino, collibus deam Collatinam, vallibus Valloniam præfecerunt. *August.* ibid. ubi Rusinæ & Collatinæ loco legendum eruditi putant Rurinam & Collinam.

Omnia

Omnia quîs poterit, quis ſi centum ora darentur,
Guſtare illius vel dicere fercula menſæ ?
Nullius fruticis, nullius & arboris illic
Symbola defuerant ; circumſtant nobile cetrum
Accumulántque dapes variâ cum veſte miniſtri
Succincti, atque habiles duodeni ex ordine menſes.
Vina dedêre Pyrus, Malúſque, Eoáque Palma.
Et vina & calices Nux Indica. Prodiga Vitis
Mille meri dederat ſpecies, & lætus Iacchus
Attollens manibus ſpumantia pocula ſacro
Quem vicina deæ miſit Cannaria ſucco.
Euge, ſolum cœleſte, inquit Canaria, macte !
O infauſta cohors, abſentia numina, quæ nunc
Sobria diſcumbunt cœlo, nectárque propinant !
Perſuaſit reliquis non futilis autor, at unam
Hauſerunt avidè Chocolatam Flora Venúſque,
Haud reor ignaræ virtutum neſcio quarum.
Indulgent genio ſuperi, ſapiúntque boníſque
Rebus agunt lætos convivas ; unus eorum
Dicitur hæc inter clamaſſe, ô ſtulta nocénſque
Progenies hominum, quæ ſordida ſanguine multo,
Tam faciles natura cibos cùm larga miniſtret,
Horrendas epulas mavult, luxúmque ferarum,
Sacrificátque ſibi crudeliter, ínque culinas
Avertit templis animalia debita noſtris.
Hoſpitis hinc omnes grato celebrare tumultu
Munera divitiáſque deæ, pars aurea Mala,
Pars Ficus, liquidâve tumentia Perſica carne.
Pars dites Oleæ ſuccos, pars maxima Vitem.
Audiit hæc, tantæque inter præconia laudis
Indignans gravitérque ferens ſua poma ſileri
Mirandóſque homini quos gignit America fructus
(Fœlix terra nimis prædivéſque intus & extrà)
Increpat ore deos ſic Omelochilus iniquos,
Veſpertina ſuum quem prædicat India Bacchum.

Ecquis

Ecquis ait, veteris celeberrima numina mundi
Livor habet? procul hoc vitium noſtratibus abſit.
Si noſtri meruere orbis fœlicia poma
(Vidi aliquos equidem non ſegniter illa vorantes)
Europæorum contingere labra deorum,
Et laudem meruêre aliquam; ſic reddere grates,
Sic ſuffragari non invida lingua palato
Debuit, at veſtræ venalis gratia famæ
Primitias tantùm, decimas, libamina, honores
Ambitioſa ſuos celebrat; ſoláſque probatis
Quêis culti per longa fuiſtis ſæcula, fruges.
At non, ſi noſtrum fortuna afflixerit orbem
Deſtituit natura parens. Non ſi horridus armis
Gradivus ſuperavit Ochecum veſter inermem,
Non ſi turrigeri Neptuni claſſibus altis
Tlalloci Canoæ noſtri ceſsêre cavatæ,
Si ceſſit Viracocha Jovi, proh viribus impar!
Hiſpanúſque ferox, cæſis cultoribus omnem
Divaſtavit agrum, & latè ſola ſola reliquit.
Non, inquam, idcircò ſterileſcit America tellus
Luxuriante ſinu innumeros effundere fœtus,
Gaudet inexhauſta & victore potentior orbe,
Ignotos alibi & noſcendos tempore nullo
(Namque Europa Aſiéq; & pauperis Africa venæ
Tam generoſa dabunt nunquam, mihi credite, poma)
Mille parit fructus; Agite, ô, fiducia ſiqua eſt,
(Quandoquidem hìc omnes utriuſque coegerit oræ
Arboreas Pomona dapes) locuplete deorum
Judicio videamus uter ſit ditior orbis;
Ditior, ah! pomis dico; nam cætera noſtis.
Ah nimiùm noviſtis opes, frugéſque Potoſi.
Aſſensêre alacri populares murmure divi,
Néve recuſarunt noſtri; gaudere Minerva
Confidens Oleæ; Bacchus ridere ſonorum:
Jam nova ab occiduis victoria quæritur Indis

Crateríſque ferox acuit ſibi cornua denis;
Ergo placet dapibus tandem menſíſque remotis
Cenſum agere arboreum; dea protinus evocat omnes,
Séque jubet medio viſendas ſiſtere pomos.
Ordine quamque ſuo; primæ procedere juſſæ
Quas vetus orbis alit duplici de gente nucúmque
Malorúmque, omnes generoſum ſtemma trahentes,
Malorum ſed mille domus & nomina mille.
Ipſa nuces inter numerata eſt Eſculus olim,
Omnis erat lautis pingueſcens glandibus arbor
Pars horti, Pomona, tui; ſed fercula tandem
Lignea Dodones, alimentáque debita porcis
Odit honeſta fames; tandem faſtoſa decenter
Vix dea Caſtaneas dulces Corylóſque recepit.
Magnificóſque alto jactantem vertice conos
Aeriam Pinum, vix has, & pene gravatim,
Sed recipit tamen, atque locum meruere receptæ.
Prima ſubit [1] Corylus campo, nucibúſque jocoſum
Velitibus certamen init, ſedet arbore amatâ
Non umbram captans (dedit umbram cauda) Sciurus,
Sed ludo indulgens & caſſa putamina ſpargens.
Diva refert, ſenibus non expugnabile pomum
Cernitis, abſtineas frater Silene monebo.
Sed multùm innocuis puerorum luſibus aptum
Et gratam malis non pubeſcentibus eſcam.
At vos, ô pueri, jam jam vernante calore

[1] *Corylus.*

Ocyus abjicitote nuces; odêre puellæ:
Reſpuit, ac ſpargi jubet oblectamina, poſcens
Seria, & intentus ludis majoribus Hymen.
Bacchus ad hoc, pueris ô germina digna patronis,
Quæ Vites odio noſtras fugiúntque fugántque!
Gingivis ô poma tuis digniſſima quondam,

V. 173. Credo pueros olim non tantùm Juglandibus ſed & omium generum nucibus luſiſſe ſolitos, & ocellata quibus *Augustum* cum pueris minutis luſiſſe ſolitum laxandi animi gratiâ refert *Suetonius*, aliqui has nuces avellanas, alii amygdalas, *Alexander* ab *Alex.* ingenioſiſſimè, Perſicorum Oſſa, propter innumera eorum foramina & quaſi Ocellos interpretatur. *Dalechamp.* certè fallitur, qui per Ocellata intelligit genus optimum Jūglandum quod Perſicon & Baſilicon vocat. *Plin. l.* 14. 22. Quod eâ (inquit) parte qua barbatæ ſuæ cuti adhæret, cùm avelluntur, oculi figura delineata conſpiciatur, nec id in ullâ aliâ nuce appareat. Sed verba *Suetonii* ſunt, Talis, aut Ocellatis nucibúſque ludebat. Quod idem eſſet ex hâc interpretatione ac ſi dixiſſet, Juglandibus, Juglandibúſque ludebat, ſed rectè dici poteſt Perſicorum nucleis nucibúſque ludebat. Non inficias ibo doctiſſimum Caſaub. cùm Ocellata globulos lapideos aut eburneos putat eſſe (noſtrates pueri appellant **Bounding-stones**, & nullus adhuc frequentior ludus eſt puerilis) conjecturâ niti probabili, ſed nec altera eſt improbabilis. Omne genus igitur nuces die nuptiarum Sponſus vel ſpargebat, vel concubinis ſuis (ut innuit *Catullus* in *Epithal. Jul.* & *Mall.*) ſpargendas dabat, ut ſignificaret ſe puerilibus omnibus oblectamentis renunciare, eáque in poſterum facere velle.

——*Nucibus facimus quæcunque relictis.*

(Ut ait *Perſ.*) Hanc enim veram hujus moris eſſe cauſam arbitror, non eas quas memorat *Plin.* (dicens, Quæ cauſa eas nuptiis fecit religioſas, tot modis fœtu munito, quod eſt veriſimilius quàm quà calendo tripudium ſonú nve faciant) neque illas quas ex *Varrone* citat *Servius*, ut ſtrepitu puerorum nuces rapientium puellæ vox virginitatem amittentis obrueretur, aut denique ut Jovis omine (cui ſacræ ſunt Nuces) matrimonium celebraretur.

V. 177. *Néve inter Corylum vitem ſere* ——

Virg. Georg. 2. Et paulò poſt,

——*Cornu ductus ſtabit ſacer hircus ad aram*
Pinguiáque in verubus torrebimus exta colurnis.

Quòd non ſolum hircus ſed & Corylus nocent vitibus. Ex illo *Plin.* Vites odit Corylus, & ni procul abſit, triſtis & ægra eſt.

Simia, ridiculè turpes agitantia rugas!
Sobria ſubridens Pallas, mirabimur, infert,
Has inimicitias, Corylos odiſſe venena
Omnia ſi certum eſt? Illarum plus mihi multò
Admirandus amor, quo vel tellure ſub alta
Theſauros malè ſecuros ſcrutantur avaræ.
En ut ſceptra tenens Coryli divina potentis
Progreditur vates, oculíſque errantibus auri
Rimatur nequicquam obſcura cubilia tecti
Venator; ſed enim prædæ nota aura propinquæ
Afflat, ut extremæ ſuſpenſa cacumina Virgæ,
(Dulcis odor lucri facit ipſo in ſtipite ſenſum.)
Illa tremens, fortíſque ſacro magnete metalli
Percita, ad amplexus properè ſe inclinat amatos,
Deſignátque locum, & vatem ſpe divite complet.
Quid mirum, ſi tanta premunt miracula mentem
Humanam, denſâque vagam caligine volvunt?
Me, me ipſam certè cogunt dubitare, cerebro
Prognatum Jovis, & nutritum numen Athenis;
Tu cauſam, tu pande (potes nam ſolus) Apollo,
Nos hominum turbâ, nobis tu doctior ipſis.
Dixerat, at tanto infœlix ænigmate Phœbus

V. 181. Avellanarum nucleos venenis reſiſtere venenatorumque ictibus teſtatur *Gal. l. 7. Simplic. Medic.*

V. 184. Metallicorum experientiâ compertum eſt, tantam cum metallis Coryli arborem ſympathiam habere, ut ſi illius virga per loca ubi metalla lateant, rectà deferatur, illicò flectatur in abſconditi metalli indicium. *Bapt. P.* Faciunt ex Coryli ſylveſtris bifido ſurculo virgulam quâ metalla ſcrutantur. *Schrodr.* hanc virgulam divinam vocant. Memini me videre quoſdam, quos nunc Virtuoſos vocare mos eſt, cùm in ludo litterario Weſtmonaſterii puer agerem, qui hanc Virgulam per omnes Eccleſiæ Collegiique partes ingentium theſaurorum reperiendorum ſpe, & impetratâ ab ipſo Rege veniâ circumtulerunt, multíſque in locis terram effoderunt, indiciis neſcio quibus decepti, ſed poſt univerſi tridui laborem irritum, ab ipſis pueris irriſi diſceſſerunt. Habet tamen adhuc magnam autoritatem hoc genus divinationis.

Æſtuat

Æstuat irretitus, & errat cæcus in arcto.
Nunc animam mundi, nunc commovet entelecheiam,
Sympathiámque, atomósq; vagas, fermentáque turbat,
Credas nigra suis oracula fundere Delphis:
Ridet anhelantem genitor, sibi Jupiter uni
Ista reservari gaudens, hominésque deósque
Naturæ nodos, & inextricabile textum
Materiæ, mundique sui secreta latere.
Subsequitur Corylos, horti licèt incola rarò
[2] Castanea, & latè sylvestrem porrigit umbram,
Ferre nuces quicunque favent, sed qui minùs æqui
Glandes ferre volunt; riserunt vilia divi
Tergeminis munita armis, cataphractáque poma.
Lintea prima illi lorica, sed apta duellis,
Undantem arcanâ sistens virtute cruorem;
Proxima de ligno solido fabrefacta levique;
Tertia non tantùm defendere nata, sed hostem
Vulnerat, & longè telis extantibus horret.
Vix, puto, majores movisset & ipse cachinnos,
Thersites clypeo Ajacis septemplice tectus.
At sua tutatur formæ reverentia [3] Pinum,
Illa caput celsum nubes rigat inter aquosas.
Sacráque jactatrix incisa in cortice verba
Virgiliana gerit, pulcherrima Pinus in horto.

[2] *Castanea.* [3] *Pinus.*

V. 210. Nuces vocamus & Castaneas, quanquam accommodatiores glandium generi, armatum iis echinato calyce vallum, mirúmq; vilissima quæ tanta occultaverit cura naturæ.—— apud Græcos Sardianos balanos appellant, *&c. Plin.* 15. 23. A Castanâ Magnesiæ, vel ut quidam volunt, Apuliæ propè Tarentum, oppido nomen obtinent.

V. 214. Præter membranam rubram cortici ac carni intercedentem nihil officinis exhibent; illa Membrana sistit valenter immodicos alvi fluores, & sanguinis rejectiones in vino austero sumpta. *Schrodr.*

V. 224. *Fraxinus in sylvis pulcherrima, Pinus in hortis.* Virg. Eclog.

Pan deus agnoſcit venientem, ultróque ſalutat
Pinifero capite innutans, & tempora blandus
Cornibus ac foliis vallata inclinat acutis.
Neptunus feciſſet idem ſi fortè fuiſſet
Præſens, nec tantos illi invidiſſet honores
Iſthmiacam ornanti ſacris trieterida ſertis
Victoréſque coronanti, plauſúſque moventi,
Quos pater ipſe mari gaudens audiret utroque.
Non illam immeritò colit, & ſibi vindicat unam
Neptunus, plantarum aliàs non magnus amator:
Illa ſolo ſtabili & natali colle relicto
(Quo ventoſa diù jactato vertice bella
Præluſit juvenis) montes habitare marinos
Gaudet, & æquoreis occurrere nuda procellis:
O fruſtrà generi plantarum hominúmque negatas
Diſcluſáſque ſolo & donatas piſcibus undas!
Naturæ ſuperant ars atque induſtria leges,
Arboribúſque viríſque fit altera patria pontus.

V. 225. ——*Arcadio Pinus amata Deo.* Propert.
—————— ——*Pan*
Pinea ſemiferi capitis velamina quaſſans. Lucret.

V. 228. Omnium Iſthmorum celeberrimus Corinthiacus, triginta ſex ſtadia latus inter Ægæum & Ionium mare. Hic Neptunus cognomento Iſthmius, Templum habuit luco Pineo circumcluſum, prope quem Ludi Iſthmii celebrabantur, à Siſypho Corinthiorum Rege primùm in honorem Melicertæ inſtituti, poſtea diu intermiſſi, à Theſeo reſtituebantur; & ab illo, Neptuno conſecrabantur; Victorum Corona Pinea præmium, vel propter commoditatem vicini illius luci Pinei, eidem Neptuno dedicati, vel quòd ex pinu plerumque tunc temporis navigia fiebant, ideóque exiſtimabatur illa Arbor maris eſſe Deo gratiſſima,

——— *Dat utile lignum*
Navigiis Pinus.—— Virg.

At

At Cybelæ ante omnes ſtat grata in montibus Idæ,
Matri turrigeræ turriti verticis arbor;
Nunc formoſa arbor, ſed formoſiſſimus olim
Dilectúſque deæ puer; infœlicia teſtæ
Vulnera nunc damnat ſapiens caſtóſque furores,
Nunc Venerem nucleis fovet irritátque morantem,
Et tibi jucundas tædas, Hymenæe, miniſtrat.
Aſt Ia, cui tædas de ſpinâ præparat albâ

V. 243. *Grata dùm matri ſi-quidem Cybeleius Atys,*
Exuit hâc hominem, truncoque induruit illo. Ovid. 10. Met.
Poma ſumus Cybeles —— Mart.

Atys formoſiſſimus & chariſſimus Cybelæ puer, cùm per mare Phrygium navigaret, ad flumen Gallum uſque perveniſſe memoratur, ejúſque potu ad inſaniam verſus, teſtes ſibi amputaviſſe ſilice, vel teſtâ.

Mollia qui rupiâ ſecuit genitalia teſtâ. Juven.

Séque Cybelæ conſecraviſſe, unde omnes poſt cum deæ antiſtites, Caſtrati, Gallique appellati ſunt. Multis aliis etiam modis hæc fabula refertur, quos non eſt operæ precium commemorare. Vide *Catulli* carmen de Berecynthia & Aty. Cybele autem (per quam Tellurem intelligunt) & Mater Idæa, aut Berecynthia, & Mater Magna, & Mater Deorum dicitur, turritámque coronam geſtare, quòd terra quaſi coronetur urbibus.

Alma parens Idæa deûm cui Dindyma cordi
Turrigeræque urbes. —— Virg.
Turrigerámq; petit Cybelem —— Claud. Id.
—— *& pronas intendit ad oſcula turres.*

Et ſæpe alibi venuſtiſſimum he turres uſum illi præbent.

V. 248. Nucleorum uſus præcipuus eſt in phthiſi (quia nutriunt bene) tuſſi, ſtranguriâ atque acrimoniâ urinæ mitigandâ, ſegnem excitant Venerem, ulcera renum mundificant. *Schroder.* Tædæ nuptiales ex Spinâ albâ primùm, deinde ex Pinu factitatæ ſunt. Res notiſſima, ſuperſedeo exemplis.

V. 250. Ia, Midæ regis filia deſponſata Aty, ſponſo ſuo in arborem converſo, ipſa ſe interfecit, miſerata Cybele corpus in Amygdalū amaram transformavit; refert hæc *Arnobius*, cætera de Sorore ejus mihi ſubtexere placuit, & quidni liceat? Comitatur & alia fabula hanc arborem, Phyllida Demophoontis, viro ultra promiſſum tempus abſente, correptam amoris impatientiâ laqueo vitam finiviſſe, & in Amygdalum converſam fuiſſe, ſed ſine foliis, Demophoonta reverſum truncum ejus amplexum eſſe, illam autem ſenſiſſe adventum viri, & gaudio folia emiſiſſe; ab ejus nomine tum demum φύλλα dicta, cùm antè πέταλα diceretur.

Jam

Jam pater (alba faces tribuit tum Spina jugales)
Non jam deſponſata viro, proh, regia Virgo,
Non jam ſemiviro, longam pro conjuge Pinum
Optato ample&tens, vano intabeſcit amore.
Rivalem priùs, at ſociam nunc denique luctûs,
Indurat teneram trunco miſerata Cybelle,
Et jubet eſſe Nucem: fit [4] Amygdalus; inficit ipſum
Perpetuus fructum, remanétque doloris amaror.
At [5] ſoror (hæc miſeræ comes) evaneſcere vultus
Ut videt humanos, paulatimque ora ſubire
Lignea, creſcentem librum retinere laborat.
Sed ſtupet obductam ſimili ſe cortice cernens.
Omnia par niſi quod mœror ſubdulcia poma
Lenior effecit, nullóque admixtus amore;
Mitior his multùm virtus, operoſior illis.
Nec tantùm ſemel hæc habitandam ſe dedit arbor
Inque pios ramos truncúmque recepit amantes:
Induit hanc etiam, & vitâ meliore renata eſt.
Heu nimiùm pactos menſes numerare ſevera,
Impatiénſque viri Phyllis Rhodophéia lenti,
Fronde novâ laceros crines & caudice longo
Extentam informi letho mutata figuram.
Phyllis abit pudibunda, Ceres perluſtrat euntem
Sollicitè, fœtúque videns gemmaſcere multo
Spem dea venturi locupletem præcipit anni.
Succedunt ſolidis [6] Piſtacia denſa racemis,

[4] *Amygdalus Amara.* [5] *Dulcis.* [6] *Piſtacium.*

V. 273. *Contemplator item cum ſe Nux plurima ſylvis*
Induet in florem & ramos curvabit olentes,
Si ſuperant fœtus pariter frumenta ſequentur,
Magnáque cum magno veniet tritura calore. Virg. Geor. I.

Nucem, Amygdalum hoc in loco omnes interpretantur.

Laudatámque ferunt victis serpentibus escam.
Sed venit, ecce ingens multúmque potentior arbos,
Quam dixere nucem mortales, numina [7] glandem,
At Glandem Jovis, hic nullum non nomen honestat
Additus; ambrosiámque hominum si forte vocassent
Laudassent minùs; haud equidem reor absq; deorum
Consilio hæc capitis nux est sortita figuram,
Nec Caryan Græci frustrà dixêre diserti.
Illam callosas imitantem anfractibus undas
Innumeris, gyrósque voluminàque alba cerebri,
Investit tunicâ menynx bombycina molli;
Atque abducta super bifidâ consuta carinâ
Lignea defendit solido calvaria claustro:
Nec satis hoc, viridis tegitur post omnia pulchro
Orbe pericranii, decus est tutamine in ipso.
Néve parum liquidè cognatio sacra probetur
Cum capite humano, minimámve calumnia rimam
Inveniat, crines parit atque alit illa, memórque

[7] *Juglans.*

V. 277. In Nucum genere Pistacia nota, prodesse adversus serpentium traduntur morsus & potu & cibo. *Plin. lib.* 13. 5. Nux Persiæ, Syriæ, Ægypto familiarissima, sed & in Græciâ quoque atque Italiâ crescens, hic etiam vivere non recusat, sed neque fructum fert neque florem.

V. 279. Homerico more loquendi, qui alia rebus apud homines, alia apud deos nomina assignat. Itaque Nux simpliciter, tanquam Nucum maxima (est enim, ut ait *Plin.* pineis minor universitate, sed proportione amplior nucleo) ab hominibus appelletur, à diis (si diis placet) juglans, hoc est, Διὸς βάλανος Jovis Glans.

V. 284. A capitis similitudine nomen potiùs deduco quàm à capitis gravedine (ut *Plin.*) propter odoris gravitatem, mihi quidem (ut pro meipso dicam) gratissimus odor est foliorum, itaque *Macrob.* dicit eam aliquos Juglandem dictam arbitrari, quasi Juvantem glandem; absit igitur ut nomen Nucis vel à nocendo vel à nocte (quod putamina atro colore inficiat) derivemus.

V. 294. Putamen combustum tritúmque in oleo aut vino, infantium capite perunctο, nutrit capillum, & ad alopecias eo sic utuntur. *Plin.* 23. 8.

Vel ſua quam turpis fuerit ſine frondibus arbor,
Non ſinit eſſe homines inhoneſto vertice calvos.
Quàm variæ juglandis opes? dat nobile fabrûm
Uſibus atque annis non expugnabile lignum.
Illuſtrat pictoris opus, cæmentáque firmat,
Dat menſam, & menſæ bellaria grata ſecundæ,
Dat cœnis oleum, cœnanti lampada fulvam,
Præcipuè medicum formidatúmque venenis
Virus habet cunctis; non prodigioſa caninæ
Vincit eam ſpumæ rabies, non aeris ægri
Circumfuſa lues, cœlúmque furentiáque aſtra,
Novit, dilectamque habuit, multúmque comedit
Ille veneniferæ Mithridates maximus oræ,
Ille venenorum rector fortiſſimus olim.
Heu nimiùm ingratos homines! ſortémque malignam
Infeſtámque bonis! Virtuti heu invida fata
Arboreæ! his meritis non tantùm pellitur horto
Nux Jovis ipſius, ſed toto excluditur agro:
Vix illam extremo deſertus margine fundus,
Aut lapidoſa ſolo recipit via publica macro.
Omnibus expoſitam damnis ſævíſque rapinis,
Hìc miſeram bello vexant mutilántque procaci
Immites pueri & vicinia ruſtica, & omnis
Turba viatorum, nec ceſſat ſaxeus imber,
Nec malè fœcundos contundere pertica ramos.
Et jam tota Nucum proceſſerat agmine firmo

V. 298. Id. *Plin.* Cariem vetuſtatémque tardiſſimè ſentit Juglans.

V. 299. Nempe oleo è nucleis expreſſo.

V. 302. In ſanctuariis Mithridatis maximi regis devicti *Cn. Pompeius* invenit in peculiari commentario ipſius manu compoſitionem —— Antidoti. è duabus nucibus ſiccis, item ficis totidem, & rutæ foliis viginti ſimul tritis, addito ſalis grano, & qui hoc jejunus ſumat nullum venenum nociturum illo die. Contra rabioſi quoque canis morſus nuclei à jejuno homine commanducati illitíque præſenti remedio eſſe dicuntur. *Plin. lib.* 23. 8.

Turba, genus durum, genus inſuperabile bello
Dentibus infirmis, ſuperûm ſed in ore libenter
(Nec mora) contactæ ſummis patuêre labellis.
Has inter, pictáſque cutim, ſuccóque tumentes,
Molléſque imbelli malorum corpore gentes,
Poma loco ſubeunt corio defenſa rigenti.
Et cognata nucum populo dux Punica [8] Malus.
Non alio Pomona magìs vel Flora ſuperbit
Germine, nec dubitat Cytini roſa verna colori
Cedere, nec vernans aurora, nec igne pyropus
Purpureo fulgens, nec coccina gloria regum,
Nec pudor in pulchro dilectæ virginis ore.
Junoni magnæ fructus ſacer; aurea templi
Stat medio Heræi, Polycleti nobile numen,
Hâc ſceptrum, formoſa ſuæ Carthaginis illâ
Poma tenens dextrâ (dextra eſt manus utraque divis)
Non equidem indignum pomi tam fertilis orbem
Innumeris uteríſque cavum, innumeríſque tumentem

[8] *Malus Punica.*

V. 327. Democritus, aliíque agriculturæ ſcriptores, malum Punicum inter Nuces reponendum cenſent, cùm foris duro tegatur cortice, intùs verò habeat quod eſui ſit, ea Græci ἀκρόδρυα vocant. *Plin.* verò inter mala; Mala (inquit) appellamus, quanquam diverſi generis Perſica & Granata. B. P.

V. 329. Ab hoc flore Puniceus color nomen obtinet. *Dioſcor.* & *Galeno lib.* 6. Simplic. Cytinus flos eſt mali punicæ ſativæ: Balauſtium autem ſylveſtris flos eſt: at *Plinio*, Balauſtium eſt utriuſque. Cytinus autem rudimentum fructûs primum.

V. 333. Græci tradunt Heræum templum (à Junonis nomine dictum quam ἥραν appellarunt) in Eubœâ memorabile fuiſſe Junonis ſimulacro, Polycleti opere, ex ebore atque auro facto, altera manu ſceptrum, altera malum Punicum geſtantis.

Seminibus

Seminibus Lucina fovet; verùm infera Juno
Libatum reditus memor abſcidiſſe ſupernos
Odit, & intranti torvor lacrymiſque madentes
Heu nondum placata Ceres, avertit ocellos.
Omnia nimirùm conſtringit Punica, ſiſtit
Omnia, & Elyſiis, ubi non datur exitus, arvis:
Aptior haud ulla eſt arbos; manet ipſa retenta
Et religata tribus ſumptis Proſerpina granis.
At ſubito lux flava oculos perſtringere divûm
Mirantûm, & blandi diſcurrere fulguris aura;
Ditavêre locum ingreſſæ ſplendentibus umbris,

V. 339. Notum eſt Junonem atque Lucinam, eandem fuiſſe, quamque & Luna ità vocetur; ſed primò neque Jupiter aliud à Sole, neque Luna aliud à Junone numen exiſtimatum eſt. Pluto etiam infernus Jupiter, Proſerpina inferna Juno, dicti ſunt.

V. 340. Jupiter promiſiſſe Cereri traditur, ſibi reſtitutum iri filiam raptam, ſi nihil apud inferos deguſtaſſe; comederat autem miſella ſeptem vel tria grana (nam utrumque, *Ovid.* diverſis in locis affirmat) Mali Punicæ.

——*Cultis dum ſimplex errat in hortis*
Puniceum curvâ decerpſerat arbore pomum,
Sumptáque pallenti ſeptem de cortice grana
Preſſerat ore ſuo ——Met. 5.

At in Faſt.

Rapta tribus, dixit, ſolvit jejunia granis,
Punica quæ texto cortice Poma tegunt.

V. 346. Vix enim quicquam aſtringentius malo Punico; ſiſtunt potu menſes fœminarum, ſanguinis exſcreationes, ventris & ſtomachi ſolutiones, genitalia, ulceráque quacunque in parte manantia. Siccavere etiam ut ſic quoque experirentur, invenerúntque tuſorum farinâ dyſenterico: à morte revocari, alvum ſiſti. *Plin. lib.* 23. 6.

Heſperidum [4] Citrus, Malúſq; Nerantia quondam
Gloria; perpetuis veſtitæ frondibus ambæ,
Perpetuo flore ornatæ, fœtúque tumentes
Perpetuo; germanæ ambæ, ſed palluit illas,
Hæc auro rubuit ſaturo; nec cœlifer Atlas
Dedignatus erat, qui ſydera vertice geſtat,
Has ſtellas-plantaſſe, pedûm ornamenta ſuorum,
Exiguas, magnæque imitamina parva coronæ.
Dicitur has muris clauſiſſe & montibus altis,
Multa cavens, nec contentus cuſtode Priapo,
Arboreóq; deo, vigilem appoſuiſſe draconem.
Perſpicite hæc aliis quantum pomaria præſtent,
Mendicos metuêre vagos pueróſque procaces
Illa, ſed Alciden magnum feciſſe latronem
Hæc meruere; venit Jove natus ab orbe remoto

[4] *Malus Citria, & Aurantia.*

V. 350. **Lemons and Oranges.** Mala Aſſyria & Medica eadem fuiſſe genere (nata multa ſunt eorum genera & diverſis in regionibus valdè differunt) quæ nunc Citria vocantur, nullus dubito, eáque (cum iis quæ Aurantia dicuntur) fuiſſe aurea Heſperidum mala Poetis celebratiſſima, quanquam *Plin.* aſſeverat Malum Medicam niſi apud Medas & in Perſide naſci nolle, cùm nunc in omnibus calidis regionibus benè proveniant, principatum autem hodiè obtineant Chinenſia, Citrus illa ex quâ precioſiſſimæ veterum menſæ (quanquam & illa è Mauritania, ubi Heſperidum horti, oriunda) ab hâc longè diverſa eſt & folio ſylveſtris cupreſſus, cùm hac ſit laurus. Malum Arantiam dictam volunt ab Arantiâ oppido Achaiæ, quod iis pomis abundaſſe ferunt, accedit *Pauſaniæ* autoritas, qui Herculem poma Heſperidum Arantiam primùm tranſtuliſſe ſcribit, alii vocatum hæc Mala Aurantia, Ærantia, Nerantia, Narantia, Arania quaſi Ariana, ab Aria Perſica regione. Nicandri Scholiaſtes dicit Μῆλον ἐστὶ τὸ Μηδικὸν τὸ κιτρίζιον.

V. 354. Ovid. Metam. 4.
Tempus, Atla, veniet tua quo ſpoliabitur auro
Arbor, & hunc prædæ titulum Jove natus habebit,
Id metuens ſolidis pomaria clauſerat Atlas
Montibus, & vaſto dederat ſervanda draconi.

Bellator,

Bellator, tantæque viæ tantíque pericli
Poma relaturus mercedem Citria dignam:
Nec tamen hic verum prædæ cognoverat uſum
Infœlix preciúmque ſuæ, Martíſque peritus
Neſcierat vires plantarum, & Appollinis artes.
Si pomi aurati, monſtroſa venena domantis,
Virtutem herculeam noſſet, ſuccóſque potentes,
Non illum irato Centauri ſanguine miſtum,
Multiplicis virus totum extinxiſſet Echidnæ,
Nec trepidam impleſſet furioſis vocibus Oetam,
Se tandem toties victâ, nec iam amplius ullo
Ore renaſcenti, victam indignatus ab Hydrâ.
  Inde tribus numeroſa Monoſtea nomine dicta,
Intrat, & has ducit ſ Ceraſus, quæ ſedula grates
Et feſtina referre, ſalutat prima colonum,
Fructiferúmque aperit baccis rutilantibus annum.
Maîus egens dapibus, ſed lauto dives amictu,
Miratur, florémque putat tam præcoque pomum.
Non ea fœcundos maturo ſole calores
Æſtatíſque dies opperta moratur adultos:
Frigus amat modicum, cultúque tenellula nullo
Arva ambuſta pati, aut tellurem cogitur aſſam;
Invitat fruſtrà Ægyptus, Nilúſque benignus,
Nilus abundanti ſaturat qui flumine plantas,

ſ *Ceraſus.*

V. 371. *Media fert triſtes ſuccos tardúmque ſaporem Fœlicis Mali, quo non præſentius ullum: Pocula ſi quando ſævæ infecere novercæ, Miſcueruntque herbas & non innoxia verba, Auxilium venit, & membris agit atra venena,* &c. Virg. Georg.

Et in hoc omnes Medici conſentiunt.

V. 378. Inter prima hoc è pomis colono gratiam annuam refert. *Plin.* 15. 25.

V. 383. Septentrione frigidiſque gaudet, *Io. Palladius.* Ceraſus amat cœli ſtatum frigidum, in tepidis regionibus parva provenit.

V. 387. In Ægypto nullâ curâ potuêre gigni. *Plin. Ib.*

Nec madidam tanti menſûm putat eſſe duorum
Luxuriam, ut ſitiat reliquo & miſera æſtuet anno.
Italiam vix læta videt Romámque beatam,
Sed ſibi adhuc peregrina & adhuc captiva videtur.
Scilicet hanc bello captam, Ceraſunte ſubactâ,
(Hoc habuit clarum chariſſima patria nomen)
Cum reliquis ponti gazis & divite prædâ
Tranſtulit Italicos victor Lucullus in agros;
Et pars ipſa fuit non contemnenda triumphi.
Dicite Io Pæan ventoſo murmure lætæ
Italides pomi, ter Io, ter dicite Pæan:
Ipſa triumphantis laurus geſtire videtur
Captivam Ceraſum ducens, lauróque ſuperbæ
Plaudere Romani reſpublica nobilis horti.
Nec tu capta dole, ſed ovans comitare triumphum,
Tu modò, tu Latiæ civis (quid inepta recuſas?)
Urbis eris, dominâſque inter numerabere pomos.
Ejuſdem venêre tribus gens maxima [6] Pruni,

[6] *Prunus.*

V. 393. Cerasi ante victoriam L. Luculli non fuere in Italia, ad urbis annum 680. Is primum vexit è Ponto, annisque 120. trans oceanum in Britanniam uſque pervenêre. *Plin. Ib.* *Athenæus* memoriæ prodidit, Lucullum debellato Mithridate victorem reverſum primùm arborem hanc à Ceraſunte Pontico municipio in Italiam detuliſſe, fructumque gentilitio nomine Ceraſium appellaſſe: veruntamen Diphilus Siphnius vir arte & facundiâ celebris, longè vetuſtior, utpote qui Lyſimachi Regis ſucceſſoris Alexandri vixit, Ceraſorum meminit: Ceraſa, inquiens, bonum ſuccum creant, ſed parùm ſubminiſtrant alimenti, ſtomacho grata ſunt, & eidem auxiliantur in frigidâ ſumpta, rubentiora præſtant, & Mileſia quæ urinam pellunt, ſed *Servius* ait, Antequam è Ceraſo urbe Lucullus adveheret, Ceraſium erat in Italiâ, ſed durum, & Cornu appellabatur, quod poſteà mixto nomine Cornuceraſium eſt vocatum. Nam *Servius* pomum Ceraſium non Ceraſum vocitari præcipit. *B. P.*

In multas ramosa domus, varióque colore
Distinctas; quarum princeps ab origine mundi
Dicitur ipsius diti regnasse Damasco.
Illa quidem Hesperium serò migravit in orbem
Post domitas Orientis opes hortósque beatos,
Jam facilis victu, jam nullo non Jove læta,
Audet Hyperboreis radicem figere campis:
Omne solum plantæ nimirùm est patria forti.
Has affine genus, Malum cognomine [7] Præcox
Armeniúmque aderat, sed stirpis major in istis
Nobilitas apparet, odos generosior exit.
Ambrosiúsque sapor perfundens ora liquescit,
Et rubet asperso leviter color aureus ostro.
Sed pœnè Assyrias spernit, nec [8]Persica malis
Invidet Armeniis; lanugo serica fructum
Molliter investit, caro turgida nectare multo

[7] *Armenia. Præcocia.* [8] *Persica.*

V. 408. Ingens turba prunorum, versicolor, nigra, candicans —— Damascena à Syriæ Damasco cognominata, jampridem in Italiâ nascentia, grandiore ligno, & exiliore carne, nec unquam in rugas siccata, quoniam soles sui desunt. *Plin. lib.* 15. 13. Ubi miratur paulo post Prunorum mentionem à Catone non esse factam, cùm condenda docuerit quadam & sylvestria, additque, Pruna omnia post Catonem cœpisse manifestum est. Damascenis inter omnia principatus, unde nostratia (*Damasins*) cognominantur, sed soli culpâ ignobiliora. Prunisque Damasci stipantur calathi. *Colum.*

V. 416. Persicorum genus in quatuor species dividemus secundùm *Palladii* sententiam, scilicet in Præcocia, Armeniaca, Persica, Duracina, *B. P.* In his earúmque subjectis speciebus distinguendis magnæ controversiæ, nec angustiis notarum decidendæ. Duas primas species nos communi nomine appellamus **Abricots**, (à Græco Βερικόκκιον) 3. **Peaches**, 4. **Nectorins**, quæ puto & Rhodacena & Tuberes & Nucipersica vocari, quod lævem cuteolam nucum repræsentent. Armeniaca, vel Armenia majora sunt Præcocibus, Armeniaca sola odore commendantur. *Plin.*

V. 420. Prunas Damascenas, nam Syrium & Assyrium idem est Poetis,

Assyrio fucatur lana veneno, Virg. 1. Tyrio.

Estur potatúrque simul: properate fugaci,
Maturæque dapi quid parcitis? illa reponi
Se vetat; haud unquam convivia crastina amarunt
Vel florum Rosa, vel pomorum Persica princeps.
Sunt etiam quibus ipsa suum pulcherrima nomen
Dat Rosa, concedítque volens [9] Rhodocina vocari;
Non alienus odor, roseíque in corpore tractus.
Illis summus honos, solidam mandentibus escam
Dura ferunt, solidísque fideliter ossibus hærent.
Hàc ori tenus indulget stomachóque calenti
Persica, deliciis contenta impendere fructum,

[9] *Duracina.*

V. 424. Pomum innocuum expetitur ægris, preciúmque singulis jam triceni nummi fuere, nullius majore, quod miremur, quia non aliud fugacius, longissima namque decerpto bidui mora est, cogitque se venundari. *Plin.* 15. 12.

V. 428. Rhodacena Paulo c. 81. *lib.* 1. Persicorum genera ea sunt quos nos vocamus, *Auberges*, *Mirecotons*, *Presses*, sic dicta quòd rosam oleant, vel roseo colore picturata fere conspiciantur, ea fortassè Duracina Latini vocarunt ob solidam carnis duritiem, cum mollis & tenera sit in Persicis, Armeniis, Præcocibus, & Tuberibus quæ vulgus appellat *Pesches Noix*. *Dalecamp.* in *Plin. Ib.*

V. 433. Persica vulgò creduntur in suâ patriâ venenata nasci, eóque in errore fuit *Cotum*.

——Pomis quæ barbara Persis
Miserat (ut fama est) patriis armata venenis,
At nunc expositi parvo discrimino lethi
(qui versus mendosus est)
Ambrosios præbent succos oblita nocendi.

Error in similitudine nominum Perseæ & Prsicæ; quem *Plin.* notat *lib.* 15. 13. Persicæ arbores serò & cum difficultate transiêre, ut quæ in Rhodo nihil ferant, quod primum ab Ægypto earum fuerat hospitium. Falsum est, venenata cum cruciatu, in Persis gigni, & pœnarum causâ à Regibus translata in Ægyptum, terrâ mitigatâ; id enim de Persea diligentiores tradunt, quæ in totum alia est, myxis rubentibus similis, nec extra orientem nasci voluit. *Galenus* etiam *lib.* 2. κατὰ τόπους affirmat Perseam à se visam Alexandriæ, arborem proceram mali magnitudine, fructu pyri, noxio in Perside, vesco in Ægypto.

Ossa sed, & crines, flores, lacrymásque vel ipsas,
Tristitiam luxúmque suum pia dedicat omnem
Utilitati hominum summæ, morbísque fugandis;
Pauca voluptati tribuens, sed multa saluti.
 Non ità quæ sequitur [1] Cornus, malè consulit illa
Humano infœlix generi, Martísque satelles
Impia, crudeli dat dura hastilia ligno,
Jure colens sylvæ, indignáque mitibus hortis,
Et lapidosa ferens poma austerúmque saporem.
 It comes huic sylvæ vetus incola [2] Ziziphus Afræ,
Mitior at baccis; multâ licet aspera spinâ.

[1] *Cornus.* [2] *Ziziphus.*

V. 434. Flores, Folia ac Nuclei calfaciunt, siccant, abstergunt. Usus præcipuus florum in lumbricis infantum, in alvi laxatione, mesenterii obstructione, seri purgatione, & nucleorum in diureticis & lithonthripticis, in obstructione hepatis, ardore stomachi. Extrinsecùs adhibentur crebrò in Emulsionibus capitis dolori dicatis. *Schrodr.* Lacryma tussi, asthmati, omnibúsque pulmonum vitiis medetur, & calculosis utilis.

V. 439. **Cornelian-berry or Cherry.** Bona bello Cornus. *Virg. Georg.* 2. quod ex eâ optima fiebant hastilia. *Id. Æneid.* Volat Itala cornus.

V. 444. **The Jujube Tree,** nobis ignota. *Theophr.* Παλιουρος Africana, quam ex Loti genere dicit esse. *Galenus* appellare videtur Sericum. Sic describitur à B. P. Arbor infra pruni magnitudinem, caudice retorrido nec satis recto, ramis senticosis, multis aduncis intercalantibus spinis, è quibus surculi præclari, foliosi, spithamæ longitudine excunt, frondes gerentes utrimque per intervallum impari exortu, lentisci more per cubitum serratas, similes 3. *Diosc.* Rhamno, qui hyeme cum frondibus unà decidunt: flore muscoso oleæ, sed odorato magis pomo cornis simili, dulci, primo viridi, ultimò puniceo. De Zizipho *Plin. lib.* 15. 14. Æquè peregrina sunt Zizipha & Tuberes, quæ & ipsa non pridem venêre in Italiam: Hæc ex Africâ, illa ex Syriâ, (ubi per hæc intelligere debemus, Zizipha; per illa, (poma) Tuberes, transpositione non probabili, sed à *Plinio* aliisque bonis autoribus aliquandò usurpatâ) *Sextus Papinius* quem Consulem vidimus, primus utraque attulit, D. Augusti novissimis temporibus, in castrorum aggeribus, sata, baccis similiora quàm malis, sed aggeribus præcipuè decora, quoniam & in tecta jam sylvæ scandunt. Alibi Ziziphi flores ad coronamenta adhiberi scribit, his odoratus similis olearum floribus. *lib.* 21. 9. Materies intus colorata est solidáque, ideo ex eâ Citharæ conficiuntur. *B. P.*

Pacis amans gaudet florem præbere corollis,
Materiem citharis præbere epularibus aptam.
Misit & huc (patriam posses agnoscere fuscam)
Corpore nigrantem sitientémque Africa [3] Loton,
Ecce omnis superûm (quis honor mirabilis iste
Arboris?) assurgit chorus, intrantémque salutat.
Solus at immoto dejecit lumina vultu
Conscius, & quamvis perfrictâ fronte, Priapus,
Quamvis antè fuit ruber ore, rubescere visus.
Agnovêre dei nimirum & in arbore Loto
(Omnia dii norunt, namque hæc immane figurâ
Distant) agnovêre in Loto Lotida nympham.
Nil hominum generi suspectum tale fuisset,
Agnovêre tamen; fugiens hæc scilicet olim
Hellespontiaci vim numinis, inscia tantæ
Nequitiæ, & magno nebulonis territa telo,
Dicitur hoc tandem vultus clausisse pudicos
Cortice, nec rigidi cuneum admisisse Priapi.

3 *Lotus.*

V. 448. Africa, quâ vergit ad nos, insignem arborem Loton gignit, quam vocam Celtin, & ipsam Italiæ familiarem, sed terrâ mutatam. Præcipua est circa Syrtes & Nasamonas. Magnitudo quæ pyro, quanquam *Cornel. Nepos* brevem tradat. Incisuræ in folio crebriores, alioquin ilicis viderentur. Differentiæ plures eæque maximè fructu fiunt. Magnitudo huic fabæ, color croci, sed ante maturitatem alius atque alius, sicut in uvâ. Nascitur densus in ramis, myrti modo, non ut in Italia cerasi. Tam dulci ibi cibo, ut nomen etiam genti terræque dederit, nimis hospitali advenarum oblivione patriæ. Ligno color niger. Ad tibiarum cantus expetitur. *Plin. vide lib.* 13. *cap.* 17. & 18. & *lib.* 16. 30. Lotos sive Faba Græca, quam Romæ à suavitate fructus, sylvestris quidem, sed Cerasorum penè naturâ, Loton appellant, *&c.*

V. 450. *Haud procul à stagno*
Tyrios imitata colores
In spem baccarum crescebat aquatica Lotos,
Lotos in hac nymphe fugiens
obscæna Priapi
Contulerat versos servato nomine vultus. Ovid. Met. 9.

Non jam nympha manet, mutatâ nec tamen illa
Conditione dolet; nymphis longævior arbos
Nunc vivit, puerúmque vocantes Neſtora Quercus
Ipſa vocat Puſas; eadem ſub rege Quirino
Fundamenta urbis, tandémque incendia Romæ
Se jactat vidiſſe Nerone ſub Antiquirino,
Non erat illa quidem tanto longùm igne ſuperſtes,
Sed ſimul & flammis & magno ſaucia luctu
Ante diem infœlix nec fato occumbere queſta eſt;
Nongentos (eheu!) nondum compleverat annos!
Nunc quoque defunctæ corpus ſupereſſe putandum eſt;
Hinc nullo tacitura ævo ſibi muſica fingit
Organa tibicen, multóque ſonantior ore
More poetarum auditur poſt funera Lotos.
Vel poſt mille annos floreſcit laude recenti
Jugiter, & viret magis, æternumque vireſcit.

V. 464. Romæ Lotos in Lucinæ area, anno qui fuit ſine magiſtratibus 369. urbis æde conditâ. Incertum ipſa quanto vetuſtior. Eſſe quidem vetuſtiorem non eſt dubium, cum ab eo luco Lucina nominetur. Hæc nunc circiter annum 450. habet. Antiquior illâ eſt, ſed incerta ejus ætas, quæ Capillata dicitur, quoniam Veſtalium Virginum capillus ad eam defertur. Verum altera Lotos in Vulcanali quod Romulus conſtituit ex victoriâ de decumis, æquæva urbi intelligitur, *&c. Plin. lib.* 16. 44. Duravere (Loti) ad Neronis principis incendia virides juvenéſque ni princeps ille acceleraſſet etiam arborum mortem.

V. 474. Cariem vetuſtatémque non ſentit Lotos. *Id.*

V. 479. Λώτινος αὐλὸς *Athen.* 4. *Palladius tenero Lotos ab ore ſonat.* Mart. *lib.* 8. Ep. 51. 14. Tibia è Loto, ſed quamobrem Lotus ibi maſculini ſit generis? Plane magis Latinum eſſet, Palladia Lotos, ſed Græco utitur genere, apud quos dicitur ὁ λωτοὶ, ſicut & alia paria arborum nomina ὁ κότινος oleaſter, ὁ κόμαρος, arbutus, *&c. Ovid.* certè fœminino utitur,

——*Horrendo Lotos adunca ſono.* Faſt. 4.

Tali

Tali (nam magica eſt certè dulcedo ſonorum)
Tali dum fuit in vivis dulcedine fructûs
Deleniſſe homines fertur, Sirenibus olim
Dulciloquis Lotos, Circéque potentior ipsâ.
Ecce triumphalis venit arbor; Nympha recede;
Inclyta [4] Palma venit; contempto pondere victrix
Emicat, exemplum virtuti ac præmia donans.
Illa quidem Solymis olim lætiſſima in agris
Vixit, Nunniadæ magni, magníque triumphos
Jeſſiadæ comitata ſacros; nunc (ſi benè novi
Arboris ingentes animos faſtúmque decorum)
Damnati ſervire ſoli dolet incola dici.
Herculeam dat Piſa oleam, dant laurea Delphi,
Atque apium Nemea, atque Iſthmos Neptunia pinum,
Sed ſimul & Palmam tribuunt victoribus omnes,
Omnis in hunc Palmæ conſentit mundus honorem,
Et meritò, neque enim eſt veræ virtutis imago
Verior in terris; ſic inviolata decorem

[4] *Palma.*

V. 480. Inde Syrtis major, in intimo ſinu fuit ora Lotophagon. *Plin. l.* 4. *c.* 4. Huc cùm exploratores miſiſſet Ulyſſes, dulcedine fructuum capti, redire noluerunt. *Hom.* Ὀδυσ. 9.

Τῶν δ᾽ ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπὸν
Οὐκ ἔτ᾽ ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι,
Ἀλλ᾽ αὐτῇ βούλοντο μετ᾽ ἀνδράσι λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι μενέμεν νόστου τε λαθέσθαι.

Unde λωτοῦ ἔφαγες, Proverb. dictum, cùm quis amore alicujus loci captus, ibi ſe teneat, aliorúmque oblivifcatur.

V. 484. Ut copia atque fertilitas (*Palmarum*) ita nobilitas in Judæa, nec in tota, ſed Hierichunte maximè, *&c.* Judæa inclyta eſt vel magis palmis. *Plin. lib.* 13. 4.

Arbuſto palmarum dives Idume. Luc.

Primus Idumæas referam tibi
Mantua palmas. Virg.

V. 491. *Plutarchum* vide Sympoſiacôn 8. ubi rationes multas reddit, quamobrem alia alias certamina coronas habeant, palmas verò omnes communiter; quaſdam earum verſu retuli.

Armati

Armati ſemper folii ſempérque virentis,
Servat, non æſtum metuens non frigora virtus.
Sic oneri fatóque renititur illa prementi,
Fortior aſſurgens, ſic & procera relinquit
Terras, & cœlo pulchrum caput inſerit alto:
Sic generi humano varios ſe expendit in uſus
Multipléxque bonum eſt, generoſo pectora vino
Lætificat, panem & bellaria blanda miniſtrat,
Et prodeſſe potens & delectare perita.
Sic amat & virtus; verè atque decenter amare,
Non minimum eſt virtutis opus, Palmámque meretur.
Non magìs arſura Evadne Capanéą crematum
Nec magis Admetum dilexit prodiga caſti
Sanguinis Alceſte, quam fœmina Palma maritum
Deperit; inclinat blandos ad baſia ramos,
Secretóſque petit (mos ille vetuſtus amantum)
Complexus, miſtíſque avidè radicibus hæret.

V. 502. *Strabo* eſt autor, Babylonios carmen decantare ſolitos, quo trecentæ & ſexaginta utilitates palmæ recenſentur. Multas ſanè enumerant *Xenoph. in expedit. Cyri*, *Dioſcor. Plin.* Omnes qui de eâ verba faciunt.

V. 506. Non ſine maribus gignere fœminas ſponte edito nemore confirmant: circáque ſingulos plures nutare in eum pronas blandioribus comis. Illum erectis hiſpidum, afflatu viſúque ipſo, & pulvere etiam reliquas maritare. Hujus arbore exciſâ viduas poſt ſterileſcere fœminas Adeóque eſt. Veneris intellectus, ut coitus etiam excogitatus ſit ab hominibus, ex maribus flore ac lanugine, interdum verò tantum pulvere inſperſo fœminis. *Plin. lib.* 13. 4. Multa de his mutuæ benevolentiæ ſignis tradunt multi; bellè *Claudian.*

Vivunt in Venerem frondes animiſque viciſſim
Fælix arbor amat, (mallem hoc omiſiſſet)
——*Nutant ad mutua palmæ*
Fœdera. ———

V. 508. Quæ ſe in rogum mariti conjecit.

V. 509. Quæ ut vitam mariti redimeret, ipſa ejus fato morituri vicem ſponte ſubiit.

Cedunt arma togæ, victrix concedat [s] Olivæ
Palma piæ; bello pacem præstare fatetur
Paciferam gestans Oleam dea bellica Pallas:
Hâc dea magnificum memoratur adepta triumphum
Et numen noménque suum doctissima doctæ
Imposuisse urbi, superûm quæ gloria summa est,
Nam toto laxè regnantes æthere (tanta
Ambitio est) hominum regno de paupere certant.
Hìc sonitum agnoscens, magni signúmque tridentis
Bellator se fundit equus de carcere terræ,
Ille novas efflare levatis naribus auras,
Et quassare jubis undantia colla decoris,
Hinnitúsque sui sonitum exaudire superbit,
Insultátque pedes glomerans natalibus arvis,
Ignotas rerum facies mirásque figuras
Et circumstantum intrepidus videt ora deorum.
At juxtà leviter tellus, percussa potenti
Cuspide Palladiâ, rimas agit, emicat altè
Attollítque caput glaucum veneranda comarum
Canitie & pomis ditescens pinguibus arbor.
Admirata novam plauserunt numina plantam,
Et benedixerunt, ac tanti muneris autor
Præfertur Neptune tibi; fremuere sonorum
Victus equus victúsque deus, sed vímque minásque
Et strepitum, ingenii vicit dea, pacis & arbor.
Salve, sancta Arbor, cujus lex suscipit ipsa

[s] *Olea.*

V. 515. Contentionis inter Neptunum & Minervam de nomine Athenis imponendo fabula notissima est, sed quid magis incongruum videri potest, quàm Equi bellici Neptunum, Olivæ bellicam Minervam autorem extitisse? Puto equidem hanc & plerásque veterum fabulas, non ut multi arbitrantur, ex mysteriis sapientum concinnatas, sed ex fortuitis vulgi rumoribus consarcinatas fuisse.

Tanquam

Tanquam hominis curam, & noxâ defendit ab omni.
Cui furor ipſius (tanta eſt reverentia) belli
Parcit, & everſis permittit creſcere templis:
Non te impune auſus ſævâ violare ſecuri
Impius iratâ nimium pietate repulſæ
Ultor Halirrhotius patriæ, Neptunia proles;
Ille ſui infœlix cecidit vertigine teli,
Arbore ſecurâ, relevato quam petit ictu.
Spectavêre dei caſum, errorémque cruentum
Sacrilegæ risêre manus; Jacet hoſtis Olivæ.
Sic pereant, opto, qui pacis amabile germen
Contemerare volunt, ſed & hæc tam ſacra quieti
Planta, jubet bello ſemper nos eſſe paratos,
Et ſperare vices rerum motúſque futuros:
Enſes illa quidem gaudet ſpectare repoſtos,
Sed poſitos ſapiens rubigine vindicat enſes.
Illa etiam nudas juvenum celebrare palæſtras,
Lene rudimentum pugnæ; perfundit opimo
Corpora luctantûm ſucco, foliíſque coronat
Tempora vincentûm. Ne pacem diligit illa
Mollitie morum luxúve inducta metúve,

V. 540. Tanta erat apud Athenienſes oleæ dignitas, ut ſiquis aliquam plantam ejus vel ſubriperet, vel diſcinderet, in judicium vocaretur, ac pro ſacrilego condemnaretur, earúmque culturæ gratiâ Magiſtratus quidam inſtituti, cùm Lacedæmones Athenienſem agrum ferro atque igne vaſtabant, Oleis tantùm parcere ſolebant, tum venerationé plantæ, tum dirarum metu quibus Athenienſes omnes mortales devovebant, qui oleam violarent; immò & Olevantibus legem antiquiſſimam fuiſſe ſcribit *Plin.* Oleam ne ſtringito neque verberato; *Idem* Oleam polluí fas eſſe negat, & vel propitiandis numinibus accendi ex eâ altaria.

V. 545. Halirrhotius, Neptuni filius, patrem ſuum à Minervâ in hoc certamine victum indignatus, ſacram oleam exſcindere voluiſſe dicitur: ſed ſecurim in ſeipſum impegiſſe, & ex vulnere occubuiſſe.

V. 559. Oleæ honorem Romana majeſtas magnum præbuit, turmas equitum *Id. Jul.* ex eâ coronando, item minoribus triumphis Ovantes. Athenæ quoque victores Oleâ coronant, Græci verò Oleaſtro Olympiæ. *Plin. lib.* 15. 4.

Ex

Ex utero terræ non exit fortior infans:
Nil cultoris eget, nec fimum alimentáque poscit,
Sed gratis fœcunda solo pinguescere macro
Dignatur, cœlos habeat soléſque benignos,
Et crescet quocunque loco; truncum insere terræ
(Nec labor)abscissum, radices protinus ille
Non ignavus agit, séque arbos ipsa creabit.
Illa quidem lentè & pedetentim surgit in auras,
Sed validâ & multûm fœcundâ ætate virili,
Sed semper viride & longùm durante senectâ,
Crescentis tardè compensat damna juventæ.
Ah benè constituit naturæ provida cura,
Utilis ut mundo foret & vitalis Olivi
Proventus facilis vulgóque parabilis usus.
Ille liquor fœlix assumptus & intus & extrà,
Dat formam & robur membris habilémque vigorem,
Levigat ille vias, rivo polit aspera pingui,
Vulnera pacifico componit hiantia succo:
Ille dapem agrestum miseratus condit egenam,
Et præstare epulis regum facit additus herbam;
Sistit pictorum fugitivos ille colores,
Et brevibus tabulis statuarum tempora donat;

V. 561. *Contra non ulla est Oleis cultura*, &c. Vir. Geo. 2.
Quin & caudicibus sectis (mirabile dictu)
Truditur è sicco radix Oleagina ligno. Ib.

V. 568. *Virg.* dicit—
Prolem tardè crescentis Olivæ, &c. *Hesiodus* negavit oleæ satorem fructum ex eâ percepisse quenquam, tam tarda tunc res erat. *Plin.* At *lib.* 16. 44. Firmissimæ ad vivendum Oleæ, ut quas durare annis 200. inter Autores conveniat. Et Olympiæ Oleaster ex quo primus Hercules coronatus est, & nunc custoditur religiosè. Athenis quoque Olea durare traditur in certamine edita à Minervâ. Vivacem Olivam *Virg.* vocat.

V. 572. Oleo noluit parci natura, fecitque ex necessitate promiscuum & vulgò. *Plin.*

V. 577. In patriâ meâ Westphaliâ usitatissimum est vulneratis quotidie exhibere oleum olivarum cum cerevisiâ calidâ quo adeo largè utuntur ut sudor oleum redoleat. *Sebrod.* Oleum vulnerarium est. *Ib.*

Ille suæ studiis accommodat apta Minervæ
Lumina nocturnis; & vitam ac secula sperent,
Non nisi Palladiam redolentes lampada chartæ.
O utinam nostræ!
  Jure igitur cunctos meritóque supernatat ille,
Conjugia (ut par est) ignobiliora recusans,
Perfectus, plenúsque sui, castissimus humor.
Jure sacerdotes casto, regésque potenti,
Et docto vates sacrans perfudit Olivo
Optima sacrorum quondam Judæa magistra.
Talis erat, tales quassavit vertice fructus
Discedens olea, ac ramum decerpsit eunti
Læta triumphalem, & cinxit sua tempora Pallas.
  Successêre aliæ gentes; Polyostea primùm,
[6] Mespilus, & fructum putrem ambitiosa coronat.
Pulchra venit divæ [7] Myrtus gratissima pulchræ;
Adventantem imber dulcis prænunciat auræ,
Et blando superûm nares titillat odore.
Ornet sanguineos Laurus Phœbæa triumphos,
Myrtus amat faciles paucíque cruoris honores,
Contenta est molles comitari Myrtus ovantes.
Quisquis amat, Paphiâ cingat sua tempora Myrto,
Cingat, Io, fidenter, ovantísque occupet omen.

[6] *Mespilus.* [7] *Myrtus.*

V. 597. Medlar, Anglicè. Foliaceis quibusdam quasi fimbriis caput pomi in coronæ modum redimitur.

V. 598. *Formosæ Myrtus Veneri* ——— Virg.

———*Solido Paphiæ de robore Myrtus.*

Id. & amatores in Elysio,

———*Myrtea circùm Sylva tegit*———

Sed & Venus Murtia, à Myrto cognominata creditur. Bellicis quoque rebus inservit (Myrtus) triumphánsque de Sabinis Posth. Tubertus in Consulatu (qui primus omnium ovans urbem ingressus est, quoniam rem leviter sine cruore gesserat) Myrto Veneris Victricis coronatus incessit; optabilémque arborem etiam hostibus fecit. Hæc posteà ovantium fuit corona. *Plin. lib.* 15. 29.

Gentis Hyperphlœæ poſt hanc [8] Malúſq; [9] Pyrúſq;
Illuſtres venêre domus, numeróque potentes.
Non illas aſpernatur vel Citria regum
Menſa ſuperborum, non aſpernantur & illæ
Vel tripedes inopum menſas, & terrea vaſa.
Subſidium vitæ, luxúſque paratus egenæ,
Et non ullius deſertrix copia menſis.
Hinc ſibi vina parant gentes quas igne remotus
Languidiore fovet non vitibus æquus Apollo.
Principis illa quidem munúſq; vicémq; liquoris
Non indigna ferunt; ſic curas illa metúſque
Pauperiémque domant, ſic lætitiíſque jocíſque
Spéque novâ, & liquido perfundunt lumine venas,
Et pulchrum accendunt Veneris Martíſque furorem.
Hoc contenta mero lætùm Normannia degit,
Vicináſque tuens Gallorum haud invidet uvas.
Agmine diſcedunt longo Malíque Pyríque
Omnigenæ, ſylvam credas migrare vetuſtam,
Tantus erat populus: Pomona abeuntibus illis
Annuit arridens; ſed linguam ſannio Bacchus
Exerit, auriculas digitis imitatus Aſelli.

[8] *Malus.* [9] *Pyrus.*

V. 606. Cur Empedocles dixerit ὑπέρφλοια μῆλα, ambigit *Plutarchus*, cùm Philoſophus non caſu epitheta apponat. Grammatici dicunt ob vigorem, & eſſe quoſdam de Græcis qui Phloo Baccho ſacrificent; quoniam ex omnibus fructibus in malo maximè vigor & viror permanet: vel cùm alii fructus foris cortice ambiantur (is enim φλοῖος eſt) *i. e.* tegmen in ſuperficie habeant, ſolus mali cortex intùs eſt glutinoſa & pinguis tunica, qua ſemen continetur; id vero quod eſui foris eſt circa eam circumpoſitum, ὑπέρφλοιον *i. e.* extrà corticem ſitum. *B. P.*

Se negat his comitem miſcere Cydonia ⁹ Malus,
Sola venit; magnos populari indulſit honores
Jupiter ipſe ſuæ; grato perfudit odore,
Depinxítque auro & molli lanugine texit.
Hæc bene cocta Jovi dantes conditáque melle
Vagitum infantis pacantia poma protervi,
Cretenſes memorant nymphas Melimela vocâſſe;
Nunc etiam Melimelorum (ſi credere fas eſt)
Non pudet ambroſiâ ſaturum meminiſſe Tonantem.
Enumerare omnes longum eſt; tota agmina claudunt
Multa Gigartophoræ celeberrima nomina gentis
Nobilitate potentis, & horto ditis & agro.
Berberin, & criſpam ſpinis horrentibus Uvam,
Et Ribem exiguis vitem ſimulare racemis

⁹ *Malus Cydonia.*

V. 627. Mala quæ vocamus Cotonea, & Græci Cydonia, ex Cretâ Inſ. advecta. *Plin.* Plura eorum genera, Chryſomela, Struthia. *Plin.* Addit *Colum.* Muſtea. *Virg.* appellat Cana Mala,

Ipſe ego cana legam tenerâ lanugine mala.

Vera Cydonia *Dioſcor.* parva, rotunda, odorata, *Pommes coin.* Ex quibus Genuenſes ſuum delicatiſſimum Cydoniatum parant, Struthia verò magna, ſed minùs utilia, vulgò *Poires coin. Dalech.* Utrumque Anglicè **Quince.** Melimela, quidam Muſtea interpretantur, eadémq; eſſe, quæ, *D. Johannis* Mala vocantur; i.e. **Junetins** Anglicè. Alii aliter. Prædulcia fuiſſe conſtat.

Infanti Melimela dato—— Mart.

Qui & melle condita Cydonia, Melimela vocat in Xeniis.

Si tibi Cecropio ſaturata Cydonia melle
Ponentur, dicas hæc Melimela licet.

V. 637. Γίγαρτον, vinaceum, *i. e.* minutum oſſiculum in acino uvæ propriè, ſed & aliis ejuſmodi granulis attribuitur.

V. 639. I.e. **Barberries, Goosberries, Currants, Rasberries.**

Gaudentem, Idæáſque Rubos, hybernaque Fraga,
Plebeiáſque domus alias mihi omittere fas ſit.
Non ità fas Morum, & Ficum, divináque Vitis
Germina, militiæ veteris fortiſſima Poma;
Et nunc ſpes tanti certaminis ultima reſtant.
Se cautè ſapiens infert ac provida [2] Morus,
Explorat cœlos, & vertice ſuſpicit alto
Quod teneat ſignum Phœbus cœleſte, fidéque
Præteriítne bonâ, nec poſſit bruma reverti,
Non fructum aut frondes dubio expoſitura calori.
Ergo diù ſuccum tenet in ſtatione paratum
Atque exire vetat, niſi teſſera detur adulti
Moribus incertis anni non credula verni.
Sed reparat tandem geminata induſtria tardæ
Damna moræ; ſignóque dato, ruit omnibus acer
Nodorum portis, frangítque repagula ſuccus.
Dat ſtrepitum erumpens, magno turbante tumultu,
Gemmarum ſtudio properantûm denſa caterva:
Nec duo prætereunt menſes, & purpura Morum
Nobilis infecit dibaphum, non ſanguine vili

[2] *Morus.*

V. 641. *Hybernáque Fraga.* Fructus arbuti, Angl. Straw-berry-Tree, i. e. Arbor fraga ferens. Aliud corpus eſt terreſtribus fragis, aliud congeneri eorum Unedoni, quod ſolum pomum ſimile fructui terræ gignitur. Arbor ipſa fruticoſa, fructus anno matureſcit, pariter floret ſubnaſcens & prior colligitur. Mas ſit, an fœmina ſterilis, inter Autores non convenit. Pomum inhonorum, ut cui nomen ex argumento ſit unum tantum edendi, duobus tamen hoc nominibus appellant Græci, Comarum, & Memæcylum, quo apparet totidem eſſe genera & apud nos. Alio nomine Arbutus vocatur. *Plin.* 15. 24.

V. 646. Serotino quædam germinatu florent, maturántque celeriter, ſicut Morus, quæ noviſſima urbanarum, germinat, nec niſi exacto frigore, ob id dicta ſapientiſſima arborum: Sed cum cœpit, in tantum univerſa germinatio erumpit, ut unâ nocte peragat etiam cum ſtrepitu. *Plin.* 16. 25.

Purpura Concharum, sed amantum tincta duorum:
Est precium & foliis tamen ipsis majus, & usus
Nobilior fructu; benè contemplare colorem,
Materiam & formam folii, vulgaria dices
Omnia, sed nec tu formæ nec crede colori;
Ornamenta vides regalis maxima luxûs,
Vestimenta vides turbæ mollissima mollis,
His foliis induta ferocit fœmina dives.
Nativóque minùs fidit vel pulchra decori,
Has robusta terunt umbellas membra virorum,
Lascivítque hominum ridenda superbia gestans
Vermiculo (miserum!) contextas paupere frondes.
Talis erat Morus; sed quis miracula [3] Fici
Dicere, vel genera ipsius vel nomina possit?
Innumeráque potestates varióque triumphos?
Salve magna Ceres, tantæ sacra arboris autor?
Tu frugum legúmque datrix, te vindice, vita
Exuit & victum & mores humana ferinos.
Et pacem panémque habuit; Quid quærimus ultrá?
Hoc satiare famem didicit natura modestam.
Plus tamen indulges, & gratificata palato,
Mellea lactantis tribuisti fercula pomi.
Pauperibus faciles epulas, nec suavius illis
Mensa tamen quicquam damnosa voravit Apicî.
Hâc Phytalum donasse Ceres primùm arbore fertur

[3] *Ficus.*

V. 661. Pyrami & Thisbes. Fab. Vulgatiss.

V. 686. Pausanias in Atticâ primam ficum editam tradit prope Cephyssum, ubi Phytalus, Cererem hospitio benignè excipiens, hospitalitatis præmium Ficum arborem à deâ dono accepit.

Ἔνθαδ' ἄναξ ἥρως Φύταλος ποτὲ δέξατο σεμνὴν
Δημήτραν ὅτε πρῶτος ὀπώρας καρπὸν ἔφηνεν.
Ἣν ἱερὰν συκὴν θνητῶν γένος ἐξονομάζει.
Ἐξ οὗ δὴ τιμὰς Φυτάλου γένος ἔσχεν ἀγήρως.

Hospita

Hoſpita grata pium, & frumentis poma ſcatere
Innumeris juſſit, teſtata in munere numen.
Nec tamen huic plantæ frugalis diva decorem
Ullius adjunxit floris, riſúmve ſevera
Permiſit vernum: laſciva hæc gaudia, dixit,
Gloriolæque habeant vexilla fugacia vanæ;
Germina pulvillis horti recubantia pictis,
Quæ ſe proſtituunt oculis meretricia cunctis,
Nec metuêre manus hominum naréſque ſalaces.
Nil opus his nugis; fructu ſatis arbor honeſta eſt
Iſta ſuo, cultúque viget matrona modeſto;
Fertilitatem amat; & ſolido de ſtipite pomum
Trudit agens ſtudio ſobolis feſtina creandæ
Groſſorum miſeros, heu, paſſa frequenter abortus;
Lacte tumet, munus geſtit nutricis obire.
  Quis tibi, Fice, neget gratæ præconia vocis?
Quàm labefactatam recreas, totúmque recludis
Prætereuntis iter? ſcabroſa atque aſpera lævas,
Obſtructáſque vias aperis ſpirabilis auræ,
Pulmonúmque reples ventis vitalibus utres,
Nec vocem emendas fruſtrà, reſerata ſed auris
Per te porta patet; venientémque accipit intrò.
Ulcera tu purgas ſentinâ ſordida putri,
Emolliſque feros, fomentum mite, tumores.
Gangrænam & lepram, ſerpentum maxima monſtra,
Et lichena domas, & luctificum cacoethes,
Panóſque, ſtrumáſque, gravéſque parotidas, & quæ

V. 686. Maturis frumenta inſunt. *Plin.*

V. 691. In ficis mirabiles ſunt abortus, qui nunquam matureſcunt. *Id.*

V. 701. De his atque aliis Fici virtutibus, vide *Plin.* fusè tractantem. L. 23. 7.

V. 711. Lichen, Impetigo, (Ring-worm, Tetter) Cacoethes, ulcus malignum. Panus, tumor, Φῦμα, in quo quiddam puſtulæ ineſt cum dolore & diſtentione vehementi. Strumæ (Kings-Evil) ſcrophulæ. Parotis, abſceſſus genus quod ſub auribus oriri ſolet. Myrmecia verrucæ formicarum more pungentes.

Deforman

Deformant nitidum myrmecia corporis æquor.
Te podagræ fugiunt, tibi aquoſus detumet hydrops,
Singula quid referam? tu cunctis magna venenis
Bellatrix (comites rutam modò nacta nucémque)
Non metuis terræ concurrere cominùs Afræ,
Non metuis toto graſſantes aere morbos
Siſtere, & aſtrorum cæcis te opponere telis.
Unde ea vis animæ viridis? quæ tanta poteſtas?
Non ipſum metuit Ficus ſecura tonantem.
Fulguris illa vias horrendâ luce coruſcas,
Ejectáſque Jovi ſacras in turbine ſylvas,
Succuſſos montes, nutantia templa deorum
Aſpicit, attonitíque ſonora pericula mundi,
Intrepida, & nullâ motis formidine ramis.
Euhoe Bacche! venit tandem dulciſſima [3] Vitis!
Euhoe Bacche venit! venit ebria, Euhoe Bacche!
Stare nequit, ſuſtentat eam robuſtior, Ecce,
Labentémque tenet conjux! Euge ebria Vitis!
Ut te amo, complectórque libens, chariſſima planta!
Da mihi te plenam ſucci, uberibúſque tumentem
Nectareis; da te facilem; non oſcula tantùm
Sumere, nec ſuprema ſat eſt mihi tingere labra,
Interiùs, totóque frui te corpore fas ſit,
Et penetrem fœlix fundum urinator ad imum,
Et me mellifluo madida obruat amne voluptas.
Quis deus, ô, quis me pronepotem nobilis Orphei
(Degenerem quamvis inopémque, heu, laudis avitæ,
Sed redimitum hederâ tamen,& non vana furentem)

[3] *Vitis*.

V. 721. *Plutarchus* inter alia admiranda fici, nempe cicurari tauros indomitos ei alligatos, tenereſcere carnes animalium quæ in ea pependerint, *&c.* addit, neque de cœlo unquam tactam eſſe ficum, & inepti mendacii rationem reddit ineptiorem, amaritudini hoc acceptum referens, cujuſmodi res non attingunt, ſcilicet fulmina, ut neque Vitulum marinum, neque Hyænam.

Collibus Iſmariis ſiſtat? quis per juga raptet
Me Campana vagum, fœlix ubi vinea fulget
Sole ſuprà, flammíſque infrà bis cocta Veſevi?
Aut ubi cœleſti Canaria celſa ſuperbit,
Aut ubi Belnenſi Burgundia purpurat uvâ?
His decet, ô, temerè vatem recubare ſub umbris,
His ſaltare jugis atque inſanire decorum,
Turgentem venáſque deo, mentémque animúmque
Qui celebret dignè Vitem, numénque quod ore
Ebibit attonitus, divinâ voce refundat.
O Arbor meritò dulci de nomine vitæ
Nomen habens! ô qui te ornant, pulcherrima, fructus?
Multus amor, multum ingenium, facundia multa,
Multa etiam virtus animi, & Mavortius ardor,
Lætitiæque, jocíque, & ſpes, & gaudia mille:
His arbor fœcunda tumes, cunctóſque beatæ
Purpureos vitæ portas albóſque racemos.

V. 741. Iſm. Mons Thraciæ quem Orpheus incoluit.

Nec tantum Rhodope miratur & Iſmarus Orphea
Vinetis olim celebris, juvat Iſmara Baccho
Conſerere——— Virg.

Homerus quoque de Iſmaro loquens *Odyſſ.* 9. addit

Ἔνθα ἦ πολλὸν μὲν μέθυ πίνετο.

V. 742. Hinc fœlix illa Campania eſt: ab hoc ſinu incipiunt vitiferi colles, & temulentia nobilis ſucco per omnes terras inclyto, atque (ut veteres dixêre) ſummum Liberi patris cum Cerere certamen: Hinc Setini & Cæcubi obtenduntur agri, bis junguntur Falerni, Caleni, deinde conſurgunt Maſſici, Gaurani, Surrentiníque Montes. *Plin. lib.* 3. 5. Principatus olim Amineis vitibus (quod id genus fuerit hodie, puto, ignorari) quarum Vina firmiſſima appellat. *Virg.* Eos in Veſuvio monte creſcere (vel Veſevo, nam utroque modo ſcribitur) Surrentiníſque collibus teſtis eſt *Plin. lib.* 14. 2. Nos ex notis quas affert *Colum.* dicimus Amineum vinum eſſe noſtrum vulgare Græcum, nam nobiliſſimæ notæ eſt, diutiúſque in vetuſtatem aſſervatur, ut etiam centum annorum reperiatur —— Ejus vites Veſuvium montem conveſtiunt rependentem fructu illata damna, ut inveniat apud poſteros gratiam cinere, & conflagratis ſaxis, & calore ſuo vino vim tribuit. *R. P.*

V. 745. *Vin de Beaune*, nobiliſſimum Burgundiæ; perdicis oculi colore notabile.

Omnia

Omnia fortunæ ſcelerata venena malignæ
(Non tot alit, tellus infamis, toxica Pontus,
Serpentum tantâ non ſibilat Africa turbâ)
Diffugiunt perſtricta tui cœleſtibus armis
Antidoti ; redeunt fateor, vicibúſque recurſant,
Te tamen abſenti, & tempus captantia ſiccum ;
Te relevante hominem non ſentit triſtia ferri
Pondera captivus, non paupertatis egenus ;
Te comitante exul nemo eſt, te nemo repulſam
Suffragante tulit ; populo nolente creatur
Conſul, habétque ſuos quales Caninius olim
Horarum faſtos ; tu principis inſtar amati,
Delicias olim mundi quem Roma vocavit,
"Nullum hominem, jucunda, ſoles dimittere triſtem.
Quid præſtare poteſt majus ſapientia ſumma,
Diſcipulóſque ſuos cum divis porticus æquans,
Quàm tenebras, nimbos, & nubila pellere mentis,
Atq; aperire diem vultúque animóq; ſerenum ?
Ebrius & ſapiens rex eſt, atque omnia ſolus ;
O magnus Cato qui regnum poſſedit utrumque !
Si brevia hæc quiſquam & fallacia gaudia dicet
Confiteor ; ſed & ô hominum quæ talia non ſunt
Gaudia ? quid brevius vitâ aut fallacius ipsâ ?
Utere dum licet, ô, vinique liquore beato
Vita levis ſubvecta ſecundo defluat amne.
  Vitis abit ; veteris plauſerunt numina mundi
Omnia, purpureóſque manu carpsêre racemos.
E quibus inſignem ludi non parcus Iacchus
Compactum innumeris acinorum ex utribus unum,

V. 768. Pridie Cal. Januar. repentinâ Conſulis morte ceſſantem honorem in paucas horas petenti dedit. *Sueton. in Jul. Cæſ.* i. e. Caninio, in quem Conſulatum vide quæ jocatur *Cic. in Epiſt. ad Curium.*

V. 769. Titus Veſpaſianus, Amor & deliciæ generis humani appellatus, cujus dictum memorabile, non oportere quenquam à ſermone principis triſtem diſcedere. *Suet.* Et patrem ejus Veſpaſianum miro epitheto ſalutat *Plin.* Jucundiſſime Imperator.

Porrigit Omelochile tibi; quin ebibe, ſodes,
Si ſapis hunc ſuccum, dixit, non aptior alter
Cannibalum ſtomachos crudos tergere deorum.
  Ille parum Græco Bacchi aſſuefactus aceto
Abſurdùm fremit iratus, pugnóque dediſſet
Barbarus intento reſponſum, credo, jocanti,
Ni vires nimium notas, animóſque timeret
Numinis Europæi; ergò in diſcrimina pomos
Sæva minùs prodire ſuas jubet; ordine pulchro
Stant omnes, varios jactantes vertice fructus,
Atque ineunt pictis certamen Amazones armis.
Sed prima in campo pomis inhonora ſine ullis
[5] Coca ſtetit, tenui nitens arbuſcula ligno,
Subridenſque Venus; næ gentis America pubes
Horticolæ, ad bellum de fertilitatis honore
Elegêre parùm fœliciter, inquit, euntes
Eunuchum nanúmque ducem, effudêre cachinnos
Noſtrates ſuperi, at mater Pachamama procacem
Increpuit divam, & Cocam defendit amatam.
O quantùm, Cytheréa, erras? tibi nempe ſalaci
Fertilitas obſcœna animantûm cognita ſola eſt,
Hìc mala tu judex; mea regna carentia ſexu
Sunt peregrina tibi; cunctarum quotquot ubique
Terra parit fœcunda, hæc fœcundiſſima vivit
Semper, & innumeris turgeſcit fructibus arbor.
Quid ridetis adhuc? quàm ſit frondoſa videte,
Quot frondes tot poma gerit; nec frondibus iſtis
Utilitate ulli dubitabunt cedere fructus.
Illæ Pacchamaci Virocochæ munere miro
(Quem juga commovit ſubitura immitia quondam
Et nimiis opibus pauperrima terra futura)
Ore parùm manſæ, ſuccóque in pectora miſſo,
Continuò, longæque famis, longíque laboris
Languores abigunt ægros, membríſque vigorem

[5] *Coca.*

Reſtituunt,

Restituunt, animúmque levant sub fasce labantem
Corporis infirmi, quo vos, ô Bacche Ceréſque,
Numina bina, modo. Tres ista viatica portans,
Bis ternos aliquando dies durabit abundè
Pastus, & horribiles curret Quitoita per Andes,
Horribiles Andes, positam inter nubila summa
Ventorum patriam, pluviæque, hyemísque, tuámque
Fortis Coca simul, quam bellica diva pusillam
Deridet Cytheréa ducem; nec te, inclyta Coca,
Sustentas ipsam minùs admiranda profectò
Quàm servas homines; hîc te mercator adire,
Hinc petere haud metuit; vel centum mille quotannis
Vicugnos foliis onerat, Pacósque gementes,
Non ingrata ferens misero commercia Mundo.
Sic ait, innumeris mater Pachamama figuris
Picta cutim, nutúque Hoviam procedere jussit,
Portantem lapidosa [6] Hoviam contemptáque pruna,
Sed parili, quamvis aliter, virtute potentem;
Conciliare leves arcanis viribus umbræ
Et dulces condire novâ dulcedine somnos
Creditur; ut tantùm hac dormire sub arbore possit,
Ire viam gaudet longam miser incola terræ
Divitis, incumbítque operi, & se sponte fatigat,
Ut tantâ recreetur ope, placidámque capescat
Hîc recubans, quanquam Hispano dominante, quietem.
At [7] Platano Eoæ falsò cognominis arbor,
(Brasiliæ Bacoua est) foliorum ingentia vela
Expandit, quorum unius dormire sub umbrâ,
Et cantare potest pastor securus ab æstu;
Sub foliísque jacent viridantibus aurea mala
Conglomerata uno bis centum sæpe racemo,
Carpuntur toto, toto nascuntur in anno;
Omnia damna latent, sempérque prioribus hæres,
Flavorum capitum formosa repullulat Hydra:

[6] *Hovia.* [7] *Platanus.*

Nec legere illa manu vacat, avelluntur ab ipſis
Pondere lucenti mutantia brachia truncis,
Namque uno avulſo termes mox aureus alter
Proſilit, atque opibus redituris parcere vanum eſt.
Tum verò in medium, ſed neſcio quomodo, Ficus
Indica [8] prorepſit; noſtri novitate figuræ
Obſtupuêre dei, clamavit & unus eorum
(Heu nimium incautus, nam falli numina turpe eſt)
Hoc opus eſt artis; tentamur fraude planorum,
Admovítque manum plantæ, riſêre viciſſim
Barbara turba deûm, nec compreſsêre cachinnos.
Admiranda ſtetit membrorum & corporis expers,
E foliis tantùm compacta & fructibus arbor,
Et foliis foliorum, & quæ naſcuntur ab illis.
Prodigium! & viridis ſpecies monſtroſa Cometæ!
Congenerem [9] Tunam miſit Tlaſcalla ſuperba,
Talia cui frondis ſuperat miracula fructus,
Poma illi Viracocha dedit viventia ſoli,
Coccineo regum precioſa animalcula luxu,
Ipſe etiam Hiſpanæ dominator maximus oræ
Captivæ ſpoliis Cochenillæ gaudet opimis
Indutus, victi dominator maximus orbis,
Atque utinam hoc ſolo devicti ſanguine tinctus.
Ignotum Europæ pomum, notiſſima poma
Oſtentavit, ovans tantâ Guattimala cive,
Nam quis Amygdalinas [1] Cacaos, quis pocula panis
Sobria, quis potum Chocolatæ neſcit edulem?
Dat vegetum membris habitum, florémque venuſtæ
Purpureum majeſtatis, dat dulcia cordi
Lumina lætitiæ, nec fortè potentior alter
Lenè ciere viros, Venerémque accendere ſuccus.
Non tantùm præſtare homini, ſi tota daretur,
Vaſta poteſt arbor, ſeu ſylva argentea, quæ ſe
Sub magno expandit multum ramoſa Potoſo:

[8] *Ficus Indica.* [9] *Tuna.* [1] *Cacao.*

Nec

Nec tantum rutilat fulvis ubi Cartama ſaxis,
Marmoreis latè fruticans in rupibus aurum.
Non igitur ſapiens tam divitis incola mundi
Ex auro quondam argentóve numiſmata cudit,
Nec tribuit vitæ commercia tota metallo
Quod vitæ tam ſæpe nocens, & inutile ſemper.
Hæc bona Nux nummus populis erat unicus illis,
Cenſus erat magnus, non tum ſeſtertia mille
Sed numerare domi Cacaorum millia poſſe,
Una arbor, parvi vectigal nobile fundi
Et paſcit dominos, & veſtit, & ornat, & armat ;
Hoc emitur penus omnis,& omne utenſile nummo,
Et ſi magna cibum penuria denegat omnem,
Hic cibus, hic ipſe eſt. O vera pecunia ! at inter
Divitias mundi (pudet, ah !) noſtratis ineptas
Poſſumus & dites ſimul eſſe, faméque perire.
Quàm tu fauſta, tuæ ſi tantùm Hiſpanus avarus
Gentis opes, & non telluris, America, noſſet !
Nec minus & Veneri (Venerem te Mexica ſævam
Tlazoterella colit) bene olenti fronde decora
[2] Aguacata favet, fructúſque effictus in ovum
Candenti dulcis ſucci pinguedine turgens
Imperfecta refert udæ primordia vitæ.
Omnia ſi dominus Cacais edit, omnia penè
Poſſidet in [3] Metlâ, nec ſe facit illa monetam.
Nec mercaturam exercet ; merx omnis in ipſa eſt.
Nec pueris fert illa nuces, nec dulcia poma
Fœmineo parit oblectamina vana palato :
Tota arbor ſuus eſt fructus ; folium omne tenellum
Manditur, & victum in promptu dat ſuave ſalubrem ;
Quod ſimul ac vires ætate acquirit adultâ
Texitur in veſtes ; néve inſtrumenta deeſſent
Artifici, ſummo ſtat ſpina cacumine frondis
Et fit acus ſartori, acus & ſua fila cohærent.

[2] *Aguacata.* [3] *Metla.*

Uritur immodico vicini lumine ſolis
Terra ſiti damnata, hîc vivus cortice ſciſſo
Fons liquidæ prorumpit aquæ, quæ leniter arctis
Percolata viis, longo Mæandria flexu
Fibrarum, nullóque tamen vitiata colore,
Jucundum virgo trahit intemerata ſaporem.
Hoc ſatìs eſt hominum naturæ, ſed tibi non eſt,
Prodiga Metla ſatís. Quæruntur dulcia? Mellis
Inſtar habes; acris delectat guſtus? Acetum es.
Parva loquor, Vinum es, generoſo pectora ſucco
Lætificas, quacunque ruis, curámque metúmque
Pauperiémque gravem pellens, velut aurifer amnis,
Influis in venas; per te miſerabilis Indus
Dives adhuc, libérque ſibi, dominúſque videtur,
Et rege Hiſpano eſt aliquando beatior ipſo.
Si dubitat quiſquam, nec poſſit credere, vinum
Quam modò vidit aquam, pleno ſe proluat hauſtu:
(Nam quis aquæ parcat?) factam de ſimplice nymphâ
Sentiet eſſe deam, & vim numinis ipſe probabit.
Delicias fundens tales, medicamina ſudat.
Cortice diſtillant unguenta potentia cocto,
Et precium eſt lacrymis, quantum non ulla mereri
Gemma poteſt, oculo pulchræ nec blanda puellæ
Gutta tremens, cùm ſe pavitantem dedit amanti:
Non illis rabidi præſentior ulla veneni
Antidotus, medicant medicatæ cuſpidis ictum,
Et geminâ exarmant armatas morte ſagittas.
Omnia pœnè dediſſe parum eſt; quid, Metla, ſuperbis?
Tam variis dotata bonis, tot munera fundens
Vinceris ipſa tamen; dat ſcilicet omnia [4] Coccus,
Indorum Palma omniparens, quâ ſoſpite nunquam
(Non mihi certè unquam) dicetur America pauper.
Tollat Iberus opes, tellurem eviſceret ipſam;
Si Coccos ſolas cum libertate relinquat

[4] *Coccus.*

Invidioſus

Invidioſus erit miſerabilis Indus Ibero.
Quis niſi mentis inops, & diis inviſus avarus
Ulteriora petat? nam quid negat utile Coccus?
Veſtimenta, domos, panem, bellaria, vinum,
Et menſas, lectóſque, & vaſa, & pocula magna,
Et lactis mollem, & ſtomachum recreantis aceti,
Atque olei pinguem tribuens mellíſque liquorem?
Nec tantùm in terris, dominatur & æquore Coccus,
Fit ratis ex illâ, fit malus, vela, rudentes,
Omniáque inſtrumenta ratis, tandémque repletur
Mercibus ipſa ſuis; vectores excipe ſolos,
Cætera ſunt Cocci; néve excepiſſe neceſſe eſt
Vectores, ſolo nutritos munere Cocci.
Barbarica horrendùm fremuerunt murmure læto
Et non civili plauſerunt numina geſtu.
Noſtra ſed attonito ſe lumine circumſpectant.
Invidiſſe putem, niſi quod non poſſit ineſſe
Invidia ulla deis; ſaltem ſic credere verum eſt
Nos homines;& quicquid agant,fiam ipſe deorum
Candidus interpres; ſed America natio divûm
(Quanquam militiæ, vix pars centeſima tantæ
Explicuiſſet adhuc campo ſua ſigna patenti)
Protinùs exultans, & ſemper ad omnia præceps,
Judicium divæ clamore expoſcere magno.
Jámque in concilii medio Pomona locata,
Multa putans ſecum prudenti cordé parabat
Dicere, (de lanâ neque enim lis illa caprinâ,
Sed mundorum agitur celeberrima cauſa duorum,
Patroniſque deis) dixiſſétque ampliùs, aut non
Fortè liquere ſibi; mihi ſi penetrare deorum
Fas homini mentem; ſed res inopina levíſque
Judicium horribili turbat ſolenne tumultu;
Tempore nam toto tam nobilis Arborilustrî,
Et bibulus Lenæus, & Omelochilus utrimque,
Si quicquam alterutri viſum dictúmve placebat
Vina propinabant ultrò citróque protervi

Prælia miſcentes; hic Metlis, Vitibus ille,
Néve pitiſſabant modico libamine læti,
Magna ſed inverſo ſiccabant pocula fundo,
Euhoe, clamantes; at procedente vapore
In caput, ac fruſtrà divinum utriuſque cerebrum,
Mutua ridentes convitia fundere primò,
Tum verò jurare, execraríque viciſſim;
Et tandem nimio correptus numine Metlæ
Omelochilus atrox (timor & reverentia divi
Exciderat Græci) duram jacit impete Coccum
Immani, & frontem Bromio ferit improbus ipſam;
Sed vina excutiens tantùm ſemihauſta bibenti
Innocuum ſedit media inter cornua pomum.
Non tulit hoc Bacchus fervens irâque meróque,
Agreſtíſque dei deformia adegit in ora,
Turbine fulmineo gemmis ſigníſque rigentem,
Quem tenui cratera manu; brutum rudit ille,
Oi Camacalli, camatli, nataſtlits, Intelolocti,
Vociferans patrio ſermone; at cætera turba,
Audito clamore, ululat, mugítque, rugítque
Dentibus infrendens; circumfluus undique pontus
Ad ſonitum reſilit, fundo tremit inſula ab imo.
Proximus huic fumos & nubila fœda Tabaci
Ore bibens, atróque eructans jugiter ore,
Vitziliputlus edax (monſtro crudelior omni
Vitziliputlus, & humanæ ſacer helluo carnis)
Fictile adhuc Peto plenum procul abjicit amens;
Et raptim tendítque arcum, promítque ſagittas,
Arma, arma, ingeminans; nec ſegniùs arripit arma
Teſcalipuca ferox, duce nil humanior ipſo,
Totáque barbarici legio arripit horrida cœli.
Per diverſa deæ fugiunt, pavidæque remota
Poſt arbuſta latent; Venus olim ſaucia bello
Humano, miſeris nil dat ſperare deabus
Divorum in pugnâ; Pallas tamen una remanſit,
Paciferúmque ſuæ ramum projecit olivæ.

Maſcula

Maſcula turba deûm ruit in certamina ſancta
Forti animo, planéq; viriliter arma capeſcunt:
Forſan & illa dies cœleſtibus atra fuiſſet;
Forſitan haud paucos longum mutilaſſet in ævum,
(Vel ſuperûm bello ſuperos nam poſſe necari
Credere non fas eſt) niſi tempore protinùs illo
Ipſe ſtratagema innocuum reperiſſet Apollo:
Non fruſtrà deus ingenii, medicúſque malorum;
Nam, licet arcitenens, arcum non ille ſonantem
Dicitur intendiſſe, ſonos magis ille potentes
Noverat, arripuítque lyram, numeróſque cievit,
Aurea veloci percurrens pectine fila:
Quales (crediderim) divûm edidit auribus olim
Concentus mundi ſacer, & dulciſſimus ordo,
Cùm lites elementorum natura diremit,
Diſpoſuítque modis divinitùs omnia juſtis.
Illi (crediderim) compeſcere bella furentum
Centaurorum, illi decimos componere fluctus;
Illi incurrentum valuiſſent Hurricanorum
Siſtere vim rapidam; latè ligat omnia circùm
Læta quies, atque auris avaræ muta voluptas.
Vitziliputlus atrox ut ſenſibus hauſit amœnum
Attonitis ſonitum, nervo excidit apta ſagitta,
Atque Coatlenſis lævâ delabitur arcus;
Ipſe manus levat admirans, hiat ore profundo,
Excutit & capiti variæ diademata plumæ
Auribus arrectis ſubitò; jam maximus aram
Suſtulerat magnam Viracocha ſub arbore ſacra
Pomonæque ſacram, quam ſævi fulminis inſtar
Jam miſſurus erat (jaculator fulminis ingens
Ipſe domi cœlóque ſuo) at modulamine primo
Omnipotente dei, & magicâ dulcedine tactus,
Depoſuit ſaxum, ſedítque intentus in ipſo
Pacifici auditor cantûs, atque immemor iræ,
Non centena unquam magìs hoſtia mitigat illum.
Te quoque dedecoris tanti, oblitúmque doloris

Ome-

Omelochile miſer, mulctato tam malè vultu
Subriſiſſe ferunt, mox & riſiſſe libenter:
Nam (proh mira fides, & vis divina melorum!)
Ipſe repercuſſus modulis cœleſtibus aer
Toto erumpentem compeſcuit ore cruorem,
Muſicáque impoſuit numerorum vincula victo:
Ipſæ ſponte ſuâ dirupti vulneris oræ
Antiquâ coiere fide, harmoniámque ſonoram
Cunctarum ſequitur fœlix concordia rerum:
Ergò ſuæ lætus ſucceſſu & viribus artis,
Captorum enormes geſtus ac gaudia divûm
Ridet, & urget opus, ſuperatíſque inſtat Apollo,
Vocem addens blandis divinam & carmina nervis.
   Carmen erat, mundum per ſecula longa latentem
Ut ſacrâ Herous concepit mente Columbus.
   O fœlix! mundíque oculo mihi cognita ſoli
Regna videns animo! noſtróſque emenſe labores!
Pellæi juvenis ſuperans vaſtiſſima vota,
Inventórque orbis, quem tantùm optaverat ille.
Non te noſtrorum decepit fabula vatum,
A quibus Heſperium deſcendere laſſus in æquor
(Laſſus ego?) inſimulor; ſenſiſti numine noſtro
Digna magìs, mentem ipſe dabam, tibi, magne Columbe:
Tunc aderam, & ſtimulos agitabam in pectore ſanctos.
Non te continuit prô deſidis Herculis olim
Meta, nec intacti reverentia ſacra profundi,
Nec te naturæ caligo horrenda latentis.
Tres audax menſes mundo poſt terga relicto
Jactaris pelago immenſo, nova ſuſpicis aſtra,
Ignotos fluctus, ventóſque & monſtra marina
Ignotóſque deos terres interritus ipſe,
Tu ſolus; comitum trepidant ſed inertia corda,
Et reditum indecorem poſcunt infanda minantes.
Cum miſeris procul apparet lætiſſimus ignis
De ſpecula, Guanahana, tua, & plaudentibus orbem
Luce novum fœlici aperit; clamore ſalutant

Im-

Immodico signum, complectuntúrque Columbum.
Hâc patuit portâ nunc pervius aurifer orbis,
Ille dedit parvus parvúmque accensus ad usum
Ille dedit quantum lucem mortalibus ignis!
Quàm facilè hoc aditu penetravit in intima mundi
Sepositi, virtus, seu virtute acrior ipsâ,
Europæa fames auri regníque cupido?
At gens Hispanam miratur America classem
Ad sua diffusis tendentem littora velis,
Viventésque putat terris accedere moles,
Aligeros cetos, formæque animalia miræ
Mirantur cultúmque habitúsque atque arma virorum,
Et crustam humanis ferratam accrescere membris,
Ferventes mirantur equos, equitésq; biformes;
Et varium duplici conflatum ex corpore monstrum,
Hoc hinnire, alióque loqui (quis crederet?) ore
Præcipuè bombardarum vultúmque sonúmque
Et subitas fumi commisto fulgure nubes,
Et veri pejora imitamina fulminis horrent,
Te vidi attonitum (non, sodes, ipse negabis)
Altitonans Viracocha homines timuisse tonantes.
Nec minùs intereà vestræ stupet advena terræ
Insolitam rerum faciem, ignotásque figuras:
Miratur tot ubique novis animantia formis,
Plantásq; fructúsq; novos, hominésque deósque,
Naturámque aliam, sed enim super omnia vecors
Immensas miratur opes, glebásque micantes
Auriferósque amnes, nimiùm hæc miratur amátque
Ah nimiò nimis? hinc cædes & bella nefanda
Quæ gestit mox hostis atrox ex hospite factus;
Quæ mihi nunc memorare dolet, puduítque videre.
Hinc desolatum latè cultoribus orbem
Vidimus; hinc mundi integri, tanquam unius urbis
Vidimus excidium; Quid nunc certamen inane
Exercet? quid nunc pomos defendere tentat
Terra suas, sua quæ defendere viscera nescit?

At

At tu præteritas tandem obliviſcere clades,
Nam tanti non parva Deus tibi, America, vindex,
Et dedit & majora dabit ſolatia damni.
Gaude ſorte tuâ, pars omnis amara vorata eſt
Jamdudum, dulcis ſupereſt: (hic intimâ ab arte
Lætificos ciet ore modos ac pectine Phœbus,
Lætantur monſtroſorum fera corda deorum,
Membráque ſaltantum jactant immania ritu,
Sed taciti, metuunt ſacrum interrumpere carmen)
Jamdudum Europâ ſævum dominatur in omni,
Et vos abreptum vobis ulciſcitur aurum.
Jamdudum inſultat captum victoribus ipſis,
Nec ſcelerum Hiſpanis terris jam cauſa minorum eſt
Quàm veſtris Hiſpanus erat; jura omnia ſternunt,
Cuncta ruunt, miſcéntque ſimul quacunque redundant
Divitiæ, ſed nec populis damnoſior ulla eſt
Cognita diluvies; plures arceſſite Iberos,
Et ſimiles gentes (quæ non imitantur Iberos?)
Effodiantur opes veſtræ, de ſtirpe relinquant
Quas terra emittit fruges, quaſcunque recondit;
Quà lubet, ô tollant, tollant fomenta malorum.
Infœlicem Helenam, mundis ambobus Erinnyn
Communem rapiunt, quam triſtia bella ſequuntur
Quà venit, atq; ignes, regnorúmque ultima fata.
Tantillo intereà pretio quot commoda vitæ
Mutaſtis? pulſa eſt morum importuna priorum
Barbaries, gens depulſa eſt hominúmque deûmque
Carnibus humanis tandem victúque profano,
Sive horrenda fames, ſeu deteſtabile quoddam
Luxuriæ genus illud erat, tu deſeris ipſe,
Tu paulatim epulas jam, Vitziliputle, cruentas,
Jam nebulis plerumque ſatur fumóque Tabaci.
Veſcêríſque brevi (ſic dii veſcuntur honeſti)
Ambroſiâ tenui, & cœleſti abſtemius aurâ.
Nunc agitis civile bonis ſub legibus ævum,
Nunc habitare domos & munire oppida vallo,

Vomere

Vomere nunc terram, & pontum didiciſtis arare
Navigiis, magníque patent commercia mundi :
Nunc veſtis variæ decus, & tutamen habetis
Armorum, & vitæ lauta inſtrumenta beatæ,
Et belli pacíſque artes, totámque Minervam.
Ipſæ etiam proavis incognita numina, Muſæ,
Incipiunt jam ſe veſtris aſſueſcere terris,
Et gaudere loco ; jamdudum vidimus Incas
Hiſtoricos, viſuri olim magnóſque poetas.
Quod niſi falſus ego (at Phœbo quis verior augur
Venturi ?) veniat ſæclis volventibus ætas
Cum veſtris corrupta opibus, maturáque meſſi,
Proventu ſcelerum ingenti, virtute fugatâ
Diiſque ſuis, cadet Europe, pars optima mundi,
Externis propriiſque ſimul cadet obruta bellis
Heu deſerta diu & vobis miſeranda jacebit.
Tunc orbis (gaudete) vigebit gloria veſtri,
Ingenium, pietas, artes, ac bellica virtus,
Huc profugæ venient, & regna illuſtria condent.
Ponè ſequentur opes ; nollem ; ſed, credo, redibunt
In patriam, patriæque iterum pro more nocebunt
Imperia hìc ſeræ ſtatuent tum maxima Parcæ,
Non numero ingenti ſervorum & inutilis auri
Barbarico tantùm fulgore potentia vulgi
Senſibus attoniti, vidiſtis qualia nuper
Regna Motezumæ, vel ditis Guanacapaci,
Qualia Romano quondam ſed vidimus orbe,
Et domina his virtus erit, & fortuna miniſtra.

PLAN-

PLANTARUM

Lib. VI.

Sylva.

NUnc, age, delicias hortorum, Muſa, nitentûm
Deſere ; nunc obſcura tibi, nunc aſpera dumis
(Quà Phœbus ductor tuus olim, excluditur ipſe)
Per ſaltus tentanda via, & nemorum invia, reſtat.
Eja, age, venatrix! denſas penetremus in umbras,
Intima ſcrutemur viridantum luſtra dearum.
Solve mihi ingenium pede velox, ſolve ſagacis
Judicium naris; facundia libera currat,
Naturámque premat læto clamore latentem.
Tende plagas mentis, ſubtilia retia tende,
Et magnâ conſtringe fugax indagine verum;
Hic tuus eſt venatus, & hæc tua ſola ferina.
Sed neque te pudeat pomaria ditia ſylvis
Pauperibus mutaſſe; habitarunt numina ſylvas,
Forſan & hîc habitent: habitavit proximus illis
Carolides, nemoris dono tutatus opaci
Auguſtum caput, & nulli violabile Parcæ:
Huc ades, ô dilecte Deo! ſacrum tibi lucum
Pangimus, æterni pubentem veris honore.
Tu mihi, tu præſens frondoſi carminis ipſe
Numen adeſto, tuámque volens hic incole quercum.

Quam

Quam tibi longævam ſtatuo; non illa latebras
Perfugiúmque dabit; ſed victor fronde ſedebis
Servatam ob patriam redimitus tempora querna,
Fulgebíſque altus, totíque videberis orbi.
Vos quoque Sylvicolæ, vel (ſi fas dicere) Sylvæ,
Orbis, Hamadryades, non ultimi fama Britanni.
Vos mihi cantanti capite inclinante faventes
Annuite, ô; veniâ liceat mihi pandere veſtrâ
Res veterum ſacrâ nemorum caligine tectas,
Atque novum ingentes immittere lumen in umbras.
Fas mihi, florentis conſulta verenda ſenatûs,
Sermonéſque deûm fas ſit proferre virentûm.
Ignotáſque homini voces, quas auribus haurit
Neſcius attonitis, ramorum audire ſonores
Mobilium credens, & ludicra murmura venti:
Sed Laurus Phœbo (qui tunc procul abfuit ipſe
Orbe vehens alio) Phœbus mihi ſingula dixit,
Nunc ego mundo omni Plantarum prædico vates.
Tempus erat quo Jacobi certiſſima proles,
("Carolus ille Pius, propago mitis Olivæ)
Angligenas placidâ populos in pace regebat.
Fœlix ante alios reges, dum fata ſinebant,
Dúmque gubernantis tempeſtas improba rerum
Non renuebat opem, nunc fœliciſſimus ultra
Invidiam, & divûm leto tranſgreſſus honores.
Nam miſeram vento Europam bellante per omnem,
Et ſtrage informi ſylvas lacerante vetuſtas;
Pax ſuper oceanum fertur turbata volaſſe,
Et tepidum in lucis nidum poſuiſſe Britannis:
Non illum vano dea fœcundiſſima fovit
Incubitu, pullíque excluſi protinùs aurei,
Juſtitia atque fides, atque uno copia cornu;

V. 41. Prima in propago (ne quem fortè Grammatici decipiant) tam nomine quam verbo anceps eſt. Verbum his producit *Lucretius*, bis nomen *Virgil.* Nec quicquam magis ridiculum excogitari poteſt, quàm quod *Probus* ait: Nomen in nominativo corripi, in obliquis produci. *vid. Voſſ. de A. Gr.*

Sed

Sed pleno atque malis noto medicamine multis.
Talia crediderim Saturno ſæcula rege,
Tam lævi atque albo tranſiſſe per æthera tractu,
Sed ſibi tandem oneri nimia eſt fortuna, deíſque
Ipſis invidiæ: tædet tandem eſſe beatos;
Et levitas hominum pulchram temeraria mutat
Pellice deformi uxorem: Mutatio pulchra eſt.
Non aliud morbi mortíſque inſtare periclum
Certius affirmant medici, quam cum integra viſu,
Luxuriánſque valetudo, ſine vulnere cauſæ
Ullius, nullóque vigorem fracta labore
Sponte fatigata atque labans ſibi diſplicet ipſi.
Talis erat ſtatus Angligenûm, tam pulcher & æger,
Fortunatorum nimiùm bona ſi ſua noſſent.
Sed tam ingrata nihil levat ignorantia culpam.
Ergò deûm magnis monitrix apparuit ira
Prodigiis, heu, nequicquam; ceu fulminis ictum
Antevolare ſolet rapidi prænuncia flamma.
Ipſe puer, nondum (manet horrida imago) biluſtris,
Triſtia me memini toto æthere ſigna videre;
Vidi equidem inſtantum lato terrore malorum
Conſcriptam cœlo hiſtoriam; convexa polorum
Lucenti (heu trepido referens) accenſa procellâ,
Et faciem inferni flagrantem imitata barathri
Undique ſulphureos flammarum volvere fluctus.
Tum ruptâ nube horrendam pulchrámque repentè
Seſe aperire intùs ſcenam, duplicéſque ſtupendo
Ordine diſpoſitas acies, bellóque paratas
Luminis ærati fulgentes ſtare ſub armis:
Monchius haud acies meliùs, fortiſſimus Heros
Inſtruxiſſet eas, bello clariſſimus omni

V. 53. Quaſi celebratiſſimum illud Copiæ cornu verum eſſet, & ſolum fortaſsè Monocerotis cornu, magnũ illud Alexipharmacũ.

V. 61. Κόποι αὐτόματοι φράζουσι νόσους. Hippocratis Aph. S. 2. Spontaneæ laſſitudines morbos denunciant.

V. 72. Hanc partem prodigiorum, quæ in æthere apparuerunt, verã eſſe in me recipio, plurimíq; idonei teſtes rei nunc vivunt.

Monchius,

Monchius, & patriæ columénque decúſque ruentis,
Qui tunc fortè aliquâ deſcriptus & ipſe figurâ
Militiæ cœleſtis erat, rapidúmque premebat
Altus equum; noſtras timor an deceperit aures
Neſcio, credidimus clangorem audire tubarum,
Principium pugnæ; concurrunt protinùs alæ
Hîc equitum ardentes, adverſáque pectora trudunt
Obnixi; hîc pedites haſtilia longa coruſcant,
Veráque ab ætheriis ſclopetis fulmina mittunt.
Involvunt ſuperos tetrâ caligine campos,
Factáque nubigenûm memoranda, & fata virorum.
Sed partem immenſæ ſtragis faciémque tumultûs
Confuſam, rivíſque rubentem ſanguinis æthram
Vidimus, armorum ſplendore & luce malignâ
Fulguris emiſit quam tormentarius ignis.
Tandem acies nobis melior quæ viſa, figuris
Nobilior magnis latè armorúmque virorúmque
Heu converſa fugâ eſt: nox cætera condidit alta,
Mortaléſque hebetans viſus caligo futuri.
Non tamen his multíſque aliis (quæ tempore in illo
Plurima viſa piis) commota eſt Anglia torpens
Prodigiis; ſylvæ quis tunc obſcura timebat
Monſtra Caledoniæ? quis murmura plebis ineptæ?
Quis tunc Schiſmatici fermenta latentia zeli?
Impius aut quod tum nomen Cromvellus habebat?
Nec ſat erat divis, urbes aulámque ruinæ
Præmonuiſſe gravis; ſaltus ſylváſque monebant;
Nam paria & ſylvis inſtabant fata Britannis.
Flante videbamus zephyro procumbere quercus
Funditùs ejectas poſſeſſo mille per annos
Natalique ſolo; zephyro quis talia demens
Imputet innocuo? Dryades vidêre deorum
Semideæ dextras ſtirpem ſine falce ſecantes.
Aſt aliæ, frondes (portentum triſte) ferebant
Enormes, formâque novâ inſolitóque colore;
Et nunquam foliis manabat melleus humor,

Nobile

Nobile nec ramos viſcum ditabat ovantes:
Sed gallis onerabantur, gallíſque latebat
In cunctis muſca infœlix, divina futuræ
Cladis, & obſcuro muſſabat murmure diras.
Sæpè nemus totum ſubitâ quaſi febre laborans
Nullis tranquillum turbantibus aera ventis
Contremere horreſcens; turbantibus aera ventis
Pro ſtrepitu arboreo triſtes reſonare per umbras
Humano ſimilem gemitum & ſuſpiria vera,
Quinetiam obſcœnæ ſummâ dicuntur in orno
Luce palàm, Phœbo fruſtrà indignante, volucres,
Bubones, ululæque, & nomen noctis habentes
Sediſſe, & diro temeraſſe examine ſylvam.
Siqua fides vati, Spinturnix ipſa fuiſſe
Dicitur inter eas, monſtro feralior omni
Spinturnix; avis ignota eſt mortalibus illa,
Sed novêre deæ, & viſâ tremuêre miſellæ.
Singula quis memoret? Sed quid monſtroſius iſto?
Excluſiſſe cavo ſerpentes ova feruntur

V. 122. Ex animalculis intra gallas quercuum enatis, recepta eſt apud ruſticos venturi anni divinatio, ſi vermis in iis generetur, caritatem frugum, ſi aranea, peſtilentiam, ſi muſca, bellum inſtare prædicunt.

V. 134. Inauſpicata eſt & incendiaria avis, propter quam ſæpenumero luſtratam urbem in annalibus invenimus, ſicut L. Caſſio, C. Mario Coſſ. quo anno & bubone viſo luſtrata eſt: Quæ ſit avis ea nec reperitur nec traditur, quidam ità interpretantur, quæcunque apparuerit carbonem ferens ex aris vel altaribus, alii Spinturnicem eam vocant, ſed hæc ipſa quæ eſſet inter aves qui ſe ſcire diceret, non inveni. *Plin. lib.* 10. 13. Incendiaria avis, Ambuſtanea, quæ circa buſta verſabatur; Ea, inquit *Serv.* ſi de buſto ſudem ad tectum detuliſſet, incendium portendebat, ſi cujus ædes inſediſſet, & vocem miſiſſet, ſignificabat mortem. *Dalecamp.*

V. 139. Contrà ſerpentes ſucco expreſſo ad potum & impoſita ulceribus (folia Fraxini) opifera, ac nihil æquè, reperiuntur: Tantáque eſt vis ut ne matutinas quidem occidentéſve umbras, quàm ſunt longiſſimæ, ſerpens arboris ejus attingat, adeò ipſam procul fugit. Experti prodimus, ſi fronde eâ gyro claudatur ignis & ſerpens, in ignem potiùs quàm in fraxinum fugere ſerpentem. Mira naturæ benignitas priùſquã hæ prodeant florere fraxinum, nec antè conditas folia dimittere. *Plin. l.* 16. 13.

Fraxineæ

Fraxineæ trabis; haud umbræ perferre solebant
Fraxineæ supremam oram; vix frondis odorem
Fraxineæ; objectos mallent incurrere in ignes.
At magis haud ullum sylvestria numina movit
Prodigium arboreum, quam tactas fulmine laurus
Cernere, contactas viderunt fulmine laurus;
Quas Jovis ipsius veteri diplomate dicunt
Fulminis immunes semper vixisse, nec ullas
Pertimuisse minas cœli, sortemque tulisse,
Quam nulli poterant victori tradere, tutam;
Tam fera monstra deûm, manifestáque signa malorum,
Religiosa cohors & conjectare peritæ,
Orbis Hamadryades non neglexêre Britanni.
Est vetus atque ingens, fama celeberrima, Sylva;
(Hinc Vaga Cambriacis sacram disterminat agris,
Illinc vix Thamesi cedens Sabrina potenti
Alluit) Ardennæ quondam prænobile nomen
Nunc Denæ datur; & nomen mutilatur & ipsa.
Plus nulli Martis nocuit crudele metallum;
Cæditur & ferro, & ferro succisa coquendo
Inservit, propriæque infœlix tristia mortis
Instrumenta facit; sibi damnum parturit ipsa
Arboribus fœcunda super, subtúsque metallis.
O semper bona pauperies! & conditus altâ
Thesaurus tellure nocens! O semper ovantes,
Integræ, salvæque solo non divite sylvæ!
Nunc quota pars nemoris manet inconsumpta vetusti?

V. 153. Nobilissima sylva (The Forrest of Dean) in Comitatu Glocestriæ inter Vagam fluv. (the Wye) & Sabrinam sita, sed jampridem ferrifodinis & fornacibus plus solis interlucata, penéque exhausta. Quidam quasi Danicam sylvam dictam volunt: *Giraldus*, sylvam Danubiæ vocat. Sed *Camdenus* nostras ab Ardennæ nomine, abjectâ syllabâ priore derivat Denam. Ardenna autem veterum Gallorum linguâ sylvam significabat, unde vastissima Sylva in Galliâ Celticâ id nomen absolutè obtinuit, aliáque olim in agro qui nunc Warvicensis dicitur.

Sed

Sed tamen hanc partem (tanta eſt reverentia) parvas
Ferri reliquias immitis, & ignis avari,
Numina multa colunt, & adhuc poſt omnia damna
Nobilior terris non incubat umbra Britannis.
Hic longæva Dryas, regni regina virentis,
Cui vectigales immenſi adjunxerat undas
Oceani victrix, nymphis ſylveſtribus ipſa
Concilium indixit magnum, & venêre frequentes.
Omnes quæ poterant cœlum perferre Britannum
Sylveſtres venêre deæ, levitérque ſupino
Colle ſuper, pulchrâ circum cinxêre coronâ
Reginam in medio Dryadem; non ora dearum
Fœminea, arboream ſed formam habitúmque gerentes,
Officiíque ſui feſtis conventibus aptum
Ornatum viridem; ſiquis bello ordine ſtantes
Præteriens vidiſſet eas, non ille putaret
Numina, ſed lucum magnis ſe cernere ſacrum
Numinibus; talis ſcenæ frondentis imago;
Quam parte ex unâ rivus circumdat amœnus
Decurrentis aquæ; viridanti in margine ſedem
Occupat, atque ſolo ſe ſiſtit molliter udo
Leuceis, comes [5] Alcidæ, Herculeóſque labores
Umbra refert bicolor folii; pars nigra ſuperna eſt,
Alba ſubeſt; olli comes eſt Phaetontias [6] Alnus.

[5] *Populus*, Poplar. [6] *Alnus*, Alder.

V. 188. *Populus Alcidæ gratiſſima* —— Virg. Et
Herculeâ bicolor cui populus umbrâ
Velavitque comas ——
Ab inferis redux hâc primùm arbore ſe coronaſſe dicitur Hercules. Λευκὴ, Gr. Populus Alba. Angl. Poplar.

V. 190. Alnus. Alder.
Tum Phaetontiadas muſco circumdat amari
Corticis, atque ſolo proceras erigit Alnus. Virg.
At 10. *Æn.* in Populos converſas fuiſſe innuit,
Populeas inter frondes umbrámque ſororum
Dum canit ——
(Cygnus) Et ſic vulgò traditur; *Ovid.* Autem arbores non nominat, ſed eas electro ſtillantes facit, quod neutri convenit, nec ulli quidem arbori, nam ſuccinum bituminis genus eſt.

Ambuſti

Ambusti memor, ac caſu perterrita fratris,
Multâ gaudet aquâ, & vivit ſecura ſub undis.
Huic latus adjungunt gens [7] Oleſicarpia dicta
Iteades nymphæ, caſtiſſima turba ſororum,
Et vel adhuc juvenes incano crine ſeveræ
Flumen amant; mores dilectum frigus in ipſos
Tranſit, & egelido lentore cupidinis ignes
Extinguunt ſalamandræ inſtar; dant vincula rebus
Firma aliis, ſolos gaudent disjungere amantes.
Non minus his [8] Acte lætatur & aſſidet undis,
Sed tamen humanis ſtagnantes pellere membris
Dicitur, hæc effata; Quid hîc torpetis inertes?
Hæc ſola ſanguineis tantùm ſunt debita rivis.
Quid cruciare hominem juvat, ô, dum plurima vobis
Arbor honeſta caret? Quin ocyùs, inquit, abite,
Inque uterum terræ veſtrum deſcendite; at illæ
Quà via permittit deſcendunt agmine denſo,
Et toto exactus de corpora depluit humor,
Territus imperio magno virgâque potenti.

[7] *Salix*, Willow. [8] *Acte*, Eldar.

V. 193. Ἰτέα. Salix, παρὰ τὸ ἰέναι, à ſaliendo, quod citò in altum creſcat. *Hom. Odyſſ.* 10.
— — ἰτέαι ὠλεσίκαρποι.
Ocyſſimè ſalix amittit ſemen, antequam omninò maturitatem ſentiat, ob id dicta *Homero* Frugiperda, ſecutáque ætas ſcelere ſuo interpretata eſt hanc ſententiam, quando ſemen ſalicis mulieri ſterilitatis medicamentum eſſe conſtat. *Plin.* 16. 26. Erat ſalix antiquitùs ſterilitatis & caſtitatis ſymbolum, ſive quod Amerina ſalix, (præcipuè Vitex quæ ex eo genere eſt) ſubſtrata corporibus Veneris deſiderata auferat; ſive quod folia hujus arboris contrita & pota libidinem extinguant.

V. 200. Ἀκτῆ, à Littore, nam in humidis gaudet. *Sambucus* ab ejus nominis inſtrumento Muſico, quod ex ea fieri ſolitum eſt; ſicut Syringa, arbor (the Pipe-Tree) parili ratione nominata eſt; Anglicè Eldar. Inter plantas Hydragogas vix alia celebrior.

Stat

Stat propè nullius non hoſpita læta [9] Betulla,
Arentis madidíve ſoli: nullo aere triſtis.
Mollis & alba cutim, formoſam vertice fundens
Cæſariem, ſed mens tetrica eſt, ſed nulla nec arbor
Nec fera ſylvarum crudelior incolit umbras:
Nam ſimul atque urbes conceſſum intrare domóſque
Plagoſum Orbilium ſævúmque imitata draconem
Illa furit, non ulla viris delicta, nec ullum
Indulgens ludum pueris; inſcribere membra
Diſcentûm, teneróque rubeſcere ſanguine gaudet.
At contrà urbanæ multa inſtrumenta miniſtrat
Prodiga luxuriæ nimiùm [1] Sphendamnis, & omnes
Venarum impendit labyrinthos verſicolorum.
Hinc pretioſa nitet Citróque ſecunda ſupellex,
Molluſcum, bruſcúmque, atque aſpera nomina lævis
Lautitiæ; quoniam gula jam langueſcit inepta,
Ditia ſuſtineat niſi dives menſa nepotum
Fercula, tanquam ederent maculoſi tubera ligni.

[9] *Betula*, **Birch.** [1] *Acer*, **Maple.**

V. 210. Betulla, vel Betula, quaſi Batula, à batuendo; *i. e.* feriendo. *Theophraſt.* Σημύδα. Anglicè **Birch**. Arbor eſt Gallica mirabili candore & tenuitate, terribilis magiſtratuum virgis. *Plin. lib.* 16. 18.

V. 221. Σφένδαμνος. Acer, **Maple**, Anglicè. Acer operum elegantiâ & ſubtilitate Cedro ſecundum; plura ejus genera: Album, quod præcipui candoris vocatur Gallicum, in Tranſpadanâ Italiâ, tránſque Alpes naſcens; alterum genus criſpo macularum diſcurſu, qui cùm excellentior fuit, à ſimilitudine caudæ pavonum nomen accepit —— Pulcherrimum verò eſt Bruſcum, multóque excellentius etiamnum Molluſcum, (ubi notanda eſt negligentia verborum: Multò excellentius pulcherrimo) tuber utrumque arboris ejus: Bruſcum intortiùs criſpum, Molluſcum ſimplicius ſparſum; Et ſi magnitudinem menſarum capere, haud dubiè præferretur Cedro (vel Citro) nunc intrà pugillares, lectorúmque ſilicios aut laminas (legunt al. Lectorum ſilaceas laminas, *i. e.* flavas. Al. Lectorum Scilicia aut laminas) raro uſu ſpectatur; è bruſco fiunt & menſæ nigreſcentes, *Plin. lib.* 16. *cap.* 15. 16.

Ah meliùs quanto [2] Zygias tibi provida, venter,
Consulit, agricolæ cùm dat juga fortia tauro,
Materiémque moletrinæ cùm sufficit aptam?
Ah meliùs quanto [3] Pteleas tibi rustica, præbens
Et frondem armentis, & aratris utile lignum,
Rustica, sed fœlix & Baccho conjuge clara?
[4] Oxyas una nemus spaciosum proxima fundit,
Et gratam pecori, gratam pastoribus umbram,
Sive diem somno, seu malint frangere cantu
Æstivam; at potiùs, pastores, frangite cantu.
Cantando fagos mulcebat Tityrus altas.
Hinc olim juvenis mundi melioribus annis
Fortunatarum domuum non magna supellex
Tota petebatur; sellas, armaria, lectos,
Et mensas dabat, & lances, & pocula Fagus.
His celebrare epulum veteres & festa solebant
Vina coronati divis libare benignis,
His retinere (opus haud fuerat placare) faventes.
Nulla scyphos unquam infamarunt toxica tales:

[2] *Zygias*, **Horn-beam.** [3] *Ulmus*, **Elm.** [4] *Fagus*, **Beech.**

V. 228. Ζυγία, quod ex eâ facta sunt Juga. Carpinus Lat. **Hornbeam**, Anglicè, à duritie ligni. *Theophr.* ex Acerum genere esse putat; videtur esse ex ulmorum.

V. 231. Πτελέα. Ulmus, **Elm.** Materie vitiúmque amicitiâ præstare dicit ulmum *Plin.* Cato ulmos circum vias seri deberi præcipit, uti frondem ovibus & bubus habeas, & materiam siquà opus sit, in parato.

Viminibus salices fœcundæ, frondibus ulmi. Virg.

V. 234. Ὀξύα. A glande triquetrâ acuminatâ, (sed diversa sunt genera fagorum) Fagus, quod glans ejus esui fuerit olim, & adhuc potest esse in magna penuria. Angl. **Beech.** Magna pars supellectilis antiquorum ex hac arbore, præcipuè pocula.

——— *Pocula ponam*
Fagina ——— Virg.
——— *Nec bella fuerunt,*
Faginus astabat dum scyphus ante dapes. Tibul.

Sed ſitis exhauſit plenos ſecura, nec illud
Arcanâ evenit ligni virtute potentis.
Paupertas fuit antidotum contra omne venenum.
Tales tunc habuit placidos & [5] Fraxinus uſus,
(Fraxinus ipſa arbor, Melias ſed nympha vocatur)
At poſtquam ex illa fabricata eſt Pelias haſta,
Et bibit Hectoreum (prô gloria ſæva !) cruorem,
Bella colit, nec jam pluvias vicináque tantùm
Flumina, ſanguineos quantum ſitit effera rores.
Non illi inferior procero corpore juxtà
(Sed pia & alterius ſtudiis operata Minervæ,
Nam tenui donat victura volumina libro)
Stat [6] Philyra ; haud omnes formoſior altera ſurgit
Inter Hamadryadas ; molliſſima, candida, lævis,
Et viridante comâ & beneolenti flore ſuperba,
Spargit odoratam latè atque æqualiter umbram.
Iſtam componit nativa imitata venuſtas

[5] *Fraxinus*, **Aſh.** [6] *Tilia*, **Lime-tree.**

V. 250. Μιλία, Fraxinus, *Aſh.* Multum *Homeri* præconio & Achillis haſtâ nobilitata. *Plin.* *l.* 16. 13. de haſtâ *Hom. Il.* 16.
——— ——— Ἔγχος
Βριθὺ, μέγα, στιβαρὸν, τὸ μὲν οὐ
δύνατ' ἄλλος Ἀχαιῶν
Πάλλειν, ἀλλά μιν οἶος ἐπί-
στατο πῆλαι Ἀχιλλεὺς
Πηλιάδα Μελίην (Fraxinū)
τὴν πατρὶ φίλῳ πόρε Χείρων
Πηλίου ἐκ κορυφῆς, φόνον ἔμ-
μεναι ἡρώεσσιν.
——— ——— *Fraxinus utilis haſtis.* Ovid.
——— *Belli potura cruores*
Fraxinus ——— Stat.

V. 259. Φίλυρα. Tilia, **Lime-tree.** Ad chartarum uſum philyræ cortex ut plurimum ſelectus. E philyrâ fieri libros tenuiſſimos, & in utramque partem replicabiles, in Com. *Herodianus* autor eſt. Hinc philyræ dicuntur omnes libri aut papyri ad ſcripturam utiles. Inter corticem ac lignum tenues tunicæ multiplici membranâ è quibus vincula tiliæ vocantur, tenuiſſimæ earum philyræ, coronatum lemniſcis celebres antiquorum honore. *Plin.* 16. 14.
Diſplicent nexæ Philyrâ coronæ. Hor.
Ebrius incinctis Philyrâ convivа capillis
Saltat ——— ——— Ovid. Faſt.

Culturam,

Culturam, & multo ditat medicamine virtus,
Unáque plantarum dotes complectitur omnes,
Unà omnes meritò connectere nata coronas.
[7] Achras acerba tuens & [7] Orcimelis ſimul aſtant
Nequicquam maturæ & nullo ſole domandæ.
Venerunt etiam ſylváſque hortóſque colentes
Amphibiæ Nymphæ: Non belli nominis Ouas,
[8] Oxyacantha ferox, Sycamineo ſanguine tincta,
Tincta cruore atro, ſed & oſſea tota Craneia,
Et Carya, & Corylis dura, & cute Caſtanis hirtâ.
Quis neget has lautas & opimas vivere, in hortis
Queîs domus urbana eſt, in ſylvis ruſtica villa?
Sed nec abeſſe putes [9] Spinam conventibus Albam
Talibus; omne ſolum natale eſt, intrat ubique
Ardelio; illa quidem cultis excluditur agris
Plerumque, atque hortis; ſed circumſepit utroſq;
Atque omnes aditus ſervat fidiſſima cuſtos,

[7] *Pyri & Mali ſylveſtris.* [8] *Sorbus. Berberis. Morus. Cornus. Juglans. Corylus. Caſtanea.* [9] *Spina alba,* Hey-thorn.

V. 264. Flores calefaciunt & ſicc. diſcut. Cephalici ſunt, utiles in Epilepſiâ, Apoplex. Vertig. Folia ac cortex ſiccant, repellunt, urinam ac menſes cient, extrinſecùs ambuſtis ſubveniunt. Semen fluxionibus quibuſcunque medetur, etiam Hæmorrhagiæ narium, lignum ſanguinem coagulatum fortiter diſſolvit, extrinſecus adhibentur folia in aphthis & tumoribus pedum diſcutiendis, corticis mucilago in ambuſtis ac vulneribus magni eſt ſolaminis. Humor defluens è medullâ diſſectæ capillorum defluvio ſuccurrit. *Schroder.*

V. 27[illegible]. Οὖα, Ὄα, Οἴη. Sorbus. Service-Tree.—— Oxyacantha, de Oxyacantha *Dioſc.* & *Theophr.* & Oxyacantho *Galen.* Variæ ſunt doctiſſimorum virorum opiniones, quidam Berberim noſtram putant eſſe, quos hìc ſequor, eandémq; *Plinii* Spinam appendicem.—— Συκάμινος, Morus. Mulberry-Tree.—— Κρανεία, Cornus, Cornelian-Berry.

—— —— πανυφλοιόν τε Κρανείαν. Hom.

Carya Juglandis, Corylis Coryli, Caſtanis Caſtaneæ Nympha eſt.

Utilior latrante cane armatóque Priapo.
Aſpera frigoribus ſaxíſque Helvetia tales
Educat, & peregrè terras emittit in omnes
Enormes duróſque viros, ſed fortia bello
Pectora; non illi cultu, non moribus aulas,
Atque urbes decorare valent, ſed utraſque fideli
Defendunt operâ; nec iis, gens cauta, tyranni,
Præponunt ſpecioſa magìs, multúmque ſonora
Præſidia; his certi vitam tutantur opéſque.
Hos quoque cùm junctos videas, juſtáq; ſub armis
Diſpoſitos acie, toto nullum agmen in orbe
Nobilius dices viſu aut formoſius illo.
Non igitur temerè veteres ex arbore tali
Quæ rigidæ ſepis munimina firma miniſtrat
Contra prædonum inſidias furúmque ferarúmque
Excidêre ſacras Hymenæa ad fœdera tædas
Juſſerúntque novis vigiles præire maritis.
Huic comites addunt ſeſe de more frequentes
Horrida [1] Prumnitis pomo fœcunda ſevero
Aſpera Virgo Batis, Roſa morſu nota canino,
Auxiliatrices ad ſepimenta catervæ.
Haud minor æterno pubentûm frondis honore
Sylva aderat; victrix brumæ, nec legibus anni
Subdita vertentis; nihil illa vel indiga Solis,
Vel Jovis eſt, ſed vere ſuo privóque beata;
Et ridet plorante polo terráque gemente.
Pyxiadis frondes hyemem, ſed ſæcula vincit

[1] *Prunus ſylveſtris. Rubus. Roſa Canina.*

V. 296. Spina nuptiarum facibus auſpicatiſſima, quoniam inde fecerint paſtores qui rapuerunt Sabinas, ut autor eſt Maſſurius. *Plin.* 16. 18.

Omnia

Omnia [2] Materies; dentémque fatigat in illa
Tempus edax frustrà: tamen omni cerea formæ,
Culturæ dociles ramos accommodat omni,
Ingeniosa sequi dextrámque artémque magistri.
Si tibi sic visum est, humiles distinguet in imo
Repens areolas, & flores stare superbos
Aspiciet suprà; si vis, caput efferet altè
Magna arbos, sumétque volens quamcunque figuram
Seu jubeas hominem fieri, seu fortè leonem,
Seu volucrem; trunco viridis quasi psittacus illa
Insistet proprio; statuásque hinc ordine pulchras
Arboreus tibi Praxiteles disponet in horto,
Nec minus artificum obsequitur defuncta labori;
Hinc simulacra dolant, atque immortalia penè
Numina; divinamque canens multo ore Cybellen
Delectat patrios Berecynthia tibia montes.
Hinc fabrefacta sacros diffundit pyxis odores
Nativo purgata; strepunt hoc cardine valvæ,
Hinc solidi plaustrorum axes, & buris aratri,
Hæc & foemineo multùm officiosa decori
Cæsariem terget nitidam; non ultima belli
Arma puellaris; laqueos hæc nectit amantûm,
Et venatricis disponit retia formæ.

[2] *Buxus.*

V. 308. Πύξος διὰ τὸ πυκνὸν τοῦ ξύλου; Inde nomen Pyxidum ex illâ factarum; Buxus, Box. Cariem vetustatémque non sentit. *Plin.*

V. 323. —— *Buxúsque vocat Berecynthia matris Idææ* —— Virg.

Si buxos inflare juvat ——
i. e. Tibias, *Claud.*
Berecynthus Mons Phrygiæ Matri Deûm sacer, buxo abundantissimus.

V. 327. Quod pectines ex eâ fiunt.
Multifido Buxus quæ tibi dente datur. Mart.

Utilior latrante cane armatóque Priapo.
Aſpera frigoribus ſaxíſque Helvetia tales
Educat, & peregrè terras emittit in omnes
Enormes duróſque viros, ſed fortia bello
Pectora; non illi cultu, non moribus aulas,
Atque urbes decorare valent, ſed utraſque fideli
Defendunt operâ; nec iis, gens cauta, tyranni,
Præponunt ſpecioſa magìs, multúmque ſonora
Præſidia; his certi vitam tutantur opéſque.
Hos quoque cùm junctos videas, juſtáq; ſub armis
Diſpoſitos acie, toto nullum agmen in orbe
Nobilius dices viſu aut formoſius illo.
Non igitur temerè veteres ex arbore tali
Quæ rigidæ ſepis munimina firma miniſtrat
Contra prædonum inſidias furúmque ferarúmque
Excidêre ſacras Hymenæa ad fœdera tædas
Juſſerúntque novis vigiles præire maritis.
Huic comites addunt ſeſe de more frequentes
Horrida [1] Prumnitis pomo fœcunda ſevero
Aſpera Virgo Batis, Roſa morſu nota canino,
Auxiliatrices ad ſepimenta catervæ.
Haud minor æterno pubentûm frondis honore
Sylva aderat; victrix brumæ, nec legibus anni
Subdita vertentis; nihil illa vel indiga Solis,
Vel Jovis eſt, ſed vere ſuo privóque beata;
Et ridet plorante polo terráque gemente.
Pyxiadis frondes hyemem, ſed ſæcula vincit

[1] *Prunus ſylveſtris. Rubus. Roſa Canina.*

V. 296. Spina nuptiarum facibus auſpicatiſſima, quoniam inde fecerint paſtores qui rapuerunt Sabinas, ut autor eſt Maſſurius. *Plin.* 16. 18.

Omnia

Omnia [2] Materies; dentémque fatigat in illa
Tempus edax frustrà: tamen omni cerea formæ,
Culturæ dociles ramos accommodat omni,
Ingeniosa sequi dextrámque artémque magistri.
Si tibi sic visum est, humiles distinguet in imo
Repens areolas, & flores stare superbos
Aspiciet suprà; si vis, caput efferet altè
Magna arbos, sumétque volens quamcunque figuram
Seu jubeas hominem fieri, seu fortè leonem,
Seu volucrem; trunco viridis quasi psittacus illa
Insistet proprio; statuásque hinc ordine pulchras
Arboreus tibi Praxiteles disponet in horto,
Nec minus artificum obsequitur defuncta labori;
Hinc simulacra dolant, atque immortalia penè
Numina; divinamque canens multo ore Cybellen
Delectat patrios Berecynthia tibia montes.
Hinc fabrefacta sacros diffundit pyxis odores
Nativo purgata; strepunt hoc cardine valvæ,
Hinc solidi plaustrorum axes, & buris aratri,
Hæc & fœmineo multùm officiosa decori
Cæsariem terget nitidam; non ultima belli
Arma puellaris; laqueos hæc nectit amantûm,
Et venatricis disponit retia formæ.

[2] *Buxus.*

V. 308. Πύξος διὰ τὸ πυκνὸν τοῦ ξύλου; Inde nomen Pyxidum ex illâ factarum; Buxus, Box. Cariem vetustatémque non sentit. *Plin.*

V. 323. —— *Buxúsque vocat Berecynthia matris Idææ* —— —— Virg.

Si buxos inflare juvat ——; i. e. Tibias, *Claud.* Berecynthus Mons Phrygiæ Matri Deûm sacer, buxo abundantissimus.

V. 327. Quod pectines ex eâ fiunt.

Multifido Buxus quæ tibi dente datur. Mart.

[3] Agrias insidiis levibus captare volucres
Contenta est, scelerisque fugam constringere pennæ,
Sed mala furta hominum densis mucronibus arcens
Securum defendit inexpugnabilis hortum,
Exornátque simul, toto spectabilis anno,
Et numero & viridi foliorum luce nitentûm,
Nec piget his decorare domos; juvat undique lætas
Texere Acufoliæ ramos, roseíque pusillis
Coralii gemmis deformem ornare Decembrem,
Et gelidas vernis hilarare coloribus horas.
Plus hyemi præstat [4] Comaris, dat edulia poma,
Non terrena ferens nec humi repentia Fraga.
Hâc solâ infœlix sylvestri pascitur escâ
Janus, & esuriens non uno devorat ore.
[5] Phillyris & Pyracantha oculos hominúmq; deûmque
Pascere contentæ, baccarum fercula rubra,
Dant avibus solis, & tandem debita gratæ
Per brumam æstivi persolvunt præmia cantus.

[3] *Aquifolium*, Holly. [4] *Arbutus*, Strawberry-Tree. [5] *Phillyrea.* *Pyracantha.*

V. 331. Ἀγρία, *Theophrast.* Aquifolium, vel Aquifolia, quasi Acufolium nam Aquus olim pro Acus dicebant. Angl. Holly. Fit ex illa viscum.

V. 341. Κόμαρος. Arbutus. Strawberry-Tree, quòd fructus Fraga repræsentet. Hyeme fructu superbit, coccineo aspectu micanti, numeroso, acetosis conflato partibus, ac guttur exasperantibus, quíq; alio anni tempore respuerentur, flore luteolo.

V. 345. Φιλλυρέα, *Diosc.* Alaternus ex ejus genere. Angl. Ever-green Privet. Pyracantha, secundum *Parkinsonum.* Oxyacantha veterum. Anglicè Prickly-Coral-Tree.

Mœſta ſubit [6] Smilax, habitu lugentis ad urnam
Aut bello rapti aut morbo inclemente mariti.
Mœſta ſubit, velóque umbræ circumdata nigræ
Heu nimium infœlix & inani nympha laborans
Invidiâ? falſi ſub ſuſpicione veneni
Inſontem Graii quam damnavêre Poetæ,
Hiſtoricíque fide famam leviore ſequuti.
Me decet arboreum vatem purgare malignis,
Arboream dictis, & ficto crimine divam,

[6] *Taxus*, Yew.

V. 349. Taxus *Dioſcor.* Smilax, *Theoph.* Μίλος & Μίλινος dicitur. Similis his (*i. e.* Abieti, Larici, Piceæ) aſpectu eſt Taxus, minùs virens, graciliſque & triſtis, ac dira, nullo ſucco, ex omnibus ſola baccifera. Mas noxio fructu, lethale quippe baccis, in Hiſpania præcipuè, venenum ineſt. Vaſa etiam viatoria ex ea vinis in Gallia facta, mortifera fuiſſe compertum eſt, hanc *Sextius* Smilacem à Græcis vocari dixit, & eſſe in Arcadia tam præſentis veneni, ut qui obdormiant ſub ea cibúmve capiant, moriantur. Sunt qui & Taxica hinc appellata putant venena, quæ nunc Toxica dicimus, quibus ſagittæ tinguntur. Repertum innoxiam fieri, ſi in ipſam arborem clavus æreus infigatur. *Plin.* 16. 10. Ridiculi mali ridiculum remedium! ſed audiamus aliorum tragœdias. *Plutar.* in ſympoſ. ἱστοροῦσι γὰρ ὅτι καὶ σκιὰ σμίλακος ἀποκτείνει τοὺς ἐγκαταδαρθέντας ὅταν ὀργᾷ μάλιστα πρὸς τὴν ἄνθησιν.

Eſt etiam magnis Heliconis montibus arbos,
Floris odore homines tetro conſueta necare. Lucr.

Quid quod *Cæſar* in ſuis Commentar. refert Cativulcum Taxo, cujus magna in Gallia & Germania copia erat, ſe exanimaſſe. Hinc Furiis tædas ex hâc arbore attribuerunt Poetæ.

---*Truncâ luſtraverat obvia Taxo*
Eumenis------Stat.

Sed poſt omnem hanc calumniam noſtratis Taxi non tantum umbra innocua eſt, ſed & baccæ ſine noxa eduntur, ſed & de Italica idem teſtatur *Bapt. Porta*, Taxum à Τόξῳ, Arcu, videtur nomen adepta, & ab eodem Toxicum.

------*Ituréos Taxi torquentur in arcus.* Virg.

Siqua fides vati non Graio, taxus ab omni
Pura veneficio eſt, Taxi ſub tegmine quivis
Dormiet, inq; oculos, ínq; aures tutus utraſque;
De vino reſponde mihi, & mihi pocula præbe
Taxica, non equidem parcam vel dante novercâ,
Putida, Grammatici, res eſt hinc Toxica dici,
Illa trahunt arcus Græco de nomine nomen
Triſte, venenatæ veteri de more ſagittæ
Mortiferis titulum ſævum impoſuere venenis.
Cantanti nec obeſſe ſoles, Arceuthi, gravémque
Objicit immeritò vatum tibi maximus umbram,
[7] Juniperi levis umbra nocet nec frugibus ipſis.
Quàm multa arboribus tribuuntur crimina falsò?
Virtutéſque utinam nullæ! Latet intùs ocellos
Effugiens, denſóque obductum cortice verum.
Te quoque, ſi liceat, vellem excuſare, [8] Sabina,
Non licet, & ſceleris nimiùm manifeſta teneris,
Per te prima novæ ſcintilla induſtria vitæ,
Pauper, & in flammam nondum eluctata micantem
(Triſte nefas!) aſperſa veneno extinguitur udo.
Non hìc immeritò comitem, funeſta Sabina

[7] *Juniperus.* [8] *Sabina.*

V. 369. Ἄρκευθος vel Ἀρκευθὶς, Juniperus. Umbra ejus ſomnum conciliare dicitur.

Lethæi quaſſare ſilentia rami. Val. Flacc.

quod ex *Apollonio* ſumptum, qui Juniperi ramo vigilem Draconem ſopitum tradit à Medeâ

Ἡ δ' Ὄφιν ἀρκευθοῖσι
νέον τετμηκότι θαλλῷ
Βάπτουσι, &c.

Sed & opus fuit pharmaca atque incantamenta carminum addere.

Juniperi gravis umbra, nocent
& frugibus umbræ. Virg.

Omnes quidem, ſed in hâc præcipuum eſt.

V. 374. De Sabinâ vid. Libr. 1. *Plant.*

Funeream

Funeream [9] Cyparissin habes; comes omnibus illa
Sed pia funeribus; tu nondum (barbara) natos
Tollis, at illa senes etiam deplorat ademptos.
Talis erat puer ille deo Cyparissus amatus
Lucenti, tam leni animo, tam pectore molli,
Vulnera qui lugens & lamentabile fatum
Dilecti sibi cervi in mortem tabuit ipse:
Sed faciem hanc illi miseratus Apollo refecit,
Et dedit esse cupressum, ævúmque agitare perenne
Cortice sub viridi, Cyparissis nympha vocatur,
Cupressúsque arbor. Túque ô (deus aureus addit)
Cui tantilla movet tam magnos causa dolores,
Semper eris meritò tu maxima præfica luctûs
Funebris, diti sacra & diis manibus esto:
Sic ait, & veri benè gnarus in arbore mortis
Æternæ posuit præsagia dulcia vitæ,
Materiem invictam carie, nec temporis ullâ
Labe fatiscentem, florentes semper honores
Frondis inocciduæ, pulchræ decora alta figuræ,
In morem liquidæ cœlum invadentia flammæ,
Stat propè major amor [1] Phœbi, stat dignior ignis
Arboreus Daphne pulcherrima, casta sed omnes
Illa perodit adhuc, crepitúque avertitur ignes.
Non minùs & castam deus ardens diligit illam,
Et vatem facit, & strepitu indignantis in ipso
Omen inesse jubet faustum lætósque sonores,

[9] *Cupressus.* [1] *Laurus.*

V. 379. Vid. Fab. 10. *Metamorph.*

V. 401. Laurus quidem manifestò abdicat ignes crepitu & quâdam detestatione. *Plin. lib.* 15. 30. ubi multa vide de Lauro. Crepitum ejus sonorum fœlicia portendere existimarunt Veteres; contráque inominatum erat, si combusta sileret.

Laurus ubi bona signa dedit, gaudete Coloni. Tib.

Et tacet extincto Laurus adusta foco. Prop.

Quid mirum est humilis si sacratissima laurus
Vulneris impatiens terreno stringitur hoste?
Fulgura quæ superum circùm volitantia tutò
Aspicit, atque minas cœli flammantis inanes?
O fœlix longè ante alias! ô maxima gentis
Arboreæ princeps! vel si tibi Principis aufert
Diva Dryas titulos, O certè maxima Vates!
Te reges tumidi, te victorésque superbi
(Par operi precium) te proxima gloria mundi
Turba poetarum gestant, quos inter & ipsos
(Fas sperare) comas non dedignabere nostras,
Et foliis raro & sterili circumdare ramo.
Tum verò ingentes [a] Elate Peucéque sorores,
Sublimi feriunt rorantes vertice nubes.
Quantum despiciunt montana cacumina valles,
Tantum illæ stantes in summo montibus ipsis
Altiùs assurgunt; sic stabat turba gigantum,
Sic superinjectâ frondoso Pelio Ossâ
Stabant terrores superum, similésque superbis
Abietibus pinísque levabant brachia centum.
Hoc benè prospectu terras, pontúmq; profundum,
(Nam domibus terras & pontum navibus ornant)
Non sine gaudiolo latè sua regna tuentur,
Ipsa etiam Prinis palatia regia linquit

[a] *Abies. Pinus.*

V. 417. Ἐλάτη, ab ἐλάω, impello, quod in immensam proceritatem quasi propellit se. Abiesque Latinè dicitur eâdem notione nominis, quòd abeat in altum. Anglicè Firr. Πεύκη Pinus, quanquam alii Πίτυν, Pinum volunt esse, Πεύκην Picam, nostrâ non multùm hic refert.

V. 428. Πρῖνος. à folio serrato, Ilex, Anglicè Holm Oak, or Evergreen Oak, quòd in hyeme frondes non amittat. Hic hortis tantùm excolitur, nec ibi quidem frequens, unius tanquam præcipuè bis meminit *Parkinsonus* noster, in horto Regiæ Westmonasteriensis, quam *Albam Aulam* vocant, ad posticum sita.

Servan-

Servantíque fores ſeſe exuit [3] Ilice ſacrâ
Hortenſes; remanet trunco vita ægra relicto:
Intereà; vix cœlo alibi contenta Britanno,
Nec ſub ſole quidem noſtro ſed rege vireſcens,
Huc jam mœſta venit, monſtris exterrita tantis,
Et fatis Aulæ ſuper inſolabilis Albæ.
Tali ſceptrigeram [4] Dryadem circumſtetit orbe
Nobile nympharum Angligenûm nemus; illa levato
Compoſuit ſeſe tumulo mediámque locavit,
Multâ majeſtate tumens, umbræque favorem
Regales partes longè diffudit in omnes.
Non ego, ſi venti mihi vox clamoſa daretur,
Cùm viridis querceta agitat reboantia Denæ,
Te dignè, veneranda Dryas, celebrare, tuarum
Vel potero ſylvam immenſam deſcribere laudum.
Ex te (ſiqua fides miracula multa canenti
Danda vetuſtati eſt) erupit prima virorum
Tunc libro viridi, cute nunc contecta juventus.
Tunc quoque dura genus, ſed Deucalionis in ævo,
Durior evaſit, cruſtáque incalluit albâ.
Hanc famam eximiis ſubnixam authoribus olim
Elevat, & ſpernit vanorum turba ſophorum,
Et ſchola Pyrrhonis, nimiúmque Academia ridens.
Fas dubitare quidem; ſed non dubitabile & illud
Quos tunc terra bonos homines magnóſque creavit,
His creviſſe cibis, & quernâ glande repaſta
Æquaſſe annoſas vivendo corpora Quercus
Fœlix illa ætas mundi juſtiſſima Nymphe,
Cùm dabat umbra domum vivam tua, cùm domus ipſa
Deciduâ dominos paſcebat fruge quietos,
Soláque præbebant ſylveſtria poma ſecundas
Gramineis epulas menſis; nondùm arte magiſtrâ
Arbor adulteriis prætulerat inſita noſtris.

[3] *Ilex.* [4] *Quercus.*

Alma Ceres, non eſt tua munificentia tanti,
Immites alimenta ferunt ſi mitia mores:
Non tanti eſt ſi gens hominum depulſa, ferarum
Victibus induitur naturam ſæva ferinam.
Hinc malè mutatus reſpublica deſiit eſſe
Mundus, & invaſit communia commoda rerum
Quiſque ſibi; hinc cœptum eſt partiri finibus agros;
Natáque confeſtim fines proferre libido.
Hinc homini ſua terra parum; mox nulla videri
Terra ſatis. Bonus, ecce ſolum faſtidit arator,
Pontum arat, his ſulcis frumentum quærit ineptus.
Eſto, non poterit magnus tentator avarus
Efficere ut fruges pontus ferat; efficit illud
Ut ferat arboreum genus, & te, maxima quercus,
Æquoris immenſi montes tranſplantat in altos,
Inſeruiſſe audax abiegnis robora malis.
O Dryas, humani comes & patrona laboris!
Si ſapiunt, ſtabiliſque volunt requieſcere ſede,
En domus es domino multùm diuturnior ipſo
Si poſſunt patrio contenti vivere fundo,
Das juga dura boum, ſtivámque, axéſque gementes,
Omniáque agricolis vitæ prompta arma beatæ.
Pallida ſi mentes agitat veſania lucri
Fis ratis errabunda, trabes nec certior ulla
Ventorúmque mariſque incerta pericula luſtrat,
Mors fera compagem rabidâ circumſonat irâ
Dedignata levis tenui munimine ligni
Se fremere excluſam, ceu quondam raptor ovile
Diſcurrit circùm lupus, exacuítque furorem,
Et rigido dentes nequicquam in poſte retundit.
Linque tuas porcis glandes, ditiſſima quercus,
Linque volens; homini quicquid parit undique terra,
Et quaſcunque oſtentat opes, quaſcunque recondit,
Conquiris donáſque; Eoáque aromata portas

Occiduúm-

Occiduúmque aurum; per te mollissima serum,
Sylváque odora Arabum Thulen pervenit ad ipsam,
Per te nunc orbis reserati pervius usus;
Per te nunc iterùm magnus respublica mundus
Incipit esse; Omnis nunc possidet omnia tellus.
Si meritâ veteres celebrarunt laude poetæ
Arietis unius referentem vellera fulva
Phaside vicinâ pinum, penetratáque ponti
Claustra, & Cyaneæ ridenda pericula cautis:
Quis tandem oceanus famæ tibi sufficit, aut quo
Te satis ad coelum tollet facundia fluctu
Adjungétque astris, ô magni sacra Columbi
Quercus! Io, vectrix auri foelicior, Argo!
At quercus Dracana tuos imitata labores,
Phoebe, tuo digna est solius carmine dici.
Sit sidus Pagasæa ratis, post tempora vitæ
Et cursum æquoreæ coelestis fulgeat instar
Arietis; hæc puppis totum circùm acta per orbem
Sideris officio jamdudum & in æquore functa est.
Quàm benè consuluit terræ natura Britannæ
Oceani magnum tendens hîc ponere regnum?
Si non ingentes, Libani decora ardua, cedros,
Nec pinum Idæam, aut palmam foelicis Idumes
Nec dites Arabum sylvas & odora vireta,
Nec platani festam concessit amabilis umbram,
At querceta dedit toto longè optima mundo,
Belligerúmque nemus solidavit robore multo,
At maris immensi vastâ circumdata fossâ
Insula stat secura minarum, & classibus illam
Roboreis communit inexuperabile vallum.
Non igitur Dryadæ nostrates pectore vano
Nec sine consulto coluerunt numine quercum,
Non illam Albionis jam tum celebravit honore
Stulta superstitio, venturíve inscia soecli

Angliaci ingentes puto prævidiſſe triumphos
Roboris,imperiúmq; maris,quod maximus olim
Carolides vaſtâ victor ditione teneret.
Quid mirum hoc, ſiquidem veteres oracula quercus
Effudiſſe ferunt? Superúmque arcana voluntas
Principio raucâ ſylvarum voce putatur
Significata homini; Phœbæam qualiter implet
Vatem Cyrrhæis erumpens ſpiritus antris
Attonitam raptans & multo numine turbans,
Haud aliter ſacros inſpirans ipſe furores
Robora Dodones agitavit ventus; at illa
Terribili ſonitu capita & fera brachia jactant
Bacchantum more inſano; nemus omne tremebat
Atque abrupta volant folia undique & undique rami
Sparguntur lacerati, equitantem in turbine neſcit
Sylva deum ſtimulata pati, ſed voce prementem
Excutit immani tandem; deus ore dehiſcens
Intonat arboreo mundi ſecreta futuri;
Multa ſimul glomerans obſcura umbroſáque vera.
At ſuperûm generi mortali averſa voluntas
Jamdudum ſacras præſtare ſilentia quercus
Juſſit, & his tantùm voce in conventibus uti,
Aut certè humanas, ſi coram aliquando loquantur,
Non intellectum profundere murmur in aures;
Hìc data libertas fandi, nec Chaonis unquam
Clariùs in ſylva nec apertiùs ore locuta eſt
Fatidico Dryas; immotis nemus undique ramis
Conticuit, vocémque arrectis frondibus hauſit.
Magna deos generi noſtróque hominúmque minari
Cernitis, ô ſociæ, & multum ſperare nefaſtos
Arbitror eventus, tamen hæc incerta malorum
Ne vos attonitas confundat imago, premátque:
Me nunc partem aliquam deus hic edicere juſſit
Planiùs, & monitu virtutem armare ſalubri.

Accipite hæc totis mea dicta & condite rimis,
Fortiáque adversis opponite robora ventis.
Non mihi vana fides: hic, quo nunc induor ipsa,
Truncus ab antiqua descendit origine quercus
Quam mirata loqui primam Dodonia sylva est.
Nam Brutus, cæsi genitoris regna perosus,
(Filius infœlix, fœlix pater ille Britanni
Nominis) Epirum venit mœstissimus exul.
Illic progeniem, consanguinitate propinquam
Pyramidæ sceptris pulsam, solióque paterno
Restituit victor bello; & pietate solutus
Crimine fatali est; nec dedignatus & ipse est
Compellare virum quercino Jupiter ore,
Æneæque sui pronepotem emittere magnum,
Is similem Æneæ sortem longósque labores;
Talia namque illi dirupto cortice fertur
Fudisse attonito & trepidanti oracula quercus,
Chaoniâ steterat quæ vocalissima sylvâ.
Tros, ô Sylviade, non his tibi figere sedem
Parca dabit sylvis, patriæque piacula cædis
Plura tibi quanquam insonti, majoráque restant.
Multa obeunda mari, sævísque pericula bellis.
Tu solidam obfirma mentem, pérque aspera rerum
Finde novas virtute vias; dat præmia finis.
Substitit Hesperiis Alcides Gadibus olim,
Nil ultrà prono sperans de sole; sed ultrà
Tu penetrare aude, nec te vastissima veri
Terreat oceani facies; at vela memento
In Boream dare dextrorsùm; tua fata Bootæ
Plaustra vehunt; pigrè, certo sed euntia motu.
Auxiliúmque feret totis tibi viribus astri
Ursa sui Jove prognato. Tua dextra tyrannos
Bis senos Gomeritarum sub tartara mittet
Prætereuntis opus; quid adhùc victoria prodest

Tanta?

Tanta? Triumphanti totus tibi clauditur orbis.
Totius tu mundi exul; te fata relegant
Ulteriùs, ſed nec trepida, nec deſice; mundum
Illa dabunt alium, gremio quem condidit alto
Integrúmque reſervavit per ſœcula longa
Oceanus tibi Brute, tuum qui ſemper habebit
Et genus & nomen; quicquid complectitur æther
Æneæque Brutíque dedêre nepotibus aſtra,
Æneæ terras omnes, maria omnia Bruti.
Talia prædicens hæc inſuper addidit ore
Quercus hians ſacro: Memor eſto,atq; accipe glandes
Has ait (implevit porrecto termite dextram)
Hæ tibi erunt longi ſolamina muta laboris,
Promiſsíque mei teſtes; cúmque ubere diti
Præbebit tua fauſta ſolum Britannia dignum,
Has ſere, in immenſas creſcent hæc ſemina ſylvas,
Et Quercus toto celebrabitur orbe Britanna;
Chaoniam famâ ſuperabit filia matrem:
Tum tu Brute mihi gratum inſtaurabis honorem,
Inſtituéſque patres Druidas, ſanctiſſima mundi
Nomina; Teutates habitabit robore in omni,
Lætáque fœlicis vulgò dabit omina viſci.
Dixerat hæc Quercus non veri vana, nec illam
Linea decepit puncto fatalis in uno:
Primáque Chaoniis crevit de glandibus arbor,
Huic Avia, ex quâ nunc vobis oracula pando.
Scilicet hæc juvenis, cùm primùm huc Danica claſſis
Appulit, iratis Thore & Tuiſcone deiſque
Saxoniæ reliquis, bis centum circiter annos
Nata fuit; meminit, vidítque ſimillima noſtris
Prodigia, heu, ſimiles nimiùm viſura ruinas!
Ecce, illas video! ——— ———
Prima Caledoniis nubes de montibus orta
Arctoos operit campos, Tuedámque quietum,

Limitis oblitum jamdudum munere ſungi,
Et medium unius tantùm ſe currere regni
Credentem, ſuper acta volat popularibus auris
Angliacóſque agros ferali territat umbrâ.
Sed terrere ſatis primò, ſimulacráque Martis
(Qualia vos nuper cœlo vidiſtis in ipſo)
Proludunt ſicci; fugat hoſtem argenteus imber,
Ignotum genus armorum, pugnacibus olim
Parcíſq; Angligenûm proavis, ſed prodigus emptor
Nunc pacis populus, ſcelerata infandáque bella
Mox pluris civilia emet : pax ſanguine primo
Ipſa rubet (proh dirum omen!) frontémq; recludens
Purpureum, in medio furiis operata ſenatu eſt.
Magnorum invidiâ vir magnus, plebis ineptæ
Integer injuſtis odiis, clamore diſertus
Obruitur, ſacer, ô, multóque cruore piandus
Inſonti pariter regi, ſontíque popello.
Principium belli damnata Vigornia fato,
Mœſta videt victrix, & multo murmure plorat
Sabrinæ lacrymíſque ſuæ; ſed & ipſa videbit
Mœſtior, ah, belli (quis poſſit credere?) finem.
Quis nunc Kintoniæ ſublimem in collibus altis
Me ſiſtit deus? heu, qualem nunc flumine rubro
Deſpicio undantem vallem? quantíſque tumentem
Aggeribus cædûm? quas fervidus æquore toto
Rupertus cumulat ſtrages, victórque gemiſcens
Rex pius? avertant curſum niſi fata ſecundum;
Tantorum iſta dabit finem lux una malorum:
Irati vetuêre dei; victoria præceps
Corruit, atque nequit vicinam attingere metam.
Quà patet imperium tunc occupat omne Britannum
Mars immane fremens, regni pars integra nulla eſt.
Belerii extremis à cornibus Orcadas uſque
Et vix læta quidem ſemeſtribus arva diebus,

In ſcelus exitiúmque ruunt, furor omnibus idem.
Albion infœlix, quæ te ſæviſſima ſerpens
Eumenidum, quænam, ô, Hæmorrhois ore momordit?
Omnia membra fluunt ſtillantibus undique venis,
Tantum, tamque ingens, totum eſt pro vulnere corpus.
Ter campos infauſta tuos, Neuberria, cerno
Cladibus informes, ſuperátque horrore nefando
Sanguine bis tinctos tua triſtis fama Philippos:
Mutua damna diù, atque alternæ pondera ſtragis
Nutantem partis librant utriuſque ruinam.
Terribilem primò impulſum momentáque ſæva
Eboracenſis ager dabit, & Nasbeia tandem
Mortiferum geminabit & immedicabile vulnus. [eſt)
Quod ſupereſt (namq; omne nefas, ſupereſſe putandum
Cernere me prohibete dei; quid deinde futurum
Secretum vobis, precor, integrúmque tenete.
Tollite notitiam venturi; haud gloria tanti eſt
Fatidicam dici atque oracula fundere, ut iſta
Prævideam, videámque iterum. Sed ſe ingerit, ecce,
Congeries oculis non enarranda malorum,
Et deforme chaos: victor rapit impius omnia.
Rex hoſtem fugiens plebeio tectus amictu
(Tempore Rex illo primùm ſimulator, at ora
Agnoſco ſacrata) fugit miſerandus ad hoſtem.
Quis non hoſtilis victo locus? Ille ſuorum
Implorat popularium opem (proh jura fidémque!)
Rex hoſpes, ſupplex fruſtrá. Sic ſpontè magiſter
Naufragus, in fluctus, quos horruit ante, minaces
Exilit ardenti & flammis crepitante carinâ.
At fluctus crudelis & implacabilis irâ
Luctantem in flammas & fata priora rejectat.
Quid facerent? Regem miles ſeu fraude retentam
Ex bello prædam, precibúſque miníſque repoſcit.
Regem adamare putes, nec vivere poſſe ſine illo.

Nec

Nec minùs & Scoti redamant, ac reddere nolunt.
Non ità pro vili eſt; perſiſtunt; acriter urgent
Jus partémque ſuam; aut illum non Anglus habebit,
Aut emet. O nullo credendum dedecus ævo!
Ille potens dominus terráque maríque, ſub haſtâ
Mancipii venit captivi more, ſuúmque
Servus herum abducit, ſector temerarius, emptum
Non tibi ego hoc tantum (procul abſit) Scotia crimen
Imputo; tentabis gentis virtute piare
Totius, ſcelus hoc paucorum; & ſanguine multo
Paucorum delicta lues. Vix arma quieſcunt
Affixa in domibus, longúſque revertitur ordo
Civilis belli; fœdis ſubjecta tyrannis
Regia majeſtas, conſtrictáque carcere Vectæ,
Quem non commoveat? Juſtas commovit in iras,
Scotia, te ſerò, te libertatis amatrix
Cantia, te Britonum non impar Cambria famæ:
Prælia quid referam vobis, quæ plurima cerno
Aſtrorum auſpiciis & adhuc commiſſa priorum?
Quid memorem trepidam tingentia vulnera Riblam,
Siſtentéſque fugâ vel curſum, fluminis ipſum
Præcipiti Scotos? Quid te, Medvaga, tumentem
Cædibus? obſidióve tuam, Colceſtria, longo
Virtutem infractam, melioráque fata merentem?
Quid tot nobilium, pugnantûm nobile lethum,
Captorúmque necem miſeram, bellóque pudendam?
Non mihi poſt tantas clades, tot vulnera ſortis,
Fas plorare quidem perituri funera regis,
Si mihi nota viri, mundo notiſſima toti,
Cœleſtis pietas, mortem inter munera ponet
Summa Dei; ſcelus humanum, facinúſque tremendum
Auditu deploro, quod execrabitur ætas
Nulla ſatìs, quod nulla ſatìs, fœcunda dolorum,
Tartara, tormento poterunt punire perenni.

Heu quid agunt? Video productum carcere regem
Pegmate in excelso, suáque ante palatia, in arce
Imperii summâ, populo spectante diéque,
Carnificísque manu ——————
Substitit hic, gemitúsque imâ radice petitus,
In solido ingentes prorupit cortice rimas:
Undique dimanant lacrymæ de frondibus udis,
Quot qualéque solent madidæ post tempora noctis,
Cùm capiti hærentes nebulas aurora resolvit.
Ingemuit viridum simul omnis turba sororum,
Et moestùm infremuit, subitíque sonora doloris
Tempestas totum quatiit nemus; inde sequuta est
Sæva quies magni, mortíque simillima, luctûs:
Post longum tandem Dryas incipit intervallum.
Tum verò innumeris confossa Britannia telis,
Et capite abscisso, proprióque in sanguine mersa,
Non agnoscendum jacet atque informe cadaver,
Immanis sine mente, animáque & nomine truncus.
Quis non post tantum mortis sperare quietem
Possit, & æternum torpenti in funere somnum?
Nil minùs; ecce, loco unius tunc membra regentis,
Mille scatent viles animæ, ferventque tumultu,
(Terrai putris soboles, ignobile vulgus)
Vermiculi genus omne, acríque insecta veneno,
Serpentésque atri, & serpentum maximus, ipsas
Cromvellus rabido depascitur ore medullas.
Foedus odor toto latè diffunditur orbe.
Tum fas atque nefas versum, nec fræna furoris
Impietas victrix habet, & transgressa pudorem,
Pegmata tunc passim mediis erecta plateis
Sanguine nobilium rorantia cernere ludus,
Et paria (heu tanquam spectacula præbita vulgo)
Carnifices, clarósque viros, commissa videre.
Tunc ipse hospitium factus solenne bonorum

Carcer,

Carcer, & ante ortum lucis, quæ ducit ad illum,
Plena via eſt turbâ; ſed delaſſata parumper
Sævities ceſſare, & reſpirare coacta eſt;
Ceſſat avarities nunquam; ſine more modóque
Inſatiata furit; pugnantis ſæpe libenter,
Sed proſcribentis deponitur haſta gravatè.
Quicquid florentum ſeries longiſſima regum,
Magnificâ parcáque manu congeſſerat olim,
Bellorum ſpolia, aut prolixæ munera pacis,
Quicquid non frugi pietas, & ſplendida cultu
Religio proavorum aris ſacraverat ipſis,
Quicquid Patricius regni poſſederat ordo,
Quotquot opum fideíque rei (proh vaſta vorago!)
Terrigenis paucíſque haud ſufficit omne tyrannis.
Nec ſat habent ſpoliare ædes regíſque Deíque,
Diruere, atque æquare ſolo gens impia gaudet;
Eſt aliqua ipſius ſcelerata libido ruinæ:
Diſcurrunt fabri, ſonat undique malleus ingens,
Undique ferramenta ſonant, & acuta bipennis
Undique tigna vehunt lapidéſque gementia plauſtra,
Ardentes inſtant operi, ſtrepitúmque cientes,
Ædificare putas victores velle ſuperbos?
Diripientum ille eſt everſorúmque tumultus:
Cúmque hæc eveniunt, ſociæ, cum ligna parentum,
Defunctáſque trabes veſtrûm, longáque quiete
Compoſtas olim regum ſub turribus altis,
Exciſáſque furente manu, vulſáſque videtis,
Tunc ſcitote diem veſtrum, & lacrymabile fatum
Sylvarum veniſſe; trabes quæ ſæva ſepultas
Deturbat domibus, non parcet dextera vivis.
Tunc omnes latè ſaltus, nemora omnia regni,
(Nobile ſeminium & Plantaria claſſis & urbis,
Spem belli, & pacis certa ornamenta futuræ)
Religio quæ magna olim, nunc maximus uſus

Vivere privatæ jubet inviolata ſecuri;
Barbarus invadit victor, ſternítque, ſolóque
Eruit, atque igni divendit avarus avaro.
Non generi arboreo, aut ætati parcitur ulli,
Triginta annorum infantes in limine vitæ
Dejiciunt ulmos, fagóſque ornóſque tenellas,
Nec ſenium aut cani reverentia corticis obſtat.
Pellitur infœlix ô ſemper muſica turba,
Ramorum hoſpitiis volucres pelluntur avitis,
Flebilitérque novum celebrat Philomela dolorem.
Exul Hamadryadum ſimul his chorus effugit omnis,
At tacito luctu (neque enim plorare ſonorùm,
Cœleſtes decet) & lacrymis ſtillantibus intús.
Heu fugimus, ſociæ, & toto vix orbe Britanno
Securos truncos quos ingrediamur habemus.
Sed non hæc ſemper fera Saturnalia durant;
Immodico nunquam dat tempora longa furori
Inſtans à tergo Nemeſis, quatiénſque ſecurim.
Vos ne deſpondete animos, veſtri Deus ultor
Extirpabit eos radicitùs & dabit igni.
Sternite nunc ſylvas, nemora alta cremate, ſceleſti,
Non deerit vobis ex quâ pendebitis arbor:
Intereà (neque enim voti veſtigia noſtri
Fata premunt, ſempérve ſequuntur paſſibus æquis)
Intereà extorres patriæ crudelibus oris
Carolidæ magni per regna aliena vagantur,
Auxiliúmque petunt fruſtrá: comes hæret ubique
Sors immitis adhuc, & vix concedit aſylum.
Heu quantum terris, quoties jactatus in alto,
Filius ille pius ſancti patris! Ille labores
Lætus obit cunctos, ſortémque ferendo fatigat
Infractus; perfer, Juvenis venerande, labaſcet,
Et cedet fortuna tibi; ſed tempora Parcæ
Expectanda manent, tunc quæ tua ſceptra tenaci

Nulla poteſt hominum vis extorquere tyranno,
In dextram matura tuam atque caduca ferentur.
Quò fertur, quid agit? Nondum data teſſera fati,
Proſilit ille ferox, & non patienter in arma
Prodigus irrumpit vitæ, famámque laceſſens,
Per clauſum brumâ atque inimicis claſſibus æquor,
Littora adhuc ſuſpecta petit, hoſtilia nuper;
Vela tamen dantem reditúſque in regna parantem
Carolidem trepidæ cernunt, dubióque tumultu
Eumenides turbantur Oliverianáque mundi
Numina Tartarei, ſacrámque evertere puppim
Tempeſtate ſuâ tentant, factíſque procellis
Impediunt fruſtrà, fato impellente, carinam:
Sed metuunt etiam fruſtrà, cum Cæſar in illâ
Tutus agente Deo, ſed non fortuna vehatur
Cæſaris; illa manus alias, alia arma requirit,
Et vix arma quidem; fruſtra jam Scotia regem
Immutata ſuum revocat, tanti ſed honoris
Gloriolam (totum neque enim meruiſſet) habebit.
Emittétque virum tandem plaudentibus aſtris,
Qui regem armatus multâ cum pace reducet.
Intereà (nondum, ô, ſociæ, nam præterit illud
Intereà ſpiſſum) Sconæ venerabile fanum
Ferguſii magni pluſquam centeſimus hæres
Ingreditur, veterémque capit de more coronam
Applauſu ingenti, ſed &, ô, non omine fauſto,
Impoſitámque manu regni non ritè ſiniſtrâ.
Urget atrox hoſtis, circúmque ſtrepentibus armis
Inſultans furit, & turbat ſolennia victor.
Tum pulchram regi mentem, centúmq; parentum
Sceptrigerûm ſobole dignam, indignatio juſta,
Et cædis patriæ vindicta, incenſáque virtus
Addit agens magnæ ſtimulos ſub pectore laudis.
Non hîc extremo regnorum in fine pudendâ

Obſidi-

Obſidione premi, aut venturæ fidere brumæ
Auxiliis, hoſtíque altos opponere montes,
Sed dare ſe totum bello, permittere habenas
Fortunis animíſque ſuis, Taoque remoto
Occluſum, ad Thameſim certâ vel morte parandam
Affectare viam; poſt terga relinquitur hoſtis
Attonitus, cœptíque tremens horrore ſtupendi.
Heu nihil adverſo valitura in tempore virtus!
Jámque dies venit precibus lacrymíſque petita
Brutigenæ toties populi; rex agmine forti
In patriam vindex redit, & per mille labores
Mille perîcla viæ, Sabrinæ ad flumina victor
(Ad Thameſim mallem) penetrat: Rex mavolet ipſe
Ad Thameſim, ſed conſiliis immiſta potenter
Vota vetant: Age jam bellatrix Anglia, nunc, nunc,
Poſcere tempus equos, capere arma, incurrere in hoſtem,
Nunc (ſiqua eſt pietas) tempus defendere natum,
Ulciſcíque patrem, & patriam relevare jacentem.
Talis erit mens una viris, idem omnibus ardor.
Hoc metuens Genius regni malus, ínque bonorum
Perniciem vel Cromvello vigilantior ipſo
Temperat infernum ſævâ Tetrapharmacon arte;
Aſpida ſomniferam gelidi immodicíque pavoris,
Deſidiæque opium religantis frigore nervos,
Et conſtringentis dextram torpedinis inſtar
Virus avaritiæ; nigro de flumine Lethes
Immiſcet guttas; his omnia pectora ſpargit,
Et peſtis ſubit uda, veternúſque occupat ingens,
Oblitum famæ populum propriæque ſalutis.
Non tamen hic à fortuna deſerta ſuíſque,
Hoſtibus innumeris circùm obruta, deficit acris
Carolidæ virtus; Sabrinæ decolor unda
Teſtis, & haud vano jam Rubri nomine colles,
Metáque fatalis longi Vigornia belli.

Poſt

Post miseram latè cædémque, fugámque suorum
Ultimus excedit campo, captâ ultimus urbe
Atque invitus abit; mox & de colle propinquo
Respicit indignans, sparsúmque recolligit agmen
Naufragio è tanto parvum; integrare labores
Ira subit, casúsque omnes, tandémque nefastum
Aut reparare diem, aut mortem superaddere damnis:
Consilium laudant animosum, in utrumque parati,
Derbeîúsque Comes, Vilmottúsque inclytus armis,
Et Dux Villerius, juvenis formosus & audax,
Dulce domi sidus, violenti fulguris instar
Militiæ, tantóque Æneâ dignus Achates.
Nulla mora est, vertunt ora & vestigia retrò;
Nec nova spes animos, sed desperatio pulchra
Ardentes iterum infœlicia raptat in arma.
Sic Rex, sic alii pauci, quos gloria mortem
Nec miseris docet esse viris, nec fortibus hostem.
Non ea vis reliquæ, nec tanta scientia turmæ,
Vocibus hortantem vanis, surdósque precantem
Deseruêre ducem trepidi, totósque per agros
Præcipitem sparsêre fugam: discrimine tanto
Quis te nunc juvenis frustrà fortissime, quis te
Implicitum nodis, sæváque indagine sortis
Inclusum Deus eripiet? Siquidem omnia possit,
Hoc poterit Deus, & faciet, nec tanta negabit
(Præmia martyrii) sancto miracula patri:
Non illi æthereâ præpollens Carolus aulâ
Carolidæ imbelli commendat voce salutem.
Nunc vobis, sociæ, cur hæc secreta referre
Annorum jubeat venientum, & pandere sacros
Tempora thesauros inter latitantia cœli,
His impressa tamen dudum & signata figuris.
(Quæ nec somnus adhuc, nec dia insania vatum
Nec pecudum fibræ, volucrum nec penna, nec astra

Monſtravêre homini) tacitis attendite ramis.
Limite in extremo quà dives ſpectat ad ortum
Sallopia, aſſurgit lucus cognomine Bellus;
Nunc locus obſcurus, chartíſque incognitus ipſis,
Séque fruens; ſed mox toto celebratior orbe
Nulla erit, aut famæ radiis illuſtrior umbra.
Stat propè ſacra olim, fœlicis & ominis ædes
Albarum titulo dominarum; hæc unius horæ
Perfugium regi, panémque (ô munera magna!)
Prima dabit laſſo, primúmque albeſcere pulli
Hic color incipiet fati, ſed non niſi poſtquam
Exuerit regem; hic flentes dimittit amicos
Illorum flens ipſe vicem & diſcrimina, ſiccus
Immotúſque ſuis, hic ornamenta prioris
Aurea deponit vitæ, nec tænia cruris
Cærulea, aut equitis ſervatur imago Georgî
Bellatrix, jam ſacrum equitem ſuperante dracone:
Longa comæ nigræ & ſpecioſa volumina cultro
Sciſſa cadunt, capitíque parum eſt cecidiſſe coronam.
Induitúrque artus pannosâ & paupere veſte,
Nec perſonatus tantùm eſt hoc tempore pauper.
Heu nimiùm iſtius legi rex maximus ædis
Subjicitur veteri; pompam cultúmq; relinquit
Mundanum, abſcindit crines, aſſumit egeni
Squallentem miſerúmque habitum, valedicit amicis,
Fit monachus; mox & tectum fortuna negabit;
Fiet eremita; in ſylvis ſe condet opacis
Solus, egens, vagus; hoc etiam fortuna negabit;
Eripiet tandem terram crudeliter ipſam,
Vix profugo ſedem dabit arbor in aere tutam.
Tum vos, ô, lucum (ne fruſtrà hæc dicta putetis)
Ad bellum properate omnes; intrate ſilentes
Truncum quæq; ſuum; totâ ſine numine ſylvâ
Stet nullum genus arboreum, ſimul ipſáque præſens

Fœlicem ingrediar, nemoris quæ maxima, quercum.
Hîc agite excubias noctémque diémque fideles,
Proſpicite in totos erecto vertice campos,
Vicináſque vias, miles fortè impius iſtuc
Ne veniat venatum homines, rapiátque profanus
Depoſitum cœli ſacrum, quod numina noſtræ
Committunt fidei, & tutum integrúmque repoſcent.
Multa virum, atque oculis impervia protegat umbra;
Hîc igitur juſſæ regem expectate, ſorores,
Jámque aderit, jam nunc horæ fatalis ad aures
Pervenit ſonus; intereà quis ruſticus iſte eſt?
Vel quid humi recubat, noſtráque ſub arbore ſolus?
Num latro aut ſpeculator adeſt? Nam quis niſi talis
Sub Jove tam ſævo ventum perpeſſus & imbrem
Duraret? vultum, precor, habitúmque notemus,
Et quid agat; ſordent crines & ſcortea veſtis;
Mœſtitiæ multa in vultu, ſed plura laboris
Immodici videor veſtigia inuſta videre,
Credo equidem & facies aliquâ fuligine tincta eſt.
Sed tamen hæc inter (vos acrem intendite viſum)
Sacrum neſcio quid, non enarrabile quiddam
Luminis arcani ſcintillat, jamque tuenti
Clariùs aſſurgit; num me mea lumina divam
Fallunt fatidicam? Niſi fallunt, ruſticus iſte,
Ruſticus iſte miſer (proh cœlum & numina!) rex eſt
Jam certè rex eſt; divina apparet imago,
Expugnátque leves tenebras & nubila vana.
Salve magna deûm —— ſed quis venit importunus?
Dii regem ſervate, aliquis venit; O bene factum!
Reſpiciunt humana Dei, nec proditor iſte,
Sed fidus fortíſque vir eſt; Carleſius iſte eſt
Naufragio in noſtras umbras ejectus eodem:
O fœlix, ô Cromvello fœlicior ipſo
Quem mala ſors tanto victum dignatur honore!

Ille refert agros compleri milite totos,
Pérque domos omnes, pérque omnes quærere ſylvas
Addictum precio ſacrum caput, & propè adeſſe,
Jam propè adeſſe hoſtes; quid agant? diſcrimine ab ipſo
Conſilium rapidum ſed non ſine numine ſumunt.
Conſcendunt noſtram, nemoris quæ maxima, Quercum,
Ipſa ego ſcandenti ramos inclino volentes
Et ſolium regi compono molliter aptum,
Lautáque contexo denſæ conopea frondis;
Et caput auguſtum ſuprà jubeo ipſa repente
Gemmiferum (fœlix omen) prorumpere viſcum.
Hîc nos incolumem fortis ſub tegmine noſtro
Rite ſalutemus ſubmiſſo vertice regem,
Tota illum tacitè ſylva & reverenter adoret.
Salve magna deûm cura, & nunc, maxime regum;
Nec te plorantem, nec te rationis egentem
Horrida tantorum circumſtat turba malorum,
Ille potens verè eſt, potuit qui tempore tali
Nec timuiſſe necem, nec deſperâſſe ſalutem.
Hoc opus eſt animi ſummum regalis; ademit
Si regnum fortuna tibi, juſtiſſimus ultor
Fortunæ tu regnum adimis, victúſque triumphas
Par ſuperi tantum gaudent committere, ſed te
Donabunt rude; nec longè pulcherrimus ille
Annus abeſt; procedet, Io, procedet Olympo
Pacatum irradians aſtris fœlicibus orbem.
Stelláque lucentem ducit fortiſſima pompam
Quæ tibi ter denis annorum curſibus antè
Natalem candore ſacro ſignaverat horam.
Auſa die medio ſuſtollere lampada noctis,
Auſa die medio toti ſe opponere Phœbo,
Atque novum inſolito portendere lumine lumen.
Nunc iterùm cœlos, nunc prodigialiter ornans
Surge die medio, bona ſtella, renaſcitur, ecce,

Carolus ille tuus! Nunc demùm eſt editus ille
Vitalem in vitam, jucundáſque ætheris auras.
Ecce laborantem manus ut fortiſſima Monchi
Educit placidè in lucem, nexúſque reſolvit
Obſtetríxque tibi eſt! Generoſe renaſcere princeps,
Maîus adeſt pulchro fatis tibi debitus ore,
Natalíſque tuus; generoſe renaſcere princeps.
O lætum nitidúmque diem! Pacíſque triumphum
Victricis! Cùm tu, fortunatiſſime regum
Magnorum medius fratrum, & ſplendente catervâ
Stipatus procerum, Londinum invectus ovanti
Aureus ibis equo! Mundum coiiſſe putares
Viſendi ſtudio; foliorum turba virentûm
Non eſt in ſylvâ magìs innumerabilis iſtâ.
Omnibus una venit primò, mox omnibus una
Vivat Io, vox eſt; plauſúmque ſonoráque tanti
Gaudia crediderim populi trans æquora ferri
Turbine ventoſo, & gentes terrere remotas.
Inſanire juvat; permittite Stoica turba,
Finiat ut brevis hæc, hilaríſque inſania tandem
Viginti annorum miſeros, triſtéſque furores,
Nec patitur tali noctem ſuccedere luci;
Tota ſimul feſtis exardens inſula flammis,
Inſula tota ardet, lucent maria omnia circúm.
Quid referam ludos vulgi, cantúſque dapéſque
Et riſum & fletum? nam dulces fundit & albas
Lætitia infrænis lacrymas; quid vina per omnes
Currere aquæductus? Nimirum flumina & ipſa
Fundere deberent (ætas venit aurea) vinum.
Aurati veniunt menſes, & lucidus ordo
Sæclorum; pax, ecce, poli de parte ſerenâ,
Nubila diſcutiens, pax longa revertitur exul,
Albionémque albis plaudens amplectitur alis.
Nec redit incomitata, pudor redit & bona fama,

Copiáque, & cultum pietas induta decentem,
Atque Aſtræa diu terras exoſa Britannas,
Ingeniúmque, artéſque, & formoſiſſima rerum
Libertas, ſub rege viget quæ maxima juſto.
Cúmque his, non minus ipſa bonum, tu regia Mater
Poſt longum exilium,in patria (quis credat ?) acerbum,
Magna Maria redis, tibi dilexiſſe maritum
Crimen erat, partémque piam ſubiiſſe laborum ;
Nunc vindictam illi Deus, & tibi præmia ſolvit.
Salve fœminei decus, ô, ſexúſque virilis
Regina opprobrium! Quam ſorte in utraque decenter
Lætámque, triſtémque, ſuiq; in utraq; potentem
Cernimus, invidiámque deis de conjuge ſolo
Conflantem lacrymis, rota quam circumſonat orbis
Immotam, & centro fixam virtutis in ipſo.
Protinùs adjicies animum, juſtiſſime princeps,
Ad verum regnantis opus; tot vulnera belli
Et certâ, & leni componere hiantia dextrâ,
Paulatímque cicatrices abolere vel ipſas.
Reddere vim legi, majeſtatémque priorem,
Tergere corruptos ſcabrâ rubigine mores.
Antiquam revocare fidem, & vetus illud honeſtum
Nominis Angliaci ; talis cura occupat horti
Squallentis reducem dominum ; ſenta omnia viſu
Horridáque offendit ; ſed luxuriantia cautâ
Falce premit, dejecta levat, religátque ſoluta,
Multa ſerit, multa extirpat, novat omnia cultu;
Immenſum ſed dulce opus eſt, omnémque coloni
Paulatim recreat creſcente decore laborem.
Nempe tui, Rex magne, horti ſunt oppida & urbes,
His culturam adhibes formoſam, atque ordine bello
Singula diſponis,ſed & hæc quoq; reſpicis inter
Nonnullis ſylvas oculis ; ſuccurris earum
Acciſis inopum rebus, populatáque regna

Arboreæ gentis ſuffectâ pube novellâ
Integras augéſque, futurum extendis in ævum
Imperium ſylveſtre, tuíſque beata jacebit
(Optime Protector) pronepotum turba ſub umbris.
Hi tibi debebunt æſtiváque frigora læti
Brumaléſque focos ; debebunt fixa domorum
Tecta, domóſque vagas, nemoroſa palatia ponti.
Forſan abhinc annos tercentum aut mille futuræ
Fundamenta jacis jam nunc & claſſis & urbis,
Ingentéſque metes præſens hic ipſe triumphos,
Ingentéſque ſeres à poſteritate metendos.
Ipſe viam primus findens quâ gloria clivo
Prærupto conſurgit ad altæ lucida famæ
Templa tuos duces, exemptos nocte, Britannos.
Ipſe dabis ponto morémque ac jura frementi,
Ipſe indignantem claudes, humilémque recludes,
Tu dominus mundi & Neptunus habeberis udi,
Et tibi erunt tria regna tridens.
Quis furor, ô Batavi, velle extorquere Britannis
Quod natura dedit, Sceptrum Maris ? Illa coronat
Fluctibus, atque alias terras ex parte ſalutans
Dilectam Albionem complectitur Amphitrite.
Vix inſultantem oceanum gravitérque prementem
Obſidione urbes ac mœnia veſtra perenni
Aggeribus factis tumulíſque arcere valetis ;
Et tamen audetis (ſpes ambitionis inepta !)
Imperium pelagi vobis promittere totum,
Oceaníque undis imponere regna paludum.
Noc hoc Carolidum patietur vivida virtus,
Sed nec ego hoc patiar Britonum invictiſſima Quercus.
Ecce minax Batavûm vacuo volat æquore Claſſis
Atque abſente canit tanquam victo hoſte triumphum :
Ille diu haud aberit, nec tu lætabere longùm
Belga ferox, ſeris natalia non ſine votis

Littora respicies; primi rumoris ad auram
Prodigus ille animæ & laudis solius avarus
Impatiénsque redit ductor Jacobus in altum,
Quo tu more fugam præceps post bella capesces.
Jámque procul Batavûm conspectâ classe Britanni
Clamorem ingentem tollunt, qualem edere mos est
Post longam extremis reduces trieterida Sinis,
Cùm patriæ rupes & candida saxa salutant.
Primam aciem ducit ventóque Deóq; favente
Et virtute diu celebri terráque maríque,
Cornuáque obtundit Batavæ navalia Lunæ
Rupertus, flammante viam sibi limite scindens.
Protinùs obvertit medium trepidantibus agmen
Carolide in summâ nudo stans arduus ense
Jacobùs, ductórque ducem in certamina quærit;
Nec sævum Opdamus detrectat fortis honorem,
Regiáque hinc, illinc prætoria puppis utrique
Non segnes horrenda parant spectacula classi;
Quonam Opdame ruis? Non hæc temeraria virtus
Grata Deo; non est: tantóne sub hoste perire
Ambitio est? tantæne placet tibi gloria mortis?
Tu dextrâ majore cades; Deus ipse ruentem
In scelus hoc feriet; tam digno vindice nodo
Intererit Deus ipse, sui defensor ubique
Carolidæ præsens, & rupti fœderis ultor.
Ingens illa ratis, centum ærea fulmina portans
Sexcentósque vehens, intacta hostilibus armis,
Dissilit immani in nubes immissa fragore
Fumósq; flammásq; vomens, semustáq; sparsæ
Fragmina compagis, laceratáq; membra virorum;
Seu Deus in miseros non fictum fulmen adegit
(Credibile est, & pax toties violata fidésque
Et scelus Amboynæ meruêre piacula tanta)
Seu pyrius pulvis fortuito accensus ab igne

Erupit violens. “Directus numine casus
Ipse Dei telum est. Natat igneum in æquore vasto
Naufragium latè, miseranda ruina vel hosti
Terribilisque pio; sed adhuc miserescere multùm
Non vocat; horrendo jam cuncta utrimque tumultu
Miscentur confusa, legítque carina carinam.
Et nihil Opdami sacrâ conterrita clade
Victorem aggreditur Jacobum Aurantia puppis,
Audax ante alias & fulmine digna secundo,
Ni virtus illam sibi posceret Anglica vindex:
Ignibus humanis stridentem devorat æquor,
Exurit tres fama rates, cognomine divâ
Non memoranda parùm, tres & Delphinus adortus
Sulphureo nimbo flammísq; furentibus haurit;
Urbem ardere putes noctis per tempora captam,
Tot diversa simul findunt incendia passim
Nubila fumorum bombardarúmque tenebras.
Undarum in regno quis tanta licere putaret
Ignibus? & certè merito latet unda pudore.
Illam operit strages dispersæ vasta ruinæ
Antennæ, malíque, foríque, avulsáque rostra,
Et tabulæ, funésque & vela, & aplustria, & arma,
Et temerè jactata cadavera mille virorum
Seminecésque viri, & siquà patet area ponti;
Purpurei apparent tractus & cærula celant.
Longa mora est, mersásque rates, captásque referre
Et quæ multa dabit varii discrimina fati
Una dies; monstrata modis sollertia multis,
Ingeniúmque & pœnè Poetica copia casus
Queis servare aliquos & multos perdere gaudet,
Queis sævit parcítque modis: dant nobile mundo
Exemplum (exsuperant vulgi numerúmque fidémque
Funera) tres meritis juvenes & sanguine clari,
Momentóque uno, plumbíque volatilis uno

Dilacerati ictu; tres unum pœne cadaver.
Tergeminíque eâdem fratres in morte jacentes.
Quis non, O fera Sors! quis non, O barbara! dicet?
Illa benigna tamen ſimul eſt; nam proximus illis
(Horreſco referens & tam vicina periclo
Gaudia me turbant) en Ductor Regius ipſe
Fulguris afflatus pyrii ſtridentibus auris,
Sanguine reſperſus morientum, vulnere nullo
Libatur nullóque metu; premit acrior hoſtem,
Ardeſcens irâque novâ ingentíque dolore.
Nec ſuperaccenſam juſtis jam ſuſtinet ultrà
Virtutem Angliacam furiis, quanquam inclyta virtus
Belgica, tot damnis infracta atq; impare cauſâ
Diffugiunt ſævi palantes æquore toto
Relliquiæ belli laceræ; tandem oſtia victis
Mœſta aperit, noſtróſque videns poſt terga ruentes
Attonitus tremit, & ſubmittit cornua Rhenus.
Sic cecinit ſacro Dryas irritata furore,
Multáque venturæ ſiluit miracula laudis,
Sed poſt me genitis dii tanta trophæa reſervant,
Et celebranda dabunt melioribus illa poetis.

ABR. COULEII MISCELLANEORUM

LIBER UNUS.

DAVIDEIDOS

SACRI POEMATIS

Operis Imperfecti,

Liber Unus.

BElla cano, fatíque vices, Regémque potentem
Mutato qui ſceptra pedo Solymæia geſſit
Rex olim & vates; duo maxima munera cœli;
Multa priùs tulit immotâ diſcrimina mente
Et Sauli & Satanæ furiis imbellibus actus.
Multa quoque & regno; tam longâ exercuit irâ
Victorem fortuna ſuum; nec pulſa quievit.
Aſt illam virtus tandem indefeſſa domavit
Et populos latè fudit, gentéſque rebelles
Nequicquam numeris & magno milite ſævas;
Hi bello, hic ipſo bellorum numine fretus!
At tu, Jeſſæi qui ſanguinis author & hæres,
Bethlemiæ intactâ quondam de virgine natus,

Qui ligno, clavis, haſtâ, omnipotentibus armis,
Ipſam (ſic viſum eſt) potuiſti occidere mortem,
Ingentes referens per tartara victa triumphos,
Dum tremuit princeps Erebi metuítque videre
Æternùm amiſſos divinæ lucis honores:
Qui nunc ipſe ſedes placidi leve pondus Olympi,
Ad dextram patris, & gaudentia ſydera calcas,
Frontem ibi (quam cinxit merito ſuffuſa rubore
Spina ferox, carus de quâ cruor undique fluxit,
Ut pretioſa humilem decoraret gemma coronam)
Frontem illam innocuæ redimitus ſidere flammæ:
Tu, precor ô, ſanctum dimitte in corda furorem,
Da mihi Jeſſiden Jeſſidæ carmine magno
Et cantu celebrare pari; tua flamma miniſtra,
Iſacidûm longis ductrix erroribus olim,
Dirigat audaces ignoto in limite greſſus,
Producátque ſacræ non trita per avia famæ.
En ſanctos manibus puris ut ſumeret ignes
Veſtalem ſe Muſa facit; benè libera curis
Libera deliciiſque jocíſque & amore profano
Conſecrat, ecce, tibi reliquos mea Magdalis annos:
Ecce opus hoc ſolidis numerorum immane columnis
Templum ingens ſtatuo, varium & multâ arte politum.
Ingredere, ô numen, quò te plaudentibus alis
Muſa vocat, ſanctos Cheruborum imitata receſſus.
Si facias, cedent illi Solomonia templa,
Regis Idumæi cedent ſat tempore longo
Quæ finxêre ſibi coluêre idola Camœnæ,
Sed tu me, verbum æternum, tu voce vocâſti,
Et novus inſolito percuſſus lumine Paulus,
Prodeo Muſarum immenſos convertere mundos,
Et cœlum ſeris ignotum aperire poetis.
Ut juvat, ô, purgare ſuis ſacra flumina monſtris!
Ut vili purgare algâ, cænóque profundo,

Et liquidi ingenuos fontes inducere veri!
Jam pœnè obductum eſt Saulo ſub pectore vulnus;
Integra Jeſſidæ per tot certamina virtus
Laſſatam magnis frangit ſucceſſibus iram.
Aſſuetis ſuperare timet concurrere fatis,
Et famam tantæ ſine viribus invidet illi
Invidiæ; vidit preſſam ſub pondere palmam,
Et jam pœnè ſuæ redeuntem in viſcera terræ
Mox lætum cœlo caput oſtentare propinquo
Ipſo onere elatam, & ſua brachia ferre ſub auras.
Vidit pacatis Jordanem currere lymphis,
Dum fovet amplexu ripas, atque oſcula libat.
At ſiquis motos poſito premit objice fluctus
Et notum præcludit iter, mox colligit iras
Ore tumens rapido, & contorquet vortice ſilvas,
Tum ſonitu ingenti vocat ad nova prælia fluctus,
Longus ponè ruit furioſæ exercitus undæ.
Cum pecore ac natis montem petit inſcius, amans
Paſtor, & attonito decreſcunt arva colono.
Hoc metuens Saulus premit alto corde dolorem,
Et vultum induitur placidum, ſimilémque Davidi;
Dat dextram, teſtémq; Deum, amplexúſque paternos;
Nec violaturum ſe ſenſit pignora tanta;
Nequicquam; nam quid potuit, neſcivit & ipſe,
Ac dominos intùs geſtavit victus acerbos.
Excipiunt plauſu Abramidæ nova fœdera læti,
Tanta in Jeſſiden pietas indigna ferentem
Multa diu, ſævi reverentia tanta tyranni.
Exultant homines, exultant agmina cœli
Sidera, ſidereæque animæ; dulciſſima pacis
Nomina Jeſſidæque illis; at turba barathri
Neutrum amat; infernos concordia noſtra tumultus
Progenerat, magnóſque quies humana labores.

Subter

Subter ubi in matris ſecreta cubilia terræ
Deſcendit ſolis virtus fœcunda mariti,
Fatalíſque auri videt incunabula flava.
(Auri quod ſuperis ſimul ac caput extulit oris,
Perſtringit mundum, nec vi, nec luce minori)
Subter ubi implumis nido jacet aura profundo,
Et tener innocuo vagit cum murmure ventus.
Subter ubi æternâ longè ſub mole repôſti
Theſauri ingentes magnarum arcentur aquarum,
(Oceanus maris ipſius, quo fluminis inſtar
Fertur, & omnigenas inter confunditur undas)
Nulla ubi ſopitos fluctus exuſcitat aura,
Nec dominæ irritat placidos vis improba Lunæ.
Eſt locus immenſum in ſpacium, immenſúmq; profundũ
Porrectus, quem nox, genuinúſque obruit horror.
Illum indefeſſum nullo objice meta coercet,
Nec loca ſe minùs extendunt quàm tempora pœnæ.
Non illum recreat dulcis tenuiſſima cœli
Rima, nec Eois ſcintilla excuſſa quadrigis
Perſtringit, ſolidáſve valet terebrare tenebras.
Non hîc gemmatis ſtillantia ſidera guttis
Impugnant ſævæ jus inviolabile noctis,
Lucifer hoc latè tenet illætabile regnum
Inter vincla minax; inter tormenta ſuperbus;
Ipſo, quem patitur, crudelior igne tyrannus.
Dux quondam æthereæ præfulgentiſſimus aulæ,
Qualis ubi in curru procedens Heſperus aureo
Militiam æternam ſtellarúmque agmina ducit.
Fulmine ſed cecidit correptus, fulminis inſtar
Ipſe ruens, nec enim gemitum dedit ore minorem,
Ut primum ſenſit medios abſorptus in ignes.
At comites circum, conjuratæque catervæ
(Ingens turba) cadunt. Aer crepat undique aduſtus,
Et denſâ vi flammarum prætexitur æther.

Ex

Ex illo æternæ ſolamina triſtia pœnæ,
Æternæ ſocios mortales reddere pœnæ.
Torti & carnifices! Hominem tentamine primo
In ſe armant ipſum; magna & cœlo æqua voluptas!
Quos cauta & fœlix virtus ſi evaſerit hamos,
Victricem bello tandem aggrediuntur aperto,
Et malè tentatis ſuccedunt arma venenis.
Hâc vi Jeſſiden (neque enim corrumpere ſperat)
Oppugnat furvus barathri noctíſque tyrannus,
Exacuítque animos Sauli invidiámque potentem,
Viderat egregio generoſam in corpore formam,
Virgineóque maritatam cum flore virilem
Majeſtatem oris; miracula viderat alti
Nobiliora animi, vaſtámque in pectore mentem;
Viderat auguſtâ perfuſam aſpergine frontem,
Divinæque novos ſpirantem lucis honores.
Condiderátque alto ſub corde oracula ſacra
Imperium Judæ quæ conceſsêre perenne,
Venturúſque Shilo ſtimulos ſubjecerat acres,
Et nimiùm vigiles Erebi ſufflaverat ignes.
Scit miſer incaſſum tantis ſe opponere rebus,
Nec validam fati perrumpere poſſe catenam,
Vincula ſed morſu tentat, dentéſque fatigat,
Et vinci certus gaudet tamen eſſe rebellis.
Sed jam converſa in melius violentia Sauli,
Conſiliúmque dolóſque & ſpes turbavit inanes.
Nam multùm Saulo, quem longo noverat uſu
Fidit, & erubuit falli fraudum ipſe magiſter.
Quid faciat? quo ſe rerum hoc in cardine verſet?
Ferrati frendet ter concuſſo ordine dentis,
Ter quatit iratæ rugoſa volumina frontis,
Ter fremit horrendum exululans, oculóque cruento
Commixtum ardenti jaculatur ſanguine lumen.
Ferrea lux terret noctem, manéſque peruſtos

Ignotus

Ignotus trepidos habet & crudelior ignis.
Et jam vociferans; Nihil ergò possumus? inquit,
Me, me ipsum infœlix puer, & mea regna triumpho
Ducet ovans? dum vos (pudet oh!) torpetis inertes.
Innocui ludunt & adhuc per colla Ceraste?
Nil furiis dignum & populo memorabile nostro
Quod timeat Deus, & quod vel stupeam ipse, paratis?
Quæ nova formido, aut pejor formidine virtus
Corda gelat? quondam (memini) fortissima corda?
Perdidi ob hoc cœlum?
Pectora tum longæ percellit verbere caudæ,
Iratus tantæ quod non suffecerit iræ.
Deinde sedet, vultúque horrendùm cætera profert.
Stant Furiæ juxtà, & se lumine circumspectant,
Dum latè loca vasta silent, sæváque quiete
Tristis nativi duplicata horroris imago est.
Ipsi flammantes insano sulphure rivi
Jam tacitis serpunt per littora conscia lymphis,
Vincula nulla sonant, non angues sibila mittunt,
Non audent inter tormenta gemiscere sontes.
Tandem prorepit diræ fœdissima turbæ
Invidia; impexis crinem serpentibus atrum
It crispata; cutis multùm laxata pependit,
Osśaque liquit iners, ossa aspera longo luctu.
Dipsas (monstrum atrox) latitat sub pectore anhelo,
Nocte diéque bibens nigrum insaturata cruorem,
Et ne tam crebro fontem consumeret haustu
Nocte diéque suo compensat damna veneno.
Sanguine deformatam hominum, tabóque fluentem
Pallam humeris gerit, & dextrâ rotat alta flagellum.
Immanem lævâ crateræ sustinet orbem
Spumantem felle atque absinthia tetra vomentem
Quo bibit assiduè, & sese ebria facta flagellat.
Hoc jam torva modo, se pro medio agmine sistit

Invidia; ô barathro furiarum maxima toto
Invidia! ô nunquam, nisi cùm se punit, amanda!
Summe Pater, clamat, Stygii barathri, & mihi numen,
Se puer imbellis nostros meruisse timores
Jactabit, magnóque Erebum miscere tumultu
His colubris, méque & te, nostro principe, salvis?
Te minitante tremet perterrita fabrica mundi,
Et legum errabit natura oblita suarum,
Te minitante dabunt rapidæ responsa procellæ
Et timidum horrendo resonabit fulmine cœlum.
Tunc & inauratos temerè sol contrahet ignes,
Exiliétque, diémque abducet limite noto.
Fœdera dirumpet pontus, supera ardua tangens,
Vicináque undas flammarum elementa pavescent,
Ipse polus fixam sedem & loca jussa relinquet
Sphærarúmque hilarum cessabit lubricus orbis,
Diffugiunt nitidi hùc illùc picta agmina cœli,
Ipse etiam Deus illorum.
Namque olim timuit certè cùm sumpsimus arma,
Nobilia arma, & quæ meruerunt victa triumphum!
O laudanda dies! ô ingens gloria nostri!
O iterum talem liceat mihi cernere lucem,
Ipse licèt vincat, licèt in nova tartara trudat
Et pejora istis, possint si talia fingi.
His par concurret pastor rudis & puer armis?
Quid possunt tortæ stridentia verbera fundæ?
Quem torvus longâque fame stimulatus & irâ
Non domuit leo, non infandus membra Goliah,
Hunc mea vox perdet sola, & sub tartara mittet
Multa priùs passum, & nequicquam numine fisum.
Quod si Jessiden tantâ pietate foveret
(Sed satìs est longo notus mihi tempore) Saulus,
Quanto nos odio premimus, quantóque furore
Ante bis exactos superis ex ordine soles,

Corde novum toto longè excutiemus amorem,
Ipſa, &, vos cari, fidiſſima turba, colubri.
Me ſuadente nefas, fraterno ſanguine fecit
Cainus, & ætatum dedit omina læta ſequentum.
Vidi toto ingens connixum corpore ſaxum
Jactantem, fratris mortem, & monumenta ſepulti.
Quis potuit riſus (equidem riſi ipſa) tenere
Cùm ſua ſic primus nutriret rura colonus?
Poſt eadem à tergo ſpirans furiale venenum,
Diviſum pepuli ad marmor Pharaona ſuperbum,
Currúſque, clypeóſque virum, ardentéſque caballos,
Me gelidam mortem ſuadente & frigida fata,
Hauſerunt avidi peſtis, mentem ipſa manúmque
Dathano armavi, cùm tela rebellia ſumpſit,
Cùm magicum (cujus nomen deteſtor & ipſum)
Deſeruit pulchrâ pro libertate tyrannum.
Huc (vidiſtis enim) cava per penetralia longè
Deſiluit, vaſto terrarum exhauſtus hiatu,
Próque rogo noſtros deſcendit vivus in ignes.
Me ſuadente, moras quid ceſſo abrumpere inanes?
Quid nova non agito, dum geſta antiqua recordor?
Jam tibi, Jeſſides (viden'?) hic tibi ſibilat anguis!
Nil tua te pietas, nil te, puer, ipſe juvabit
Cui fruſtrà inſervis, Deus; ô, ſi, te juvet, orbis
Latè omnis longâ compôſtus pace ſeneſcat,
Nec mores, vel fata hominum naſcantur iniqua.
Ipſa autem his meritò dilectis exul ab oris
Contempta evadam in terris miſerandáque virtus.
Dixerat, at ſimul ora premunt, & lumina verſant,
Mox fremitus currunt obſcuráque murmura circum,
Gaudentúmque & mirantûm; nihil illa movetur,
Sed fremit, & tantas ſibi laudes invidet ipſi.
Exilit ardenti ſolio rex ditis acerbi
Amplexúſque petit; ſubito cùm mota furore

Ter ſubmiſſa genu rapidâ fugit ocyor aurâ.
Murmura dant furiæ, dant ſibila læta colubri.
Nox erat, humanos & vaſta ſilentia ſenſus
Spargebántque brevi Lethe, plumbóque ligabant.
Ipſum etiam regni molem ſub corde ferentem
Jactantémque graves curas ſopor altus habebat
Ciſſiden, ſopor invidiam ſed nullus habebat.
Illa per Iſacidûm magnas it ſævior urbes,
Utque videt ſtructas ingenti marmore turres,
Atque ebur, & fulvi diſcrimina clara metalli,
Pergite jam clamat, propriis tumulata ruinis
Hæc ego tecta dabo, & ſolâ lucentia flammâ.
Subſtitit in curſu medio, ac fræna remiſit
Pallida Luna, novis ſudavit floridus Hermon
Roribus, ipſe Sion trepidavit vertice toto.
Jordanes latebram in ripâ quæſivit utrâque
Territus, & multâ tandem caput abdidit algâ.
Ecce domum ingreditur Sauli, quæ tota tremiſcit,
Ipſáque fundamenta tremunt, tremit excita tellus;
Hic veneranda ſenis ſeſe convertit in ora
Benjamini, oculóſque graves, vultúmque ſeverum,
Brachiáque, & latos humeros, & fortia membra
Aſſimilat, pendétque ingens pro pectore barba;
Qualis ubi ſteterat ſuper atria celſa palatî,
(Egregium ſculptoris opus) de marmore factus
Ad portam magni lætus vigilare nepotis:
Hâc adſtans Saulo notæ ſub imagine formæ,
Formæ verba ſacræ non reſpondentia fundit.
Surge,age,rex brevis Abramidum;ſic nempe ſepultus
Omen alis fati? Somnus tibi ferreus inſtat
Atque æterna quies; ſi regem ritè vocavi,
Si nondum tua ſceptra gerit paſtorculus ille. (Saulum.
Nondum? unquámne geret? vigila, & totum indue
Nec tu magne Deus juſti ſiqua eſt tibi cura,

(Quod dubito, meliúſque irent mortalia vellem)
Dedecus hoc Saulo, atque mihi patiaris inuſtum,
Abramidíſque tuis, ſacræque in ſœcula genti.
O Cananœa fames! quid non me abſumpſeris ante
Quam femur in genus exhauſiſſem fertile tantum?
Heu genus infœlix nulláque in ſorte beatum,
Donatum magno in pœnam atque opprobria ſceptro!
Coctile quid fugiſtis opus, Memphitica juſſa,
Invito Pharaone truci, auſpiciíſque ſiniſtris?
Quid magicæ (infandum) virgæ mare paruit ipſum,
Denſatúmque vias nova per divortia duxit?
Quin, ſi me auditis, rubri per marmora ponti,
Per nemorum errores, immaníſque invia ſilvæ,
Argillam Ægypti, lateréſque requirite veſtros.
Dedecus hoc quanto minus eſt paſtore tyranno?
Túne potes domino contentus vivere ſervo?
Concedent tua ſceptra lyræ? jam ſceptra ſuperſunt
Sola tibi, titulíque & regni nomen inane.
Illum aliæ magnâ laudant formidine gentes,
Illum omnis Judæa colit, meminiſtin' ovantem
(Si quicquam in te, Saule, viri eſt, meminiſſe neceſſe eſt)
Cum cantu rediiſſe domum, feſtíſque choreis?
Mille viros gladio Saulus confoderit; eſto;
Quis dederit letho decies totidem, arduus audax,
Pluſquam agmen puer? & vivit tamen ille, tuíſque
Perfruitur damnis; illi tua regia ſervit;
Quam non illa diù tua? jam diadema capeſſit,
Conſcendítque tuos thalamos, Saulíque potentis
Jeſſidæ dabit hæredem (prò dedecus!) uxor.
Hoc ſtruit, hoc ſperat Samuel; talem tibi peſtem
Molitur, cùm dicta Dei crudelia ſpargit
Per populos paſſim, cum vana oracula mendax
Quæque optat, fingit; Deus eſt, Deus illa minatus?
Sic te tractâſſet rex divûm hominúmque Baalus?

Aut

Aut tam averſa ſuis Aſtarte magna fuiſſet?
Quid queritur? ſacram te vi rapuiſſe coronam?
At magnæ proceſſerunt juſto ordine ſortes;
Neve aliter potuit (quid enim taceam?) ipſe jubere;
Non unquam plus te ſortíve Deóve fatebor
Quàm meritis debere tuis. Quid tempore ab illo
Ipſe Deus, populúſque Dei tibi debeat, ulli
Haud reor obſcurum; tantâ tu laude coronam
(O mi chare nepos, ô magnæ maxime gentis)
Divinum tanto cumulâſti munere munus,
Nequicquam; nam quæ tantis data præmia factis?
Te puer, & vates furioſus & omnia vorſant,
Contra te ſanguis tuus, & natura rebellat,
Ac vanum infidi præfertur nomen amici,
(O furor, ô ſcelus infandum!) ſceptróque patríque!
Cui cauſæ indormis? quæ manes ſuſcitat ipſos;
Fixa ſepulchrorum atque oculorum clauſtra reſignat;
Nec cineres puer ille ſinit dormire ſepultos
Sed negat æternæ jus indubitabile noctis:
Quid facis? aut talem quid non interficis hoſtem
Qui turbat vitámque tuam mortémque tuorum?
Aude, age, nil illo reſtat tibi triſte remoto,
Solus hic objectus (ſeu terræ ignobilis umbra
Auſa laboranti quæ ſolem avertere Lunæ)
Ad te ventura & tibi debita munera cœli
Occupat, ac ſacri radios intercipit ignis,
Defectum poſt hunc ſuperant tibi candida fata,
Formoſíque dies, & vitæ lucidus ordo.
Natales nos, nate, tuos, regaliáque aſtra
Conſcriptámque notis fortunam vidimus aureis.
Nondum, ô, nondúmne ardeſcit tibi pectus honeſto
(Ardeſcit certè) vindictæ ac laudis amore?
Magnum aliquid pariat. Memor eſto tuíque meíque
Jámque vale, feror ad cœlum ſedéſque tuorum,

Et

Et luce, & nutu magni revocatus Abrami.
  Dixit, & ora viri flatu percuſſit iniquo;
Intrat lethalis labefactas aura medullas;
Olli vaneſcit dubii nubecula ſomni,
Hùc illùc fert circum oculos; tremit inde repentè
Dum ſimulacra videt formis volitantia mixtis,
Quæ conſuta malè in vacuo timor aere pingit.
Stant crines, ſudor profundit frigidus artus,
Et toto ingentes decurrunt corpore guttæ
Jam pedibus terram, manibus jam pectora tundens
Incipit; & verum eſt; oravit vera, ſuíque
Iſraelitis adhuc; pietas me ſtulta fefellit,
Me puer, & vates furioſus & omnia vorſant.
Sacrilega, heu, facta eſt patientia noſtra, ſepultos
Heu violat cineres, tumulóſque recludit avitos.
Octingentorum minus eſt mors ipſa profunda
Annorum, quàm quo torpet mea vita veterno.
Indigno, tu ſancte parens, ignoſce nepoti,
Quem propter placidas voluiſti linquere ſedes,
Mortaléſque ægros, miſerúmque reviſere mundum.
Sancte parens, tua juſta libens mandata capeſcam,
Et te vincam odio, & tandem me vivere noſces.
Nec fruſtrà hunc tantum capies, magna umbra, laborem:
Non homines illum nobis, non ſidera cœli,
Non Deus eripiet.
Intereà in placidas, Tu dive relabere ſedes,
Et repete antiquam pacatâ mente quietem
Sub terras, ubi Jeſſiden mox affore triſtem
Lætus, & effuſo pallentem ſanguine cernes.
Poſt lucem hanc noſtros iterùm ſi lædat ocellos,
A te, magne pater, perrumpere diſcat oportet
Naturæ leges, & ferrea clauſtra ſepulchri.
  His dictis nutrit flammam ſtimulátque furores.
Jeſſides ſecurus abeſt; illum ſopor udus

Non jam rore levi, ſed plenâ proluit urnâ,
Dormiat, & ſolidum accipiat per membra ſoporem,
Qualem animus caſtus, qualem mens integra donat,
Quis metus eſt vigilante Deo,dormire Davidem?
Palantes nubes ſuprà implicitóſque labores
Ætheris, atque volumen inextricabile cœli,
Gaudia ſphærarum ſuprà & modulamina certa
Supra orbem, qui perpetuo benè pervigil igne
Exiguis ſplendet gemmis, numerúmque requirit,
Eſt locus immenſâ qui exhauſtus luce fatiſcit;
Hîc polus excurrit longè, & ſe ponè relinquit,
Nec proprias laſſus valet ipſe attingere metas.
Igne tumet blando, & tranquillo fulgure vibrat,
Gloria nec tanto in ſpacio immoderata tenetur.
Non hic obſcuri tremebunda crepuſcula ſolis
Nativum jubar inficiunt caſtúmque ſerenum.
Non hîc Luna ſuis veſtitur pallida furtis,
Nec face languenti ſpargit per inane tenebras,
Non hîc præcipiti tempus ſuper orbe rotatur,
Nec vaga partitur repetitis ſœcula gyris
Vertigo; Nihil hîc fuit, & nihil hîc erit unquam.
Sed conſtans, immotúmque æternúmque ſedet Nunc,
Hæc domus, hoc magni ſanctum penetrale tonantis;
Hîc labor anguſti, dulcis labor infiniti,
Occupat atque implet cœlum, ſed limite cœli
Contentus nullo: ſolus ſe continet ipſe.
Quondam immane fuit vacuum; ſint omnia dixit;
Ille ſimul dixit, parent ſimul omnia verbo,
Nam verbum fuit ipſe ſuum. Turgeſcere cœpit
Fœcundum nihil, & plenâ cuncta edidit alvo.
Quis vos, O Deus, aut quis veſtra palatia pandet
Tres une!
Hîc te perfrueris toto, atque has maximus arces
Æternùm colis, intereà non deſeris orbem

Quem fecisti olim nostrum, sed pondera vasta
Exagitas nutu informans molémque sequacem.
Quod si vim tacitam auferres dextrámque potentem
Extemplo turbata fides ac fœdera rerum,
Ipse die rector fusis nullo ordine habenis
Retrò ageret currus, & mundi cardo coacti
Cum sonitu rueret, laxis discurrere stellis,
Et sine lege hominum confundere fata liceret.
Ipsa etiam rationis egens Natura pararet
In nihilum properare suum; nam spiritus aptum
Tornatúmque exercet opus, séque addit ubique.
Ni faciat subito torperent cuncta, malóque
Tota laborarent somno, æternóque veterno.
Omnia nobiscum (qui nos) Deus efficit, orsis
Non dedignatus socium se adjungere nostris.
Stant circùm aurati, turma officiosa, ministri,
Atque Dei jussa expectant, gaudéntque juberi.
Hinc domini in vultu immenso sine fine bibentes
Immortalem oculis lucem fixo ore tenentur.
Unum ex his nutu vocat ipse; silentia servat
Regia cœlorum, & reverenter tota tremiscit.
Ergóne tam subitò excidimus? (sic infit ab alto)
Sceptra videt, nec nos simul? imperióque potitus
Ignorat per quem steterat? créditne procellas
Irrita per pontum rapuisse ferocia verba
Injustásque minas? Surdíne effecimus aures?
Falleris, O demens, audivimus omnia, Saule,
Atque emptum optabis magno nil tale locutum.
Quæ mala Jessidæ intentas meliora merenti
Cuncta tui in caput unius conversa ferentur.
Diximus: an dictis nostris gens terra repugnet?
Ah imbelle lutum! non hoc tua lingua referret,
Injussa in medio subsisteret icta palato,
Si tibi nota dies fieret, quo tu ipse jacebis

Gilboacos multo deformans ſanguine campos,
Ipſe miſer, natíque tui, & capita illa ſuperba
Pendebunt templis monumentum infame profanis,
Stultorum jocus, & ludibria ſæva deorum.
Dextera Jeſſidæ immeritò quæ tanta minatur
Juſta aderit vindex, & te, te occiderit ipſum,
Quocum nunc iras atque implacabile bellum
Nequicquam geris, ille tuo lucebit in auro,
Dilectóque nimis cinget diademate frontem,
Et quod tu ſolium feciſti infame piabit.
  Ergo age, Jeſſidæ inſani fer dicta tyranni;
Ipſe nihil; ſed enim timeat, properantior ipſam
Arceſſitus eat (nam rex arceſſet) ad aulam
Non ullum metuet, benè ſi nos noverit, hoſtem.
Incolumem (dixi) qui nunc jubeo ire, reducam.
  Sic ait, inflectit ſeſe polus ipſe decenter,
Nec non turba poli famulatrix; ocyùs omnes
Interrupta iterum exercent modulamina ſphæræ,
Angelicæque ſimul renovat ſacra orgia turmæ.
At non qui miſſus Jeſſidæ nuncius ibat;
Ille vehens pennis magnum per inane citatis,
Nubila plus ſolito jam candeſcentia tranat,
Quáque volat nivens ſignat veſtigia limes.
Aligerum cœli ſic vulnerat aera fulgur,
Plurima ſic primæ currit ſtrictura diei,
(Sic aut tarda magis) cum vix dum ſole relicto
Ecce ſimul terram ferit, atque reſurgit in altum.
Vix ipſum rapidi tempus miracula motûs
Percipit attonitum, & menſuram non habet ullam
Tam curtam, excelſo ſic præper ab æthere lapſus
Nuncius aſtabat Jeſſidæ, ac talia fatur.
  Surge, bone, inſaníque exaudi dicta tyranni
Aſpera, nempe tuo jam manè cruore litabit;
Ipſe nihil ſed enim timeas; properantior ipſam

Arceſſitus eas (nam rex arceſſet) ad aulam.
Tutum (dixit enim) qui te jubet ire, reducet.
Exilit ille toris, & circum lumina verſat
Nequicquam; nox undique & undique funditur aer:
Spéſque metúſque adſunt dubii, vicibúſque recurſant.
Quos vario exagitans convolvit pectore, donec
Albeſcunt primo montana cacumina ſole,
Cum rex Jeſſiden arceſſit ſævus, ut ægram
(Incautum ſpecie ſi fallere poſſet honeſtâ)
Soletur fidibus mentem, curáſque ſoporet.
Dic mihi, Muſa, ſacri quæ tanta potentia versûs?
(Nam tibi ſcire datum,& verſu memorare potenti,
Cuncta vides, nec te poterit res tanta latere
In regno, regina, tuo) vim diva recluſam
Carminis, & latè penetralia ditia pande,
Theſauróſque, & opes, & inenarrabile ſceptrum.
Quæ ſprevêre homines,tandem ut mirentur améntque,
Divíſque accedat reverentia juſta poetis.
Ut ſacri primùm fœcundo in pectore vatis
Indigeſta operis ſurgunt elementa futuri,
Materies donec paulatim ſumere formas
Incipiat, juſſóque incedant ordine verba,
Ac benè diſpoſitus leni fluat agmine verſus:
Talis erat naturæ olim naſcentis imago,
Sic magnum mundi divino ex ore poema
Prodiit, artificíſque informis maſſa ſupremam
Imploravit opem, longo impatienter amore.
Indociles nondum ſubierunt fœdere partes
Fraterno commune jugum; bellúmque ſine arte
Geſſerunt diſcurrentes nullo ordine motus.
Æterni ratio quos tandem muſica verbi
Diſcrevítque locis, & vincula dulcia victis
Impoſuit; numeróſque pios, faciléмque tenorem
Elicuit; medios aer atque unda ſonores

Con-

Concentu referunt muto; levis ignis acutos,
Terra graves; rapido Lunam diverberat ictu,
At lentam Saturni operoſo pollice chordam.
Sic celeres motus cum tardis intertexti,
Tam feſtum recti, curvi, longíque, brevíſque
Exercent ludum, & docto diſcrimine plaudunt,
Ut peccent magnæ veſtigia nulla choreæ.
Hæc eſt quæ menti auditur ſymphonia dulcis,
Ornatu cernendam alio ſeſe exhibet auri,
Dives opum, varióque ſuperba ſcientia cultu,
Hæc habitat vatum libris, hæc carmine in iſto
Harmonia eſt; non cantoris, non illa legentis
Indiget, in charta multùm facunda ſilenti.
Hæc agilis magni percurrit corpora mundi,
Hæc parvi toto ſe miſcet corpore mundi.
Totus homo harmonia eſt; omnes ſymmetria cenſus
Congerit hîc, omnis naturæ archiva tenentur.
Ipſe chorum facit unus,& eſt Deus ipſe choragus,
Hinc in nos nata eſt numerorum ſancta poteſtas,
Nam ſimul ac portas humani corporis intrant
Inveniunt fratréſque ſuos, charóſque ſodales,
Et pariles numeros, & reſpondentia metris
Metra ſuis; jungunt dextras, reddúntque ſalutem.
Nec nos vi victos capiunt, bellóque ſubactos,
Stant cives intùs dilecti à partibus hoſtis.
Et ſeſe dedunt ſine proditione volentes,
Hoc rerum ingenio mirâ medicatus ab arte
Effuſus ſanguis diſtantia vulnera quærit
Ignotum per iter, quámque accipit ipſe ſalutem
Abſenti gaudet gratus tranſmittere fonti.
Haud aliter parili tentis conamine chordis
Fraterno hæc trepidat, cum tangitur altera, motu.
Illa ſuo, hæc ſolo naturæ vivida pulſu.
Sic lyra Jeſſidæ, tam dulci callida furto

Ægra ſubintravit miſeri præcordia regis,
Placavítque æſtus animi, ſævóſque tumultus.

PSALMUS CXIV.

CUM ſacra ſævis Iſacidum manus
Exiret oris, terribilem procul
Audivit, aſpexitque gentem,
Et refluum trepidavit æquor.
Ut qui ſequentes antevolans fugâ
Evaſit hoſtes, ſtat procul arduo
De monte reſpectans, & omnes
Aure ſonos bibit inquietâ.
Erexit undas ſic mare turbidum
Ut ſigna vidit prætereuntia,
Fluctúſque pendentes utrimque
Ut ſcopuli ſteterunt acuti.
Cryſtallini non mœnia lympida
Mundi figurâ plus ſtabili manent
Ex elaborato nitentûm
Marmore conſolidata aquarum.
Non audet amnis ad mare progredi,
Fontem reviſit mentis inops ſuum.
Nato latebroſos receſſus
Fons aperit, gremiúmque victo.
Circùm tremiſcunt culmina montium,
Multúſque collis montibus adſilit,
Ut matris abſcondunt ſub alis
Se teneri trepidántque pulli.
Gaudere viſo fluctivagum mare,
Gaudere flumen nobile, nec fuit
Fugiſſe poſt montes fugaces
Mobilibus pudor ullus undis,

Nobis nocebit nil ſuga montium,
Verſi nocebit nil fuga fluminis,
I Flumen, î formidoloſum,
Et pavidi procul ite montes.
Æquare ſummis ima valet Deus.
Diſcent in altum plana tumeſcere,
Valléſque turgeſcent, feréntque
Attonito capita alta cœlo :
Fontémque flumen ſi repetis tuum,
Fontem refundet dura ſilix novum ;
Nec ſaxa ceſſabunt, nec ipſæ
Flumina ſuppeditare rupes.

Sic cecinit ſanctus vates, digitóſque volantes
Innumeris per fila modis trepidantia movit,
Intimáque elicuit medici miracula plectri.
Audivêre ſonum, & victi ceſsêre furores.
At non invidiæ Sauli de pectore ceſſit
Indomitus ſerpens ; vocem nihil ille ſalubrem,
Incantatoris nihil irrita carmina curat.
Fingit adhuc morbum, & ſpumas agit ore tyrannus,
Et verum falſo ſcelus excuſare furore
(Heu nimiùm ingratus tantæ oblitúſque ſalutis !)
Sperat, adhuc miſer, & nequicquam mente receptâ.
Jámque inopinatam ſuſtollens fervidus haſtam
(Quam caram ſibi pro ſceptro geſtare ſolebat)
Dentibus infrendens, oculíſque immane minatus,
Pectora Jeſſidæ crudeli deſtinat ictu,
Dulcia dum ſacræ renovat medicamina vocis,
Nil meritus metuénſve mali ; volat illa per auras,
Stridens, oppoſitóque dat irrita vulnera muro.
Namque polo lapſus miles cœleſtis ab alto
Detorsítque manu ; juſtóque errore fefellit.
O cæcas hominum vires, fruſtráque ſuperbas !
Arma ſui dextram domini mandatáque fallunt,

Ni jubeat Deus infirmúmque impellat acumen.
Vulneris ille tui jam fœlicissimus error,
Tam benè Gilboacis non deludêris in arvis!
Indè tuam excipiet gentem, & fatalia sceptra
Jessides, manésque tuos ea fama (sub imo
Siquid res hominum mersos Acheronte movebunt)
Semper morte novâ & fœcundo vulnere rodet.
Hinc Deus ipse tuas dedit illi evadere fauces
Incolumem, hinc Parcas jam fila extrema legentes
Instaurare opus, & telam producere jussit.
Ille fugam celerans vix duro elapsus ab hoste
Sentit adhuc; sed & arma sequi, sed & agmina credit
A tergo; credítque hastam exaudire volantem.
Nec frustrà; tantos causa urget honesta timores,
Ipsáque formido illius divina futuri est.
Nam superaccensa est fato violentia regis,
Et quæ Jessiden non fixit lancea, Saulum
Vulnerat hæc ipsum; salvo jam nescit honore
Exuere insanam mentem, nec judicat esse
Regis, inexpletum crudúmq; relinquere crimen.
Ergo manum lectam juvenum quos ipse furentes
Impulerat monitis, scelerúmque incoxerat usu,
Vi, ferro, jubet incautum superare Davidem,
Errorémque suum successu abolere nefasto.
Sic animo Saulus, contrà Deus omnia volvit.
Intereà Michole Jessides multa timenti,
Multáque ploranti curísque decentibus ægræ,
(Namque oculis plus illa suis, plus lumine cœli
Dilexit, non ipsa minùs dilecta, maritum)
Facta refert, & parva sui discrimina lethi.
Forte super Micholes dotalia tecta, ubi & hortus
Æthereus mirâ florebat pensilis arte,
Parvum ubi multa nemus pandebat citrea malus,
Quámque dedit lucem cœli vicinia, flavis

Reddebat pomis, ut ſolis lumina ſtellæ;
Lenti incedebant manibúſque oculíſque plicatis,
Plurimáque alloquio lenibant triſtia dulci.
Cum Michole (viſus nam pluſquam aquilinus amantûm eſt)
Heu veniunt diri, veniunt, exterrita clamat,
Carnifices; equitum video agmen,equóſque frementes
Audio; clareſcunt mediis in frondibus arma,
Sæváque per denſam tranſmittunt fulgura ſylvam,
Tolle gradum citus, & propera, fuge quolibet, inquit,
Ne morere, O conjux; fuge dictis ocyùs; adſunt;
Quid nos, quid vinclo junxit pater ipſe jugali,
Voce vocans in ſacra Deum, populúmque libentem.
Bis centum meruiſſe nihil præputia credit?
Ingratus! Sudor, ſanguis, bellíque labores
Dos tibi noſter erant. Tum pleno uberrima fonte
Diſcurrit, vocíſque vicem pia lacryma ſervat.
Mox iterúm; Nihil efficiet; per aperta feneſtræ
Hinc te demittam incolumem; tu quà via cæca,
Arripe iter; fuge mî conjux; non hæc tibi dico
More meo, inviſa eſt tua jam præſentia primúm.
Ille refert contrà; O cunctis præſtantior una
Conjugibus —— Michole dicturum plurima molli
Occupat amplexu,& raptìm multa oſcula turbat.
Dum lacrymas luctûs, ac gaudia miſcet amoris
Parce, ait, incaſsùm pretioſa effundere verba,
Aſpice quanta tuæ triſtis vicinia mortis.
Ergò alacer paret dictis; hæc callida lecto
Jeſſidæ ſtatuam, mirâ factam arte reponit;
Jámque manus juvenum ſeſe in penetralia fundit
Dedignata moram ſceleris, jámque enſibus ipſum
Illum ipſum expoſcunt, & verba haud mollia jactant.
At Michole laudanda parat mendacia contrà,
Docta piam fraudem, ac dives muliebribus armis,
Flet ſcindítque comas, & luctiſono ululatu
Tecta replet; tum ſic bene ficto pectore fatur.

Quid facitis? quem vos prohibetis vivere, duri,
Huic ipſam miſero mortem, & ſua fata negatis?
Quæritis exitium Jeſſidæ? parcite vobis;
Nil opus eſt ſcelere; ardentis vis improba morbi
Jamdudum inſervit patri, & vos eſſe nocentes
Non ſinit; ecce illum jamdudum lingua oculíque
Deficiunt; tantam fruſtrà quid perditis iram?
Nec mortem, nec vos, nec veſtros ſentiet enſes.
Si vos innocui ſitis urget tanta cruoris;
(Me miſeram!) facite ut lubet, & ſatiate furorem.
Non faciet brevis hora minus; nec tempore longo
Reſtabo infoelix: Tum lumina juſſa decoro
Imbre madent, miróſque oculis dolor afflat honores.
O quem non luctus dominæque potentia formæ
Viribus admixtis frangent? turba impia diſcit
Credere jamprimum & miſereſcere; linquere mœſtam
Triſtis & ipſa domum properat; ſtatua ipſa recumbit
Faſcioliſque voluta caput, ſtratóque ſepulta
Purpureo, atque refert morientis mortua vultum.
Lugentes famuli circùm tacitíque miniſtrant,
Et medicinalis panduntur fercula pompæ,
Triſte ornamentum menſæ; dat & arte locata
Horrorem obſcurum non clara lucerna cubili;
Scilicet iſta favent fraudi; at ſuper omnia numen,
Suffudit ſpectantum oculos caligine ſacrâ.
O tandem nullo foelix in crimine ceſſa
Virtutem imbelli fruſtrà tentare duello,
O manibus decepte tuis, oculíſque tuorum!
Saulus, ut hæc audit, Quis talia crederet, inquit?
Illum igitur bis quinque virûm qui millia fudit
Illum animam ſegni tandem deponere letho?
Nimirum Deus hunc fertur defendere ſontem;
Sónſve inſónſve fuat, defendat; ſit precor illi
Talis membrorum modus & concordia juſta

Qualis erat primi olim mortalibus ante
Quam ſcelus, aut ſceleris morbi digniſſima merces
Robora fregiſſent ſubito nativa veneno;
Noſtrum immane odium eſt, totúmque explere Davides
Integer haud poterit; quid ſe laudem addit in iſtam
Adjutrix fortuna mihi? memorabile nil eſt
Partita in pœna. Pereuntem extinguere lucem
Quid juvat? exhauſtæ quid fæcem emittere vitæ,
Et pœnè attritum feriendo abrumpere filum?
Uſque adeóne humilem mea vera & nobilis ira
Se dabit? Ah meliùs! ſolennis victima nobis
Jeſſidæ vita eſt, & non niſi opima, litabit.
Nondum vindictæ maturus, creſcat in iram
Pingueſcátque meam; tunc ipſe libidine quantâ
Singultantem animâ multùm luctante videbo,
Pugnantémque diu productâ morte cadentem?
Quid loquor! aut quò nunc vindictam differo ſeram
Cunctator?
Forſitan & pietas ſtulta & clementia ſegnis
Juratúſque meo Samuel malus hoſtis honori,
Quæ mihi nunc fixa eſt, mutabunt denique mentem.
Adde quod & noſtræ vindex fortuna querelæ
Implicitum tenet, & fugiendi copia nulla eſt;
Haſta impunè erret, jam ſæpè ferire licebit,
Et geminare ictus, totúmque haurire cruorem.
Si fato oppetere, & placidâ jam morte neceſſe eſt;
At videam extremos trepidanti pectore ſenſus
Fundentem, atque oculos optato funere paſcam.
Ergo agite hûc, juvenes, Jeſſiden ſiſtite nobis,
Expirantem animam licèt, & ſuprema gementem.
  Jam pulchræ apparent latè veſtigia fraudis;
At Michole irati juſſa incuſare mariti,
Crudeléſque minas, & vim prætendere facto.
Saulus ut hæc; vix immodicâ ſe ſuſtinet irâ,

Volven-

Volventéſque premit luctanti pectore curas;
Amens; & rubris ſuffectus lumina flammis.
Sic olim Hircanæ metuenda potentia ſylvæ
Indomitus leo, cui rabiem jejunia longa
Addiderunt, ſiquem incautum procul ire juvencum
Aſpicit, ille jubam quaſſat; dapibúſque futuris
Accingit ſeſe lætus, tum cæca viarum
Speratam ſi fortè tegunt erroribus eſcam,
Deludúntque famem, torquet flammantia circum
Lumina, & irato tellurem vulnerat ungue,
Horrendúmque fremens ſilvas rimatur opertas.
Nil opus eſt vento, trepidant formidine frondes,
Speluncíſque feras timor abdit & urget in ipſis.
Mœſtus ubiq; horror, nemorúmq; ſilentia vaſta,
Non audet turbata rugitum imitarier Eccho.
In medio ſilvæ immenſæ quæ proxima Ramam
Obtegit, illuſtrâtque verendi nominis umbrâ,
Inclyta ſanctorum ſita ſunt Collegia Vatum,
Sub magnis juvenum fervens ubi turba magiſtris,
Ad ſacros effuſa pedes didicere ſilentes,
Cordáque cœleſti ſtiparunt cerea melle.
Succreſcunt palmo veluti radicibus alta
Germina, rore Dei, & materno lacte repaſta,
Nunc parva, haud umbras olim factura minores.
Non tam mole ſuâ quàm fundatore ſuperbit
Grata domus, nollet Samuelis nomine marmor
Aut mutare aurum; tantum decus addidit author.
Hanc pius extruxit vates;modicóſque & honeſtos
Suffecit reditus, paupertatémque decoram.
Nec ſeſe tantùm dextræ tamen illa benignæ,
Quam linguæ debere putat, quæ prodiga ſacros
Explicuit cenſus, magníque æraria cœli.
Doctores illic Samuel cunctóſque Prophetas
Sub pedibus lætos vidit; nec gloria tanta

Quod docuêre alios, quàm quod didicêre ſub illo.
Quadrata exiguis includitur area tectis;
Nam non illa artis fabricavit inepta libido,
Sed naturæ uſus, quæ gaudet maxima parvo.
Intus quadratæ viridis ſtat porticus umbræ,
Et denſæ ſolis propellunt ſpicula laurus,
Securæ cœli, rapidóſque ad fulguris ictus
Impavidæ; in medioque argentea vena ſalubris
Exiliebat aquæ, violatæ carcere nullo
Marmoris, aut triſti plangentis vincla ſuſurro,
Sed lætæ topho viridi, argutíſque lapillis.
Non minùs illa tamen, corpus purgare, levare
Apta ſitim, aut ſacros accedere pauper ad uſus.
Hîc ſua cuique data eſt cella,& ſua cuiq; ſupellex
(Lautities veterum ſanctorum & copia dives)
Sponda brevis, ſcamnum, necnon ex abiete eodem
Menſa tripes; portam clauſiſſent plura volenti
Inferre; antiqui pomœria juſta Neceſſi
Servantes, pulchréque auſi contemnere vana. (dunt,
Fallimur heu! Nec magna opulentum aut plurima red-
Sed forma, ac generi benè reſpondentia vitæ:
Impedit, atque onerat dominum numeroſa ſupellex.
In parvâ congeſta domo, ponè altera ſurgit
Altior, atque uſu cultúque auguſtior ædes.
Ad latus hîc lævum ſe pandunt aula, ſcholæque.
Bibliotheca tenet dextrum; & ſynagoga, precantum
Nunquam muta choro. Stat plurima fagina menſa
Ornamentum aulæ; non invidioſa, nec impar
Pellibus inſtratis, quibus eſt circumdata, lectis.
Accumbunt primi capitíſque comæque verendæ
Doctores, ſocii in gremis jacuêre recepti.
At juvenes intra benè læti rebus egenis
Graminibus ſuper aggeſtis, ulvâque paluſtri
Decumbunt; lectos, menſáſq; dapéſq; miniſtrat

Terra ferax, & sole coquo convivia gaudent.
Bibliotheca fuit paucis decorata libellis,
Non onerata malis; nondum insatiata libido
Scribendi (pestis jucunda) invaserat orbem,
Nec medicina artes curandis mentibus aptæ
In morbum fuerant ipsæ scabiémque pudendam
Conversæ, quæ nunc latè contagia serpunt,
Scilicet hos importunos exclusit amantes
Virgo Musa, novæ gemmanti in flore juventæ
Spectari pavida, & vultum velata modestum.
Nunc fugit amplexus meretrix deperdita nullos,
Garrula, vana, procax, cultu mendica superbo,
Et populo compressa (nefas) parit horrida monstra.
Quis furor hic tanto frustrà sudare labore
Desidiam, miseróque insanæ more Sibyllæ
Scribere, quæ volitent vacuis ludibria ventis?
Diversas illic artésque modósque videres,
Queis brevis atque fugax verborum natio vitam
Exuit aeriam, & firmum sibi vindicat ævum.
Tesserulis quædam leviter commissa caducis,
Ast alia in solido deposta fideliter ære,
Palmarum hæc foliis vano mandata labore
Ni cognata oleum præberet cedrus amicum.
Hîc longa arboreis scribuntur carmina libris,
Tam bene florenti non vixit in arbore cortex,
Illic pictoris signata elementa videres,
Hic textoris acu, doctæque volumina vestis.
Illic ceratásque stylo perarante tabellas,
Ast hîc membranas tenues, biblónq; palustrem,
Tunc rudia, atque artis nova tentamenta futuræ,
Nec non & paries perfungitur ipse scholarum
Munere librorum; totus describitur orbis,
Æquoreæque viæ, sparsæque per æquora terræ,
Ætheriæque plagæ, palantésque æthere stellæ.

Adduntur

Adduntur ſententiolæ, monitúſque verendi,
Hiſtoriæque breves; pars clara & aperta legenti,
At pars Niliacis animantum obſcura figuris.
Hîc ſociatorum ſacra conſtellatio vatum
(Quos fœlix virtus evexit ad æthera, nubes
Luxuriæ ſuprà, tempeſtatéſque laborum)
Diſperſit latè radios, tenebráſque fugavit,
Doctrinæ effundens lucem influxúmque benignum.
Aſtrorum Nathanus viréſque viáſque latentes,
Aureáque explicuit ſuperi penetralia mundi.
Haud magico cœlis deducens ſidera verſu
Sol ut utróſque polos conversâ luce ſalutat
Gaudentes; ſequitúrque volubilis annus euntem.
Quàm gravibus numeris argentea ſcena ſupernè
Procedit, quantáque coercita lege vagatur
Ipſe quidem vates, ſed enim nil debuit aſtris;
Contemnens rivos, & fonte repletus ab ipſo
Materiam ingenti Mahol inſectatur amore.
Per gyros, per Mæandros, per cæca viarum
Venator, fugit illa levis, premit ille fugacem,
Oráque vertentem, & tentantem evadere furto.
At ſolidas ſignare notas in pulvere docto
Gaddus, & æternas gaudet turbare figuras.
Necnon & longè numeros ſine fine vagantes
Producit patiens comes; exuperabile nunquam
Tentat adire jugum, punctóque aſcendit ab uno.
Pyramidem inverſam, & creſcentem ſemper acervum,
Defunctis victura ſtruit monumenta Seraias,
Condit aromaticâ prohibétque putreſcere laude.
Et quos præteriti vaſtum mare temporis annos
Abſorpſit, fundo petit urinator ab imo.
Quàm celer occaſus, tardúmque fit incrementum
Imperiis; & quæ fabricat ſolertia fatum
Edocet; at Samuel divina oracula fidus

Explicat interpres; nec cæcos more ferarum
Sed lætos parere homines jubet, atque ſcientes.
Sæpè etiam abreptus mentis violentibus alis,
Temporis ingreditur penetralia celſa futuri,
Implumé ſque videt nidis cœleſtibus annos.
Hæ reliquæque artes hîc excipiuntur amico
Hoſpitio tantùm; poterat ſed ſancta Poeſis
Hoc nata atque educta loco, & regnare videri.
Non magìs aſſiduo reſonat domus aurea cantu
Angelici cœli; nullo non ſpirat ab ore
Carmen; dulciſonúmque chorum moderantur Aſaphus
Hemanúſque, ambo genio excellente poetæ,
Voce pares liquidâ, digitíſque loquacibus ambo.
Parte aliâ ſynagoga pio pulcherrima luxu
Splendebat (nam ſunt illic diſpendia frugi)
Perſtringunt oculos auro laquearia fulvo
Spectantûm; ſed quos recreant aulæa viciſſim
Cæruleo, ſacróque colore; illic prece forti
Térque die ſoliti vim cœlo inferre volenti,
Térque die ſanctum Moſis verſare volumen,
Térque piis, totíſque Deum reſonantibus hymnis,
Exercent lætam ſtadio ſeptemplice vocem.
Talis erat quondam, tam celſo Muſa volatu
Sprevit humum, generis memor, atque ſuperba decenter.
Carmen erat Deus hunc mundum quâ voce loquutus;
Namque priùs tenebræ diffundebantur inanes,
Immenſúmque Nihil, Vacuíque informis hiatus.
Plenus ubique ſui, propria ipſe palatia ſedit
Omnipotens, ſeſe contentus & Omnia ſolus.
Ille autem totus Bonitas, Sapientia totus,
Totus Amor, voluit gratis producere cuncta;
Cuncta voluntati, nondum producta gerebant
Artifici morem, & latè capita alta ferebant.
Ante alia imperio citiùs ſeſe extulit ingens

Immane, indigeſtum Aliquid; ſine lumine formæ,
Et ſine honore jacens; (Monogramma exordia mundi!)
Feſtinaſſe illud ſcires, dum ſancta capeſcit
Juſſa libens, rebúſque aliis præcurrere gaudet.
Hoc tamen in gremio, & nil promittente receſſu,
Ditia cunctarum glomerantur ſemina rerum.
Emicat hinc ſubitò lucenti vortice flamma,
Aſcendítque polum, & multo ſeſe implicat orbe;
Olli ſe jungit comitem & veſtigia tentat
Fuſus circùm aer; tellus oneroſa gravíſque
Ad mundi medium nativo pondere ſe dat
Merſa mari; ſed mox denſæ penetralia terræ
Vaſta aperit pater,& magnum deſcendere pontum
Voce jubet, penitúſque cavis habitare latebris.
At timidi contrà non audent hiſcere fluctus,
Inque uterum terræ ſine murmure delabuntur.
Convexa accendit cœli meliore metallo,
Jámque nova arcano prorumpit gloria fonte,
Atque implet ſolem exundans; hinc flumine vivo
Lucis inexhauſtæ mundum ſe ſpargit in omnem
Magnum, quo facta eſt, numen ſtudioſa referre.
Inde rudem lunæ maſſam, ſimpléxque polivit
Voce opus, & radios aurato pectine compſit.
Surge, ait, & mœſtæ regnum vigil accipe noctis;
Surrexit, traxítque ſacræ vaga ſyrmata lucis.
Attollunt famulas hinc atque hinc ſidera tædas,
Et pulchram cingunt dominam,& comitantur euntem;
Turget humus fœcunda, & pubeſcentibus herbis
Miratur riſúmque ſuum, inſolitóſque colores.
Jámque iter aerium radunt impunè volantes,
Exultántque alacres paſſim formidine nullâ,
Nondum luxuries illis humana minata eſt,
Nondum lethalis modulamina rupit arundo.
Tum magnum tenui cecinerunt gutture numen

Securæ

Securæ fraudum; numen namque omnia laudant,
Fluctivagi piſces, mutum genus; illius ipſi
Munus erant, montéſque maris, volventia cete,
Quíque ſuas parvo ſuperant vix corpore arenas.
Inde feræ immiſſæ ſilvis, cœleſtia juſſa;
Quidnam ultrà potuit; cœli terræque catenam,
Ipſum hominem potuit; quo miſcuit omnia in uno:
Admirandum opus, & compendia ditia mundi.
Tum verò magni monitrix clementia patris
Carmen erat, raræque iræ, fulménque coactum,
Impia cùm ſacras damnaſſent crimina terras,
Unda ruens victrix magno ſonitúque ruinâque
Omnia vaſta dedit; frondentia tecta volucrum
Implicuêre hilares fruſtrà, nova retia, piſces.
Naufragium paſſa eſt natura, os Phœbus ab alto
Extulit, & ſolos percuſſit lumine fluctus.
Non tamen hæc homines memori ſub pectore condunt
Inſani, fervétque iterùm furioſa libido;
Cum ſubitò ardeſcunt nubes, incendia cœlo
Tetra micant, totúſque in pœnam excandet Olympus.
Mox Sodomas tabeſcentes, liquefactáque tecta
Corripuit rapidus flammanti ſulphure nimbus,
Senſerunt vivi membris crepitantibus ignem
Qui nunc æternùm miſeros poſt funera torret.
Longè alia implicuit peſtis Pharaona ſuperbum.
Cùm fluctus conjurati, & commilito ventus
Auxilium Abramidis tulerant; pecus omne profundi
Miratur, regúmque ſedent in curribus aureis
Regum corporibus ſatiati; in gurgite toto
Apparent ſemeſi artus, natat unda cruore,
Nec mare jam vano cenſetur nomine Rubrum.
Plurimus ipſe etiam in carmen veniebat Abramus,
Cujus iter genti manſurum in ſæcula nomen
Hebrææ dedit, & Moſes, Nunníque propago

Bellipotens;

Bellipotens; quantóſque illi fregêre tyrannos,
Sihonem, membríſque ſuperbum ingentibus Oggum,
Zipporidémq; Hohamúnq;trucem, fortémq;Debirum,
Quos dextrâ Iſacidum divina potentia ſtravit.
Sic fragilis vitæ fugientia tempora prendunt,
Pacatíſque animis cœlum labuntur in ipſum.
Non illos aurum perſtringit fulgure ſacro
Dulce malum, ignotum ſœclis quibus Aurea nomen.
Cujus nunc ergo ſudore ad tartara multo
Heu non à miſeris tantùm effoſſoribus itur.
Quantum ô ſtultorum turbam ſuperabat avaram
Dives opum contemptus, & ingens copia mentis!
Non illos bombyx pretioſo ſedulus ornat
Funere, nec Tyrio deformant corpora fuco,
Gloria, nunc animis æternóque empta dolore,
Aura illic viſa eſt levis, & ſine pondere nomen.
Accipit ingenuum feſſos durúmque cubile,
Quódque benè extremi jubeat meminiſſe ſepulchri;
In medium facilis per ſilvam quæritur eſca,
Nec populant fluvios crudeli, aut aera ventre,
Nec crudo heſternas accuſant pectore cœnas.
Conturbat nunquam tali Natura paratu:
Hæc bona mundities animi eſt; rubigine nullâ
Inficitur vitii, nitidum ſic ſordibus ævum
Deterget miſeris, puróque incedit amictu.
Hinc Deus intrat agens ſacro præcordia motu,
Nec propriam cœli præſentior incolit ædem.
Hinc alacres juſto funguntur munere ſenſus,
Nec titubant, revocántve gradum ratione magiſtrâ.
Hinc ſimulacra animo depingit myſtica ſomnus
Molliter in victos ſimul ac defluxit ocellos.
Tranſilit admiſſo præſentia tempora ſaltu,
Ætatúmque inter ſilvas, & amœna vireta
Ambulat, atque annos jam nunc exire parantes,

Frænáque

Frænáque mordentes cernit; micat undiq; fati
Ordo ingens, valvæque patent, longíque receſſus.
O fortunatos nimiùm, & bona qui ſua norunt!
O quàm præcelſo deſpectant culmine mundum!
Et nubes rerum, & jactatum turbine Saulum!
Hæc domus hoſpitio Jeſſiden læta recepit
Solantem curas, & denſa pericula cantu,
At manus huc juvenum (quo non penetraverit ira
Invidiæque oculus?) regíſque ſuóque furore
Sæva venit; votis damnati immanibus omnes.
Segnis erat qui non peſtem juraverat amens
Jeſſidæ, membrúmque aliquod promiſerat enſi.
Sic abſens totum partita eſt Ira cadaver.
Jámque adſunt, ſubitóque afflantur corda ſereno,
Ignotum inſinuat ſeſe per pectora cœlum.
Laſcivit paulatim horror, vultúſque recedit
Fulgur atrox; & jam pacato ſidere vernat.
Venarum caſto gaudentes flumine rivi,
Lenè micant; ſignat divinus tempora candor.
Mira dies frontis, ſacro quæ fuſa pudore
Prima rubet; ponit belli cædíſque cupido,
Dum numen pacis celebrant, & carmina fundunt
Pacis opus; bis jámque alios, bis luſus eiſdem
Miſerat exemplis, ipſum jam plena tyrannum
Ire jubet rabies læſámque ulciſcier iram.
Cùm melior ſubitò furor implet mentem animúmque
Pérq; omnes ſenſus, pérq; intima pertinet oſſa.
Tum chlamydem illuſam gemmis,auróque rigentem
Exuit, & capitis deponit nobile pondus.
Ah puduit regni decus atque inſignia ferre
Turpe jugum vitii, & ſervilia jura ferentem;
Tum primùm rex Saulus erat; lux una beatæ
Inſtar habet vitæ, & longum præponderat ævum.
Miratur populus, dictúmque emanat ubique,
Ipſum etiam vatum turbæ ſe adjungere Saulum.

Balamus ſic Beorides Moabitida venit,
Ut benedictam ageret diris & carmine gentem,
Et pretio infœlix fatalia venderet ora :
Sic ſecum; at didicit tandem (mirabile dictu)
Ipſo aſino ſapere, ac fari meliora magiſtro.
O magnum Iſacidum decus! ô pulcherrima caſtra!
O arma ingentes olim paritura triumphos!
Non ſic herbarum vario ſubridet amictu,
Planities pictæ vallis, montiſve ſupini
Clivus, perpetuis cedrorum verſibus altus.
Non ſic æſtivo quondam nitet hortus in anno,
Frondéſque fructúſque ferens, formoſa ſecundum
Flumina, mollis ubi viridiſque ſupernatat umbra.
Quid video? mortem Iſacidum ſuper arma ſedentem!
Læta ſedet, prædámque expectat avara futuram.
Plures Iſacidæ gladios, plura arma parate;
Scilicet hæc crebro victoria conteret uſu.
Cum leo ſe attollit Judæ, torvúmque tuetur,
Omnia diffugient preſſis animalia longè
Auribus; & medio ſi fortè recumbit in antro,
Murmura tum ponent ſilvæ, metuendáque tigris
Prætereuns ipſo vel dormitante tremiſcet.
Quæ mala, quis Judæ vel proſpera fata precatur,
Omnia in ipſius caput ingeminata ferentur.

HYM-

HYMNUS

In LUCEM.

PUlchra de nigrâ ſobole parente,
Quam Chaos fertur peperiſſe primam,
Cujus ob formam benè riſit olim
Maſſa ſevera!
Riſus ô terræ ſacer & polorum!
Aureus verè pluvius tonantis!
Quæque de cœlo fluis inquieto
Gloria rivo!
O ſalus rerum, & decus omne, ſalve;
Vita naturæ vigil actuoſæ!
Omnium mater bona cum calore
Juncta marito!
Unde, momento, quibus è pharetris
Tela per totum jacularis orbem?
Præpotens, divéſque Deíque verbum
Faſſa paternum?
Carceres ipſos ſimul, atque metam
Linquis, attingíſque, animi ſagittis
Ocyor ſtrictis, rapidâ angelorum
Ocyor alâ.
Aureo lunæ benè læta curru
Auream aſtrorum peragrare ſylvam, &
Vere nocturno reparata ſemper
Viſere prata,
Regiam gaudens habitare ſolis
More in æternum Scythico vagantem, &
Divitem mundi redeunte gyro
Ducere pompam:

Inter

Inter & tantos humilis triumphos
Vermium dignata animare caudas,
Pauperes dignata hilarare parvâ
Lampade vepres.
Te fugit nigris comitata pullis
Nox, & adverſo latitat ſub axe,
Te fugit pennâ trepidans inerti
Noctua ſomnus.
Diſcolorato glomerans racemo
Turba pictorum vaga ſomniorum
Avolat; mixtas ſine more formas
Trudit & urget.
Quin & obſcœnas repetunt latebras
Sœcla ſerpentum malè conſciorum,
Nec tibi natura pudens ſiniſtrum
Objicit omen.
Ad tuos quondam Dolor ipſe vultus
Fertur invitam recreaſſe frontem;
Cura ſubriſit, pepulítque rugas
Ore maligno.
Ad tuos quondam Timor ipſe vultus
Excutit turpem genubus tremorem;
Pallor igneſcit; capite inſolenti
Cornua vibrant.
Inverecundi dominator oris
Te tamen teſtem metuit Cupido;
Flamma cògnatis rotat in tenebris
Sordida fumo.
Tu, dea, Eoi ſimul atque cœli
Exeris pulchrum caput è roſetis,
In tuas laudes volucrum canoris
Perſonat hymnis.
Aula gaudentis reſerata mundi;
Spectra diſcedunt, animæque noctis,
Vana diſcedúntque tenebrionum
Monſtra deorum.

Te bibens arcus Jovis ebrioſus
Mille formoſos revomit colores,
Pavo cœleſtis; variámque paſcit
Lumine caudam.
In Roſâ pallam indueris rubentem,
In Croco auratam indueris lacernam,
Supparum geſtas quaſi nuda rallum
Lilia complens.
Fertilis Floræ ſobolem tenellam
Purpurâ involvis violas honeſtâ
Veſte ſegmentata operis ſuperbas
Larga Tulippas.
Igne concreto fabricata gemmas
Floreum immiſces ſolidúmque fucum;
Invidet pictus, fragiléſque damnat
Hortus honores.
Parcior fulvis utinam fuiſſes
Diva largiri pretium metallis!
Parcior, quantis hominum allevaſſes
Pectora curis!
Mî quidem ſolis nitor, & diei
Innocens fulgor magìs allubeſcit,
Pars quota humani generis ſed aurum
Non tibi præfert!
Ætheris gyros per inexplicatos,
Aeris campos per & evolutos,
Æquoris per regna laborioſi
Flumine vivo
Lucidum trudis properanter agmen,
Sed reſiſtentum ſuper ora rerum
Lenitèr ſtagnas, liquidóque inundas
Cuncta colore.
At mare immenſum, oceanúſque lucis
Jugiter cœlo fluit empyræo,
Hinc inexhauſto per utrum mundum
Funditur ore.

A. C. CLIFFORDO, *S. D.*

Cùm ab eo peſſimum omnium Poetam dono accepiſſet.

QUis putet hoc? Etiámne φίλου nunc δῶρον ἄδωρον?
Quo fugêre fides, pietas, ſocialia jura
Cùm tu ſuſtineas tali mactare libello
Couleium, Clifforde, tuum? quin &, malè ſalſe,
Munere commendato judicio quoque noſtro
Feciſti inſidias, captum ludóſque jocúmque
Facturus; ſed te Danaorum dona ferentem
Præveniam Phrygibus ſapientior, & mihi certum eſt
Muſæo excluſum ſubjectis urere flammis
Infœlix munus, librúmque Sinonis amici
At Nemeſis (nam tu gaudes punire ſceleſtos)
Suggere vindictam horribilem mihi; quid faciam, ede.
Illa refert contrà: Magìs ulli talio nunquam
In promptu fuit, ut ſi quis lapide improbus ultrò
Te petat, haud aberit longè credo lapis ultor.
Graſſantem verſu, verſu referire memento:
Sentiat, iſta movens pluſquam civilia bella,
Ille pares aquilas & pila minantia pilis.
Sunt propè bis centum furioſâ mente poetæ,
(Quorum nil opus ut celeberrima nomina dicam,
Αἰδέομαι quoniam (quamvis dea) Τρῶας, & illis
Admiratores numeroſi; ſed benè noſti)
Horum quos furere exactè in totúmque videbis
Selige quinquaginta aliquos, gratúſque remitte.
Si temet ſuper ipſe dabis, tu non leve pondus
Vindictæ adjicies —— ——
Hæc acris præcepta dedit dea; tótne poetas

Magno emiſſe malos vindictæ me decet ergo?
Sim potiùs pius, & facilis veniam dare culpæ.
Quod nihili conſtat faciam? illi carmina mittam,
Et nequam immani plectetur epiſtolâ abundè
In tergo ſcriptum, furiis quæ vincet Oreſtem.
Eia, hoc ſubtile eſt! Nempe hoc ſummi benefacti
Ille loco apponet; lætúſque avidúſque leget; non
Hæc illi, ut nobis, ſtomachum bilémque movere,
Sed luſum riſúmque ſolent; his ille venenis
Improbus indulget pingueſcítque; hic cibus illi eſt.
Fortè olim ex ſtagnis & conſitâ arundine ripâ
Ranarum abſurdos queſtus, vocémque moleſtam
Audirem cùm præteriens; O te miſeram (inquam)
Picta anas, hæc inter tormenta auríſque oculíque
Quæ aſſiduè degis! Contrà perniciter alas
Plaudens, lætitiámque ſuam clangore profeſſa,
Reſpondere mihi viſa eſt anas hoc: Miſeram aurem
Moroſámque tibi, quam offendit Muſica talis!
Paſce, ait, hìc ſodes mecum, & ſonus ipſe placebit.
Cùm dico, Clifforde, precor, librum aufer ineptum;
Non poſſum legere, & mihi nauſea ſurgit ab ipſo
Principio, mihi tu reſpondes, O ſale multo,
Et riſu atque joco, & multis cariture cachinnis,
Si neſcis ſtultus ſapienti quid ſapiat, vel
Quid jucundi habeant ægrorum ſomnia vatum!
Pol tibi ego invideo, at paucis cœlóque probatis,
Democriti ſplenem tribuerunt fata beatum.
O fœlix, quem ſic circumvolat undique riſus!
Certè illi nunquam & nuſquam Comœdia deerit.

SEL-

SELLA

Ex reliquiis tabulatorum Navis Dracanæ fabricata; & à Johanne Davisio, Deptfordiensi, Bibliothecæ Oxoniensi dedicata.

ORbe pererrato, solaríſque æmula currûs
Quem valuit totum noſcere, digna polo,
Eligit hunc portum ſapiens, rerúmque perita,
Formam induta novam Pythagorea Ratis.
Non poterat meritis tribui Navíſque, Dracíque
Nobilius pretium, nobiliórve locus.
Nam ſedet æternâ compôſtus uterque quiete,
Et Dracus in Cœlo, Navis & Oxonii.

SOLITUDO.

RUra laudamus meritò poetæ,
Rure floremus; dominóque laurum
Sole gaudentem necat oppidorum
Nubilus aer.
Nam priùs creſcet ſeges in plateis,
Et coronabunt fora denſa flores
Spontè naſcentes, priùs ipſa civis
Fiet & herba.
Urbe quam ſurgat mediâ bonorum
Carminum meſſis; bona ſemper urbem
Carmina oderunt, neque nutrit omnis
Omnia tellus.
Rure, Perſarum veluti tyrannus,
Abditus longo maneam receſſu,
Sæpè legatum ſatìs eſt ad urbem
Mittere carmen.
Arbores ſalvete, bonæque ſylvæ,
Civitas fœlix avium innocentum!
Regna muſarum! ſacra ruſticantum
Villa deorum!
Hîc jacens veſtris temerè ſub umbris,
Audiam ſuprà Zephyros volantes
Cúmque fœcundis benè diſputantes
Frondibus auras.
O ſacrum riſum juvenilis anni!
Cùm calor totos penetrans per artus,
Fertilem pubem, Venerémque adulti
Suſcitat orbis.

Hîc mihi æstivo domus apta sole,
Pulchra naturæ domus architectæ!
Quis trabem excisam priùs æstimabit
Arbore vivâ?
Audiam hîc proni per aprica collis
Luce turgentes liquidísque gemmis,
Dulcè ridentes properare rivos,
Dulcè loquentes.
Esse qui secum nequit occupatus,
Aut laborabit miser ille vitæ
Tædio, aut caras malè collocabit
Prodigus horas.
Tu Deum longis comitata sœclis
Sola tu rerum, sacra solitudo,
Antequam trunco numerorum abiret
Arbor ab uno.
Impetus mentis nimiùm evagantes
Instar aurigæ cohibes periti,
Et jubes pulchrum breviore gyro
Claudere cursum.
Languidos mentis fluidæ calores
Et nimis multum spacii occupantes
Ritè constringénsque fovénsque pulchros
Elicis ignes.
Quid mihi æterno populum, fluentem
Fonte, Londinum, numerósque jactas?
Quid mihi ingentes nihil invidenti
Objicis arces?
Eximam stultos numero tuorum,
Eximam densum genus improborum,
Vicus obscurus, propè Solitudo
Tu quoque fies.

ODE.

QUid relinquendos, moriture, nummos,
Sarcinas vitæ, fugiture, quæris?
Si relinquendos; dominum relinquunt
Sæpè priores.
Quid ſtruis pulchros thalamos in altum
Membra ſub terrâ poſiturus imâ?
Conſerens hortos, ſed in omne tempus
Ipſe ſerendus?
Num tuas te res agitare credis?
Eſſe te frugalem? aliis laboras
Servus infœlix, aliena curas
Ardelio ingens.
Longa momento meditantur uno,
Dum ſenes rebus venientis ævi
Lineæ puncto brevis in ſupremo
Acriùs inſtant.
Jure formicæ cumulant acervos
Providæ, & brumæ memores futuræ,
Sed malè æſtivas eadem deceret
Cura cicadas.
Gloriæ mendax nitor atque honorum
Poſſet excuſare ſuos amantes
Si diem vitæ valuiſſet, uti ſol,
Pingere totum.
At brevem poſt ſe ſonitum relinquens
Fulguris ritu, ſimul ac videtur
Tranſit, illuſtri loca multa inaurans
Non ſine damno.

O rudis pulchræ propè contuenti
Scena fortunæ! Mala faſtuoſa
Ore larvato! Lacrymæque pictæ
Iridis inſtar!
Magna contemnens, miſeránſque magnos,
Invidens nulli, minimo invidendus,
Vive Coulei; lege tuta parvâ
Littora cymbâ.
Hoſpitem cœlorum, imitare alaudam,
Sis licèt nubes ſuper ire cantu
Doctus, in terris humilem memento
Ponere nidum.

EPI-

EPITAPHIUM

Vivi Autoris.

HIc, ô viator, ſub lare parvulo
COULEIUS hîc eſt conditus, hîc jacet;
Defunctus humani laboris
Sorte, ſupervacuâque Vitâ.
Non indecorâ pauperie nitens,
Et non inerti nobilis otio,
Vanóque dilectis popello
Divitiis animoſus hoſtis.
Poſſis ut illum dicere mortuum,
En terra jam nunc quantula ſufficit!
Exempta ſit curis, viator,
Terra ſit illa levis, precare.
Hîc ſparge flores, ſparge breves roſas,
Nan vita gaudet mortua floribus,
Herbiſque odoratis corona
Vatis adhuc cinerem calentem.

EPITAPHIUM
AUTORIS,
In Ecclesiâ D. Petri apud Westmonasterienses,
SEPULTI.

ABRAHAMUS COULEIUS,

Anglorum Pindarus, Flaccus, Maro,
Deliciæ, Decus, Desiderium Ævi sui,
Hîc juxtà situs est.

Aurea dum volitant latè tua scripta per orbem,
Et famâ æternùm vivis, Divine Poeta,
Hîc placidâ jaceas requie: Custodiat urnam
Cana Fides, vigiléntque perenni lampade Musæ.
Sit sacer iste locus; nec quis temerarius ausit
Sacrilegâ turbare manu venerabile Bustum.
Intacti maneant; maneant per secula dulcis
COULEII *cineres, servéntque immobile saxum.*

Sic Vovet
Votumque suum apud Posteros sacratum esse voluit,
Qui Viro Incomparabili posuit sepulcrale marmor,
GEORGIUS DUX BUCKINGAMIÆ.

Excessit è vita Anno Ætatis suæ 49°. *& honorificâ pompâ elatus ex Ædibus Buckingamianis, Viris illustribus omnium Ordinum exequias celebrantibus sepultus est Die* 3°. *M. Augusti, Anno Domini,* 1667.

FINIS.

INDEX PLANTARUM.

A A

Aristo-

B B

C C

Ciſtus

D D

E E

Faba

F F

G G

H H

I J

L L

M M

Mira-

N N

P P

Philly-

Q Q

R R

S S

T T

V V

Z Z

IN-

INDEX

Miſcellaneorum.

Libri quidam impenſis Joannis Martyn *noviter impreſſi.*

EUclidis Elementa Geometrica, Novo Ordine ac Methodo fere, demonſtrata. Unà cum Nicolai Mercatoris in Geometriam Introductione brevi, Quâ Magnitudinum Ortus ex genuinis Principiis, & ortarum affectiones ex ipsâ Geneſi derivantur. In Duod.

Martini Liſter è Societate Regiâ Londini Hiſtoriæ Animalium Angliæ tres tractatus, Unus de Araneis, Alter de Cochleis tum Terreſtribus tum Fluviatilibus. Tertius de Cochleis Marinis. Quibus adjectus eſt Quartus de Lapidibus ejuſdem Inſulæ ad Cochlearum quandam Imaginem figuratis. In Quarto.

Diſputationes de Deo, & Providentia Divina.

Diſp. I. An philoſophorum ulli, & quinam Athei fuerunt?

II. A rerum finibus Deum eſſe demonſtratur.

III. Epicuri & Carteſii Hypotheſes de Univerſi fabricatione evertuntur.

IV. Mundum neq; prorſus infectum, neq; neceſſitate factum; ſed ſolo Opificis conſilio extructum fuiſſe demonſtratur.

V. A Generis humani ortu, & Corporis humani ſtructurâ Deum eſſe demonſtratur.

VI. Contra Scepticorum & Academicorum diſciplinam, potiſſimùm Ciceronis de quæſtionibus Academicis libros, & Carteſii meditationes Metaphyſicas diſputatur.

Authore Samuele Parkero, S. T. P. Archidiacono Cantuarienſi. In Quarto.

yn

ac
co-
evi,
iis,
In

to-
ra-
vi-
ad-
ad
to.

hei

ersi

ate
sse

ani

li-
A-
si-

no